

พระพุทธรักษาจารย์
(เจริญ ญาณวระเระ)
(๒๔๑๕-๒๔๙๔)

พุทธรักษา อินทปัญโญ
(๒๔๔๕-๒๕๓๖)

พระคุณยพากย์สุวรรณนท์
(๒๔๓๓-๒๕๒๕)

สาส์นสมเด็จฯ
กับพุทธรักษา และคุณยพากย์สุวรรณนท์

พุทธทาสภิกขุ
(เงื่อม อินทปัญโญ)
พ.ศ. ๒๔๔๙ - ๒๕๓๖

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์
(เจริญ ญาณวโร)
พ.ศ. ๒๔๑๕ - ๒๔๙๔

พระดุลยพากย์สุวมันท์
(เปิ่นท์ ปัทมสถาน)
พ.ศ. ๒๔๓๗ - ๒๕๒๕

พุทธศาสนาในประเทศไทย
พุทธสมาคมแห่งประเทศไทย

ฉบับพิเศษ
อันดับที่ ๖๑

งานอนุรักษ์ต้นฉบับและศึกษาเรียนรู้กระบวนการทำงานของท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุ

สาส์นสมเด็จฯ กับพุทธทาส และคุณูปการสู่สังคม

ในวาระ ครบ ๑๐๐ วัน การกลับคืนสู่ธรรมชาติของคุณทิพวรรณ ปัทมสถาน

และ ทำบุญทอดถวายเหตุพุทธทาส อินทปัญญา สิงหาคม ๒๕๕๓

ISBN ๙๗๘-๙๗๔-๒๒๕-๕๕๒-๗

ชื่อหนังสือ สาส์นสมเด็จฯ กับพุทธทาส และคุณูปการสู่สังคม

ชื่อผู้แต่ง สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ญาณวโร), พุทธทาส อินทปัญญา และ พระคุณูปการสู่สังคม

พิมพ์ครั้งที่ ๑ จำนวน ๓,๐๐๐ เล่ม

โดย สอนโมกขพลาราม และ คณะธรรมทาน

โทรศัพท์ ๐-๙๙๔๓-๑๕๙๖-๗, ๐-๙๙๔๓-๑๖๖๑-๒

หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญญา

โทรศัพท์ ๐-๒๙๓๖-๒๘๐๐

มูลนิธิพระคุณูปการสู่สังคม-ฉนวน-ทิพวรรณ ปัทมสถาน

ที่ปรึกษา พระภิกษุโพธิคุณ, พระครูใบฎีกาณเชียร มั่นทิโร, ประเวศ วะสี, เกษม วัฒนชัย, เมตตา พานิช

บรรณาธิการ ประโมทย์ เกตุบุญเลี้ยง, กิตติศักดิ์ รุ่งเรืองวัฒนชัย, ไพโรจน์ สิงห์, บัญชา พงษ์พานิช

คณะทำงาน กรุณพล พานิช, จุฑามณี สุขรุ่งเรือง, อธิเดช วงษ์จินดา, ปราณิ ธรรมโสภณกุล

วิลาวัลย์ สุนันทวดี, สันติ โภกาสปกรณ์กิจ

ออกแบบจัดทำรูปเล่ม กุลวัฒน์ กาญจนสุนทร, จุฬารมณ จุลกะ, หทัยรัตน์ รัตนะรัต, อังกฤษ ฉ่ำชื่น

พิมพ์ที่ ธรรมสภา

ข้อมูลทางบรรณานุกรม

พุทธทาสภิกขุ

สาส์นสมเด็จฯ กับพุทธทาส และคุณูปการสู่สังคม. กรุงเทพฯ : ธรรมสภา, ๒๕๕๓.

๓๒๕ หน้า.

1.พุทธศาสนา -- รวมเรื่อง. 2. จดหมาย

I. สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ญาณวโร), พระคุณูปการสู่สังคม, ผู้แต่งร่วม.

II. ชื่อเรื่อง

ISBN 978-974-225-552-7

คำอนุโมทนา

ขอกราบขอบพระคุณแด่คุณวิมลมาลา คุณอรุณี
 มุกดาณี สำนักรวมธรรมะวิเชียรธรรม ได้เกิดเจ้านักคิด
 มุขมณีผู้มีเมตตาแล้ว คือ
"มุกดาณีพระคุณคุณนาคย์สวามิภักดิ์-คุณวิมลมาลา-คุณอรุณี"
"กวีพุทธธรรมะ ผู้ทรมลิกานุ" ณ เวลา
 ๑๑.๐๐ น. บางกะปิ กรุงเทพมหานคร.

มนุษย์ยุคปัจจุบัน อยู่ในฐานะที่ต้อทุกข์
 ธรรมะ มาเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงใจให้จิตใจ ยิ่งขึ้น
 เพราะ ความเจริญทางวัตถุ แล้วยุคปัจจุบัน
 ได้ทำให้คนเราเห็นแก่ตัว แล้วได้เกิดเลว-
 ตัดคนหาประโยชน์ ยิ่งขึ้น ทำให้สังคม มี
 ความเร่าร้อน บางทีจะว่า มีไฟลุก.

ธรรมะ มีคุณธรรมบ่งชี้ ก่อให้เกิดความเย็นแก่ตัว
 อยู่ในชีวิต, ขอเชิญแต่ให้ มีการศึกษาและปฏิบัติ
 ตามธรรมทานเหล่านั้น ดั่งนั้น การที่มีมุขมณี
 โดยแผ่ธรรมทาน ขึ้นมาทุก ก็เป็นโอกาสให้
 สังคมมนุษย์เรา ได้มีสติปัญญา ได้ศึกษาธรรมะ

มากขึ้น สอดคล้อง อย่างเห็นใจคนดี เป็นศรี
 นริศมิ่งขวัญ แก่บ้านเมืองเพิ่มมากขึ้น เป็น
 เวทีงามแล้ว.

การทำให้ได้เพื่อน มนุษย์ มีธรรมะ ก็สมควร
 หัวต่อ นี้เป็นกรกฎะที่ผู้ถูกตรึง ทมพระ-
 พุทธธรรมะ สอน สอนให้ปรากฏอยู่ในพระบาท ที่
 ตรัสไว้ว่า เพราะ พระพุทธองค์ ทรงอุบาสก
 มากในโลก ก็เพื่อจะตรึงพระสงฆ์อันนี้ ภาวคือ
 ทำให้โลกสงบอยู่ด้วยธรรมะ

สังคมมีธรรมะ มากขึ้นเท่าไร ความเจริญ
 และ ปรสันตภาพยิ่งในสังคม ก็คือลดความโง่งม
 นั้น. ธรรมะ ทำให้คนใจดี กลายเป็นมนุษย์
 สัตว์สูง ที่มีคนปรารถนากับ ความปรารถนาคือ
 ความดีมีมนุษย์ที่สมบูรณ์

เมื่อได้ข่าวการเกิดขึ้น แห่ง มุขมณีนี้ ย้ำว่า
 ก็เกิด ความยินดี และอนุโมทนา ขึ้นมาโดยอัตโนมัติ
 เพราะ มีคุณธรรมปรากฏอยู่แล้ว เป็น ประ-
 ติว่า ก่อให้เกิดความสุข มาโดยทั่ว นี้ เป็น
 อย่างยิ่ง.

ในที่สุดนี้ ขอแสดงความยินดีต่อเจ้าวิมล
 ความร่วมใจ จากทุกฝ่าย ในกรณีนี้นักกิจกรรม
 ธรรมะประทีปนี้ มีลักษณะ เป็นธรรมประกาศ
 แก่ทุกคน ในเวลา ซึ่งไม่มีขีดจำกัดเลย.

วิมลมาลา

วิมลมาลา ธรรม
 ๖ ตุลาคม ๒๕๖๓

ในระหว่างการรวบรวมเอกสารเพื่อจัดทำทะเบียนเอกสารจดหมายเหตุพุทธทาสอินทปัญโญในหมวด BIA ๗.๑ จดหมายส่วนบุคคล (ก-ฮ) นั้น พบจดหมายติดต่อระหว่างท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุ กับคุณพระดุลยพากย์-สุวมันต์ ตั้งแต่ปี ๒๔๗๗-๒๕๒๒ จำนวน ๘๓ ฉบับ ซึ่งจดหมายหลายฉบับที่คุณพระบอกว่าได้รับแล้ว แต่ไม่ปรากฏสำเนาที่ท่านพุทธทาสเก็บไว้ จึงได้ตามไปค้นที่บ้านนวนานี ของคุณทิพวรรณ ปัทมสถาน บุตรีของคุณพระดุลยพากย์สุวมันต์ กับนางฉลวย ปัทมสถาน เพื่อหาส่วนที่อาจมีเพิ่ม และเอกสารประกอบอื่น; ทว่าไม่มีจดหมายเหล่านั้นเหลืออยู่เลย. แต่กลับพบจดหมายติดต่อระหว่างสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (เจริญ ญาณวโร) กับคุณพระ ตั้งแต่ปี ๒๔๘๗-๒๕๓๕ จำนวน ๑๐ ฉบับ ที่แสดงถึงความเคารพตักขณูอย่างสูงต่อสมเด็จพระอุปัชฌาย์ และความเมตตาที่องค์ท่านมีให้แก่ศิษย์ เปรียบดังพ่อแม่ลูก; ซึ่งเนื้อความในการติดต่อระหว่างท่านพุทธทาสกับคุณพระดุลยนั้น ก็มีการกล่าวถึงสมเด็จพระอยู่มาคราว. และเมื่อกลับไปค้นดูจดหมายระหว่างสมเด็จพระพุทธทาสกับท่านพุทธทาส นั้น พบว่ามี จำนวน ๒๐ ฉบับ ในช่วงปี ๒๔๘๐-๒๕๔๗ หลังจากการเสด็จไปเยี่ยมสวนโมกข์เมื่อปี ๒๕๔๐.

ทั้งสามท่านเกี่ยวข้องกับอย่างไร?

พระดุลยพากย์สุวมันต์ (เปิดที่ ปัทมสถาน) เป็นข้าราชการชั้นสูงคนแรกๆ ที่ไปเยี่ยมสวนโมกข์ เมื่อเพิ่งตั้งได้ปีสองปี ซึ่งขณะนั้นท่านเป็นผู้พิพากษาหัวหน้าศาล จังหวัดนครศรีธรรมราช ท่านพุทธทาสกล่าวถึงคุณพระในหนังสือ เล่าไว้เมื่อวัยสนธยา ว่า “นึกไม่ออกว่าเริ่มรู้จักกันอย่างไร คงผ่านทางหนังสือพิมพ์พุทธศาสนามากกว่า รู้เรื่องสวนโมกข์จากทางนั้น แล้วก็อยากให้มีสวนโมกข์ที่อื่นบ้าง ก็มาขอให้เราช่วยกันคิดช่วยกันนึก พระดุลยอยากทำที่นครศรีธรรมราช ตอนนั้นรับราชการอยู่ที่นั่น มีเพื่อนหลายคนเห็นด้วย พูดกันรู้เรื่อง ก็เป็นหัวหน้ามาติดต่อกับผม จนได้มหาจุฬาฯ แล้วก็ต้องเหลวในที่สุดดังที่เคยเล่าแล้ว แต่พระดุลยเองยังติดต่อกับสวนโมกข์เรื่อยมา ท่านศึกษาธรรมะจากสมเด็จพระวัดเทพฯ เป็นส่วนใหญ่ และเคารพ นับถือกันอย่างนอกไปกว่าทางศาสนาเป็นเรื่องส่วนบุคคล ว่ากล่าวตักเตือนได้อย่างลูกหลาน บวชกับท่านด้วย เป็นคนเอาจริงในเรื่องการปฏิบัติธรรมคนหนึ่ง เอาจริงด้วยศรัทธาก็มากปฏิบัติกรรมฐานด้วย ช่วยเหลือสวนโมกข์ด้วยความหวังดีด้วยกำลังใจชี้แจงให้คนอื่นรู้จักการเงินการทองก็ช่วยบ้างตามแบบคนที่ไม่ร่ำรวยอะไร”.

ส่วนสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์วัดเทพศิรินทราวาสพระมหาเถระชั้นผู้ใหญ่ที่เป็นประธานกรรมการมหาเถรสมาคม ผู้ทำหน้าที่บัญชาการสงฆ์แทนองค์สมเด็จพระสังฆราชเจ้าได้แวะเยี่ยมสวนโมกข์เมื่อคราวไปตรวจราชการภาคใต้เมื่อปี ๒๕๔๐ ซึ่งให้กำลังใจแก่งานของสวนโมกข์และคณะธรรมทานเป็นอย่างมากนั้น ท่านพุทธทาสกล่าวในหนังสือเล่มเดียวกันว่า “พระคุณของท่านที่สูงที่สุดก็คือ การที่ท่านส่งเสริมให้ขบคิดธรรมะยาก ๆ ออกเผยแผ่เมื่อรู้จักกันแล้วไปกรุงเทพฯ ทุกครั้ง ผมต้องไปพบท่านเสมอ มิฉะนั้นท่านรู้เข้าท่านจะต่อว่า

“เรื่องส่วนใหญ่ที่สนทนากันก็เรื่องธรรมชั้นลึกๆ และเรื่องบุคคลต่างๆ... ท่านให้เกียรติให้ขึ้นไปคุยชั้นบนที่ท่านอยู่ในห้องส่วนตัว ไม่ใช่ห้องรับแขกชั้นล่าง

“วิธีที่ท่านส่งเสริมให้ขบคิดธรรมะยากๆ ก็คือชวนคุยธรรมะข้อนั้นข้อนี้บางทีท่านก็บอกว่าผมสอนอนัตตาเร็วเกิน

ไป ไม่ควรนำมาสอนประชาชน อย่างเน้นเรื่องอนัตตามากเกินไป สอนเรื่องอื่นดีกว่า บางทีมีแง่ของธรรมะที่เร้าลับ ท่านชอบบอกผม ให้เป็นธรรมทาน ธรรมข้อนั้นเปลี่ยนแปลงอย่างนั้นข้อนี้ เปลี่ยนแปลงอย่างนี้ ตามความเห็นของท่าน ซึ่งเราไม่ได้เห็นด้วยเสมอไป แต่ก็ไม่ได้ขัดท่านตรง ๆ เฉยเสีย นั้นแหละถูกที่สุด ไม่ใช่บ้าเหมือนเด็กสมัยนี้ อะโรมันก็ค่าน เถียงผู้หลักผู้ใหญ่ เขาหาว่าอุบาทว์ ไม่เห็นด้วยก็นิ่งเสีย แต่ไม่ค่อยมีที่ไม่เห็นด้วยกับท่าน ท่านมักเรียกผมว่า มหาเจี๊อม ผู้ถูกอภัยมาลัยของฉันทน์”.

และในบทความ “สมเด็จพระสังฆราชเจ้า” ในหนังสือประมวลเกียรติคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (เจริญ ญาณวรเถร) ว่า “ท่านได้ทำให้ข้าพเจ้ากลายเป็นลูกศิษย์ของท่านเต็มร้อยเปอร์เซ็นต์... ข้าพเจ้าไม่รู้สึกสลดใจหรือตะขิดตะขวงใจอะไรในการที่จะกล่าวยืนยันว่าข้าพเจ้าก็เป็นลูกศิษย์ท่านเจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราชเจ้าคนหนึ่งด้วยเหมือนกัน, แม้ว่ามิใช่หรือเป็นโดยแง่อื่น ปริยายอื่น ไม่เหมือนกับผู้ที่เป็ลูกศิษย์โดยตรง”.

ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างสมเด็จพระสังฆราช กับพระคุณพลเอกสุวมนันท์นั้น เริ่มเมื่อปี ๒๕๓๓ คุณพระได้อุปสมบท ณ วัดเทพศิรินทราวาสโดยมีสมเด็จพระสังฆราชเป็นพระอุปัชฌาย์ทำให้ได้มีโอกาสศึกษาปฏิบัติธรรมและรับใช้ใกล้ชิดซึ่งคุณพระได้เขียนบทความ “สมเด็จพระสังฆราช” ไว้ในหนังสือเล่มเดียวกันว่า “องค์ท่านเป็นพระเถระประพฤติปฏิบัติ บริสุทธิดีงามอยู่ในจำพวกบุคคลหาได้ยาก มีอินทรีย์สังวรเหมือนผู้เพิ่งบวชใหม่ๆ เป็นผู้คุ้มครองในอินทรีย์ทั้งหลาย ดุจนายสารถีฝึกม้าฉลาดขึ้นสู่อันเทียมแล้ว ซึ่งมีปฏิภาณวางใจแล้วถือปฏิภาณด้วยมือขวา ขับไปทางหน้าก็ได้ ถอยกลับไปทางหลังก็ได้ ในถนนใหญ่ซึ่งมีพื้นเรียบดีไปได้ตามประสงค์”.

ทั้งหมดนี้เป็นที่มาของ สารสนสมเด็จฯ กับพุทธทาส และคุณพลเอกสุวมนันท์ หนังสือชุดงานอนุรักษ์และศึกษากระบวนการทำงานของท่านพุทธทาส และการรวบรวมจดหมาย เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องของทั้ง ๓ ท่านนี้ ทำให้สามารถพบกระบวนการเรียนรู้และการทำงานต่างๆ บางอย่างได้ซึ่งร่องรอยที่พบในจดหมาย และเอกสารต่างๆ นั้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้และการทำงานมิใช่ทั้งหมด เพราะยังมีอีกหลายส่วนซึ่งเป็นส่วนมากที่ยังไม่พบและไม่รู้ บางเรื่องบางอย่างในจดหมายอาจเป็นเรื่องส่วนตัวที่ไม่ควรเปิดเผย แต่ส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นประโยชน์แก่สาธารณะมากกว่า ปรีกษาหารือแล้วจึงนำมาบรรจุลงไว้ทั้งหมด ซึ่งต้องกราบขอมาโทษกับทั้งสามท่านด้วยความเคารพอย่างยิ่ง.

นอกจากนี้ยังพบความเชื่อมโยงบางอย่างที่น่าสนใจมากและอาจเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดอะไรต่าง ๆ มากมายในสวนโมกข์มาจนถึงปัจจุบัน และเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในเรื่องต่าง ๆ อีกมากมาย. จากหนังสือพิมพ์พุทธศาสนาที่ส่งผลให้สมเด็จพระสังฆราช และคุณพระคุณพลเอกสุวมนันท์ รู้จักท่านพุทธทาส ตามด้วยมีจดหมายติดต่อ ปรีกษาสันทนาการอย่างต่อเนื่องนั้น. ท่านพุทธทาสเก็บรวบรวมจดหมายไว้ในแฟ้มอย่างดีมีสำเนาในการตอบกลับด้วยกระดาษคาร์บอน เนื้อความในจดหมายทั้งหมดทำให้เราได้รับรู้เหตุการณ์และความคิดอ่านต่างๆ ในช่วงเวลานั้นอย่างดี โดยเฉพาะสาระในทางธรรมอันมีคุณค่ายิ่ง รวมทั้งการใช้สำนวนภาษาที่น่าศึกษาอย่างยิ่ง. จากเนื้อความในจดหมายบางส่วนทำให้สังเกตเห็นการร่วมกันอย่างเอาจริงเอาจัง โดยเฉพาะการฟื้นฟูทำนุบำรุงพระศาสนา เช่น ร่วมฟื้นฟูและสร้างสถานที่ปฏิบัติธรรม ร่วมกันค้นคว้า ศึกษาธรรมและวิจารณ์ธรรมในพระไตรปิฎก และร่วมกัน

เผยแผ่ธรรมะทุกรูปแบบ. สิ่งหนึ่งที่เห็นว่าน่าจะเป็นแรงผลักดันสำคัญหลายประการให้เกิดหลายกิจการทางธรรม
ขึ้นมาจนถึงปัจจุบัน คือวิธีการให้การสนับสนุนและให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ทั้งโดยเขียนคำอวยพร หรือคำดี ๆ การ
เยี่ยมเยียนไปมาหาสู่ ตลอดถึงการสนับสนุนทุนทรัพย์ปัจจัยต่าง ๆ การตักเตือน ปรีกษาหาหรือซึ่งกันและกัน. ซึ่ง
ได้จัดเรียงลำดับจดหมายสอดแทรกด้วยภาพถ่ายและเอกสารที่เกี่ยวข้อง แบ่งเนื้อความจำแนกออกเป็น ๔ ตอน
ตามช่วงเวลาและสาระความ ดังนี้ :-

ตอนที่ ๑ ร่วมมือช่วยเหลือ...ส่งคนให้ก้าวหน้า...หายใจเข้าออกเป็นการส่งเสริมปฏิบัติธรรมอยู่เสมอ
ระหว่างปี พุทธศักราช ๒๔๗๗-๒๔๘๐

อาตมาเองหายใจเข้าออกเป็นการส่งเสริมปฏิบัติธรรมอยู่เสมอจึงยินดีรับใช้ทุกอย่างเพื่อการนี้โดยเฉพาะมีกาย
วาจาใจเตรียมพร้อมอยู่ทุกเมื่อ...ขอบคุณเป็นอย่างมากในการส่งเสริมกำลังใจอยู่เนื่อง ๆ...ก็อดขอบคุณคุณพระ
ไม่ได้ในการได้ร่วมมือและช่วยเหลืออย่างเต็มที่เป้นผู้คนส่งให้ก้าวหน้า...คุณพระถูกย้ายไปที่ไหนก็แปลว่าพุทธศาสนา
ที่นั่นจะตื่นตัว...พระเดชพระคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์(สมเด็จพระอุปัชฌาย์) ได้มาเทศน์สอนประชาชนตาม
ตำบล ๗ ครั้ง คนฟังรวม ๖ พันเศษ นำปีติได้ผลมาก(๒๔๗๗). ผมขออนุโมทนาสาธุการอย่างยิ่งที่ได้ทำ
ได้กรุณาอุสาหะไปเทศน์และเผยแผ่หลักปฏิบัติธรรมตามจังหวัดต่าง ๆ ทางใต้ตลอดจนทางกะลันตัน.

ตอนที่ ๒ สาส์น กับ สมเด็จฯ ระหว่างปีพุทธศักราช ๒๔๘๐-๒๔๙๔

พระมหาเจี๊อม ซึ่งเป็นผู้ที่ฉันเลื่อมใส ... ๒ เรื่องข้างต้นนั้น ขอโมทนาสาธุการด้วย ถ้ามีโอกาสจะให้ทำ
ประการไร จะบอกให้ทราบ สามเณร ถ้าฉันนี้วิธีได้ก็จะชี้แจงไปช่วยอุดหนุน...พระมหาเจี๊อมผู้เป็นที่ถูกใจฉัน...
เรื่องเรื่อนใจคำกาพย์แล้ว...ฉันให้พระมหาปิ่นดู เธอแก้ด้วยเส้นดินสอดำ...ส่วนฉันแก้ด้วยเส้นดินสอดแดง สดแล้ว
แต่คุณมหาจะชอบอย่างไร จงเลือกเอาตามใจอย่าเกรงใจฉัน (๒๔๘๑). พระมหาเจี๊อมผู้ถูกอภัยอาศัยฉันมากใน
ทางสัลเลขปฏิบัติฉัน...เห็นพ้องกับความเห็นของเธอมาก ๆ (๒๔๘๒). ทราบว่า พระคุณเจี๊อมเคยมีปัญหา
แล้วอ่านบ่อย ๆ นั้น ถูกใจฉันมากที่สุด แม้ไม่บอกก็ทราบว่า พระคุณเจี๊อมเจริญในข้อปฏิบัติดียิ่งขึ้นกว่าแต่ก่อน
มากทีเดียว(๒๔๙๐)...ในการที่พระเดชพระคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ให้ส่งทุนมาสมทบในนามตระกูลสุขบทนั้นชาวคณะธรรมทาน
ที่ได้ทราบเรื่องพากันปลาบปลื้มเป็นพิเศษ (๒๔๙๑).

ตอนที่ ๓ ความคิดอิสระของสมเด็จฯ ระหว่างปีพุทธศักราช ๒๔๙๕-๒๕๒๑

ผม...รู้สึกซาบซึ้งยิ่งขึ้นในคำนำถึงคุณความดีของสมเด็จฯและสนิทสนมกับได้ทำในทางรักและสนใจวิจารณ์
อัมมะ...ความเห็นต่างๆของสมเด็จฯมีหลายเรื่องที่คุณเป็นอันมากคงไม่ยอมให้แต่อาตมาเห็นด้วยท่านแทบทุกเรื่อง...
สำหรับความรู้และความคิดอิสระของสมเด็จฯนี้...รวบรวมกันให้หมดสิ้นสักที...จะเป็นอนุสาวรีย์สำหรับท่าน
ยิ่งกว่าสร้างโรงพยาบาลหรือสิ่งอื่นใด (๒๔๙๕). บทความของท่านอาจารย์ได้ลึกซึ้งในคุณธรรมสมเด็จฯในคติธรรม
ยังประโยชน์ให้สำเร็จแก่ผู้ปฏิบัติตาม เกิดความรู้ยิ่งอีกมากมาย (๒๕๑๖).

ตอนที่ ๔ นุชาอาจารย์ ๑๐๐ ปี สมเด็จฯ...สืบสานญาติธรรมก่อตั้งมูลนิธิ ระหว่างปีพุทธศักราช ๒๕๒๑-๒๕๒๒

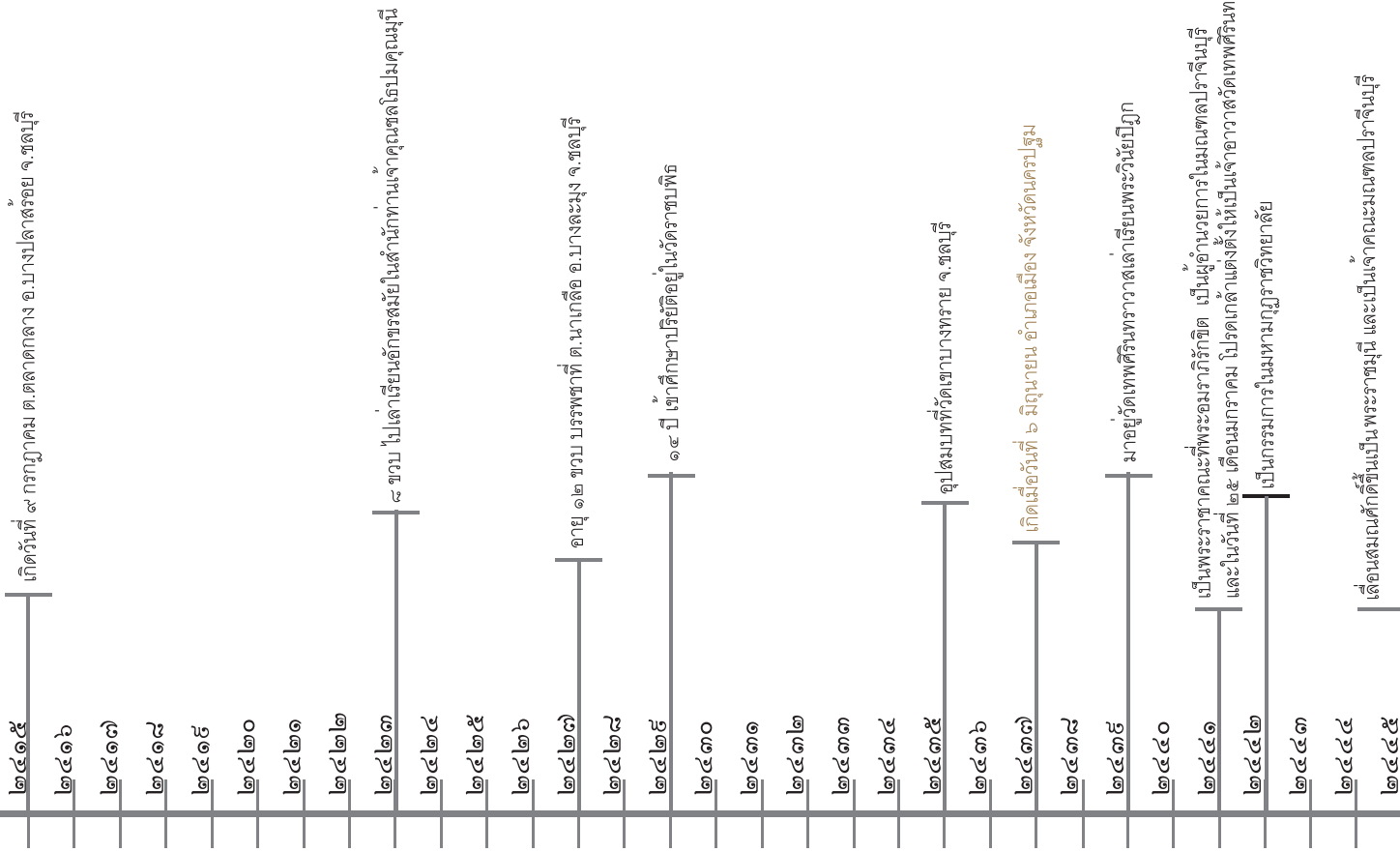
ที่นี้ระลึกถึงพระคุณพระรัตนไตรสมเด็จฯพระอุปัชฌาย์และท่านอาจารย์อย่างซาบซึ้งเนื่องนิത്യ(๒๕๒๑).ผมและ
ทิพวรรณกำหนดจะมาสวมโมกซ์...ขอรุณาขอพักนานหน่อย ๑๕ ถึง ๓๐ วัน เพื่อมีโอกาสแสดงความเคารพ
ระลึกถึงพระคุณของท่านอาจารย์และศึกษาปฏิบัติทำความสงบเพิ่มเติม (๒๕๒๒).

ท่านพุทธทาสภิกขุเขียนบทความ “สมเด็จพระเจ้าในความรู้สึกของข้าพเจ้า” เนื่องในการจัดงานบำเพ็ญกุศลครบ ๑๐๐ ปี สมเด็จพระเจ้าว่า “วันหนึ่ง ท่านได้แนะนำให้ข้าพเจ้าสังเกตว่า ข้อความในพระสูตร อย่างมหาสมยสูตร. มหาสติปัฏฐานสูตร เป็นต้น ในที่มณิกายนั้นเป็นของเพิ่มเข้าทีหลังหรือขยายของเดิมให้เชื่องออกไป...ข้าพเจ้ารับเอาข้อแนะนำนี้มาใคร่ครวญดูแล้วเกิดความคิดและความเชื่อชนิดอิสระอย่างท่าน...ข้าพเจ้าขอยืนยันในข้อนี้ว่าเป็นโชคดียิ่งที่สุดของพวกเรา ที่เกิดมาได้เห็นพระภิกษุซึ่งมีสมณสาธูปเช่นนี้ที่ในอนาคตแห่งสมัยวัตถุนิยม จะได้เห็นอีกหรือไม่...ดูจะหวังยากเต็มที...สมเด็จพระเจ้าในขณะที่ท่านดำรงตำแหน่งสูงสุดแห่งคณะสงฆ์...ได้กรุณาไปเยี่ยมสถานที่ ที่เรียกว่าสวนโมกขพลาราม...ในป่าวัดร้างแห่งหนึ่ง...ท่านใช้เกียรติอันสูงสุดของท่านเป็นเดิมพันเสี่ยงไปเยี่ยมพวกเราซึ่งในขณะนั้นกำลังถูกคนส่วนใหญ่หาว่าแหวกแนว หรืออุตริวิถิดาร หรือถึงกับหาว่าสถานที่นี้เป็นที่เก็บพวกพระซึ่งเป็นบ้า ก็ยังมี...รู้กันแต่เพียงว่า ท่านไปด้วยอำนาจของความเมตตากรุณามุ่งจะให้กำลังใจแก่ผู้ที่กำลังทำงานอย่างหนึ่ง...เราขอถือว่าเป็นสติปัญญาที่พิเศษหรืออัจฉริยภาพปาฏิหาริย์อย่างหนึ่ง และได้ถือเอาเป็นปัจจัยอันสำคัญ ที่ทำให้เราทำอะไร ๆ ด้วยความระมัดระวังเป็นพิเศษเช่นเดียวกัน ในการดำเนินกิจการของสวนโมกขพลาราม...สมเด็จพระเจ้าเป็นบุคคลชนิดไรที่ท่านไม่ยอมให้เวลาเสียไปแม้แต่นาทีเดียวในการทำประโยชน์...ในอดีตก็ดี ในอนาคตก็ดี ได้มีหรือจะให้มีพระมหาเถระองค์ใด ที่ให้กำลังใจแก่พระเด็ก ๆ ในทำนองที่ท่านได้ประทานให้แก่ข้าพเจ้าอันทำให้ผู้ได้รับสามารถทำงานที่ลึกซึ้งเหนือยสมองได้โดยไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย ด้วยอิทธิพลแห่งกำลังใจนั้น (๒๕๑๖).

ในการจัดพิมพ์เป็นหนังสือครั้งแรกนี้เป็นการรวบรวมจดหมายของบุคคลผู้มีอุปการคุณต่อสวนโมกขพลารามที่ ๒ ต่อจาก “๑๐๐ปี ร้อยจดหมายพุทธทาส-สัญญา” ที่ได้จัดพิมพ์แล้วเมื่อคราวครบ ๑๐๐ ปีของทั้งสองท่าน และอยู่ในชุดงานอนุรักษและศึกษากระบวนการงานของท่านพุทธทาสภิกขุเน้นการรักษาต้นฉบับเดิม โดยฉบับของท่านพุทธทาสส่วนใหญ่เป็นสำเนาพิมพ์ติดด้วยกระดาษคาร์บอนสีน้ำเงินที่สามารถอ่านได้โดยตรง, ในขณะที่ของคุณพระคุณพญาคุณนั้นใช้ฉบับลายมือจริงและทำตัวพิมพ์กำกับไว้ทั้งหมด, ส่วนของสมเด็จพระเจ้า นั้นใช้ฉบับลายมือจริง ซึ่งอ่านง่ายและมีไม่มาก และเพื่อรักษาให้เป็นไปตามงานดั้งเดิมของทั้งสามท่าน อักษรและการสะกดต่างๆ ได้รักษาให้เป็นไปตามที่ทุกท่านใช้ในขณะนั้นทั้งสิ้น.

สาส์นสมเด็จพระเจ้ากับพุทธทาสและพระคุณพญาคุณสุวรรณนี้ เดิมตั้งใจจะจัดพิมพ์เพื่อเตรียมไว้เป็นอนุสรณ์แห่งความกตัญญูของ คุณทิพวรรณ ปัทมสถาน บุตรีผู้ก่อตั้งมูลนิธิพระคุณพญาคุณสุวรรณ-ฉนวน-ทิพวรรณ ปัทมสถาน ในวันกลับคืนสู่ธรรมชาติ; แต่ไม่ทันกาล. กับเป็นธรรมบรรณาการในวาระครบรอบ ๑๐๐ วัน ซึ่งตรงกับการทำบุญทอดถวายเหตุพุทธทาส อินทปัญญา เพื่อให้ท่านทั้งหลายได้ใช้ประกอบการค้นคว้า ศึกษา และวิจารณ์ธรรมกันให้ถึงแก่น เหมือนอย่างที่ท่านได้แสดงให้เห็นดังปรากฏในหนังสือเล่มนี้แล้ว.

สวนโมกขพลาราม และ คณะธรรมทาน
ทอดถวายเหตุพุทธทาส อินทปัญญา
กรกฎาคม ๒๕๕๓

- >> ร่วมมือช่วยเหลือ...ส่งคนให้ก้าวหน้า...หายใจเข้าออกเป็นการส่งเสริมปฏิบัติธรรมอยู่เสมอ
- >> สาส์น กับ สมเด็จพระสังฆราช
- >> ความคิดอิสระของสมเด็จพระสังฆราช
- >> บูชาอาจารย์ ๑๐๐ ปี สมเด็จพระสังฆราช...สืบสานญาตธรรมก่อตั้งมูลนิธิ
- >> ระยะเวลา ๗.ศ.
- >> ประวัติพุทธศาสนิกชน
- >> ประวัติพระอุบายพิกุลสุวณฺสี (ปิ่นที่ ปัทมสถาน)
- >> ประวัติสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ญาณวโร)

เหตุการณ์สำคัญในช่วงชีวิตของสมเด็จพระสังฆราช

พุทธทาสภิกขุ และพระคุณูปการคุณูปการ

เกิดเมื่อวันที่ ๒๗ พฤษภาคม บุตรชายที่ยังและนางคลื่อน พานิช ที่ตำบลพุมเรียง ซึ่งสมัยนั้นเป็นที่ตั้งของจังหวัดไชยา

๒๔๔๖
๒๔๔๗
๒๔๔๘
๒๔๔๙
๒๔๕๐
๒๔๕๑
๒๔๕๒
๒๔๕๓
๒๔๕๔
๒๔๕๕
๒๔๕๖
๒๔๕๗

เลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระเทพวิ

เป็นพระอุปัชฌายะในวัดเทพศิรินทราวาส และในมณฑลปราจีนบุรี

๒๔๕๘
๒๔๕๙
๒๔๖๐
๒๔๖๑
๒๔๖๒
๒๔๖๓
๒๔๖๔
๒๔๖๕
๒๔๖๖
๒๔๖๗
๒๔๖๘
๒๔๖๙
๒๔๗๐
๒๔๗๑
๒๔๗๒
๒๔๗๓
๒๔๗๔
๒๔๗๕
๒๔๗๖

เลื่อนสมณศักดิ์ขึ้นเป็นพระธรรมไตรโลกาจารย์

๙ ขวบ บิดมารดาพาไปฝากเป็นเด็กวัดพุมเรียง เป็นเวลา ๓ ปี เพื่อรับการศึกษากับบิดามารดาแบบโบราณ

ออกจากวัดมาอยู่บ้าน เพื่อเรียนหนังสือวิทยาทาน

ย้ายมาเรียนชั้นมัธยมปีที่ ๒ ที่โรงเรียนสารภีอุทิศ จนจบชั้นมัธยมปีที่ ๓

บิดถึงแก่กรรมด้วยโรคลมบ้าหมู จึงต้องออกจากโรงเรียนมาดำเนินการค้าขายกับมารดาที่ร้านไชยาพานิช

อุปสมบท เมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ได้อาษา "อินทบัญญัติ" จำพรรษาที่วัดพุมเรียง

เดินทางเข้ากรุงเทพฯ เป็นครั้งแรก เพื่อศึกษาปริยัติธรรมต่อ ณ วัดปทุมคงคา อยู่ได้เพียง ๒ เดือนก็กลับ

เป็นครูสอนปริยัติธรรมวัดพระบรมธาตุไชยา ย้ายถิ่นที่อยู่ตั้งคณะธรรมทานขึ้นต้นขึ้น เริ่มรับหนังสือวารสารพุทธศาสนศึกษาจากต่างประเทศ

ขึ้นกรุงเทพฯ มาอยู่วัดปทุมคงคาอีกครั้งเพื่อเรียนบาลีต่อไปหลายปีได้ปริยัติธรรม ๓ ประโยค

ล้มเลิกความตั้งใจศึกษาเพื่อสอบเข้าวัดพระปริยัติขึ้นสูงชัน หลายปีได้สอบปริยัติธรรมประโยค ๔ ตก

ออกหนังสือพิมพ์พุทธศาสนา และตั้งโรงพิมพ์ ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของสวนโมกข ในวันวิสาขบูชา (๑๒ พ.ค.) ประกาศตั้งคณะธรรมทานอย่างเปิดเผยจะลิกษณะ

๒๔๕๘
๒๔๕๙
๒๔๖๐
๒๔๖๑
๒๔๖๒
๒๔๖๓
๒๔๖๔
๒๔๖๕
๒๔๖๖
๒๔๖๗
๒๔๖๘
๒๔๖๙
๒๔๗๐
๒๔๗๑
๒๔๗๒
๒๔๗๓
๒๔๗๔
๒๔๗๕
๒๔๗๖

เป็นแม่กองสอบปริชานักธรรมตรีในมณฑลปราจีนบุรี, เป็นกรรมการในสนามหลวงสอบความรอบรู้พระปริยัติธรรม, เป็นกรรมการในมหาเถรสมาคม

๒๔๖๐
๒๔๖๑
๒๔๖๒
๒๔๖๓
๒๔๖๔
๒๔๖๕
๒๔๖๖
๒๔๖๗
๒๔๖๘
๒๔๖๙
๒๔๗๐
๒๔๗๑
๒๔๗๒
๒๔๗๓
๒๔๗๔
๒๔๗๕
๒๔๗๖

สอบได้ประโยคอุปัชฌาย
สมเด็จพระสังฆราชเจ้ากรมการศาสนา
สมเด็จพระสังฆราชเจ้ากรมการศาสนา

๒๔๖๓
๒๔๖๔
๒๔๖๕
๒๔๖๖
๒๔๖๗
๒๔๖๘
๒๔๖๙
๒๔๗๐
๒๔๗๑
๒๔๗๒
๒๔๗๓
๒๔๗๔
๒๔๗๕
๒๔๗๖

หลวงศุภยพายุสุขวัฒน์, อุปสมบท ณ วัดเทพศิรินทราวาส เป็นแม่กองสนามหลวงสนามหลวง และเป็นแม่กองสอบนักธรรมสนามหลวงปราจีนบุรี

๒๔๖๕
๒๔๖๖
๒๔๖๗
๒๔๖๘
๒๔๖๙
๒๔๗๐
๒๔๗๑
๒๔๗๒
๒๔๗๓
๒๔๗๔
๒๔๗๕
๒๔๗๖

โปรดให้สถาปนาสมณศักดิ์ขึ้นเป็นพระศาสนโสภณ เจ้าคณะรองคณะธรรมยุติกนิกาย เป็นเจ้าคณะมณฑลปราจีนบุรี และมณฑลจันทบุรี

๒๔๖๘
๒๔๖๙
๒๔๗๐
๒๔๗๑
๒๔๗๒
๒๔๗๓
๒๔๗๔
๒๔๗๕
๒๔๗๖

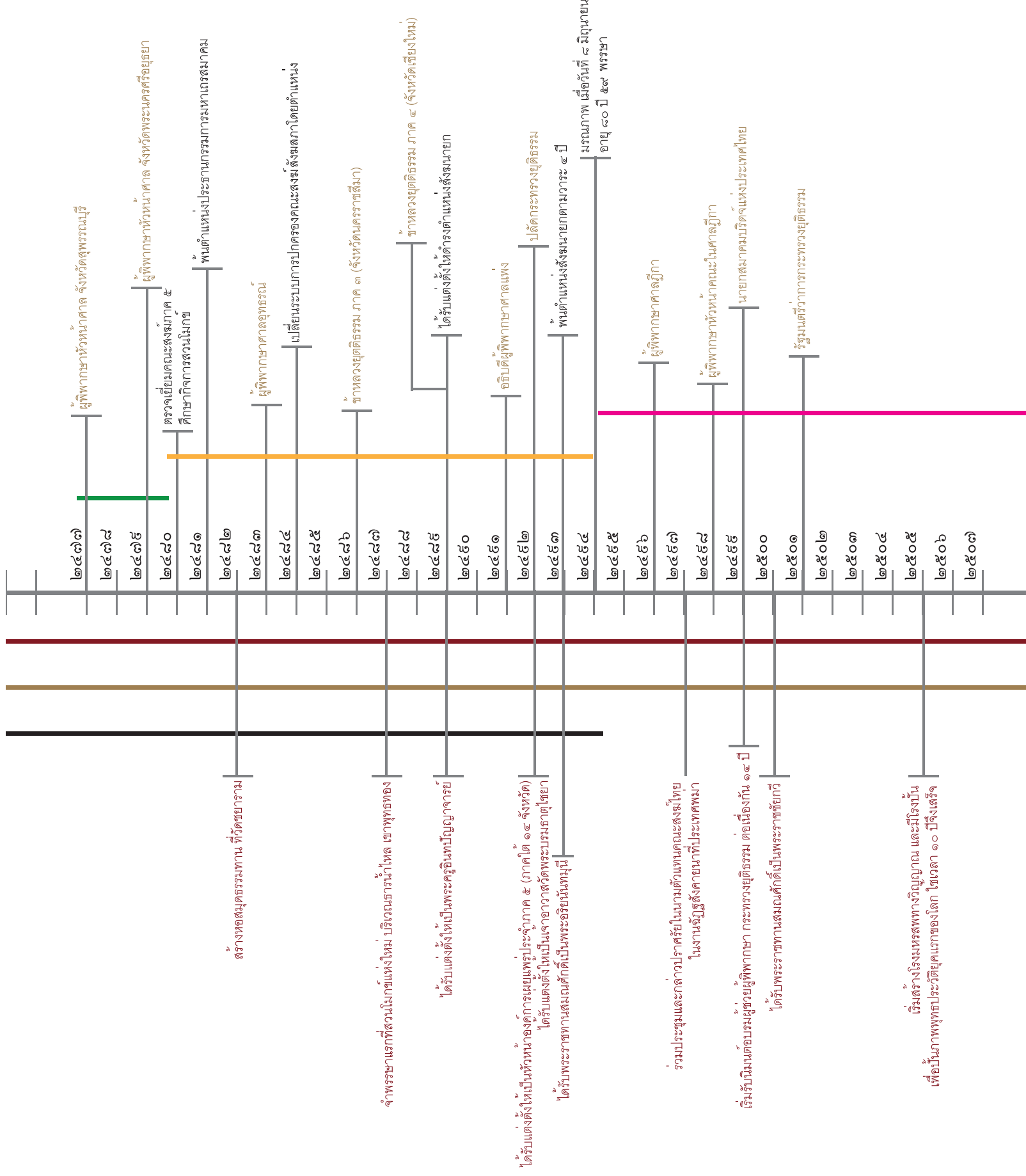
เป็นกรรมการในราชบัณฑิตยสภา พระคุณูปการคุณูปการในกาบัจจวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เป็นสมเด็จพระสังฆราช

๒๔๖๘
๒๔๖๙
๒๔๗๐
๒๔๗๑
๒๔๗๒
๒๔๗๓
๒๔๗๔
๒๔๗๕
๒๔๗๖

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล จังหวัดนครราชสีมา, เริ่มสร้างและส่งเสริมสถานปฏิบัติธรรมวัดชាយนา (สวนมณฑลปราจีนบุรี) นครราชสีมา, เป็นนายกพุทธสมาคม จังหวัดนครราชสีมา

๒๔๖๘
๒๔๖๙
๒๔๗๐
๒๔๗๑
๒๔๗๒
๒๔๗๓
๒๔๗๔
๒๔๗๕
๒๔๗๖

บัญญัติการคณะสงฆ์แทนองค์สมเด็จพระสังฆราชเจ้า เมื่อสมเด็จพระสังฆราชเจ้าสิ้นพระชนม์

๒๔๗๒ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล จังหวัดสุพรรณบุรี

๒๔๗๕ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒๔๗๘ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒๔๘๐ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒๔๘๑ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒๔๘๒ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒๔๘๓ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒๔๘๔ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒๔๘๕ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒๔๘๖ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒๔๘๗ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒๔๘๘ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒๔๘๙ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒๔๙๐ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒๔๙๑ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒๔๙๒ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒๔๙๓ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒๔๙๔ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒๔๙๕ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒๔๙๖ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒๔๙๗ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒๔๙๘ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒๔๙๙ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒๕๐๐ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒๕๐๑ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒๕๐๒ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒๕๐๓ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒๕๐๔ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒๕๐๕ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒๕๐๖ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒๕๐๗ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สร้างหอสมุดธรรมทาน ที่วัดชยาวราม

จำพรรษาแรกที่สวนโมกข์แห่งใหม่ บริเวณธารน้ำไหล เขาพุทธทอง

ได้รับแต่งตั้งให้เป็นพระครูอินทบัญญัติจารีย์

ได้รับแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าองค์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา (ภาคใต้ ๑๔ จังหวัด)

ได้รับแต่งตั้งให้เป็นเจ้าอาวาสวัดพระบรมธาตุไชยยา

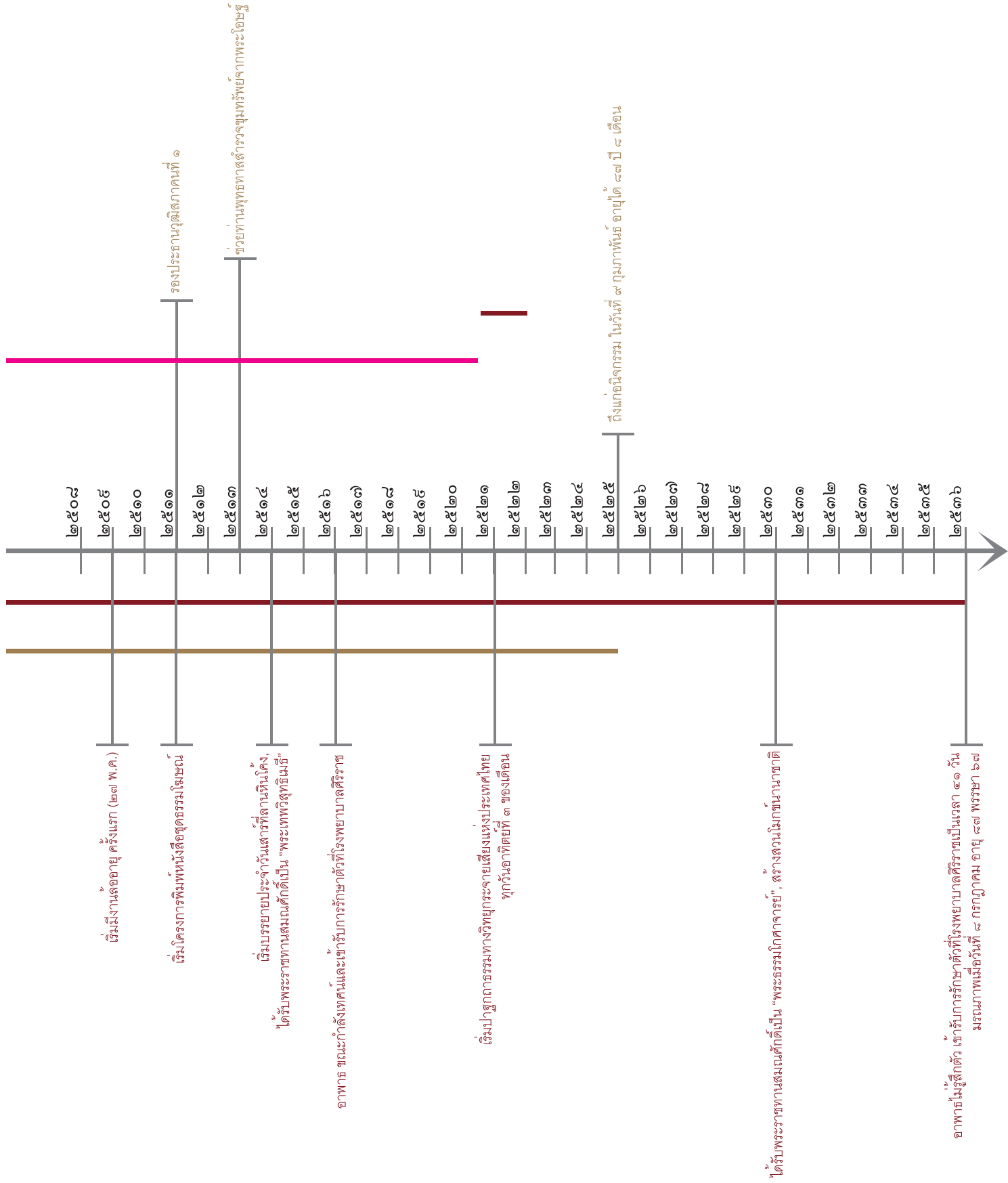
ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระอริยญาณนันทน

ร่วมประชุมและกล่าวปราศรัยในนามตัวแทนคณะสงฆ์ไทย ในงานฉัฐสังคายนาที่ประเทศพม่า

เริ่มรับนิมนต์บวชผู้พิพากษา กระทรวงยุติธรรม ต่อเนื่องกัน ๑๔ ปี

ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชาธิบดี

เริ่มสร้างโรงเรียนพรหมสพทางวิญญูญาณ และมีโรงเรียน เพื่อเป็นภาพพุทธประวัติยุคแรกของโลก ในเวลา ๑๐ ปีจึงเสร็จ

สารบัญ

คำอนุโมทนา	๓
บทนำ	๔
เหตุการณ์สำคัญในช่วงชีวิตของสมเด็จพระพุฒาจารย์โต พรหมรังสี และพระครูสมุห์สุวณฺสี ร่วมมือช่วยเหลือ...ส่งคนให้ก้าวหน้า...หายใจเข้าออกเป็นการส่งเสริมปฏิบัติธรรมอยู่เสมอ	๒๙
สารสัน กับ สมเด็จพระพุฒาจารย์	๙๐
ความคิดอิสระของสมเด็จพระพุฒาจารย์	๑๖๕
บูชาอาจารย์ ๑๐๐ ปี สมเด็จพระพุฒาจารย์...สืบสานญัตติธรรมก่อตั้งมูลนิธิ	๒๙๐
คุณพระไม่ตาย	๓๑๔
ภาคผนวก	
สวนโมกขพลาราม และ คณะธรรมทาน	๓๒๐
หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ...สวนโมกข์กรุงเทพ	๓๒๒
งานหนังสือของหอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ	๓๒๕

สารบัญละเอียด

ร่วมมือช่วยเหลือ...ส่งคนให้ก้าวหน้า

๒๙

...หายใจเข้าออกเป็นการส่งเสริมปฏิบัติธรรมอยู่เสมอ

สมเด็จพระ	พุทธทาส	คุณูปการ	หน้า
	๒๐ มิ.ย. ๗๗	○ การที่คุณพระจัดการส่งเสริมปฏิบัติธรรมขึ้นตามแนวเช่นเดียวกับคณะธรรมทานอันหวังอยู่ว่าถ้ามีผู้ช่วยกันจัดขึ้นให้หลายแห่งในประเทศเราแล้ว การปฏิบัติจักก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว และเป็นปฏิบัติบูชาของพวกเราเหล่าพุทธบริษัท แต่พระพุทธองค์อย่างสูงสุด.○ อาตมาเองหายใจเข้าออกเป็นการส่งเสริมปฏิบัติธรรมอยู่เสมอ จึงยินดีรับใช้ทุกอย่างเพื่อการนี้โดยเฉพาะมีกาย วาจา ใจ เตรียมพร้อมอยู่ทุกเมื่อ.	๓๒
	๒๖ มิ.ย. ๗๗	○ ขอบพระคุณอย่างสูง ช่วยปลดเปลื้องภาวะกังวลในแผนกปฏิบัติธรรม...ตามที่โปรดเมตตาให้โอวาทเตือนให้พิจารณาอริยสัจในตัวของตัวเองทุกอริยาบถนั้น เปนพระคุณอันสูง ในอันที่จะพยายามปฏิบัติตาม.	๔๐
	๒๗ ก.ค. ๗๗	○ หนังสือคำแปลพระมหาสติปัญญาสูตรและสมุทตันติกปฏิบัติธรรมรายวัน ที่เมตตาส่งมานั้น ผมได้รับแล้ว...ของผมก็ได้เริ่มใช้แล้ว.	๔๒
	๖ ส.ค. ๗๗	○ ผมขอโมทนาสาธุการที่เด็ดเดี่ยวทดลองค้นคว้าเกี่ยวกับกัมมฐานเพื่อประโยชน์แก่มนุสส์ทั่วไปตลอดพรรษา...ทุกสิ่งจะไม่หนีพ้นความพยายามไปได้ผลใหญ่ไพศาล.	๔๔
	๕ ก.ย. ๗๗	○ ผมได้สั่งให้นายธรรมทาส ขอให้ส่งหนังสือ พระพุทธศาสนา ปีที่ ๑ (ที่เย็บเป็นเล่ม)มา ๕ เล่มกับบอกรับปีที่ ๒ อีก ๕ ชุด เพื่อให้สำนักนั้นๆ เป็นการเผยแผ่กิจการงานและการส่งเสริมปฏิบัติธรรมของคณะธรรมทานให้เป็นการกระตุ้นใจภิกษุสามเณร.	๕๑
	๑๔ ก.ย. ๗๗	○ ขอขอบคุณคุณพระเป็นอย่างมากในการส่งเสริมกำลังน้ำใจอยู่เนื่อง ๆ... แต่ก็กำลังใจในเมื่อปลอบตัวเองว่าเป็นศิษย์พระพุทธเจ้าต้องพยายามเป็นพระพุทธเจ้าชิว จะลำบากและพยายามนานมาก ก็เป็นไปได้.○ เราพูดกันแต่เรื่องความสุข หรือนิพพาน แต่เมื่อเหลือวดูการกระทำแล้วไม่ค่อยเห็นสุขเลย แม้แต่การส่งเสริมปฏิบัติธรรมนี้ก็เถอะ เป็นการแบกภาระอย่างชัด ๆ เพราะละเมอแก่การอุ้มคนอื่น ต้องข่มใจกันเป็นอย่างมาก.○ บางคนอาตมาสังเกตเห็นเขา study ความสุข แต่ action เป็นชื่อเสียงและเงินซึ่งที่แท้ไม่ใช่ความสุขเลย...เมื่อไรจะพบคนมีสุข หรือมีสุขมาให้โลกดู นี่เปนเหตุให้อาตมาบากบั่นในการส่งเสริมปฏิบัติธรรม.○ ก็อดขอบคุณคุณพระไม่ได้ ในการได้ร่วมมือและช่วยเหลืออย่างเต็มที่ เป็นผู้คุณส่งให้ก้าวหน้า...คุณพระถูกย้ายไปที่ไหน ก็แปลว่าพุทธศาสนาที่นั่นจะตื่นตัว.	๕๒

- ๑๕ ต.ค. ๒๕๒๗
- สำหรับเรื่องเกียรตินี้ขอให้ถือว่า...เราอาศัยมันเป็นกำลังใจในการเซ็นล้ออันหนักของเราให้หมุนเรื่อยไป...เพราะฉะนั้นจึงขอกล่าวในที่นี้ว่า ล้อได้หมุนไปเสือกใหญ่ โดยการกระทำของคุณพระครั้งนี้.
 - ลักษณะที่อดทนห่วงจะอุ้มจูงเพื่อนที่นั่งให้ไปด้วยไม่ได้ นั่น ก็เป็นธรรมดาของผู้มีลักษณะกรุณาประจำใจ ตามความเห็นของผม ณ บัดนี้ ออกจะนิยมให้รีบจุดก้าวหน้าไปลำพังผู้เดียวสักคนหนึ่งก่อน แล้วก็จะเป็นทิวฐานาคติของพี่น้องผู้มีอุปนิสัยอยู่แล้ว ให้เจริญรอยตามหลังๆ กันไปเอง ไม่อย่างนั้นก็จะถ่วงจะรั้งบั่นเบียนกันอยู่อย่างนี้ๆ จะไปก็ไม่ถึงไหน เว้นแต่จะเป็นเพียงงานอดิเรก.
 - พิเคราะห์ดูการพระศาสนาทางนี้แล้วเห็นว่าควรจะต้องมีการกระตุ้นกันอยู่อีกอย่างมาก...ติด้านฝ่าทุกข์เข้าหาสุขเรื่อยๆ เข้าไป เพราะเป็นทางเดียวที่จะเข้าได้ทางอื่นหาไม่แล้ว.
- ๓ พ.ย. ๒๕๒๗
- เป็นที่โชคดีของท่านแท้จริงที่ได้คบกับกัลยาณมิตรผู้เต็มไปด้วยความยอมเสียสละทุกอย่าง กระทั่งการจัดส่งกลับไปโดยเรียบร้อยนี้
 - การพระศาสนาเวลานี้ว่าโดยทั่วไปก็เจริญเพียงส่วน material เป็นส่วนมากอย่างไ้เท่าที่ว่า ทาง spiritual นั้นน้อย...มีอะไรจำเป็นด่วนที่ต้องการความช่วยเหลือจากมือผมแล้ว ก็จะต้องเป็นไปได้เสมอหากไม่เหลือวิสัย.
- ๑๗ พ.ย. ๒๕๒๗
- ใต้เท้าเป็น สุกโต มาพระนครก็ทำให้การพระศาสนาตื่นตัวขึ้น
- ๒๓ ธ.ค. ๒๕๒๗
- ผมรู้สึกตัวว่ากำลังจะหันเหเข้าทำงานที่ทำหนักขึ้นทุกทีถูกยอบ้าง...ถอนไม่ใคร่ออกแต่ก็ยังระลึกคำใต้เท้าว่ายศสรรเสริญเหมือนเลี้ยงลูกอ่อน.
 - พระเดชพระคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์(สมเด็จพระอุปัชฌาย์) ได้มาเทศน์สอนประชาชนตามตำบล ๗ ครั้ง คนฟังรวม ๖ พันเศษ น่าปีติได้ผลมาก.
- ๔ มี.ค. ๒๕๒๗
- ผมได้ใคร่ครวญจดหมายใต้เท้าหลายทบหลายทวนแล้ว ตอนกล่าวถึงลาภยศมีภาวะเหมือนลูกอ่อน และแบ่งปันเปิดเผยกับลี้ลับนั้น เข้าใจง่าย ต้องใจผมเหลือประมาณ แต่ตอนทำงานของชีวิตในฝ่ายโลกด้วยความปราศจากความอยาก(ตัดหา๓)นั้นผมยังงงๆ...เพราะการงานของผมบางครั้งก็ใจคอฟ่องใสสะอาดดี บางคราวก็ขุนมัวไม่เป็นยุติติลงได้ ยังจับเหตุไม่ค่อยได้ว่าเพราะเหตุใด แต่ก็คงอยู่ในความอยากอย่างใดอย่าง ๑ นั้นเอง ขณะปฏิบัติงานมุ่งแน่วแน้อย่างเดียวที่จะให้การงานลุล่วงไปด้วยความยุติธรรมปราศจากอคติโดยนึกถึงอกเขาอกเราเป็นที่ตั้ง มิได้หวังลาภยศชื่อเสียงให้ยิ่งขึ้นแต่อย่างใด เพราะหลักลูกอ่อน เปิดเผย ลี้ลับนั้น เอาเป็นหลักประจำใจได้ดี แต่คงเผาเลนใจตรงที่คั่งค้างมาก ก็รู้สึกกระวนกระวายที่จะให้เสร็จๆ ไป เหล่านี้นับว่าเป็นอาการของโรคทั้งนั้น.
- ๔ เม.ย. ๒๕๒๘
- จดหมายของใต้เท้า...ผมได้รับไว้แล้ว ด้วยความรู้สึกพระคุณอย่างสูง ยิ่งกว่าจะบับใด ๆ ที่มีมา แสดงให้เห็นความเมตตากรุณาอันเป็น

๕๖

๕๙

๖๓

๖๔

๖๖

๗๔

ลักษณะของมหาบุรุษที่จะบริจาครูปเป็นทานอย่างแท้จริง เนื่องจากลักษณะของตัวจดหมายนั้นเอง ทำให้ตอบมาเร็วไม่ได้ อ่านแล้วด้วยความปลื้มปิติใจแล้ว...วนเวียนอยู่อย่างนี้ ถ้าเปรียบกับโอสถก็ต้องเป็นขนานที่กรุ่นาปรุงมาโดยเฉพะปราบโรคหรือต่อยกิลेटให้พ่ายไปอย่างซงัดแท้ ทำให้ใจสบายผ่องแผ้ว และเมื่อมันจะกลับไปเข้าที่เดิม ก็ระลึกรตามโอสถาคือกตัญญูกตเวทิต เมตตา สัทธา เป็นน้ำกระสายขิลอมไว้แล้วเอาตัวอนัตตาใส่เข้าเป็นแก่น แทนอิตตา เป็นความสงบได้ผลจริง ๆ หากความระวางสงสัยไม่ได้เลย.

- ผมได้พบคุณสัญญา ธรรมศักดิ์...พูดถึงเรื่องที่ได้ทำจะถามว่า ความมุ่งหมายที่จะตั้งพุทธธรรมสมาคมเพื่อส่งเสริมปฏิบัติธรรมโดยตรง เขายังรับรองว่าได้พูดกับได้ทำเช่นนั้นจริง และก็ยังเป็นความจริงที่จะมุ่งดำเนินไปอย่างนั้น.
- ได้พบท่านเจ้าคุณลัดพลีดูกำลังสอดส่องแสวงหาธรรมอยู่อย่างตั้งใจถามผมว่าจะไปหาได้ทำได้อย่างไร ผมก็บอกการเดินทางตามที่เคยไปตลอดจนจะต้องทำตนเป็นคนเลี้ยงง่ายด้วย ก็รับคำว่าจะไปและจะเลี้ยงง่ายได้ เพราะจะต้องไปหาคนที่ดีกว่า...ขอให้ได้ทำส่งกำลังใจแม่เมตตาไปบ้าง คงจะช่วยส่งเสริมผดุงภูมิธรรมให้สูงขึ้น.
- ๖ พ.ค. ๗๘ ○ ผมขอโมทนาสาธุการด้วยอย่างยิ่งที่ได้ทำได้อุทิศไปเทศน์และเผยแพร่หลักปฏิบัติธรรมตามจังหวัดต่างๆทางใต้ตลอดจนทางกะลันตัน และตกลงใจจะถือเป็นการช่วยเหลือพวกมีสัทธา มากกว่าปัญญาอื่น ซึ่งเป็นการสมควรแท้.
- ผมยังมีใจสงบสุขดี แต่ทว่าต้องคอยมีสติอยู่เสมอ เผลอเมื่อไร อิตตาก็ผลุบเข้ามาไล่ที่อนัตตาอย่างรวดเร็วทุกที คงยังต้องแข่งขันกันไปอีกไม่รู้นานเท่าใด แต่ถึงจะอย่างไร ก็ได้หลักที่ได้ทำได้อุทิศให้ไว้ นั้น รู้ว่าจะห่างจากหลักก็หวนกลับไปคว้าไว้ทุกที.
- ๑๕ พ.ค. ๗๘ ○ จดหมายพร้อมด้วยหนังสือ ๑ เล่มผมได้รับแล้วด้วยความรู้สึกขอบพระคุณมากหนังสือที่ต้องการนั้นผมได้ส่งมาแล้วทั้งหมด นอกนั้นคงยังเอาไว้เพื่ออ่านก่อนตามที่อนุญาต.
- ผมยินดีเมื่อได้ทราบว่าการไปกัลันตันจะเป็นประโยชน์ คนโดยมาก เขามักไปเสียเปล่า น้อยนักที่จะไปแล้วได้อะไรมา.
- ๑๕ พ.ค. ๗๙ ○ ผมขอน้อมรับพรปีใหม่ ไว้ด้วยความเคารพรู้คุณเป็นอย่างยิ่งชวนและเตือนใจให้ไปจุดหมายฉบับเดิมซึ่งเขียนภายใต้แสงธรรมชาติแห่งดวงจันทร์ ที่ผมเก็บรักษาไว้และเอาออกอ่านดูเป็นคราว ๆ ผมพยายามจะปฏิบัติตามให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป.
- ๓๐ มิ.ย. ๘๐ ○ เรียนได้เท่าทราบ...หนังสือเรื่องมนุษยปัญหา รวม ๑๐ เล่ม ผมได้รับแล้ว โดยขอบพระคุณมาก.
- ๑๑ ส.ค. ๘๐ ○ ท่านเจ้าพระคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์มีประสงค์อยากจะทำรูปในการที่ท่านได้มาที่คณะธรรมทานและสวนโมกข ๆ นั้น มีเสียงหรือเป็นผลอย่างไรขึ้นบ้าง ขอได้กรุณาตอบให้ผมทราบด้วย เพื่อจะได้กราบเรียนท่านต่อไป.

สมเด็จพระ พุทธทาส ดุลยพากย์

หน้า

๕ ก.ย. ๔๐

○ การจาริกบิณฑิไต้ครวนี้ไต้รับการปฏิสนฐารด้วยอธยาศัยที่เอื้อเพื่อ จากคฤหสถ์บรพชิตเป็นอย่งดี กล่าวโดยเฉพะแขวงนี้ รู้สึกว่า ฝ่ายบรพชิต มีเจ้าคณะแขวง-หมวด-พระมหาเงื่อม เป็นต้น ฝ่าย คฤหสถ์มีข้าราชการ พ่อค้า ราษฎร ครูและนักเรียนชายหญิง นายธรรมทาส พานิช จัดการท่วไป ต่างสามัคคีพร้อมเพรียงกัน ปฏิสนฐารด้วยอธยาศัยเอื้อเพื่อดีมาก.

๙๔

๑๗ ก.ย. ๔๐

○ ผมไต้นำความกราบเรียนท่านเจ้าพระคุณสมเด็จพระท่่าที่จจะเห็นควร... ดูท่านจจะมีความประสงค์ และเมื่อเห็นว่จจะเปนการแสดงคารวะสนธิท สนมในพระอุปัชฌาย์ที่ตนเคารพอย่งยิ่ง...ท่านแสดงความย้ยมย่อง พอใจตลอดเวลา...เลื่อมใสในกิจการสวนโมกข และตัวไต้ท่่า นึกถึง ไต้ท่่าบ่อย ๆ ไต้ท่่าเป็นกระดุกสันหลังของคณะนี้ ไต้แนะนำวินัย บางข้อ.

๙๕

๓๐ ต.ค. ๔๐

○ ฉันมีความเลื่อมใส ในอธยาศัย จรรยา แลการปฏิบัติของเธอ...ยังนึก หาโอกาสจจะไปอีกที่สวนโมกข...รู้สึกเสียดายที่มีโอกาสพบกันน้อยนัก ยังไม่มีเวลาพุดกัน ถึงธรรมที่ประณีตสุขุมให้ถึงใจ.

๙๗

๑๖ พ.ย. ๔๐

○ ลิขิตของไต้ท่่ากรุณา...เกล้ากระผมไต้รับแล้ว ด้วยความซ้บซอบใน พระเดชพระคุณอย่งยิ่ง.

๙๘

○ พวกเกล้ากระผม มีความระลึกถึงไต้ท่่ากรุณาอยู่เสมอ มีอนุสาวรีย์ อย่งดี...มีการขนานนามต้นยางที่ไต้ท่่ากรุณานั่งอิงแสดงธรรม ในคืนวันนั้นว่ "ยางสมเด็จพระ...ตั้งใจกันอยู่ว่ จจะใช้เป็นที่แสดงธรรม กลางแจ้งประจำในสวนโมกขในกาลต่อไป ด้วยความรู้สึกพอใจ ใน มงคลนามอันนี้.

○ ตามที่ไต้ท่่ากรุณาไต้กรุณาแก้คำผิดบางคำของหนังสือเล่มก่อน ส่งไปด้วยนั้น เปนพระคุณแก่คณะธรรมทานไม่น้อย...ในครวหลัง จไต้พยายามสำรวมให้ย่งขึ้น.

○ หนังสือ๙เล่มเกล้ากระผมไต้รับแล้ว พร้อมกับลิขิตมีบางเรื่องและบาง ตอนที่จจะคัดขึ้นทำการโฆษณาช้า...และเปนการรวบรวมโอวาท อนุสาสน์ของไต้ท่่ากรุณาไว้ในหนังสือของคณะธรรมทานด้วย.

○ ในครวที่ไต้ท่่ากรุณาแวะเยี่ยมสวนโมกขฯ ซึ่งที่แท้เกล้ากระผมจจะ ไต้รับความรู้จะไรๆ มากกว่านี้มาก แต่อย่งไรก็ตาม ไต้ท่่ากระผม ยังหวังเป็นอย่งยิ่งในโอกาสหน้าอยู่เสมอ.

○ หนังสือเรื่องเรื่อนใจของไต้ท่่ากรุณานั้น ญาติผู้ใหญ่ผู้หนึ่งของเกล้า กระผมพอใจมาก และได้ประพันธ์ขึ้นเปนกาพย์กลอนจนจบ.

○ ไต้ท่่ากระผมขอนมัสการมาด้วยความเคารพอย่งสูง อันเปนทุกคต บรรณาการท่่าที่เกล้ากระผมจจะมี.

๓๐ พ.ค. ๔๑

○ ถ้าไต้ท่่ากรุณาจจะมีการใช้สรอยเกล้ากระผมไต้บ้างประการใด ในงานนี้ ไต้โปรดให้เกล้ากระผมมีส่วนรับใช้บ้าง การเปลี่ยนความ

๑๐๑

- คิดนึกของเพื่อนมนุษย์ด้วยกันให้แจ่มใสขึ้น เปงงานที่เกล้ากระผม
 ขอบอย่างยิ่ง.
- เกล้ากระผมจัดงานใหม่ขึ้นอีกขึ้นหนึ่ง คือการอบรมสามเณรชุดหนึ่ง
 ให้มีความรู้ความสามารถที่ทันสมัยด้วยหวังอยู่ว่า ในหลายปีข้างหน้า
 จะสามารถเป็นผู้สอนศาสนาได้คล่องตัว.
 - ได้เท่ากรุณาจะมีโอวาทในเรื่องนี้ประการใดบ้าง ได้โปรดกรุณาแก่
 เกล้ากระผมด้วย.
 - พระมหาเงื่อม ซึ่งเป็นผู้ที่ฉันเลื่อมใส. ๑๐๒
 - เรื่องปวารณาให้ใช้ในการสั่งสอนพุทธบริษัท เรื่องอบรมสามเณรให้
 มีความรู้ทันสมัย แลบอกข่าวเรื่องเครื่องแก้ว...ทราบแล้ว.
 - ๒ เรื่องข้างต้นนั้น ขอโมทนาสาธุการด้วย ถ้ามีโอกาสจะให้ทำประการ
 ไร จะบอกให้ทราบ สามเณร ถ้าฉันนี้วิธีฝึกได้ก็จะมีแรงไปช่วย
 อุดหนุน.
 - ในหนังสือที่เธอส่งมาฉบับนั้น มีคำตอนหนึ่งว่า มีความสัทธาเกิดขึ้น
 มีความสัทธา ผิด มีสัทธา ถูก.
- ๑๔ มิ.ย. ๔๑ ๑๔ มิ.ย. ๔๑ ○ นมัสการเรียนมายังได้เท่าทราบ...ผมยินดีที่ถึงสวนโมกขฯ แล้วโดย ๑๐๓
 สวัสดิภาพ หลังจากได้เท่ากลับจากอยุธยาแล้ว ผมได้พบวัดโบราณ
 ที่น้ำดูและใกล้ ๆ ตาอีก ๒-๓ แห่ง.
- ได้เพื่อนอีก ๖ คน (หนุ่มบ้าง กลางคนบ้าง) บอกรับหนังสือพุทธศาสนา.
 - คำว่า มโนรา ยังไม่บริบูรณ์ เรื่องนี้มีในนิบาตชาดก ชื่อนางมโนहरา ๑๐๕
 ถ้าจะคล้อยตามเสียงที่พูดกันในบัดนี้ ก็ควรเป็น มโนหระ แปลว่า
 นำเอาใจไป หมายถึงความว่า สวายนสามารถกุมเอาหัวใจของผู้พบเห็น
 ไปได้.
- ๑๖ ก.ค. ๔๑ ๑๖ ก.ค. ๔๑ ○ พระมหาเงื่อม ผู้ที่ฉันเลื่อมใส ฉันตอบจดหมายเธอ...ราวเดือน๑ หรือ ๑๐๕
 ๒ เดือนแล้ว สงสัย เธอได้รับหรือยังไม่ทราบ.
- เกล้ากระผมยังไม่ตอบจดหมายฉบับแรกนั้น เกล้ากระผมคิดว่าจะ ๑๐๖
 รอทำต้นฉบับ เรือนใจคำกาพย์ให้เสร็จและส่งมาพร้อมกัน...และขอ
 ถวายให้ได้เท่ากรุณาได้โปรดกรุณาตรวจแก้ไขใหม่ตามความประสงค์
 ทุก ๆ ประการ.
 - เรื่องสามเณรนั้น เกล้ากระผมได้กำลังพยายามอยู่ตามที่จะสามารถ
 ในเวลานี้ กำลังสอนวิชาภาษาไทยเพื่อสามารถใช้ภาษาของตัวเองได้
 เต็มที่ในการศึกษาข้างหน้า และวิชาคำนวณบ้าง เพื่อให้สมองคุ้น
 เคยกับการคิดอย่างหนักและรวดเร็วขึ้น.
 - ส่วนตัวเกล้ากระผมต้องการหนังสือหัตถกรรมเพิ่มอีกสัก ๒ เล่ม ถ้าหาก
 ว่าที่ได้เท่ากรุณามีหนังสือนี้เหลืออีก....เกล้ากระผมรู้สึกพอ
 ใจหนังสือเล่มนี้...มันเหมาะกับอุบาสกอุบาสิกาแถวทางนี้นั้นมาก.
 - เรื่องคำว่า ความสัทธานั้น เกล้ากระผมมักจะใช้เสมอด้วยเหตุไรก็
 ไม่ทราบ บางคราวมันถึงไปมาก ใช้คำชนิดนี้บ่อย ๆ โดยไม่รู้สึกล
 ะไรเลย หนังสือพิมพ์รายวันหมุนความรู้ทางหลักภาษาของเกล้า
- ๔ ส.ค. ๔๑

๑๑ ต.ค. ๔๑

กระผมไปมากและเรื่อย ๆ จะไม่อ่านเสียเลยก็ไม่ได้.
 ○ พระมหาเงื่อม ผู้เป็นที่ถูกใจฉัน. ๑๐๘
 ○ เรื่องเรื่อนใจคำกาพย์แล้ว ขอชมท่านผู้ประพันธ์ที่มีศรัทธาเลื่อมใส
 อุตสาหตั้งใจ แต่ได้อย่างนี้น่าชมอยู่ ฉันให้พระมหาปิ่นดู เธอแก้ด้วย
 เส้นดินสอดำ...ส่วนฉันแก้ด้วยเส้นดินสอด่าง สดแล้วแต่คุณมหาจะ
 ชอบอย่างไรน จงเลือกเอาตามใจ อย่าเกรงใจฉัน.

๑๔ ต.ค. ๔๑

○ หนังสือกาพย์กลอนนั้น มีคนชาวบ้านแปลอันมาก สามารถท่องจำไว้
 คล้ายกับบทมนตร์เลขที่เดียว เกล้ากระผมเคยพิมพ์เรื่องมนุษยปัญหา
 แจกคราวหนึ่ง สังเกตดู เขาพอใจยิ่งกว่าหนังสือธรรมะสูง ๆ กลางคืน
 เดินผ่านเข้าไปในบ้าน บางทีได้ยินเสียงอ่าน หรือว่าปากเปล่ากัน
 ดังลั่นไป พวกมนิราก็ยังอุตสาหตัดทอนเอาไปร้องบางตอน หวังอยู่
 ว่าเมื่อเรื่อนใจคำกาพย์ได้พิมพ์ขึ้นแล้วคงทำความสนใจในทางธรรม
 ให้เกิดขึ้นในหมู่ชนชั้นนี้ได้มากทีเดียว.

๒ พ.ค. ๔๒

○ เกล้ากระผมได้รับหนังสือจตุรารีย์สัจ ๔ เล่มแล้ว เมื่อเที่ยวเมลนี้... ๑๑๐
 ทำให้เกล้ากระผมเข้าใจเรื่องที่ได้ทำกรุณาอธิบายในรถไฟเมื่อปีก่อน
 ได้ดียิ่งขึ้น. และเรื่องนี้เป็นเรื่องสมควรให้แพร่หลายไปในหมู่นักคิด
 เป็นอย่างยิ่ง.

○ เกล้ากระผม ได้ผ่านสุดนิบาต ปารายนวรรค ไปเมื่อเร็ว ๆ นี้ ตอน
 อุทยปัญหามีคำว่า *อณฺฎาววิโมกฺข*...ถ้าคำว่า *อณฺฎาววิโมกฺข* นั้น
 เขียนกันมาผิด คือเป็นการเพิ่มสระ ะ เกินมา ควรเป็น *อณฺฎาววิโมกฺช*
 แล้ว น่าจะเข้าใจง่ายขึ้น, คือ เป็นวิโมกข์ของลัทธิอื่น,...เกล้ากระผมขอ
 ความกรุณากราบเรียนข้อสงสัยอันนี้มา โดยหวังว่าได้ทำกรุณาจะช่วย
 ชี้ความหมายของพระพุทธรากิตส่วนนี้.

๔ ส.ค. ๔๒

○ เรียน นายธรรมทาส พานิช...ช่วยเรียนถามท่านพระมหาเงื่อมด้วยว่า ๑๑๒
 พุทธประวัติภาษาอังกฤษที่เขียนดี ๆ ติดใจแก่คนอังกฤษได้ มีบ้างไหม
 ถ้ามีผมขอสักเล่ม แม่บ้านบุตรผมที่อังกฤษสนใจ.

๒๒ ส.ค. ๔๒

○ ผมจะได้จัดหาหนังสือ *Gospel of the Buddha* ส่งไปก้านแม่บ้านที่ ๑๑๓
 อังกฤษตามคำแนะนำของใต้เท้า.
 ○ ผมสหายปกติ ส่วนใจก็ทรง ๆ แต่หมู่นี้มีมือปฏิฆกรรมหรือวิฆตัทธมา
 มากระทบแรง ๆ กำลังใจล้ม ๆ ลุก ๆ อยู่ไม่น้อยเลย...ทางการงาน
 ก็ยึดหลักว่าจะมีสติ ทำด้วยเมตตา+กตัญญู และยังคงดำเนินไปอย่าง
 ราบรื่นปกติ.

๒๔ ส.ค. ๔๒

○ *อณฺฎาววิโมกฺช* หมายถึงพระอรหัตต์ ไม่ใช่จตุตถฌาน เพราะบาลี ๑๑๕
 พุทธพยากรณ์บ่งไว้ชัดว่า *อวิชฺชาเยปฺเพทฺถ* แลธรรมที่ทำลายอวิชชาได้
 ก็พระอรหัตต์เท่านั้น.

๑๒ ก.ย. ๔๒

○ เกล้ากระผมได้รับลิขิตของใต้เท้ากรุณาอธิบายเรื่องอณฺฎาววิโมกข์ ๑๑๖
 แล้ว ด้วยความปิติ เพราะบาทคณาที่ว่า *ธมฺมตฺถกฺกฺุเรชฺว* บาทเดียว
 ที่ทำให้เข้าใจได้ว่ามีขั้นที่เลยจตุตถฌานขึ้นไป.
 ○ เกล้ากระผมเห็นว่า โสฬสปัญหานี้เป็นเรื่องที่ดีมาก เห็นได้จากเค้าเงื่อน

แต่กลายเป็นเรื่องที่ไม่สู้จะมีประโยชน์ไป เพราะเหตุที่ถูกตัดออกหรืออะไรทำนองนี้เป็นแน่. และถ้าเรื่องนี้เป็นเรื่องจริง ไม่ใช่เรื่องประดิษฐ์ขึ้น. เกลักรัชมเชื่อว่าจะมีเรื่องนี้โดยเฉพะที่เลียดครบถ้วนตามเรื่องเดิมที่เป็นจริง เป็นคัมภีร์หนึ่งต่างหากแต่ไม่ทราบว่าจะมีที่ไหน...มันเป็นเรื่องที่ให้ความรู้กระทั่งทางลอยคิดด้วย. ในการโต้ตอบกัน.

- ในยุคอุปนิษัของอินเดีย ถ้าเป็นปรัชญาชั้นสูง พบแต่มีอาดมันแทรกแซกแซงอยู่ทั้งนั้น...อาพารดาบสที่เป็นอาจารย์ชั้นเยี่ยมยังสอนเรื่องอาดมัน...พาวรีพราหมณ์ที่อยู่ต่ำลงไปอีกยังมีความคิดสูงขึ้นไปถึงเพียงนั้น น่าแปลกใจอยู่.
- หนังสือเรื่องนางภวังค สอนบุตรที่ใช้ชื่อว่า มโน, หนังสือนั้นชื่อ หนังสือสุนทรสุภาสิต. ดูเหมือนจะเป็นหนังสือเล่มแรกในเมืองไทย ที่เริ่มอธิบายหลักพุทธศาสนาโดยใช้วิทยาศาสตร์เข้าช่วย...ทั้งยังเยาะเย้ยภิกษุสามเณรว่าเป็นฤษีหอบฟางด้วย.
- เกลักรัชมไม่มีความเบื่อหน่ายที่จะไต่ถามในสิ่งที่เข้าไปข้องใจแต่กลัวอยู่เสมอว่าจะเป็นการรบกวนได้เท่าไรมากไป.

๑๔ ก.ย. ๘๒

- ธรรม พรและเมตตา จงเจริญแต่คุณพระ...ฝรั่งจะกลายเป็นพุทธบริษัทได้โดยไม่ต้องเปลี่ยนศาสนา...เมื่อใครเป็นสัมมาทิฐิ มีแนวความคิดเห็นในการครองชีวิตเพื่อความพ้นทุกข์...คนนั้นก็เป้นพุทธบริษัทเองทันที...พุทธศาสนาเราความจริงไม่มีพิธีหรืออำนาจ(ออธอริตี)ประจำศาสนา โดยมันเป็นเพียงกฎความจริงของธรรมชาติ...พุทธะมีความหมายเพียงผู้รู้... ขอย้ำในเรื่องอนิฏฐารมณีกครั้งหนึ่งว่า การที่มีอนิฏฐารมณืขึ้นก็เพราะเรารับเอามันด้วยความเข้าใจผิด...เพราะ "เขา" หรือ "เรา" นั้นคือตัวกิเลสตัวสำคัญ...เราจะต้องถืออาวุธคือสติ...อารมณ์ทุกอย่างมีคุณสมบัติซ้อนอยู่สองชั้นเสมอ...ถ้าเรารู้ว่าตัวเราไม่มี มีแต่ธรรมชาติ...โลกจะดีขึ้นมาก...แต่การปล่อยวางได้เด็ดขาดคือตรงตามความจริง ได้แก่ความไม่มีตัวเรานั้นดียิ่งไปกว่าแต่มันเป้นบทเรียนชั้นจบ...การทำงานในหน้าที่เป้นเพียงบทเรียนสร้างสมรรถภาพให้เราเข้าถึงสิ่งที่ประเสริฐนี้เท่านั้น.

๑๑๙

๒๕ ก.ย. ๘๒

- พระมหาเงื่อม ผู้ถูกอภัยาคัยฉันทมากในทางสัลเลขปฏิบัติ ฉันท...เห็นพ้องกับความเห็นของเธอมากๆ ฉันทเคยพูดกะผู้อื่น...ว่าเพียงคาถาโสฬสปัญหามากมายที่พระพุทเจ้าตรัสสอนเท่านั้น ไม่น่าผู้ฟังจะบัลลุพระอรหัตผลได้ น่าจะต้องทรงอธิบายกว้างขวางลเอียดลเอียดเช่นอนัตตลักขณสูตร.
- คำว่า ภวังค โคตรภู ขวนจิตต์ ตทาลัมพน กิริยาจิตต์ เช่นนี้ยังไม่พบพระพุททภาษิตว่า ตรัสกะใคร ที่ไหน เห็นมีแต่ในอภิธัมมปิฎกแลอรรถกถาฎีกากล่าวตามบ้าง.

๑๒๖

.....

- ในเล่มสิงหาคม ๒๔๘๐ นำข.คมนาคน(ผิด)คมนาคน(ถูก)...น่าง. อนุสังคหิตสูตร(ผิด).

๑๒๗

	○ พระพุทธกาลิต อนุปทสูตร...ปฐมฌานเมืองค5...ทุติยฌานเมืองค4... ตติยฌานเมืองค5 จตุตถฌานเมืองค5...พระพุทธทาส นึกถึงบ่อย ๆ ส่ง เรื่องฌานไปให้.	๑๒๙
๒๑ ต.ค. ๘๔	○ พระมหาเจี๊ยมผู้ที่ถูกอภัยยศฉัน...การตอบหนังสือเธอต่อไปคิดว่า จะปรับโทษตัวเองว่า ถ้าได้รับอีกวันใด จักรีบตอบวันนั้น แม้จะมีธุระอื่นๆ ○ การอยู่นิ่งๆ หรือทำกิจอะไร ควรตรวจดูว่า ทั้ง ๒ นั้น มีประโยชน์อย่างไร ถ้าเป็นประโยชน์ ก็ทำไป ถ้าหาไม่ ก็ควรเลิก ถ้าตัวยังมีกิเลสอย่าง หยาบ หรืออย่างกลางหรืออย่างละเอียดอยู่ก็ต้องปฏิบัติละโทษไปด้วย ถ้ามีโอกาส ก็ทำปรัตละไปด้วย ถ้าโทษหมดแล้ว ก็ทำปรัตละไปด้าน เดียว จนกว่าขั้นถัดไป เพื่อเอนดูอนุเคราะห์ผู้อื่นส่วนเดียว ไม่หวังบุญ คุณตอบแทนแม้นิดหน่อย เพราะชีวิตมีค่ามากที่สุด อาจซื้อมนุษย์ สมบัติ สวรรคสมบัติ แลนิพพานสมบัติได้ ถ้าหมดลมแล้ว หมดค่าจะ ขายสักสตาบเดียวก็ไม่มีใครซื้อ.	๑๓๐
๒๔ ต.ค. ๘๔	○ ในขั้นนี้ เกล้ากระผมจะได้คอยถามและตั้งเตือนความอยากรึ่ง ของ เกล้ากระผม ดูตามที่ใต้ทำกรุณาเขียนไปว่า การอยู่นิ่งนั้นจะได้ประ- โยชน์อะไร ถ้าได้ผลเด็ดขาดเป็นอย่างไร จะกราบเรียนมาทีหลัง. ○ เกล้ากระผมชอบทำงานมาแต่เล็กเนื่องจากการกวัดขันของมารดา โดยเฉพาะ และอยากทำให้ดีเกินเพื่อนมากเกินธรรมดา... ทำให้เกล้า กระผมต้องใช้ความพยายามมาก จนกลายเป็นนิสัย บัดนี้ ความรู้ สึกหรือนิสัยทำนองนั้นได้ซาลงเสียแล้วเป็นส่วนมาก. ที่เหลืออยู่ก็ ทำไปด้วยความรู้สึกอยากดี อยากเป็นคนมีประโยชน์. ครั้นความไม่ ต้องการดี ไม่ต้องการเป็นคนที่มีประโยชน์เกิดขึ้น ก็อยากนิ่ง...เกล้า กระผมเป็นโรคเส้นประสาทพิเศษชนิดหนึ่งและคงเนื่องจากหวังอะไร ในทางธรรมมากจนเลยขีดไป. และจนปัญญาที่ไม่ทราบว่าจะรักษาได้ อย่างไร...เพราะเหตุนั้น เกล้ากระผมจึงกำลังตกอยู่ในภาวะ ที่กำลัง ผจญกันอยู่กับปัญหายาก ๆ เกี่ยวกับการนิ่ง.	๑๓๑
๒๗ ต.ค. ๘๔	○ ว่าโดยย่อ ข้อปฏิบัติมี ๒ คือปฏิบัติเพื่อสังขาร ก็ได้สังขาร ๑ ปฏิบัติเพื่อ วิสังขารก็ได้วิสังขาร ๑ สังขารต้องปรุงแต่งรำไป ต้องแก่เจ็บตายรำไป ต้องไม่เที่ยงเป็นทุกขรำไป...ส่วนวิสังขารไม่มีอะไรปรุงแต่ง มีแต่ดับ อย่างเดียว ปราศจากความเป็นทุกข...เป็นอนัตตาฝ่ายวิสังขาร คือไม่ เป็นของเรา ไม่เป็นเรา ไม่เป็นตัวของเรา.	๑๓๓
๑๕ พ.ค. ๘๖	○ อาพาธที่เป็นนั้นหายแล้ว...ไวยาวัจกรรับกับปิยภันทราคา ๖๐ บาท ไว้แล้วขออวยพรให้เงินเดือนขึ้นแลให้ได้เป็นอธิบดีศาลอุธรณ์ แลจะมี อายุยืนนาน...จงหวังให้มากหย่าให้เป็นหย่างที่เขาเป็นในน้ำที่นี้จนถึง เป็นเหตุให้ต้องย้าย.	๑๓๔
๑ ก.ย. ๘๗	○ วิเจยฺย กรณิ เสยฺโย จงใคร่ครวณสวนสอบให้รอบหน่อย แล้วจึงค่อยทำ เกิดประเลิดสร้อย (ฉันทัง).	
	○ คำนับมายังนายอัมมทาสพานิช...ให้รบกวนท่านช่วยจัดซื้อรักขุมพรให้สัก ๓ ปีบ จะเอาไปใช้ทำช่อฟ้าและช่ຸมน่าต่าง.	๑๓๕

สมเด็จพระเจ้า	พุทธทาส	คุณยายพุก	หน้า
		○ สมาชิก-ฉาน-ญาณ.	๑๓๖
	๕ ต.ค. ๔๗	○ เกล้ากะผมได้รับเรื่องฉานแล้ว การส่งข้อความเช่นนี้ไปเป็นความกรุณาแก่เกล้ากะผมอย่างสูง.	๑๓๗
		○ เรื่อง...ต้องการน้ำรัก...เกล้ากะผมเลยถือโอกาสช่วยสืบดูด้วยที่เรียกว่ารักชุมพรนั้นแปลกมาก เข้าใจว่าจะเป็นรักไซยานั่นเอง...เมื่อสืบถามดูจากหลายคน ปรากฏว่าการทำรักที่ป่าติดต่อกับเขตไซยานั้น ร่วงโรยมานานแล้ว...บางคนกลับหลอกผู้จ้างว่าสีด้าของฝรั่งดีกว่าน้ำรักเสียอีก พระโขนบสภบางแห่งจึงถูกลงสีฝรั่งแทนลงรัก...ชาวป่าที่ทำรักถูกกะทบกะเทือนจนต้องเลิกอาชีพ.	
		○ ถ้าความต้องการทางนี้ เป็นเรื่องที่รอคอยได้ เกล้ากะผมจะชวนขวยดูจนสุดความสามารถ.	
๑๔ พ.ย. ๔๗		○ บัดนี้ได้รักทางเชียงใหม่แล้ว.	๑๓๘
		○ ปราศมาถึงธรรมขอโทษ ขอถามตามที่เธอเข้าใจแล้วว่า มานะ ๘ นั้นคืออะไรบ้าง อีกข้อหนึ่ง สุกกายทิมูจิ กับอดตานุทิมูจิ เหมือนกันหรือต่างกันอย่างใด.	
		○ หนังสือฉบับวิสาขบูชา ๑ เล่ม...เข้าพรรษา ๑ เล่ม ที่ส่งมานั้น ฉันทรับแล้ว.	๑๓๘
๑๕ ม.ค. ๔๘		○ พระคุณ...สัททิวาหริกที่ซิดใจ...ฝันถึงพระคุณ...ถ้าจริงก็ไปโนฝ่ายข้างดี มีชื่อเสียงโด่งดังเป็นสถานกลางๆ...ฉันทพูดฝากฝังพระคุณ...กับเขาด้วย แสดงความดีของพระคุณ...ให้เขาทราบ.	๑๔๐
	๕ มี.ค. ๔๘	○ นมัสการเรียนท่านพระมหาเงื่อม...ขอถวายความเคารพโดยบัตรของคุณสัญญา.	๑๔๐
๑๗ ส.ค. ๔๘		○ พระคุณ...สัททิวาหริก ผู้สนิทใจ...ฉันทจะไปเชียงใหม่ได้ ก็ในเวลาปลายฤดูหนาวนี้ ซึ่งเป็นสมัยที่เขาไปกันโดยมาก ลงที่จักได้พบพระคุณมากรุงเทพฯ. เมื่อปัทมเขามาจากยุโรป.	๑๔๑
๕ พ.ย. ๔๘		○ ได้ข่าวว่ากรรมกรยุติธรรมประชุมกันตกลงให้พระคุณกลับเข้ามารับราชการในกระทรวง ฉันทพลอยโหมทนาด้วย จะได้มาอยู่ใกล้ซิดกัน พระคุณอย่าเพิ่งลาออกก่อน รอไปตามวิบากที่จะมาถึงเข้า มีผู้อุดหนุนในความดีของพระคุณที่ชื่อสัตยสุจริตอย่างดี.	๑๔๒
๓๐ ม.ค. ๔๙		○ วิริย ทุกขมจจย...เพียรบากบั่นหมั่นช่วยประกอบไว้เป็นเหตุให้พ้นทุกข์ สุขเกษม.	๑๔๖
๔ ก.พ. ๔๙		○ การไปเชียงใหม่ยังไม่แน่ เพราะมีข่าวว่าเจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราช จะเสด็จเชียงใหม่ ฉันทจะไปก่อนท่านดูจะไม่เหมาะ.	๑๔๖
		○ ทราบว่าพระคุณชอบติสเมตเตยปัญหาแล้วอ่านบ่อยๆ นั้น ถูกใจฉันทมากที่สุด แม้ไม่บอกก็ทราบว่าพระคุณเจริญในข้อปฏิบัติดียิ่งขึ้นกว่าแต่ก่อนมากทีเดียว.	
๔ ก.พ. ๔๙		○ กับปิยภัณฑราคา๒๒๕บาทที่พระคุณมีศรัทธาถวายนั้น ไวยาวัจกรได้รับไว้แล้ว ขอวยพรให้มีอายุยืนนานเกษมสำราญ ห่างโรคพาธ แคล้วคลาดปราศจากภัยพิบัติอุบัติทุกข เจริญสุขสิริสวัสดิพิพัฒน์-	๑๔๗

สมเด็จพระ	พุทธทาส	ดุสิตปาณีย์	หน้า
		มงคลในโลกแลในพระพุทธานุศาสนานา.	
		○ คติพจน์...นิสฺสยม กรณํ เสฺยโย...พึงใคร่ครวญสวนสอบให้รอบหน้อย แล้วจึงค่อยทำเกิดประเสริฐศรี.	๑๔๗
	๑๑ พ.ค. ๙๑	○ เรียน คุณธรรมทาส พานิช ที่นับถือ...ขอแสดงความเศร้าสลดใจใน มรณกรรมของคุณแม่คุณ.	๑๔๘
		○ ผมได้รับคำสั่งให้มารักษาการอธิบดีที่ศาลแพ่งนี้...งานมากแต่ก็จะ พยายามทำหน้าที่โดยรู้สึกว่าเป็นหน้าที่และไม่ทะเยอทะยานเท่าไร ผลของงานถ้าสำเร็จลุล่วงเป็นธรรมเป็นผลดีแก่ประชาชน.	
	๑๓ พ.ค. ๙๑	○ เรื่องที่ได้ทำต้องการทราบเน้น ๆ ในการจะเดินทางมาสวนโมกขฯ ของสมเด็จพระวัดเทพฯ นั้น ผมได้กราบเรียนไปแล้ว บัดนี้ท่านบัญชาามา ดังนี้ "ฉันทรับ จ.ม. แล้ว จะไปขยายต่อวิสาข แล้วเห็นจะไม่ทัน คนชรา หายช้า ควรจะบอกไปให้พระมหาเจี๊อมไปเชียงใหม่ก่อน ผมนลงมากจะ ไม่เหมาะะ จงบอกด้วย".	๑๕๑
	๑๗ ส.ค. ๙๑	○ ด้วยพระเดชพระคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ มีศรัทธาบริจาค...เป็น ทูนอนสำหรับคณะธรรมทาน....หมื่นนี้ดูท่านถามถึงได้เท่าช้า ๆ.	๑๕๒
	๒๕ ส.ค. ๙๑	○ ในการที่พระเดชพระคุณสมเด็จพระเจ้าให้ส่งทุนมาสมทบในนามตระกูล สุขบทนั้น ชาวคณะธรรมทานที่ได้ทราบเรื่องพากันปลาบปลื้มเป็นพิเศษ ...การไปเชียงใหม่...คล้ายกับว่าไปปราบไสยศาสตร์ หรือว่าที่นั่น เป็นโรคไสยศาสตร์กันมาก...อาตมาเกิดใคร่จะอวดคุณพระว่า ได้ไป ทำไว้มากทีเดียวและแบ่งส่วนกุศลให้คุณพระบ้าง ในฐานะที่เอาใจช่วย หยู่ตลอดเวลา.	๑๕๓
	๑๓ ก.ย. ๙๑	○ โดยฉะเพาะอินทริยสังวรศีล เป็นเล่มที่ผมต้องการอย่างที่สุดเพราะ เคยอ่านติดใจและถึงกับทบทวนบ่อยๆ...ขอบใจและเพียรปฏิบัติตาม ตรงที่จะทำให้เป็นอย่างศิลาแห่งทิบ.	๑๕๕
	๓ พ.ค. ๙๒	○ ผมได้สอดเช็คครวมราคา ๕๐ บาท...เพื่อถวายบำ รุงหนังสือพุทธศาสนา ประจำปี ๒๕๙๒ ด้วย.	๑๕๖
	๘ ก.พ. ๙๓	○ เรื่องของรางวัลพระในการสวดปาฏิโมกข์ในงานวัดพระบรมธาตุไชยา. ○ อุบลิกาว่าวัดเทพศิรินทราวาสชื่อคุณเงิน หงสนันท์...ได้อ่านหนังสืออัมมะ ที่ได้ทำเรียบเรียง มีความเลื่อมใส...ถวายจตุปัจจัยเป็นมูลค่า ๕๐ บาท.	๑๕๘
๓๐ มี.ค. ๙๔		○ พระคุณฯ ปลาสล้นนั้น เวลาจะรับประทาน ตัดเป็นชิ้นเท่าที่ต้องการ แล้วปิ้งไฟ...รับประทานดีมากกว่าทำอื่น.	๑๖๐
	๑๕ พ.ย. ๙๔	○ กระทรวงยุติธรรม...ได้จัดพิมพ์คำเทศนาของพระคุณเจ้าขึ้นเป็นเล่ม แจกในงานพระกฐินพระราชทานแล้ว.	๑๖๑
	๒๒ ธ.ค. ๙๔	○ อาตมาไม่ทราบว่าจะไปหาทางช่วยเหลือได้อย่างไรและไม่รู้จักใครที่ รู้สึกว่าจะช่วยเหลือได้นอกจากคุณพระ...ขอให้คุณพระได้กรุณาจัด ไปในทางที่จะรอดหัวใจของพวกทนายทนายิกาเหล่านั้นให้เย็น.	๑๖๒
	๒๗ ธ.ค. ๙๔	○ ปรรวณเรื่องคุณสัญญาากับพุทธสถาน...คงอยู่เชียงใหม่ต่อไป เพื่อ ดำเนินทางพระศาสนา.	๑๖๓

สมเด็จพระเจ้า	พุทธทาส	ดุสิตปาณีย์	หน้า
		๓๐ ม.ค. ๙๕	๑๖๘
	๑๗ ก.พ. ๙๕		๑๖๙
	๒๗ ก.พ. ๙๕		๑๗๐
๓ มี.ค. ๙๕			๑๗๑
	๒๒ มี.ค. ๙๕		๑๗๓
๔ เม.ย. ๙๕			๑๗๕
	๑๔ เม.ย. ๙๕		๑๗๗
๑๙ มิ.ย. ๙๕			๑๗๙
	๓๐ มิ.ย. ๙๕		๑๘๑
	๑๐ ก.ย. ๙๕		๑๘๒
	๕ ต.ค. ๙๕		๑๘๔
	๖ ต.ค. ๙๕		๑๘๕

สมเด็จพระเจ้า	พุทธทาส	ดุสิตพากย์	หน้า
	๒๖ ธ.ค. ๙๕	○ หนังสือ ๑๐๐ เล่ม และจดหมายรวม ๓ ฉบับ อาตมาได้รับแล้ว ด้วยความขอบคุณยิ่ง. ○ เรื่องให้มาแสดงธรรมที่โรงพยาบาลสงฆ์นั้น อาตมาจะพยายามมาตามที่กำหนด...โดยมีความคิดที่จะได้ทำอะไรที่เนื่องด้วยท่านเจ้าพระคุณสมเด็จพระเจ้า...ก็รู้สึกยินดี.	๑๘๗
	๒๗ ม.ค. ๙๖	○ การจัดงานคราวนี้...จัดร่วมกับกับงานวันเกิดของโรงพยาบาลสงฆ์ ซึ่งทางโรงพยาบาลจะได้ทำพิธีเปิดวิหารและตึกผ่าตัด.	๑๘๘
	๓ ก.พ. ๙๖	○ เรียน คุณธรรมทาส พานิช ที่เคารพ...ผมติดต่ออาราธนาท่านเจ้าคุณอรุณนันทมุนีไปแสดงธรรม...เพิ่งได้ทราบจากเจ้าคุณธรรมโกศาจารย์ ว่าท่านเจ้าคุณฯ ยังไม่มีใบเบิกทางของการรถไฟฯ ผมจึงกำลังพยายามดำเนินการเพื่อให้ท่านและทั้งท่านปัญญานันทะด้วย ได้มีไว้ใน การเผยแผ่พระศาสนาและสมณะกิจธุระต่าง ๆ...ขอเรียนรบกวนคุณ ให้ช่วยเป็นธุระติดต่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางไปกรุงเทพฯ ของท่านครั้งนี้ด้วย.	๑๘๙
	๙ ก.พ. ๙๖	○ อาตมาจะเข้ามากรุงเทพฯ จากไชยาวันพฤหัสบดีที่ ๑๙ เดือนนี้ ถึงกรุงเทพฯ รุ่งขึ้น ที่ ๒๐ วันเวลาพอดี.	๑๙๐
	๑๑ ก.พ. ๙๖	○ ผมได้รับจดหมายใต้เท้าลงวันที่ ๙ ก.พ.๙๖ แจ้งการเดินทางมาและ กลับจากกรุงเทพฯ พอดีคุณสัญญา ธรรมศักดิ์ มาราชการที่กรุงเทพฯ ทราบเรื่องเข้าก็ว่า ถ้าหากไม่เป็นการรบกวนเกินไป ชาวเชียงใหม่ ใครจะขออาราธนาใต้เท้าเลยไปเชียงใหม่.	๑๙๑
	๙ มี.ค. ๙๖	○ ผม...รีบดำเนินการเจรจากับทางกรมป่าไม้...ต่างรับรองต้องกันว่า เป็นการสมควรยิ่งที่จะต้องสงวนที่ป่าต้นธารน้ำไหล กรมจะได้รับ ดำเนินการ เพื่อออกพระราชกฤษฎีกาให้เป็นการถาวร.	๑๙๔
	๑๔ มี.ค. ๙๖	○ เรื่องไปติดต่อกรมป่าไม้ฯ รับรองจะดำเนินการออกพระราชกฤษฎีกา นั้น...กรมส่งไปเขตป่าไม้สุราษฎร์แล้ว ให้ดำเนินการวัดปักเขตต์ที่ป่า เหนือธารน้ำไหลนี้ เพื่อจะสงวนแล้ว.	๑๙๕
	๑๙ มี.ค. ๐๑	○ ทางกรมเมืองก็ต้องอาศัย Credit อยู่มาก ความสุจริตเท่านั้นที่จะ ช่วยให้ไปกับเขาได้.	๑๙๙
	๑๙ มี.ย. ๑๓	○ อีก ๒-๓ วันผมคงมีเวลาสำรวจ "ชุมทรัพย์" ต่อไป.	๒๐๒
	๑๙ มี.ย. ๑๓	○ เรียนบอกแก้คำผิดมาโดยจ.ม. ป่านี้ (R.) เท่าที่นึกขึ้นได้แล้ว คือ คำ ถึง แก่เป็น(ตอนคำวันศุกร์) . (ถึงเป็นต้น.	๒๐๓
	๒๕ มี.ย. ๑๓	○ ผมสำรวจหนังสือ ชุมทรัพย์จากพระโอบุษฐ์ ๒ ครั้งเพิ่งเสร็จ.	๒๐๔
	๗ ส.ค. ๑๓	○ ผมรู้สึกว่าคุณบรรยายอานาปานสติ ...มีประโยชน์ใช้เป็นเครื่องมือ สำหรับผู้ศึกษา ปฏิบัติได้สะดวก ผลดี ไม่ยากจนเกินไป.	๒๐๘
	๔ พ.ย. ๑๓	○ ผมได้มีโอกาสไปพบท่านมหาเมฆ อ้าไพจิตร ตามที่โปรดส่งฝาก มา...ท่านมหาเมฆตอบตามบันทึกไว้ในเวลานั้น ดังแนบถวายมานี้.	๒๑๒
	๑๗ ก.ค. ๑๔	○ ชุมทรัพย์จากพระโอบุษฐ์ผมค้นข้อบกพร่องตามสั่งแล้วมีข้อควรสังเกต ๕ ประการ.	๒๑๕

สมเด็จพระเจ้า	พุทธทาส	ดุสิตปาทย	หน้า
	๒๓ พ.ย. ๑๔	○ ท่านอาจารย์กำลังตรวจค้นปฏิจสมุปปาตธรรม อย่างเอาจริงจัง... ไปรดตักเตือนแรงๆ แก่ผมด้วยนี้กว่ากรุณาผู้ ๑ กำลังใคร่และปฏิบัติ อยู่อย่างสนใจ เพื่อเข้าทางถูก เป็นสัมมาทิฐิ.	๒๑๙
	๒๐ ก.พ. ๑๕	○ ผมประทับใจเห็นชอบด้วยทั้งสิ้นกว่าได้และได้ความรู้ใหม่ ๆ ก็มาก ผมได้ประโยชน์มาคุ้มค่า ที่บรรจงอ่านได้สาระมาก.	๒๒๒
	๑๑ มิ.ย. ๑๕	○ ผมขอส่งหนังสืออัมมะ สำนักสมเด็จฯ...มาถวาย. ○ มีโอกาสคุยกับมหาเมฆ ประารกว่าหนังสือธรรมจักขุปรับปรุงน่าอ่าน มีคุณประโยชน์ยิ่งขึ้น.	๒๒๓
	๒๕ มิ.ย. ๑๕	○ การแปลวิสุทธิมรรค มหาเมฆแปล ทางการส่งมาให้ตรวจ แก้ไปบ้าง ก็เป็นฟินไฟ. ○ ขอสดบทความของมหาเสถียรพงษ์ “ภาษาเจียบ” มาถวาย. ○ การปรับปรุงแก้ไขพระไตรปิฎกแปลฉบับกรมการศาสนาที่ทำจะเหลว	๒๒๔
	๒๕ มิ.ย. ๑๕ (สำเนา)	○ ขออนุมัติยกเอาคำแปลบางตอนที่ท่านมหาลงไว้ในหนังสือธรรมจักขุ เล่ม 56. ตอน 6-12. 2515 ไปแก้คำแปลมหาเวทลลสูตรฉบับกรมการศาสนา. ○ เรื่อง...คำแปลบาลี...“ตสเสว เตน ปาปิ โย กุทธํ ปฏิกุชฺชติ”...โกรธ เป็นบาปคนอื่นเขาโกรธเขาก็เป็นบาปของเขา...แต่ไปโกรธตอบเขา จึงต้องพลอยเป็นบาปไปกับเขา...แม้คำฝรั่งก็กล่าวกันติดปากว่า Tit for tat – You killed my rat, I’ll kill your cat!.	๒๒๖
๗ ต.ค. ๑๕		○ ลูกศิษย์ที่ดื้อและค่าน้อย ทำประโยชน์ให้มากกว่าลูกศิษย์ที่ “ครบ เร็ว”. ○ เรื่องที่กำลังถกกันนั้น มันมิได้อยู่ที่ความผิดถูกตามตัวหนังสือ หรือแม้ ประโยชน์อันผู้ปฏิบัติจะพึงได้รับ, แต่ที่สำคัญที่สุดนั้นอยู่ที่ว่า...สิ่งที่ดี ที่สุดของมนุษย์หรือซั่มมัมโบนม, หรือจุดหมายปลายทาง(ไฟนาล โกล) ของมนุษย์นั้น จะได้รับกันเมื่อไร ในรูปของอะไร.	๒๓๐
	๔ ต.ค. ๑๕	○ ขอให้ท่านเจ้าคุณธรรมไตรโลกาจารย์ ช่วยแปลจากบาลี ตามที่ท่าน อาจารย์สั่ง...แม้ท่านอาจารย์ก็เคยกล่าวถึง นิพพานซิมลอง นิพพาน ชั่วคราวฯ(ลายมือพุทธทาสตามขอบจดหมาย) การที่พุทธบริษัทจะได้ สิ่งสูงสุด ต่อตายแล้วอย่างไม่เกิด นั้นผิดหลักทุกหลักโดยประการทั้ง ปวง...เรื่องนี้ความสำคัญมิได้อยู่ที่ประโยชน์อะไรที่เราจะได้รับหรือ ผู้แปล-ผู้อธิบายจะได้รับ แต่มันอยู่เครดิตของพระพุทธองค์ หรือ พระศาสนาเอง.	๒๓๒
	๒๙ พ.ย. ๑๕	○ นายกพุทธสมาคมยุวพุทธิกชนบุรี กำลังทำหนังสือ “ประมวลเกียรติคุณ สมเด็จฯ” (พระพุทธโฆษาจารย์) ในโอกาสครบวันเกิด ๑๐๐ ปี.	๒๓๙
	๑๔ ม.ค. ๑๖	○ ผมได้ปฏิบัติเรื่องอาหารอย่างฤๅษี.	๒๖๒
	๑๗ มี.ค. ๑๖	○ คุณสัญญา กับผม ได้ไปเฝ้าสมเด็จพระสังฆราชที่โรงพยาบาล จุฬาลงกรณ์หูลและ ถวายหนังสือเกี่ยวกับขอพรพิเศษตั้งกรรมการ มูลนิธิเป็นกรรมการวัดธารน้ำไหลตลอดไป.	๒๖๕

- ๑๖ เม.ย. ๑๖ ○ เมื่อเรามุ่งในทางเผยแพร่ธรรมของพระบรมศาสดาแล้ว ไม่น่าห่วงใย
ในอันที่จะมีคนท้วงติง เอาความถูกต้องตรงเป็นประมาณ เป็น
ประโยชน์เกื้อกูลแต่ผู้ใดใคร่ธรรมเป็นประมาณ คนที่หันหลังให้ นั้น ก็ช่วย
ไม่ได้ แม้ในครั้งพุทธกาลเอง ดังปรากฏในพระสูตรหลายเรื่อง. ๒๖๗
- ๑๗ มิ.ย. ๑๖ ○ ผมได้รับลิขิตลง ๑๓ เดือนนี้ พร้อมด้วยบทความแล้วก็จับอ่านทันที
หนแรกได้แต่ปีติ น้ำตาไหลซึมทราบตามบันทึกหนังสือที่เดินไป...บทความ
ของอาจารย์บรรยายได้ลึกซึ้งในคุณธรรมสมเด็จพระสังฆราชในคติธรรม
ยังประโยชน์ให้สำเร็จแก่ผู้ปฏิบัติตาม เกิดความรู้อีกมากมาย...ผม
และทิพวรรณจะมาสวนโมกข์. ๒๗๑
- ๗ มิ.ย. ๑๗ ○ คุณจิตติ ดิงศรัทย์...ถูกชักชวนให้เป็นที่ปรึกษาธรรมคนใหม่. ๒๗๗
- ๑๕ มิ.ย. ๑๘ ○ จะกลับมาขอพึ่งบารมีทางสวนโมกข์ เพื่อประโยชน์เกื้อกูลในทาง
สัมมาปฏิบัติให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป มากัน ๓ คน ตามเดิม ผม ทิพวรรณ
กับหญิงแดง. ๒๗๘
- ๒๒ ต.ค. ๑๘ ○ ห่อหนังสือธรรมโฆษณ์ ๔ เล่ม ที่กรุณาให้ท่านสำเร็จนำมาให้...ท่าน
สำเร็จบอกด้วยว่า ท่านอาจารย์ห่อผูกเอง. ๒๘๐
- ○ มาขอพึ่งอีกแล้ว ผม ทิพวรรณ กับเด็กใช้หญิง รวม ๓ คน จะมา
สวนโมกข์. ๒๘๒
- ๑๓ ม.ค. ๑๙ ○ คุณวิระยา ขวกุล มีศรัทธาบริจาคเงิน ๙๐๐ บาท. ๒๘๕
- ๑๕ ม.ค. ๒๑ ○ มีพระวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ มาเจียบ ๆ ที่สวนโมกข์ดูแบบสถานที่ เพื่อ
ประกอบกรจะสร้างสำนักปฏิบัติที่คลองรังสิต บัดนี้เป็นรูปร่างขึ้นแล้ว. ๒๘๖

บุชาอาจารย์ ๑๐๐ ปี สมเด็จพระ...สืบสานญาตธรรมก่อตั้งมูลนิธิ ๒๙๑

- ๑๑ เม.ย. ๒๑ ○ บ้านที่ทิพวรรณไปทำใหม่ในนวนานี...ทิพวรรณว่าท่านอาจารย์ว่า
อย่ามีเครื่องประดับเรือนมาก...ที่นี้ระลึกถึงพระคุณพระรัตนไตร
สมเด็จพระสังฆราช และท่านอาจารย์อย่างซาบซึ้งเนื่องนิ. ๒๙๕
- ๒๕ ม.ค. ๒๒ ○ ผมกำลังปรับปรุงร่างเรื่อง "ธรรมในวินัยบางข้อ" ขึ้นใหม่. ๒๙๘
- ๒ ต.ค. ๒๒ ○ ผมและทิพวรรณกะกำหนดจะมาสวนโมกข์...ขอกรุณาขอพักนาน
หน่อย 15 ถึง 30 วัน เพื่อมีโอกาสแสดงความเคารพระลึกถึงพระคุณ
ของท่านอาจารย์และศึกษาปฏิบัติทำความสงบเพิ่มเติม...คำชี้แจง
การศึกษาปฏิจสมุขบาทที่ท่านอาจารย์รวบรวมบันทึกลงใน
พุทธศาสนา...นับว่าเป็นประโยชน์แก่การศึกษาธรรมชั้นยาก
และลึกซึ้งได้ดีที่สุดที่ไม่เคยมีท่านผู้รู้เคยทำได้มาก่อนยิ่งในขณะนี้
ชัดเจนปราศจากสงสัย ในการพลิกประวัติศาสตร์ อย่างการศึกษา
อย่างคร่อม ๓ ภาท ๓ ชาติคงจะเป็นตำราเล่มที่เด่นที่สุดในเมืองไทย
...เป็นความอัศจรรย์ในธรรมะของพระองค์อย่างจริงแท้ ๓๐๐
- ๒๕ พ.ย. ๒๒ ○ ต่างปลาบปลื้มปีติที่งานสำเร็จด้วยดีไปชั้นหนึ่ง ทำให้ท่านอาจารย์
สบายขึ้น พวกเราซาบซึ้งปฏิบัติของท่านอาจารย์ ท่านโพธิ์และทุกคนที่
เกี่ยวข้อง. ๓๐๗

สมเด็จพระเจ้า	พุทธทาส	ดุสิตพากย์	หน้า
	๑๘ เม.ย. ๒๕	(ทิพวรรณ)	๓๑๐
		๐ ดิฉันจำได้ว่าคุณพ่อได้เคยปรารภกับดิฉันเสมอๆ ว่าท่านอาจารย์พุทธทาสองค์นี้ การประพฤติปฏิบัติของท่านทั้ง ทางกาย วาจา และการแสดงธรรมมิได้ผิดไปจากพระพุทธวจนะเลย ทำให้ดิฉันเกิดความเลื่อมใสอยากกราบไหว้องค์ท่านด้วยความเคารพบูชา จึงได้ไปสวนโมกข์เมือง ๑.	

9

ร่วมมือช่วยเหลือ...

ส่งคนให้ก้าวหน้า ...

หายใจเข้าออก

เป็นการส่งเสริม

ปฏิบัติธรรมอยู่เสมอ

พระเจี๊อม พานิช
ภาพเมื่อแรกอุปสมบท
พระอุปัชฌาย์ตั้งฉายา
ให้ว่า "อินฺทปญฺโญ"
อันหมายถึง 'ผู้มีปัญญา
อันยิ่งใหญ่'

พระมหาเจี๊อม อินฺทปญฺโญ
ฉายเมื่อปี ๒๔๗๓ หลังสอบ
ได้เปรียญธรรม ๓ ประโยค

วัดอุบล ไชยา
วัดที่ท่านพุทธทาสบวช

เมื่อมาเรียนต่อที่กรุงเทพฯ (๒๔๗๓)
พระเจี๊อมมักจะอ่านตำราต่าง ๆ
ด้วยตนเอง นอกจากตำราบาลีแล้ว
ยังอ่านหนังสืออื่นๆ อีกมากด้วย

พระครูคณฺหิณฺทรวิมลคุณากร ขณะ
ไปเที่ยววัดพระบรมธาตุเจดีย์
นครศรีธรรมราช

พระครูคณฺหิณฺทรวิมลคุณากร ข้าราชการระดับสูง ซึ่ง
ท่านพุทธทาสถือว่าเป็นสหายธรรมที่สำคัญมาก
เพราะมีบทบาทช่วยเหลือกิจการงานเผยแผ่ของ
สวนโมกข์มาโดยตลอด

ทางไปหัดอกกะโรม
นครศรีธรรมราช
คุณแจ่ม นพรัตน์ จ.ศ. ๑๗
ไปเพื่อหัดอกกะโรม, นครศรีธรรมราช
พ.ศ. ๒๔๗๒

๑๓๖๖/๕ (๑๕) ก.๒๖

[๑๕๙]

จ.ม. หม่อมพี่ เมฆาม. อัครราชทูต
๑๓๖๖/๕ (๑๕) ก.๒๖
๑๓๖๖/๕ (๑๕) ก.๒๖
๑๓๖๖/๕ (๑๕) ก.๒๖

โมกษพลากราม สุขเวียง
ไชยยา

วันที่ ๒๐ เดือน มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๗

ช่วยท. แทกุดท.๖

จากมาโล้วมีข่าวดูแล้ว มีความยินดีเป็นอย่างมาก

ในทางที่บุตรพระจักรีการถึงแล้วมีบริษัทร่วมกันตามแนวเช่นเดียวกับคณะธรรม
ทาน อันผู้ซึ่งผู้ว่าดูว่ามีผู้ช่วยกันจัดตั้งให้หลายแห่งในประเทศเราแล้ว การ
นิตยศิริกถาวรไปอย่างรวดเร็ว และเป็นอันมีวิญญูของพวกของเราแล้ว
ทุกขบริษัต์ แลพระผู้กลับของค้ำข้างบุญคุณ

การในบุตรพระของพระคุณท้าวแก้วเป็นผู้นำในการจัดทอน
แถมนี้ จากมาและคณะธรรมทานอันผู้ที่จะอยู่ที่ใดเป็นไปตามความประสงค์
ด้วยอุปโมกษจักรีกันเต็มเปี่ยมและดีจริง แมว่าทางในจะเสียอยู่บ้าง
ประการไม่ในทางที่กิจการบางส่วนจะคงงอการดี เนื่องไว้จนกว่าความเขา
จะกลับไปด้วยพระคุณท้าวแก้วในพระบารมีพระคุณธรรมทานอันผู้ทำงานเขา
แล้วด้วยความดีและพระคุณท้าวแก้วและยังคงอยู่ต่อไปเสมอ
ในสิ่งที่ดีและดีและพระคุณท้าวแก้วในทางที่ผู้มีวิญญูจากพระคุณท้าวแก้วจะมี
ความกล้าหาญที่พระคุณท้าวแก้วของตนนั้นนั้นนั้นเป็นไปเพื่อความเจริญ
แห่งพระคุณท้าวแก้วบ้าง ๆ ขึ้นไม่แล้วพระคุณท้าวแก้วหรือของตนนั้นไป
กันดีทั้งในจักรีบุญและอนาคตกฎาในพระบารมีที่จากมายังเป็นผู้นำของ
คณะธรรมทานบุญธรรมอันของดี

หากเมื่อใดจากมาดีแล้วจะว่างไปเพียงขอเจ้าพระมีการให้
ถ้าจะมาเยี่ยมสถานที่ที่ใดที่นั้น จ้ามาดีมีความดีของสิ่งขบมาว่า...
ถ้าดีจากมาบุญแก้วไปบอกท้าวแก้วแล้ว... ท้าวแก้วท้าวแก้ว...

๓
๒

แลดูไปทั่วโลกไม่เลย ขอให้ออกมาถว้กับ เวลาที่บัง
 พอกันแล้วกัน ชาวเขามีความหวังเป็นอย่างมาก ในการที่จะได้พบ
 เห็นพุทธมอญที่ผู้มีศรัทธาแห่งจังหวัดนครฯ ทุก ๆ คน(และโดยเกาะ
 เป็นพิเศษ คือ นานกั และตัว ข้าราชการเป็นอธิการุสหายของคณะธรรม
 (วัดมหาสารคาม)ผู้มีใจเปี่ยมไปด้วยความ
 ความมาแล้ว และขอประณามสิ่ง ชนกร)ผู้มีใจเปี่ยมไปด้วยความ
 กรุณาต่อคณะอย่างสูง โดมาเมื่อโลกจริงเป็นวาระที่เต็มไปด้วย
 ความขื่นเคียดในระวางพุทธมอญที่ตัวกัน และเป็นที่วางเชือกติด
 ระวางสวนไม้อาหารวามกัสถานกัแห่งใหม่เป็นต้น

ขอให้อธิการของพุทธธรรมมากมาหาเจ้าจังหวัดนครฯ
 ของมหาสารคามเจ้าผู้ภาวนาไปโดยเร็วขอให้อธิการพระอุบายกัแห่งสมา
 กม จงประณมตความเชื่อกัน ปวงศาการกัปลัดกั ในการจัดการ
 ถึงเสริมศาสนาทุกสิ่ง ๆ เมือ และขอให้อธิการมาปรึกษากับ
 กัจึงมีความพร้อมเพรียงความกักิจการกัตาม
 ะสวน สวนหัวอาศมาเข่ง บันกัที่จะร่วมช่วยเหลือกัระ
 เข้มกันั้นในเมื่อกระทำให้ไม่เหลือวิสัย ขอให้อธิการเจ้า
 ธรรมในพระพุทธรูปมาหาโดยเร็วโดยเร็ว ชาวมาเข่ง
 หายใจเขาซอกเป็นการเสริมมอญที่ธรรมชูปเมธ จึงบัดนี้
 กัอย่างเพื่อการนี้โดยเกาะ มีกาย วาจา ใจ เควียมพร้อม
 ชูปกัเมธ

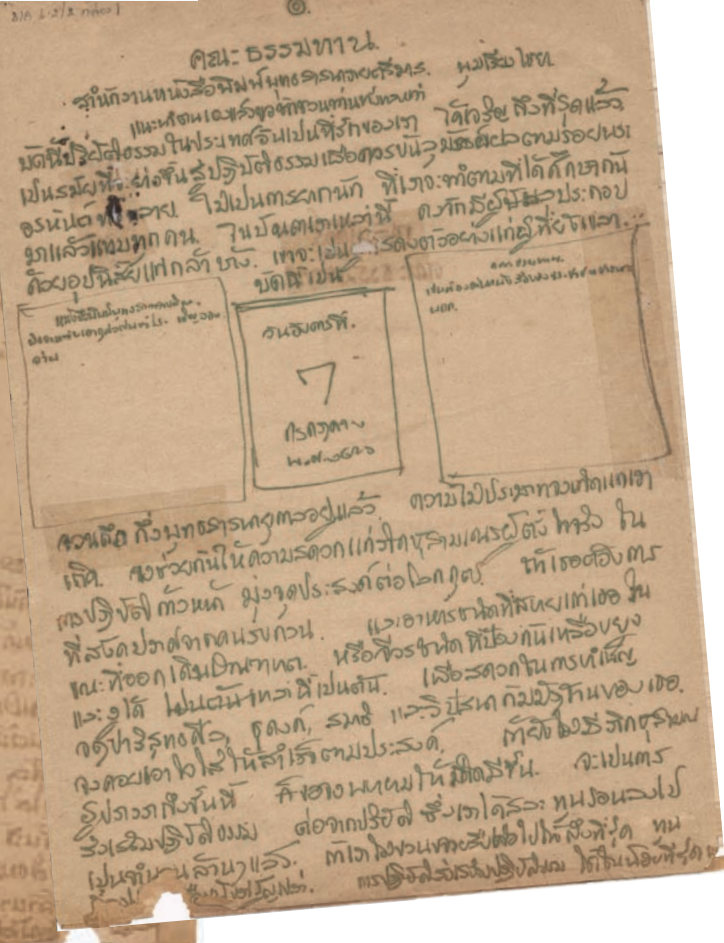
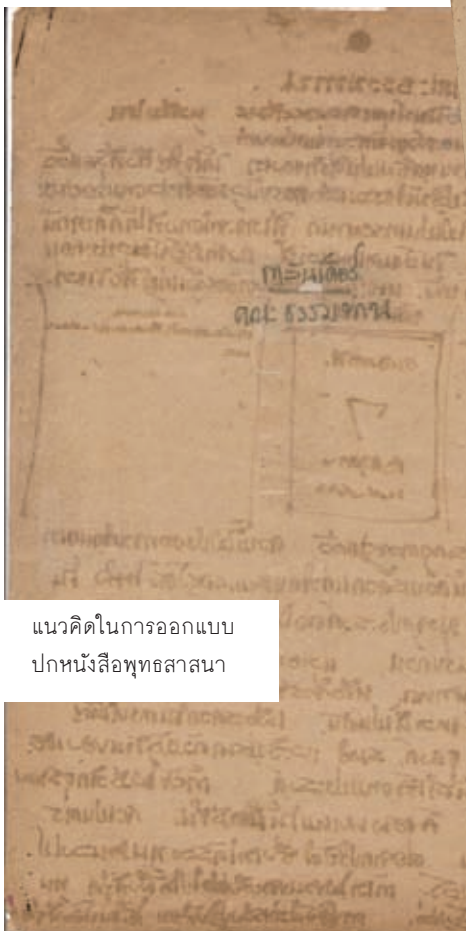
ด้วยความหวังอย่างแรงกล้าในการเสริมมอญที่ธรรม
 อันระซอกเขาเป็นเจ้ากับริหารขอให้อธิการและพุทธมอญที่
 กัแล้วเนื่อกัการนำเจ้าไปโดยเร็วโดยเร็ว.

ความพระนาคฤศพระ ด้วยความกัถึง
 -อินทปัฐโย ภิกษุ

ป.ล. ในวงกาส่วนหัว ขอฝากคำเชิญผู้เพื่อศึกษาศาสตร์
 ขวิมลัการกัแห่งตนเข่งทุก ๆ ชิริยามคั แทนที่เมื่อกัตั้งเอนตัว
 กักันเมื่อกัที่มาย ๆ .

บ.ป.

แนวคิดในการออกแบบปกหนังสือพุทธศาสนา

หลักเกณฑ์ฉบับหนึ่งร้อย

๗) ๖๕๖๖

๑.	โรงเรียนสอนภาษาต่างประเทศ	๑๐๐	๑๐๐
๒.	โรงเรียนสอนภาษาต่างประเทศ	๑๐๐	๑๐๐
๓.	โรงเรียนสอนภาษาต่างประเทศ	๑๐๐	๑๐๐
๔.	โรงเรียนสอนภาษาต่างประเทศ	๑๐๐	๑๐๐
๕.	โรงเรียนสอนภาษาต่างประเทศ	๑๐๐	๑๐๐
๖.	โรงเรียนสอนภาษาต่างประเทศ	๑๐๐	๑๐๐
๗.	โรงเรียนสอนภาษาต่างประเทศ	๑๐๐	๑๐๐
รวม		๗๐๐	๗๐๐

สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร

[๒๓๖]

พระพุทธศาสนา
ภาคความรู้ทั่วไป

คู่มืออ่านหนังสือ, ฝึกพูด, ฝึกฟัง, ฝึกเขียน, ฝึกอ่าน, ฝึกคิด, ฝึกปฏิบัติ
พุทธธรรมสอนคนธรรมดา ปฏิบัติด้วยดี ปฏิบัติตามธรรมอยู่ ผู้เป็น
บัณฑิตที่ดีมีสาระ เคารพ นมัสการ บูชา ศาสนา ศรัทธาบูชา
ต้นสายต้นน้ำ

๒๒๒๒

พระพุทธศาสนา
ภาคความรู้ทั่วไป

แถลงการณ์ของคณะธรรมทาน.

๑. พระมหาจันทน์พรมสโร จากสวนโมกขพลาราม
ไปจัดสถานส่งเสริมปฏิบัติธรรม ของพุทธธรรมสมาคม
สาขานครศรีธรรมราช.

คณะกรรมการ พร้อมด้วยสมาชิกแห่งพุทธธรรมสมาคม เจ้าอาวาสวัด
นครศรีธรรมราช มีความประสงค์จัดสร้างสถานที่สำหรับถาวรปฏิบัติ
ธรรมฝ่ายวิปัสณากรรม ตามวัตถุประสงค์ของสมาคม จึงพระศุภพาศย์
ผู้มณเฑาะว์ นายกรรมการแห่งสมาคมได้มีจดหมายมาขอพระมหาจันทน์พรมสโร
ไปเป็นที่ปรึกษาหรือ และเป็นผู้นำในการจัดสถานนั้น. พระมหาจันทน์
ได้เดินทางไปในการอุปสมบทศิษย์ ณวัดสระเกษจังหวัดสงขลา แล้วได้ช่วย
พรรษาที่สถานนั้น ตามคำขอของคณะพุทธธรรมสมาคม เจ้าอาวาสวัดนคร
ศรีธรรมราช สถานนั้น จะได้จัดให้ดำเนินตามแนวสวนโมกขพลารามทุกประการ,
ขอพุทธบริษัทผู้สนใจในกิจการประเภทของคณะ จึงมีความปิติใจท้อหนักัน.

๒. แบ่งสร้างหนังสือพิมพ์พระพุทธศาสนา.

คุณพริ้ง ณนกร พร้อมด้วยญาติมิตร ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้
มีศรัทธาแบ่งสร้างหนังสือพิมพ์พระพุทธศาสนา มี ๓ จำนวน ๓๓๖ เล่ม เป็นเงิน
๒๐ บาท เพื่อแจกจ่ายเป็นธรรมทาน เป็นการร่วมทำบุญในการแผ่พุทธศาสนา
และเป็นการช่วยทุนในการจัดพิมพ์หนังสือพิมพ์พระพุทธศาสนาด้วย. คณะ
ธรรมทานขออนุโมทนา และขอบคุณในความเอื้อเฟื้ออย่างยิ่ง.

๓. หนังสือสำหรับแบ่งสร้างไปแจกในงาน.

คณะกรรมการ ได้จัดพิมพ์หนังสือบางเรื่องให้เห็นสมควรขึ้นไว้สำหรับให้ท่านที่มั่งคั่งน้อยๆ ก็มีโอกาตแบ่งสร้างไปแจกในงานต่างๆได้.

เวदानพิมพ์เสร็จแล้ว ๒ เรื่องคือ

๑. ปาติโมกขสังวร (ภาค ๓ ของเรื่องคามรอยพระอรหันต์) เป็นหนังสือขนาดกลาง (๓๖ หน้ายก) มี ๘๖ หน้า ราคาขายละ ๘ บาท.

๒. มหาสติปัฏฐานสูตรตี แปลไทยเท่าตัวบาท เป็นหนังสือขนาดใหญ่ (๘ หน้ายก) มี ๔๔ หน้า พิมพ์ด้วยกระดาษหนา ราคาขายละ ๘ บาท.

ตั้งชื่อเกิน ๓๐๐ เต็ม จะพิมพ์หน้าปกเพิ่มเติมชื่อผู้สร้าง และงานที่แจกให้ด้วยโดยไม่คิดราคา ถ้าต้องการพิเศษนอกจากนี้ ขอให้มั่งคั่งหมายไปตกลงต่างหาก. ผู้ซื้อต้องเสียค่าส่งเอง.

๔. การตัดสินปัญหาชิงรางวัลครั้งที่ ๒

เฉลยปัญหากรมการตัดสิน ได้มีผู้ส่งคำตอบไปรวมทั้งสิ้น ๕ ราย. คณะกรรมการขอขอบพระคุณในการเอื้อเฟื้อของทุกท่านเป็นอย่างสูง. ผลของการตัดสินได้ยกให้ฉบับเลขที่ ๔ เป็นเยี่ยมกว่าฉบับทั้งปวง. ฉบับนอกนี้ บางฉบับกล่าวถึงเรื่องประวัติละเอียดดีมาก แต่ทางเหตุผลด้อยไป บางฉบับมีดีอยู่มาก แต่กลับทำผิดกติกาบางอย่างเสีย. คณะกรรมการขอแสดงความเสียใจ ในการที่ครั้งนั้นผู้ตอบน้อยเกินกว่าคาดหมาย ไม่เหมือนครั้งที่ ๑ น่าจะเป็นเพราะเกิดมีความเข้าใจผิดบางอย่างก็เป็นได้ หรือจะเห็นเป็นปัญหาที่ยากไม่เหมือนครั้งที่ ๑. จึงขอเชิญชวนให้ท่านลองดูอีกเป็นครั้งที่ ๓ คือไป ตามกติกาเดิมทุกประการ.

๕. บัญชีข้าราชการวัดครั้งที่ ๓.

ข้อปัญหาว่า “พวกเราพุทธบริษัททั้งหมด จะต้องทำอย่างไร
 พุทธสาส์นน่าจึงจะเจริญ?” ภายในแง่ต้องแง่ว่า “อย่างไร เรียกว่าเจริญ,
 ต้องทำอย่างไร จึงจะเป็นเช่นที่เรียกว่าเจริญนั้นได้. ตั้งตั้งจำนงมาก่อน
 สิ้นเดือนตุลาคม ค.ศ.นี้.

๖. ผู้เอื้อเฟื้อให้หนังสือแก่ห้องสมุดคณะธรรมทาน.

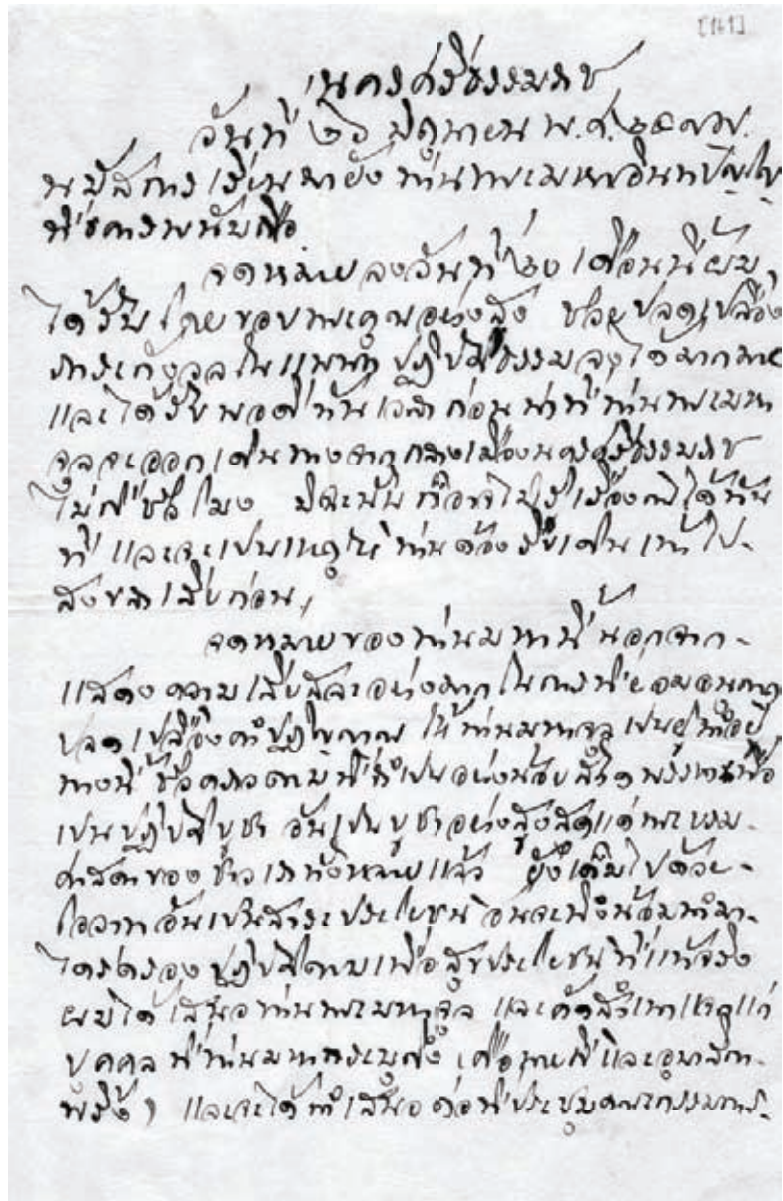
คณะหนังสือพิมพ์รายวัน ไทยใหม่ ประชาชาติ ประชาธิปไตย ศรีกรุง
 สยามราษฎร์ หดกเมือง อีสต์ระ ได้กรุณาตั้งหนังสือพิมพ์รายวันให้เป็น
 ประจำเล่ม. มหามกุฏราชวิทยาลัยให้หนังสือพิมพ์ธรรมจักร. บริษัท
 ไทยเชชม ให้ไทยเชชมรวีจิว และไทยเชชมรวมข่าว, และกระทรวงกลาโหม
 ให้หนังสือพิมพ์ทหารบก เป็นประจำ. หาดวงอนุกรรมกิจ กรุงเทพฯ ให้
 หนังสือต่างๆ รวม ๑๔ เล่ม. ร.อ.ค.เมืองมิตินทางกูร กรุงเทพฯ ให้
 หนังสือประมวลคดี ๒๒ เล่ม. นายถิต ยมกกุล ถนกรุณเกษม นางแดง
 พระนคร ให้หนังสือพระพุทธรูปคุณวรรณา (บทนำเรื่องการตามรอยพระอรหันต์
 จากหนังสือพิมพ์พระพุทธรูปสาส์น), มหาสติปัญญาฐานแปลของเก่า, ประโคนชัย,
 ความย่อแห่งพระอภิธรรมเจ็ดคำภีร์, เทศนาภิกษุภัทรวัดฤ รวบรวม ๕ เรื่อง เรื่อง
 ๖ เล่ม. นางสาวโสภาส วิชิตกุล บางรัก พระนคร ให้หนังสือ คนดี
 ๒ เล่ม. นายพันตรี หาดวงอนุกรรมกิจ ให้หนังสือต่างๆ รวม ๒๓ เล่ม,
 หนังสือพิมพ์ทหารบก ๒๒ เล่ม. นายพันเอก หม่อมต้นทวงศ์เส็น ให้
 ภิกษุฉันทปตาเนื้อควรหรือไม่? ๑ เล่ม. นางสาวอรุณ หักกระยานนท์ โรง
 พยาบาลจุฬาลงกรณ์ พระนคร ให้ธรรมวิจารณ์ ๑ เล่ม. หาดวงด้มาน วนกิจ
 จังหวัดสุราษฎร์ ให้ทัศนจิตต์ คำฉันท์ ๑ เล่ม, คำแปลธรรมเทศนา ของพระ

โถกนาถแสดงณะเชียงใหม่ ๕ เดือน. พระกุด วัดปทุมคงคา พระนคร ให้
 พุทธคุณกถา ๒ เดือน. พ.ศ. หลวงอนุภวณกิจ ให้เทศน์วิสาขบูชา
 ๒ เดือน, ขกุศกรกรรมบทถึบ ๓ เดือน, โคจณพิทักษ์ธรรมปฏิบัติ ๓ เดือน, เสี่ยง
 วิทญ ๓ เดือน. พระสังข์ โกสธรมโม วัดแจ้งเกาะสมุย ให้นิพนธ์ธรรม
 ค่ำกถอน ๕ เดือน. พระแดง ชมรมกรชิต วัดโบสถ์ ท่าช้าง ชมพร ให้
 พจนานุกรม ๓ เดือน. พระยาพนานุจร จังหวัดเชียงใหม่ ให้แผนที่ความสูง
 ราชอาณาจักร ชั่มศัณหา ๕๐ แผ่น.

บรรณาธิการแถลง

เนื่องจากประสงค์จะตงเรื่องให้จบในเล่มนี้ไม่คังค่าง จึงตเรื่องตาม
 รอยพระอรหันต์ไว้. จะมีในเล่มต่อไปอีกตามเคย.

นครศรีธรรมราช

วันที่ ๒๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๗

นมาสการเรียนมายังท่านพระมหาอินทปัญญา
ที่เคารพนับถือ

จดหมายลงวันที่ ๒๐ เดือนนี้ ผมได้รับ
โดยขอพระคุณอย่างสูง ช่วยปลดเปลื้องภาระ
กังวลในแผนกปฏิบัติธรรมลงได้มากมาย และ
ได้รับพอดีทันเวลา ก่อนหน้าที่ท่านพระมหาจุลจะ
ออกเดินทางจากกลางเมืองนครศรีธรรมราชไม่
กี่ชั่วโมง มิฉะนั้นก็อาจไม่รู้เรื่องกันได้ทันที และจะ
เป็นเหตุให้ท่านต้องรีบเดินเท้าไปสงขลาเสียก่อน

จดหมายของท่านมหานี้ นอกจากแสดงความเสียสละอย่าง
มากในการที่ยอมอนุญาตปลดเปลื้องคำปฏิญาณให้ท่าน
มหาจุลเป็นผู้ทำอยู่ทางนี้ชั่วคราวตามที่จำเป็น อย่างน้อย
สัก ๑ พรรษา เพื่อเป็นปฏิบัติบูชา อันเป็นบูชาอย่างสูงสุด
แต่พระบรมศาสดาของเราทั้งหลายแล้ว ยิ่งเต็มไปด้วย
โอวาทอันเป็นสาระประโยชน์อันจะพึงน้อมนำมาไตร่ตรอง
ปฏิบัติตามเพื่อสุขประโยชน์ที่แท้จริง ผมได้เสนอท่านพระ
มหาจุล และคัดสำเนาแจกแก่บุคคลที่ท่านมหาหระบุถึง (คือ
นายก็และอุบาลิกา-พริ้ง) และจะได้้นำเสนอต่อที่ประชุมคณะ
กรรมการของพุทธธรรมสมาคมต่อไปเพื่อได้บันทึกลงในสมุด
ประวัติของสมาคมนี้ ว่าท่านมหาและคณะธรรมทาน ซึ่งมี

นาย ธรรมทาสพานิช เป็นผู้จัดการได้มีอุปการคุณแก่สมาคม
เพียงใดในแผนกส่งเสริมการปฏิบัติธรรมนี้

สถานที่วิเวกที่แท้จริง โดยความอนุเคราะห์ของ
ท่านมหาจุล คณะอนุกรรมการเลือกได้ที่วัดเขาแดง ใน
ตำบลเสาชิง ห้างจังหวัด ๖๒๕ เส้น เป็นวัดโบราณใน
พัทลุงของโบสถ์พังจาร์กว่า "พุทธสุภรัตได้ ๒๒๐๐ กับ
๔ พันสา" เจียบสงบดีห่างไกลจากหมู่บ้านคนพอประมาณ
คณะกรรมการได้อนุมัติตามที่เลือกได้นี้แล้ว เมื่อได้รับจด
หมายของท่านมหาแล้ว ท่านมหาจุลเป็นอันยอมตาม
คำนิมนต์ว่าจะได้ไปช่วยดูแลการที่สมาคมจะจงที่ป่าขยาย
วัดออกไปจนถึงคลอง ได้ไปอยู่ตั้งแต่วันที่ ๒๓ เดือนนี้

[165]
ขอหาโทษความผิดของตัวเรา ขอให้ได้รับโทษ
...
สมเด็จพระรัตนวงษาธิบดีบรมครู

[165]
สมเด็จพระรัตนวงษาธิบดีบรมครู
...
สมเด็จพระรัตนวงษาธิบดีบรมครู

๕๖

(ผมและคณะก็ไปค้างด้วย ๑ คืน) จนถึงวันที่ ๒ เดือนหน้าจึง
จะไปลงขลาโดยทางรถไฟ เมื่ออุปสมบทศิษย์แล้วจะได้รับ
กลับมาดำเนินงานทางนี้ต่อไป มีการกางทางเจาะป่าสร้าง
กุฎิเป็นหลักๆ ให้แบบแปลนกุฎิน้อยๆ ตามแบบที่ผมมาเห็นที่
สวนโมกขพลารามนั้น แต่หลังคาคงจะมุงจากแทนสังกะสี
ท่านอ้างว่า กระทบใบไม้-ไม้ดั่ง

ผมขอถอดสำเนาบันทึกอนุกรรมการเรื่องจัดหาที่
บริเวณมาในจดหมายนี้ด้วยแล้ว

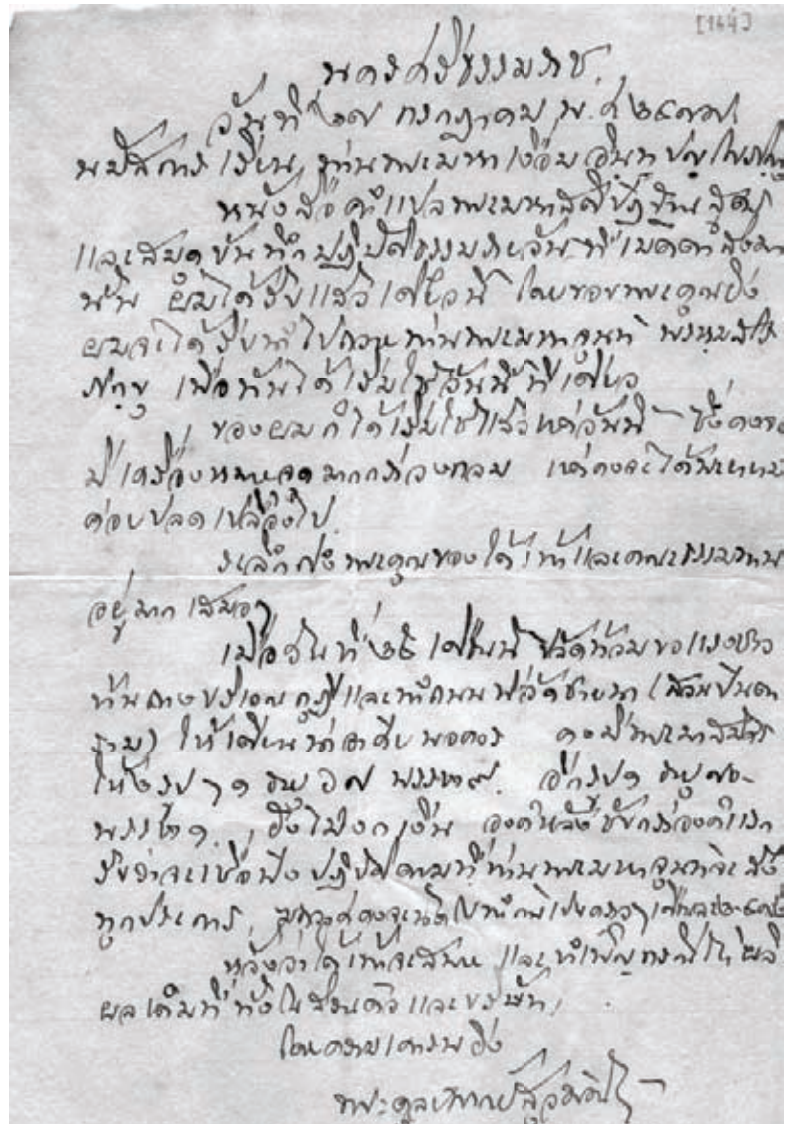
รู้สึกเสมอว่าจะปลาบปล้ำและเป็นพระคุณอย่างสูง
ที่ท่านมหา(หรือคณะธรรมทาน) จะพยายามมาเยี่ยมเยียน
และให้โอวาทตามควรแก่พวกพุทธมามกะทางนี้ถ้ามา
เมื่อโรโรคฤณาให้ทราบล่วงหน้าสักหน่อยก็จะสะดวก
ดีในการนัดหมายให้พร้อมกันและมีปณิธานอยู่

เสมอว่า ภิกษุสามเณรซึ่งเป็นผู้มีศีล ที่ยังไม่มาสู่ ขอให้มา
และที่มาแล้วขอให้ได้อยู่เป็นสุขๆ

ระวางที่ท่านมหาจุลสำนักทางนี้ ผมยินดีที่จะรับ
เป็นคนกลางติดต่อกับท่านมหาและคณะธรรมทานแทน
ท่านได้เสมอไป

ตามที่โปรดเมตตาให้โอวาสเตือนให้พิจารณา
อริยสัจในตัวของแต่ละอิริยา-บถนั้นเป็นพระคุณอันสูง ในอัน
ที่จะพยายามปฏิบัติตามโดยความเคารพ

ขอได้รับความเคารพอย่างสูงจากผม
พระคุณยพาทย์สุวัฒน์

นครศรีธรรมราช

วันที่ ๒๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๗

นมัสการ เรียน ท่านพระมหาเจี๊อม อินทปัญญาภิฤกษ์

หนังสือคำแปลพระมหาสตีปัญฐานสูตรและสมุดบันทึกปฏิบัติธรรมรายวันที่เมตตาส่งมานั้น ผมได้รับแล้วเดี๋ยวนี้ โดยขอบพระคุณยิ่ง ผมจะได้รับนำไปถวายท่านพระมหาจันทน์ พรหมสุโรภิฤกษ์ เพื่อท่านได้เริ่มใช้วันนี้ทีเดียว

ของผมก็ได้เริ่มใช้แล้วแต่วันนี้ ซึ่งคงจะมีเครื่องหมายจตุรมากรกว่าววงกลม แต่คงจะได้พยายามค่อยปลดเปลื้องไป ระลึกถึงพระคุณของได้เท่าและคณะธรรมทานอยู่มากเสมอๆ

เมื่อวันที่ ๒๕ เดือนนี้ ปลัดท้วมขอแรงชาวบ้านทางบริเวณกุฎีและทำถนนที่วัดชายนา(สวนบันตาราม) ให้เตียนน่าอาศัยพอควร คงมีพระมาสัครให้ ๒ รูปๆ ๑ อายุ ๖๗ พรรษา ๙. อีกรูป ๑ อายุ ๓๐ พรรษา ๑. ยังไม่ก่เงิน องค์หลังซึกกว่าองค์แรก รับว่าจะเชื่อฟังปฏิบัติตามที่ท่านพระมหาจันทน์จะสั่งทุกประการ ขรวาาคคงจะนัดไปทำกันเป็นคราวๆ เดือนละ ๒-๔ ครั้ง

หวังว่าได้ทำจะสบาย และบำเพ็ญกรณิให้ผลเต็มทีทั้งในส่วนตัวและบริษัท

ด้วยความเคารพยิ่ง
พระดุลยพากย์สุวมันท์

สมุดบันทึก ปฏิบัติธรรมรายวัน

แบบพุทธทาส

ที่ข้อยู่ในสำนักโมกขพลาาราม

วันศุกร์ที่ ๑๕ เดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ ปีจอ ๖๕, อายุวันนี้ ๒๕ ปี ๓ เดือน ๖ วัน (โดยนับ)

ส่วนสัด (กาย-วาจา)

ก. เสด็จไปกิจวัตรนี้ อื่นที่วันนี้ อาชีวะวันนี้
 บิณฑบาตวันนี้ มารยาทวันนี้ โจรวันนี้

ข. งดนวดงูชกขาบาท เพราะเหตุ

เข้าบ้านวันนี้ สัตว์ส่วนใดเป็นอนัตตาอย่างไรบ้าง ไม่มีใครเข้าบ้านจนตลอดพรรษา
 ทั้งนี้ ตั้งแต่เช้าจรดเย็น และ พมปกับมุนรรรโรดและ เรื่องที่ควรระวังของ

ค. รวบบชชอดวัน บริสุทธี ๖ ภาระณ ใน ๖ ภาระณ. อาบถวณ ช่อ อดก

ส่วนธาตุจก (กาย-ใจ)

ก. เจริญวิภาวัน บังสกลก ปิณฑบาต สบทานิก
 เอกาสนิก บัศคปิณฑก ขลุวิจลาภกติก อาวัชญา
 รุกขมก อภโลกาสก โสสานิก เดาสนก
 เพสขจก ชาควาเนโค ดอนเจริผลจจว ดนคิลมหลิมสนิน

หมายเหตุเพิ่มเติม อดกเก้วกับตรปษททตไม่ได้คือ เพราะ ไม่ชันทเหตุ
 ตลอดกาลเื่อน ทั้งเปณภทวณรรรท ทให้ช่อดกที่ถือได้นองที่ร ๑.

ข. รวบบชชอดบริสุทธี ๕ ภาระณ, เสร้าหมอง ภาระณ, ใน ภาระณ.

ส่วนการระอกสวลิต (ใจล้วน)

ก. จกตตอมเข้า สีน ดอนเทียง ดอนเชน
 จกตวามตัน ยามกลาง ยามท้าย

ข. ภาควณ ไม่ปชกฏสีใจ โภควณ ไม่ปชกฏสีใจ
 โทณะ " " พยาบาท " "
 โมทะ " " มานะ " "

ค. กัมมฐานประจำวันนี้ คือชวักกัมมชิน ดอนที่ได้อดกปกกติทวมคต.

กัมมฐานพิเศต์ถวณ เริ่มขบปัญทต กัมมชินคืออะไร ตั้งต้นใหม่ ดอนวีรชอปรน.

ง. รวบบชชอดวันบริสุทธี ๕ ภาระณ, เสร้าหมอง ภาระณ, ใน ภาระณ.

ส่วนเบ็ดเตล็ด (ทั่วไป)

๑. ร่างกายวันนี้ สดชื่นตลอดวัน อนามยวันนี้ ยอนอ่อน, เหตุ: สขยอ.

๒. สรุปร่วถวณ บริสุทธี ๑๕ ภาระณ, เสร้าหมอง ๓ ภาระณ, ใน ๑๕ ภาระณ.

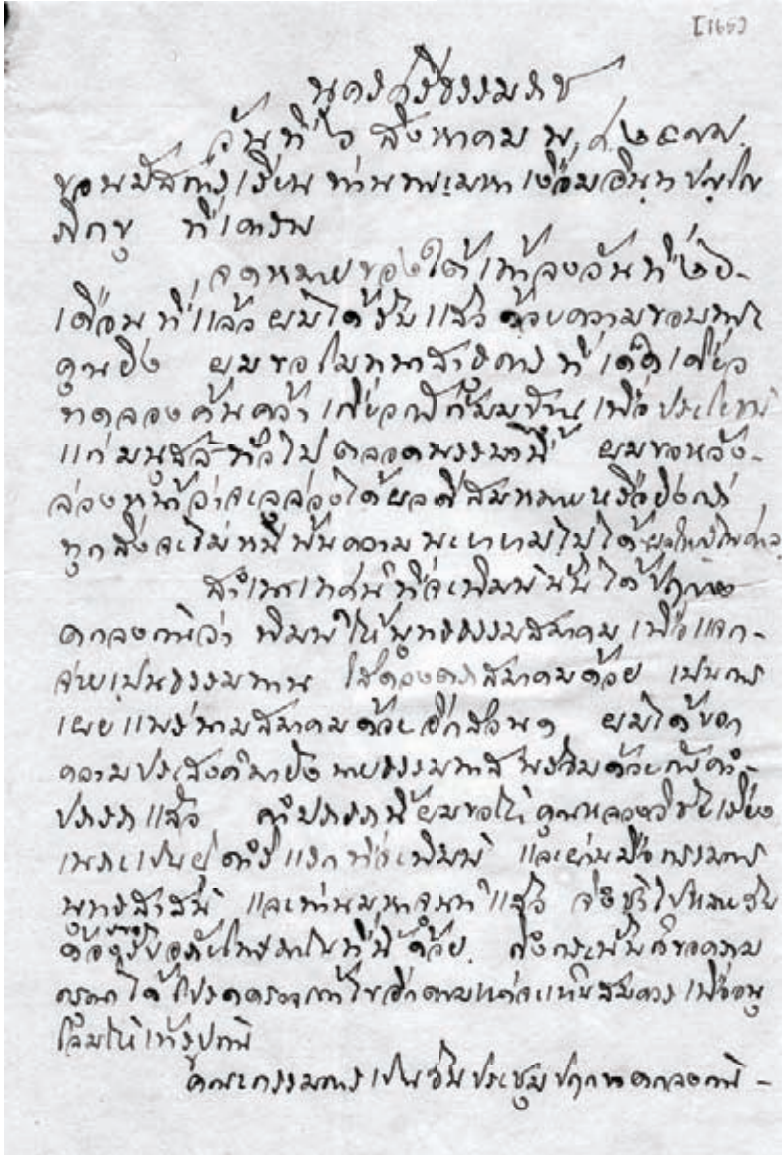
๓. สิ่งที่ต้องทำพรุ่งนี้คือ สิ้นสาคทตนาให้มุกตธมมรณคต, แคทีธนาส่วนขบปวนาเบ้องตน.

๔. กิจระถวณทจจง.

มนัตถธรรมวันนี้ " เสด็จออกมาสวดมนต์ในกรรมกัน แต่
 เสียใจ "กินอาหาร" ไม่ได้มีชื่อ กินกิน กินกิน กิน
 ของคาว ของขม. ที่ได้เช่นนี้คือ: ชน: ตั๋ว ๑๐๑ ๑๕ ๑๕
 และเงินสงฯ หรือคตตรงแคว: กขชอม. ๑

บันทึกเรื่องพิเศศ ตานธวณนี้ สดขยอ ๑๐๑, สปรจจวชก
 มน (๑๑ ๑๕, ๑๐๓ ๓ ๑๐๓) ตานธวณนี้ สดขยอ ๑๕
 เอนช่น สดขยอในชอมเชน. สดขยอชอมเชน. สดขยอชอมเชน. สดขยอชอมเชน.
 เอนช่น ตานธวณนี้ สดขยอชอมเชน.

นครศรีธรรมราช

วันที่ ๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๗

ขอหนังสือเรียน ท่านพระมหาเจี๋ยมอินทปญโญภิกขุ ที่เคารพ

จดหมายของใต้เท้าลงวันที่ ๒๖ เดือนที่แล้วผมได้รับแล้วด้วยความขอบพระคุณยิ่ง ผมขอโมทนาสาธุการที่เด็ดเดี่ยวทดลองค้นคว้าเกี่ยวกับกัมมฐาน เพื่อประโยชน์แก่มนุสส์ทั่วไปตลอดพรรษานี้ ผมขอหวังล่วงหน้าว่าจะลุล่วงได้ผลดีสมหมายหรือยิ่งกว่า ทุกสิ่งจะไม่หนีพ้นความพยายามไปได้-ผลใหญ่ไพศาล

สำเนาเทศน์ที่จะพิมพ์นั้นได้ปรึกษาตกลงกันว่า พิมพ์ให้พุทธธรรมสมาคมเพื่อแจกจ่ายเป็นธรรมทาน ใส่ดวงตราสมาคมด้วย เป็นการเผยแพร่ธรรมสมาคมด้วยอีกส่วน ๑ ผมได้บอกความประสงค์มายังนายธรรมทาส พร้อมด้วยกับคำปวารณแล้ว คำปวารณนี้ผมขอให้คุณหลวงวิชัยเรียงเพราะเป็นผู้ดำริแรกที่พิมพ์ และผ่านมือกรรมการพุทธศาสน์ และท่านมหาจุนท์แล้ว จึงเข้าไปหลายวัน ต้องขอรับอภัยโทษมา ในที่นี้ด้วย ถึงกระนั้นก็ขอความกรุณาได้โปรดตรวจแก้ไขอีกตามแต่จะเห็นสมควร เพื่ออนุโลมให้เข้ารูปกัน

คณะกรรมการเป็นอันประชุมปรึกษาตกลงกัน-

ใช้ทวนสีน้ำกวัดชานวณว่า สนวนบันตาราม ตามความ
เห็นของใต้เท้า เปนเอกฉันท์ว่า สนวนบันตาราม ๑๑๕ ๑๖๖
ได้ต่อม ๗ พากลับไปทวนสีน้ำ สนวนบันตาราม ๑๑๕ ๑๖๖
สิ่งของของพระคุณในมณฑลตาม ที่ทรงตั้งให้ในพระที่
ของในพระที่พระคุณ ๑๑๕ ๑๖๖ ๑๖๗ ๑๖๘ ๑๖๙
เมื่อก่อนสมเด็จพระพุทธเจ้า พระสมเด็จ ๑๖๐ ๑๖๑ ๑๖๒ ๑๖๓
คือพระที่พระคุณ ๑๖๔ ๑๖๕ ๑๖๖ ๑๖๗ ๑๖๘ ๑๖๙
พระที่พระคุณ ๑๗๐ ๑๗๑ ๑๗๒ ๑๗๓ ๑๗๔ ๑๗๕
อันพระที่พระคุณ ๑๗๖ ๑๗๗ ๑๗๘ ๑๗๙ ๑๘๐ ๑๘๑
๑๘๒ ๑๘๓ ๑๘๔ ๑๘๕ ๑๘๖ ๑๘๗ ๑๘๘ ๑๘๙ ๑๙๐
๑๙๑ ๑๙๒ ๑๙๓ ๑๙๔ ๑๙๕ ๑๙๖ ๑๙๗ ๑๙๘ ๑๙๙ ๒๐๐
๒๐๑ ๒๐๒ ๒๐๓ ๒๐๔ ๒๐๕ ๒๐๖ ๒๐๗ ๒๐๘ ๒๐๙ ๒๑๐
๒๑๑ ๒๑๒ ๒๑๓ ๒๑๔ ๒๑๕ ๒๑๖ ๒๑๗ ๒๑๘ ๒๑๙ ๒๒๐
๒๒๑ ๒๒๒ ๒๒๓ ๒๒๔ ๒๒๕ ๒๒๖ ๒๒๗ ๒๒๘ ๒๒๙ ๒๓๐
๒๓๑ ๒๓๒ ๒๓๓ ๒๓๔ ๒๓๕ ๒๓๖ ๒๓๗ ๒๓๘ ๒๓๙ ๒๔๐
๒๔๑ ๒๔๒ ๒๔๓ ๒๔๔ ๒๔๕ ๒๔๖ ๒๔๗ ๒๔๘ ๒๔๙ ๒๕๐
๒๕๑ ๒๕๒ ๒๕๓ ๒๕๔ ๒๕๕ ๒๕๖ ๒๕๗ ๒๕๘ ๒๕๙ ๒๖๐
๒๖๑ ๒๖๒ ๒๖๓ ๒๖๔ ๒๖๕ ๒๖๖ ๒๖๗ ๒๖๘ ๒๖๙ ๒๗๐
๒๗๑ ๒๗๒ ๒๗๓ ๒๗๔ ๒๗๕ ๒๗๖ ๒๗๗ ๒๗๘ ๒๗๙ ๒๘๐
๒๘๑ ๒๘๒ ๒๘๓ ๒๘๔ ๒๘๕ ๒๘๖ ๒๘๗ ๒๘๘ ๒๘๙ ๒๙๐
๒๙๑ ๒๙๒ ๒๙๓ ๒๙๔ ๒๙๕ ๒๙๖ ๒๙๗ ๒๙๘ ๒๙๙ ๓๐๐
๓๐๑ ๓๐๒ ๓๐๓ ๓๐๔ ๓๐๕ ๓๐๖ ๓๐๗ ๓๐๘ ๓๐๙ ๓๑๐
๓๑๑ ๓๑๒ ๓๑๓ ๓๑๔ ๓๑๕ ๓๑๖ ๓๑๗ ๓๑๘ ๓๑๙ ๓๒๐
๓๒๑ ๓๒๒ ๓๒๓ ๓๒๔ ๓๒๕ ๓๒๖ ๓๒๗ ๓๒๘ ๓๒๙ ๓๓๐
๓๓๑ ๓๓๒ ๓๓๓ ๓๓๔ ๓๓๕ ๓๓๖ ๓๓๗ ๓๓๘ ๓๓๙ ๓๔๐
๓๔๑ ๓๔๒ ๓๔๓ ๓๔๔ ๓๔๕ ๓๔๖ ๓๔๗ ๓๔๘ ๓๔๙ ๓๕๐
๓๕๑ ๓๕๒ ๓๕๓ ๓๕๔ ๓๕๕ ๓๕๖ ๓๕๗ ๓๕๘ ๓๕๙ ๓๖๐
๓๖๑ ๓๖๒ ๓๖๓ ๓๖๔ ๓๖๕ ๓๖๖ ๓๖๗ ๓๖๘ ๓๖๙ ๓๗๐
๓๗๑ ๓๗๒ ๓๗๓ ๓๗๔ ๓๗๕ ๓๗๖ ๓๗๗ ๓๗๘ ๓๗๙ ๓๘๐
๓๘๑ ๓๘๒ ๓๘๓ ๓๘๔ ๓๘๕ ๓๘๖ ๓๘๗ ๓๘๘ ๓๘๙ ๓๙๐
๓๙๑ ๓๙๒ ๓๙๓ ๓๙๔ ๓๙๕ ๓๙๖ ๓๙๗ ๓๙๘ ๓๙๙ ๔๐๐
๔๐๑ ๔๐๒ ๔๐๓ ๔๐๔ ๔๐๕ ๔๐๖ ๔๐๗ ๔๐๘ ๔๐๙ ๔๑๐
๔๑๑ ๔๑๒ ๔๑๓ ๔๑๔ ๔๑๕ ๔๑๖ ๔๑๗ ๔๑๘ ๔๑๙ ๔๒๐
๔๒๑ ๔๒๒ ๔๒๓ ๔๒๔ ๔๒๕ ๔๒๖ ๔๒๗ ๔๒๘ ๔๒๙ ๔๓๐
๔๓๑ ๔๓๒ ๔๓๓ ๔๓๔ ๔๓๕ ๔๓๖ ๔๓๗ ๔๓๘ ๔๓๙ ๔๔๐
๔๔๑ ๔๔๒ ๔๔๓ ๔๔๔ ๔๔๕ ๔๔๖ ๔๔๗ ๔๔๘ ๔๔๙ ๔๕๐
๔๕๑ ๔๕๒ ๔๕๓ ๔๕๔ ๔๕๕ ๔๕๖ ๔๕๗ ๔๕๘ ๔๕๙ ๔๖๐
๔๖๑ ๔๖๒ ๔๖๓ ๔๖๔ ๔๖๕ ๔๖๖ ๔๖๗ ๔๖๘ ๔๖๙ ๔๗๐
๔๗๑ ๔๗๒ ๔๗๓ ๔๗๔ ๔๗๕ ๔๗๖ ๔๗๗ ๔๗๘ ๔๗๙ ๔๘๐
๔๘๑ ๔๘๒ ๔๘๓ ๔๘๔ ๔๘๕ ๔๘๖ ๔๘๗ ๔๘๘ ๔๘๙ ๔๙๐
๔๙๑ ๔๙๒ ๔๙๓ ๔๙๔ ๔๙๕ ๔๙๖ ๔๙๗ ๔๙๘ ๔๙๙ ๕๐๐
๕๐๑ ๕๐๒ ๕๐๓ ๕๐๔ ๕๐๕ ๕๐๖ ๕๐๗ ๕๐๘ ๕๐๙ ๕๑๐
๕๑๑ ๕๑๒ ๕๑๓ ๕๑๔ ๕๑๕ ๕๑๖ ๕๑๗ ๕๑๘ ๕๑๙ ๕๒๐
๕๒๑ ๕๒๒ ๕๒๓ ๕๒๔ ๕๒๕ ๕๒๖ ๕๒๗ ๕๒๘ ๕๒๙ ๕๓๐
๕๓๑ ๕๓๒ ๕๓๓ ๕๓๔ ๕๓๕ ๕๓๖ ๕๓๗ ๕๓๘ ๕๓๙ ๕๔๐
๕๔๑ ๕๔๒ ๕๔๓ ๕๔๔ ๕๔๕ ๕๔๖ ๕๔๗ ๕๔๘ ๕๔๙ ๕๕๐
๕๕๑ ๕๕๒ ๕๕๓ ๕๕๔ ๕๕๕ ๕๕๖ ๕๕๗ ๕๕๘ ๕๕๙ ๕๖๐
๕๖๑ ๕๖๒ ๕๖๓ ๕๖๔ ๕๖๕ ๕๖๖ ๕๖๗ ๕๖๘ ๕๖๙ ๕๗๐
๕๗๑ ๕๗๒ ๕๗๓ ๕๗๔ ๕๗๕ ๕๗๖ ๕๗๗ ๕๗๘ ๕๗๙ ๕๘๐
๕๘๑ ๕๘๒ ๕๘๓ ๕๘๔ ๕๘๕ ๕๘๖ ๕๘๗ ๕๘๘ ๕๘๙ ๕๙๐
๕๙๑ ๕๙๒ ๕๙๓ ๕๙๔ ๕๙๕ ๕๙๖ ๕๙๗ ๕๙๘ ๕๙๙ ๖๐๐
๖๐๑ ๖๐๒ ๖๐๓ ๖๐๔ ๖๐๕ ๖๐๖ ๖๐๗ ๖๐๘ ๖๐๙ ๖๑๐
๖๑๑ ๖๑๒ ๖๑๓ ๖๑๔ ๖๑๕ ๖๑๖ ๖๑๗ ๖๑๘ ๖๑๙ ๖๒๐
๖๒๑ ๖๒๒ ๖๒๓ ๖๒๔ ๖๒๕ ๖๒๖ ๖๒๗ ๖๒๘ ๖๒๙ ๖๓๐
๖๓๑ ๖๓๒ ๖๓๓ ๖๓๔ ๖๓๕ ๖๓๖ ๖๓๗ ๖๓๘ ๖๓๙ ๖๔๐
๖๔๑ ๖๔๒ ๖๔๓ ๖๔๔ ๖๔๕ ๖๔๖ ๖๔๗ ๖๔๘ ๖๔๙ ๖๕๐
๖๕๑ ๖๕๒ ๖๕๓ ๖๕๔ ๖๕๕ ๖๕๖ ๖๕๗ ๖๕๘ ๖๕๙ ๖๖๐
๖๖๑ ๖๖๒ ๖๖๓ ๖๖๔ ๖๖๕ ๖๖๖ ๖๖๗ ๖๖๘ ๖๖๙ ๖๗๐
๖๗๑ ๖๗๒ ๖๗๓ ๖๗๔ ๖๗๕ ๖๗๖ ๖๗๗ ๖๗๘ ๖๗๙ ๖๘๐
๖๘๑ ๖๘๒ ๖๘๓ ๖๘๔ ๖๘๕ ๖๘๖ ๖๘๗ ๖๘๘ ๖๘๙ ๖๙๐
๖๙๑ ๖๙๒ ๖๙๓ ๖๙๔ ๖๙๕ ๖๙๖ ๖๙๗ ๖๙๘ ๖๙๙ ๗๐๐
๗๐๑ ๗๐๒ ๗๐๓ ๗๐๔ ๗๐๕ ๗๐๖ ๗๐๗ ๗๐๘ ๗๐๙ ๗๑๐
๗๑๑ ๗๑๒ ๗๑๓ ๗๑๔ ๗๑๕ ๗๑๖ ๗๑๗ ๗๑๘ ๗๑๙ ๗๒๐
๗๒๑ ๗๒๒ ๗๒๓ ๗๒๔ ๗๒๕ ๗๒๖ ๗๒๗ ๗๒๘ ๗๒๙ ๗๓๐
๗๓๑ ๗๓๒ ๗๓๓ ๗๓๔ ๗๓๕ ๗๓๖ ๗๓๗ ๗๓๘ ๗๓๙ ๗๔๐
๗๔๑ ๗๔๒ ๗๔๓ ๗๔๔ ๗๔๕ ๗๔๖ ๗๔๗ ๗๔๘ ๗๔๙ ๗๕๐
๗๕๑ ๗๕๒ ๗๕๓ ๗๕๔ ๗๕๕ ๗๕๖ ๗๕๗ ๗๕๘ ๗๕๙ ๗๖๐
๗๖๑ ๗๖๒ ๗๖๓ ๗๖๔ ๗๖๕ ๗๖๖ ๗๖๗ ๗๖๘ ๗๖๙ ๗๗๐
๗๗๑ ๗๗๒ ๗๗๓ ๗๗๔ ๗๗๕ ๗๗๖ ๗๗๗ ๗๗๘ ๗๗๙ ๗๘๐
๗๘๑ ๗๘๒ ๗๘๓ ๗๘๔ ๗๘๕ ๗๘๖ ๗๘๗ ๗๘๘ ๗๘๙ ๗๙๐
๗๙๑ ๗๙๒ ๗๙๓ ๗๙๔ ๗๙๕ ๗๙๖ ๗๙๗ ๗๙๘ ๗๙๙ ๘๐๐
๘๐๑ ๘๐๒ ๘๐๓ ๘๐๔ ๘๐๕ ๘๐๖ ๘๐๗ ๘๐๘ ๘๐๙ ๘๑๐
๘๑๑ ๘๑๒ ๘๑๓ ๘๑๔ ๘๑๕ ๘๑๖ ๘๑๗ ๘๑๘ ๘๑๙ ๘๒๐
๘๒๑ ๘๒๒ ๘๒๓ ๘๒๔ ๘๒๕ ๘๒๖ ๘๒๗ ๘๒๘ ๘๒๙ ๘๓๐
๘๓๑ ๘๓๒ ๘๓๓ ๘๓๔ ๘๓๕ ๘๓๖ ๘๓๗ ๘๓๘ ๘๓๙ ๘๔๐
๘๔๑ ๘๔๒ ๘๔๓ ๘๔๔ ๘๔๕ ๘๔๖ ๘๔๗ ๘๔๘ ๘๔๙ ๘๕๐
๘๕๑ ๘๕๒ ๘๕๓ ๘๕๔ ๘๕๕ ๘๕๖ ๘๕๗ ๘๕๘ ๘๕๙ ๘๖๐
๘๖๑ ๘๖๒ ๘๖๓ ๘๖๔ ๘๖๕ ๘๖๖ ๘๖๗ ๘๖๘ ๘๖๙ ๘๗๐
๘๗๑ ๘๗๒ ๘๗๓ ๘๗๔ ๘๗๕ ๘๗๖ ๘๗๗ ๘๗๘ ๘๗๙ ๘๘๐
๘๘๑ ๘๘๒ ๘๘๓ ๘๘๔ ๘๘๕ ๘๘๖ ๘๘๗ ๘๘๘ ๘๘๙ ๘๙๐
๘๙๑ ๘๙๒ ๘๙๓ ๘๙๔ ๘๙๕ ๘๙๖ ๘๙๗ ๘๙๘ ๘๙๙ ๙๐๐
๙๐๑ ๙๐๒ ๙๐๓ ๙๐๔ ๙๐๕ ๙๐๖ ๙๐๗ ๙๐๘ ๙๐๙ ๙๑๐
๙๑๑ ๙๑๒ ๙๑๓ ๙๑๔ ๙๑๕ ๙๑๖ ๙๑๗ ๙๑๘ ๙๑๙ ๙๒๐
๙๒๑ ๙๒๒ ๙๒๓ ๙๒๔ ๙๒๕ ๙๒๖ ๙๒๗ ๙๒๘ ๙๒๙ ๙๓๐
๙๓๑ ๙๓๒ ๙๓๓ ๙๓๔ ๙๓๕ ๙๓๖ ๙๓๗ ๙๓๘ ๙๓๙ ๙๔๐
๙๔๑ ๙๔๒ ๙๔๓ ๙๔๔ ๙๔๕ ๙๔๖ ๙๔๗ ๙๔๘ ๙๔๙ ๙๕๐
๙๕๑ ๙๕๒ ๙๕๓ ๙๕๔ ๙๕๕ ๙๕๖ ๙๕๗ ๙๕๘ ๙๕๙ ๙๖๐
๙๖๑ ๙๖๒ ๙๖๓ ๙๖๔ ๙๖๕ ๙๖๖ ๙๖๗ ๙๖๘ ๙๖๙ ๙๗๐
๙๗๑ ๙๗๒ ๙๗๓ ๙๗๔ ๙๗๕ ๙๗๖ ๙๗๗ ๙๗๘ ๙๗๙ ๙๘๐
๙๘๑ ๙๘๒ ๙๘๓ ๙๘๔ ๙๘๕ ๙๘๖ ๙๘๗ ๙๘๘ ๙๘๙ ๙๙๐
๙๙๑ ๙๙๒ ๙๙๓ ๙๙๔ ๙๙๕ ๙๙๖ ๙๙๗ ๙๙๘ ๙๙๙ ๑๐๐๐

ใช้นามสำนักวัดชานวณว่า 'สวนบันตาราม' ตามความเห็นของใต้เท้า เปนเอกฉันท์ว่า สนวนรัตนมณฑลและเพราะได้ความดี
หากจะเรียกสั้นว่า สนวนบันตาราม ก็ไม่เสียความ จึงขอขอบพระคุณในมงคลนาม ที่กรุณาตั้งให้มาในบัดนี้ด้วย ขอเรียนเปน
รายงานกลายเป็นที่มาสืบด้วยคือ ชั้นแรก เมื่อก่อนจวนจะเข้าพรรษา มีพระสมเด็จเข้า ๒ องค์ ครั้นถึงวันกำหนด ๓ ๑ ๘/๘
(แรม ๑ ค่ำ เดือน ๘-๘) เข้าจริง กลับลงมาสำนักรูปเดียว ชื่อพระภิกษุหนู อายุ ๖๗ พรรษา ๙. จนวนต่อมาอีก ๓-๔ วัน
พระบวชใหม่เอี่ยม ไม่ถึงเดือน ก่อนบวชเคยมีอาชีพทางเล่นลิเกบ้าง สำนักวัดท้าวโคตร ชื่อคลัง มาขอสมเด็จเข้าอีกองค์
๑ จึงเวลานี้รวมเป็น ๓ องค์ทั้งท่านผู้นำ สำหรับองค์หลังนี้พระมหาจันทว่า เคยเผด็จถาม ๆ ถึงการปฏิบัติเช่นนี้ เมื่อ
ก่อนเข้าพรรษาไว้ครั้ง ๑ แล้วเจียบไป จนในไตรมาส ๓ วันแรกของเขตต์เข้าพรรษาได้ฟังพระธรรมเทศนา ที่พระมหาจันท
เทศน์ในอุโบสถวัดท้าวโคตร กระแสต้องใจ 'ราตีโอเข้าเครื่องรับลูกส่วน' จึงปลงใจมาสมเด็จ ทำทางก็ดูนิ่งๆ เงยๆ
ดี ทั้ง ๓ รูปเวลานี้สบายดี ก่อนหน้านี้ ๔ วันท่านมหาจันทมีอาการไข้เล็กน้อย ผมนำหมอสู้ไปตรวจรักษาว่าเปนมาเลเรีย
แต่คงไปบิณฑบาตได้ทุกวัน นับว่าเดี๋ยวนีหายแล้ว แต่ยังคงฉันทไปไปตามกำหนดของหมอสื่อ เมื่ออาพาธ พวกกันเปนทุกข์ว่า
จะเนื่องมาจากไม่นอนด้วย ปกติเห็นชอบพร้อมกัน ระวัง คุณนายสุท หลวงวิชัย

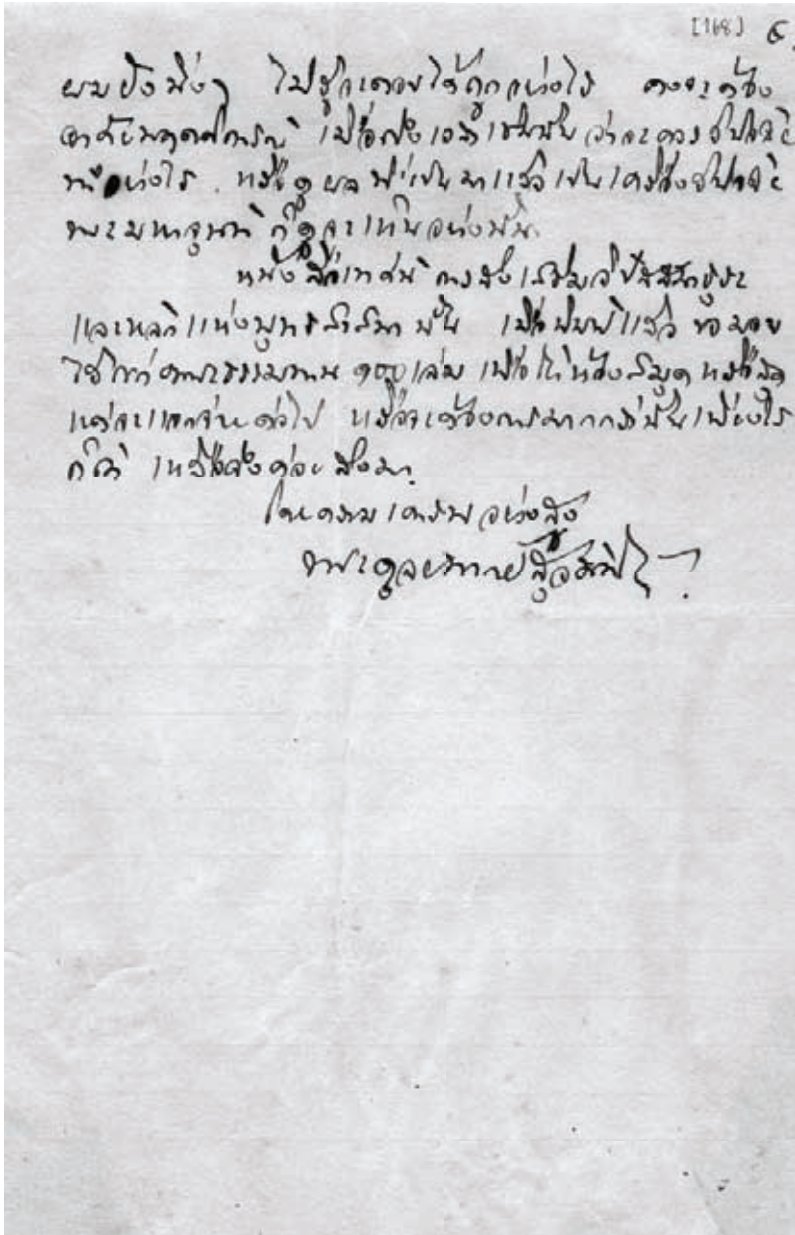
[167]

๖๑๑-๖๑๒ ๖๑๓ ๖๑๔ ๖๑๕ ๖๑๖ ๖๑๗ ๖๑๘ ๖๑๙ ๖๒๐ ๖๒๑ ๖๒๒ ๖๒๓ ๖๒๔ ๖๒๕ ๖๒๖ ๖๒๗ ๖๒๘ ๖๒๙ ๖๓๐ ๖๓๑ ๖๓๒ ๖๓๓ ๖๓๔ ๖๓๕ ๖๓๖ ๖๓๗ ๖๓๘ ๖๓๙ ๖๔๐ ๖๔๑ ๖๔๒ ๖๔๓ ๖๔๔ ๖๔๕ ๖๔๖ ๖๔๗ ๖๔๘ ๖๔๙ ๖๕๐ ๖๕๑ ๖๕๒ ๖๕๓ ๖๕๔ ๖๕๕ ๖๕๖ ๖๕๗ ๖๕๘ ๖๕๙ ๖๖๐ ๖๖๑ ๖๖๒ ๖๖๓ ๖๖๔ ๖๖๕ ๖๖๖ ๖๖๗ ๖๖๘ ๖๖๙ ๖๗๐ ๖๗๑ ๖๗๒ ๖๗๓ ๖๗๔ ๖๗๕ ๖๗๖ ๖๗๗ ๖๗๘ ๖๗๙ ๖๘๐ ๖๘๑ ๖๘๒ ๖๘๓ ๖๘๔ ๖๘๕ ๖๘๖ ๖๘๗ ๖๘๘ ๖๘๙ ๖๙๐ ๖๙๑ ๖๙๒ ๖๙๓ ๖๙๔ ๖๙๕ ๖๙๖ ๖๙๗ ๖๙๘ ๖๙๙ ๗๐๐ ๗๐๑ ๗๐๒ ๗๐๓ ๗๐๔ ๗๐๕ ๗๐๖ ๗๐๗ ๗๐๘ ๗๐๙ ๗๑๐ ๗๑๑ ๗๑๒ ๗๑๓ ๗๑๔ ๗๑๕ ๗๑๖ ๗๑๗ ๗๑๘ ๗๑๙ ๗๒๐ ๗๒๑ ๗๒๒ ๗๒๓ ๗๒๔ ๗๒๕ ๗๒๖ ๗๒๗ ๗๒๘ ๗๒๙ ๗๓๐ ๗๓๑ ๗๓๒ ๗๓๓ ๗๓๔ ๗๓๕ ๗๓๖ ๗๓๗ ๗๓๘ ๗๓๙ ๗๔๐ ๗๔๑ ๗๔๒ ๗๔๓ ๗๔๔ ๗๔๕ ๗๔๖ ๗๔๗ ๗๔๘ ๗๔๙ ๗๕๐ ๗๕๑ ๗๕๒ ๗๕๓ ๗๕๔ ๗๕๕ ๗๕๖ ๗๕๗ ๗๕๘ ๗๕๙ ๗๖๐ ๗๖๑ ๗๖๒ ๗๖๓ ๗๖๔ ๗๖๕ ๗๖๖ ๗๖๗ ๗๖๘ ๗๖๙ ๗๗๐ ๗๗๑ ๗๗๒ ๗๗๓ ๗๗๔ ๗๗๕ ๗๗๖ ๗๗๗ ๗๗๘ ๗๗๙ ๗๘๐ ๗๘๑ ๗๘๒ ๗๘๓ ๗๘๔ ๗๘๕ ๗๘๖ ๗๘๗ ๗๘๘ ๗๘๙ ๗๙๐ ๗๙๑ ๗๙๒ ๗๙๓ ๗๙๔ ๗๙๕ ๗๙๖ ๗๙๗ ๗๙๘ ๗๙๙ ๘๐๐ ๘๐๑ ๘๐๒ ๘๐๓ ๘๐๔ ๘๐๕ ๘๐๖ ๘๐๗ ๘๐๘ ๘๐๙ ๘๑๐ ๘๑๑ ๘๑๒ ๘๑๓ ๘๑๔ ๘๑๕ ๘๑๖ ๘๑๗ ๘๑๘ ๘๑๙ ๘๒๐ ๘๒๑ ๘๒๒ ๘๒๓ ๘๒๔ ๘๒๕ ๘๒๖ ๘๒๗ ๘๒๘ ๘๒๙ ๘๓๐ ๘๓๑ ๘๓๒ ๘๓๓ ๘๓๔ ๘๓๕ ๘๓๖ ๘๓๗ ๘๓๘ ๘๓๙ ๘๔๐ ๘๔๑ ๘๔๒ ๘๔๓ ๘๔๔ ๘๔๕ ๘๔๖ ๘๔๗ ๘๔๘ ๘๔๙ ๘๕๐ ๘๕๑ ๘๕๒ ๘๕๓ ๘๕๔ ๘๕๕ ๘๕๖ ๘๕๗ ๘๕๘ ๘๕๙ ๘๖๐ ๘๖๑ ๘๖๒ ๘๖๓ ๘๖๔ ๘๖๕ ๘๖๖ ๘๖๗ ๘๖๘ ๘๖๙ ๘๗๐ ๘๗๑ ๘๗๒ ๘๗๓ ๘๗๔ ๘๗๕ ๘๗๖ ๘๗๗ ๘๗๘ ๘๗๙ ๘๘๐ ๘๘๑ ๘๘๒ ๘๘๓ ๘๘๔ ๘๘๕ ๘๘๖ ๘๘๗ ๘๘๘ ๘๘๙ ๘๙๐ ๘๙๑ ๘๙๒ ๘๙๓ ๘๙๔ ๘๙๕ ๘๙๖ ๘๙๗ ๘๙๘ ๘๙๙ ๙๐๐ ๙๐๑ ๙๐๒ ๙๐๓ ๙๐๔ ๙๐๕ ๙๐๖ ๙๐๗ ๙๐๘ ๙๐๙ ๙๑๐ ๙๑๑ ๙๑๒ ๙๑๓ ๙๑๔ ๙๑๕ ๙๑๖ ๙๑๗ ๙๑๘ ๙๑๙ ๙๒๐ ๙๒๑ ๙๒๒ ๙๒๓ ๙๒๔ ๙๒๕ ๙๒๖ ๙๒๗ ๙๒๘ ๙๒๙ ๙๓๐ ๙๓๑ ๙๓๒ ๙๓๓ ๙๓๔ ๙๓๕ ๙๓๖ ๙๓๗ ๙๓๘ ๙๓๙ ๙๔๐ ๙๔๑ ๙๔๒ ๙๔๓ ๙๔๔ ๙๔๕ ๙๔๖ ๙๔๗ ๙๔๘ ๙๔๙ ๙๕๐ ๙๕๑ ๙๕๒ ๙๕๓ ๙๕๔ ๙๕๕ ๙๕๖ ๙๕๗ ๙๕๘ ๙๕๙ ๙๖๐ ๙๖๑ ๙๖๒ ๙๖๓ ๙๖๔ ๙๖๕ ๙๖๖ ๙๖๗ ๙๖๘ ๙๖๙ ๙๗๐ ๙๗๑ ๙๗๒ ๙๗๓ ๙๗๔ ๙๗๕ ๙๗๖ ๙๗๗ ๙๗๘ ๙๗๙ ๙๘๐ ๙๘๑ ๙๘๒ ๙๘๓ ๙๘๔ ๙๘๕ ๙๘๖ ๙๘๗ ๙๘๘ ๙๘๙ ๙๙๐ ๙๙๑ ๙๙๒ ๙๙๓ ๙๙๔ ๙๙๕ ๙๙๖ ๙๙๗ ๙๙๘ ๙๙๙ ๑๐๐๐

ปลัดท้วม หมื่นแจ่ม แล้วผมจึงได้ขอร้องขอให้เปลี่ยนอิริยาบถเป็นนอน ท่านยอมรับ และบัดนี้ดูสดชื่นกะปลีจะเปล้าขึ้น ท่านก็ว่ามันเป็นเรื่องทดลอง เพื่อตัดรากจะไม่ให้เกิด แต่ทางพวกผมว่าสู้ให้ร่างกายสมบูรณ์พอควรไม่ได้ แม้รากจะเกิดขึ้นบ้างเนื่องจากความสมบูรณ์ของร่างกาย ก็ใช้สติ และโยนิโสมนสิการประหารให้พ่ายขาดแพ้ไปดีกว่า ท่านวางกติกาสอนป็นตารามไว้ดังนี้ ๖-๗ น. ปินทบาตร ๗-๘-๙ น. พิจารณาและฉัน ๙-๑๐ น. รับเยี่ยมสนทนา ๑๐-๑๕ น. ทำสมณะหรือตรวจหนังสือสมณะ ๑๕-๑๖ น. หยุดพัก และรับแขกหรือ ๑๖-๑๘ น. ทำสมณะ ๑๘-๒๐ น. รับสนทนาสมณะของพระ ๒๐-๒๓ นั่งสมาธิ ๒๓-๒๔ เติณจกรม ๒๔-๕ น. จำวัด ๕-๕ น. นั่งสมาธิ ๕-๖ น. จกรม เหตุการณ์กำลังดำเนินไปได้ ชาวบ้านช่วยแข็ง.

เวลานี้ได้กั้นประตูฉันทกุญแจ ค่อยหายพลุกพล่าน และกำลังหล่อเสาสีเมนต์ ล้อมรั้วกั้นลวดหนามต่อไป ซึ่งคงจะค่อย ๆ เสร็จเข้า แต่คงไม่ส่งตันนอกจากกลางคืน กุฎีเหลืออีก ๑ ผมลองไปนั่งดูเวลาเย็นๆ ก็นับว่าได้ผลอยู่

มีผู้ถามว่า ออกพรรษาแล้วจะทำอย่างไรกันต่อไป คือจะไปถ้าเขาแดงหมด หรือแบ่ง และสำหรับท่านมหาจุนท์ก็เพียงยิ้มจากคณะธรรมทานชั่ว ๑ พรรษา

ผมยังนิ่ง ๆ ไม่รู้จะตอบได้ถูกอย่างไร คงจะต้องอาศัยพฤตติการณณ์ เมื่อถึงเวลาเช่นนั้น ว่าจะควรวินิจฉัยทำอย่างไร หรือดูผล
ที่เปนมามาแล้วเป็นเครื่องวินิจฉัย พระมหาจุนท์ก็ดูจะเห็นอย่างนั้น.

หนังสือเทศน์ การส่งเสริมวิปัสสนาธุระและหลักแห่งพุทธศาสนานั้น เมื่อพิมพ์แล้ว ขอมอบไว้แก่คณะธรรมทาน ๑๐๐
เล่ม เพื่อให้ห้องสมุด หรือสุดแต่จะแจกจ่ายต่อไป หรือจะต้องการมากกว่านั้นเพียงไรก็ได้ เหลือจึงค่อยส่งมา.

ด้วยความเคารพอย่างสูง
พระดุลยพากย์สุวัฒน์

การส่งเสริมปฏิบัติธรรม

และ

หลักแห่งพระพุทธศาสนา.

พุทธศาสนิกชนแสดงที่พุทธธรรมสมาคมสาขาจังหวัดนครราชสีมา

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส. ฯ

ท่านทั้งหลาย! ท่านทั้งหลายผู้เป็นพี่น้อง!

ก่อนอื่น ข้าพเจ้าขอแถลงว่า ข้าพเจ้าไม่ถนัดในการเทศน์ เพราะฉนั้นจึงจำต้องสั่งของคำเชื่อเชิญของพุทธธรรมเข้ามาคัมด้วยการพูดอย่างธรรมดา ทำนองที่เรากล่าวปาฐกถา ทั้งนี้เพื่อให้เป็นผลดีแก่เพื่อนของทั้งหลายผู้ฟัง คือฟังถูก.

ก่อนแต่จะพูดถึงเรื่องการส่งเสริมปฏิบัติธรรม ข้าพเจ้าขอโอกาสพูดเรื่องสั้นแต่ลึกเล็กน้อย เป็นเรื่องส่วนตัวที่เป็นประโยชน์แก่การเป็นเป็นอย่างมาก, คือเรื่องคำว่า "พี่น้อง." เราทั้งหลายเป็นพี่น้องกันอย่างสนิทชิดเชื้อไม่มพี่น้องพวกไหนจะยิ่งไปกว่า แต่ข้าพเจ้าบางท่านก็ยังไม่ว่างทั้งที่ตนเป็นพี่น้องกันอย่างเต็มก. เราทั้งหลายเป็นพี่น้องกันโดยธรรม. ข้าพเจ้าจะเปรียบเทียบหน้าที่ของความเป็นพี่น้องกันตามธรรมดาโลกจะพี่น้องโดยธรรม. ชาวโลกเป็นพี่น้องกัน ทำไมจึงมีคำว่า "ถึงเป็นพี่เป็นน้อง แต่เงินของคนตรง ?" นี้คือความไม่สนิทโดยแท้จริงมิใช่หรือ. ส่วนเราพุทธบริษัททั้งหลาย เป็นพี่น้องกันโดยธรรมอย่างสนิทสนม

เพราะเรามีเงินทองอยู่ด้วยกัน คือเรามีเงินใหญ่ที่เรียกว่าบุญชั้ในพระพุทธศาสนา
ของเรา รวมกัน เราต่างคนต่างวางหน้าคุณเทเรียวแรง เงินของเด็ดเนื้อ
และบางทักชวตลง ในอุ้งกต่างคือบุญชั้. เพียงเท่านั้นก็แสดงให้เห็นว่าเราเป็น
พี่น้องที่สนิทสนมยิ่งกว่าท้าวชาวโลกเขาเป็นกันเสียแล้ว.

ยังความนงมอก. เรามีแม่เกิดเรา มา กันเดียวกัน, มี
ไปถึงในปลายทาง แห่งเดียวกัน : หอักปัจจุสมุบบาทในพุทธศาสนาว่า
ว่า ชาติมาจากภพ ภพมาจากอุปาทาน อุปาทานมาจากคุณิแห ตัณหา
จากเวทนา เวทนาจากผัสสะ ผัสสะมาจากสฬายณะ สฬายณะมาจากนาม
รูป นามรูปมาจากวิญญาน วิญญานมาจากสังขาร สังขารมาจากอวิชชา!
เราทั้งต้นมาจากที่ก่อกันเป็นต้นเหตุอันเดียวกันคืออวิชชา. เรามาก่อนหน้าหลัง
กัน จึงเป็นพี่น้องกัน อย่างแยกกันไม่ได้. ในเบื้องปลาย เรามีนิพพานเป็น
ที่หายเหมือนกันหมด เมื่อใดที่ของเคยไปในที่สุดก็เขาถึงนิพพานด้วยกันทั้ง
ต่างกันแต่เราเร็วกว่ากันเท่านั้น. เรามาจากที่แห่งเดียวกัน แล้วตั้งใจไปในที่
อันเดียวกัน เราจะไม่เป็นพี่น้องกันอย่างไรได้. ไม่ใช่แต่ในเบื้องต้นหรือ
ปลายทางเท่านั้น ที่เราเป็นพี่น้องกัน แม้ในท่ามกลางเราก็เป็นกันด้วย. เมื่อใคร
ทำทั้งหลายกต่างคำทำวัตรพร้อมกันและเหมือนกันคนหนึ่งว่า พุทธเจ้าห่ม
ทาโล่ อ, ขมุขุสาหุมิ ทาโล่ อ, สังขุสาหุมิ ทาโล่ อ, ความว่าเราเป็น
ทาสของพระพุทธเจ้า, เราเป็นทาสของพระธรรม, เราเป็นทาสของพระสงฆ์,
เหมือนกันหมด เช่นนี้ก็พูดว่าเราเป็นพี่น้องกันโดยธรรมอย่างสนิทเหลือเกิน,
ทุกขบริษททั้งหลายต่างอยู่ ทุกวันทุกคืนว่า ดีศึกทั้งหลายเป็นเพื่อนเกิดแก่เจ็บตาย
ด้วยกัน, มีสภาวะคอกอยู่ในห้วงแห่งสังสารสาครอย่างเดียวกัน จึงเป็นพี่น้อง

กัน. ชาวโลกหรือธรรมดาโลกเขาเป็นพี่น้องกันเหมือนอย่างหรือ เขาไม่ได้ตั้งเครียดด้วยความเห็นแก่ตัวหรือ. นี่ทำให้เห็นได้ว่าความเป็นพี่น้องกันโดยธรรม ย่อมเป็นพี่น้องกันด้วยจิตใจไม่ว่าพี่น้องชนิดไหนยิ่งไปกว่า.

การเป็นพี่น้องกันเช่นนี้ มีคุณอันดี ให้เกิดความสามัคคี. สามัคคีเป็นต้นแห่งความดีงาม. เห็นได้หรือยังว่าเรากำลังอยู่ในโลกนี้เพียงไร ที่ได้มาเป็นพี่น้องกันโดยธรรม. เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าขอต่อเจ้าผู้ทรงพระเดชพระคุณเป็นพี่น้องกับท่านคนหนึ่งทุกคนฉันพี่น้อง โดยไม่ต้องเกรง ออก เกรงใจกันแม้แต่น้อย. จะพูดตรงไปตรงมาตามความจริงมีอยู่อย่างไร. ความเป็นพี่น้องกันด้วยหัวใจอันแท้จริงเช่นนี้ จะไม่ทำให้เกิดการถือพวกแยกพวก เป็นมหายาน หินยาน, ธรรมยุติก, มหานิกาย, ธรรมยุติก, พราหมณ์, แพ้, ดี, หรือมีชื่อเรียกเป็นอย่างอื่น อันทำให้แตกกัน จนประหัตประหารกัน ด้วยกายหรือด้วยหัวใจคือความอิจฉาอย่างมาเถื่อนที่สุด. แต่จะทำให้เกิดสามัคคีอันตรงกันข้ามกับความถือพวกชนิดที่กล่าวแล้ว. ขอท่านทั้งหลายจงทำความรู้สึกดีว่า เรากำลังจะพูดกันฉันพี่น้องในบัดนี้. และข้าพเจ้าเป็นผู้พูดให้ท่านฟังเพื่อเป็นแนวความคิด, เขาไปตรองจนเห็นจริงเสียก่อนแล้วจึงเชื่อ ไม่ต้องการให้เชื่อทันที เพราะแม้แต่คำพระองค์ศรีเอง ก็ยังทรงสอนว่าอย่าเชื่อทันที ต้องตรองจนเห็นจริงก่อนแล้วจึงเชื่อ เสียแล้ว.

นี่เป็นเรื่องส่วนตัวที่ขอโอกาสพูด. หมดแล้วจะได้พูดเรื่องการส่งเสริมปฏิบัติธรรม อันเป็นเรื่องสำคัญที่ประสงค์จะพูดต่อไป, โปรดฟัง.

๕ น.ย. ๗๗

สมเด็จพระสังฆราช
 วัดบวรนิเวศราชวรวิหาร
 กรุงเทพมหานคร

เรียน นายธรรมทาส
 ขอให้ส่งหนังสือ พระพุทธ
 ศาสนา ปีที่ ๑ ฉบับรวมเล่ม

๕ ชุด เพื่อให้สำนักนั้น ๆ เป็นการศึกษาและ
 ส่งเสริมปฏิบัติธรรมของคณะธรรมทาน ให้เป็นการกระตุ้น
 ใจภิกษุสามเณรทางนี้ เท่าที่ได้สอบถาม ยังไม่ได้ความว่า
 ภิกษุสามเณรทางนี้เคยได้พบอ่าน

ด้วยความเคารพอันจริงใจ
 พระคุณยาจารย์สุวณฺณ

หนังสือพุทธศาสนา ปีที่ ๒ เล่ม ๒ ได้ทำให้เกียรติยศแก่
 ผมมาก

คุณยาจารย์

ปกหนังสือ
 พุทธศาสนาปีที่ ๑ ฉบับรวมเล่ม

๑๕

สุพรรณบุรี

วันที่ ๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๗

นมัสการเรียนท่านพระมหาเงื่อม อินฺทปญฺโญภิกขุ ที่เคารพ
 ผมและครอบครัวถึงสุพรรณแล้วโดยสวัสดิภาพ
 งานที่นี้ยังค้างอยู่มาก จะต้องตั้งใจสู้กับงานอย่างทรหด
 สมกับที่ท่านได้เลือกมาส่านักพอให้ลงรูปแล้วต่อไปก็คงไม่
 กระทบ

การพระศาสนาทางนี้ ดูจะหย่อนกว่าทางนครศรี-
 ธรรมราชามากสักหน่อย แต่ก็มีส่วนนักเรียนนักธรรมแถวกลาง
 จังหวัด ถึง ๕ สำนัก

หวังว่าได้เท่านี้จะสบายดี การทดลองคงจะได้ผล
 ไพศาลย์และกรุณาให้ผมทราบบ้างตามโอกาสอันควร

ผมได้สั่งนายธรรมทาส ขอให้ส่งหนังสือ พระพุทธ
 ศาสนา ปีที่ ๑ (ที่เย็บเป็นเล่ม) มา ๕ เล่ม กับบอกรับปีที่ ๒ อีก

๕ ชุด เพื่อให้สำนักนั้น ๆ เป็นการศึกษาและ
 ส่งเสริมปฏิบัติธรรมของคณะธรรมทาน ให้เป็นการกระตุ้น
 ใจภิกษุสามเณรทางนี้ เท่าที่ได้สอบถาม ยังไม่ได้ความว่า
 ภิกษุสามเณรทางนี้เคยได้พบอ่าน

ด้วยความเคารพอันจริงใจ

พระคุณยาจารย์สุวณฺณ

หนังสือพุทธศาสนา ปีที่ ๒ เล่ม ๒ ได้ทำให้เกียรติยศแก่
 ผมมาก

คุณยาจารย์

กษ.
[170]

สวนโมกขพลาราม

เป็นสถานที่ซึ่งกษัตริย์ทรงทานจัดขึ้นให้เหมาะแก่วิปัสณากรรม. ตา.
 ธารณะแก่กษัตริย์ตามพระที่ใดในวิชาแพทยทุกท่าน. รับบำรุง
 ด้วยจิตใจที่ควรแก่สมณภาพ และนี่คือในวงของกษัตริย์.

โมกขพลาราม พุมเรียง ไชยา
วันที่ ๑๔ เดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๗๗

อวยพรแด่คุณ ^{พ.ศ.} ~~...~~ ^{พ.ศ.} ดึงดันแน่ม...
 จดหมายได้รับแล้ว! ขอ ^{พ.ศ.} ~~...~~ ^{พ.ศ.} เป็นขอหมกใน
 ทรายเร็วเริ่มคือใจ ^{พ.ศ.} ~~...~~ ^{พ.ศ.} เป็นทรายขึ้นอยู่ที่นี่ หือจะ ^{พ.ศ.} ~~...~~ ^{พ.ศ.} ก็ไม่
 แลพบกันที่ห้อง แต่เมื่อได้ฟังคำที่เริ่มแท้ ก็ ^{พ.ศ.} ~~...~~ ^{พ.ศ.} เริ่มขึ้น
 อากาศเองเรขึ้นดู หลกัจจรเป็นไปไร่ไร่ไรไร่ไร ต้องฉิ่ง
 ฝนหนักคุณ ^{พ.ศ.} ~~...~~ ^{พ.ศ.} ภายเองเรขึ้นดูแท้ถน. แต่ ^{พ.ศ.} ~~...~~ ^{พ.ศ.} หมอนที่ทร
 ได้ก็ ^{พ.ศ.} ~~...~~ ^{พ.ศ.} อุดกระตุ้มแดนนี้ ฝนอากาศหน่องอยู่นอยู่มาก มันจะ
 บอกละต่อจุดประสงค์ เห็นภาที่ ^{พ.ศ.} ~~...~~ ^{พ.ศ.} อยเช่นคุณ ^{พ.ศ.} ~~...~~ ^{พ.ศ.} หรือใจ
 ของอายมเอง จะได้เห็นผลไว้ใจ คือ ^{พ.ศ.} ~~...~~ ^{พ.ศ.} ของเรแล้วละมึง. ที่
 ให้หรือใจพอใช้ หรือ ^{พ.ศ.} ~~...~~ ^{พ.ศ.} อดมกลคืออยู่ ^{พ.ศ.} ~~...~~ ^{พ.ศ.} ว่าเป็นคนมากใหญ่
 ฝรั่ง ลิดจระตึงหรือพระพุทเจ้า หรือ ^{พ.ศ.} ~~...~~ ^{พ.ศ.} อดมกลคืออยู่ ^{พ.ศ.} ~~...~~ ^{พ.ศ.}
 แทนที่จะเริ่มรดต่อทรบนี้ ^{พ.ศ.} ~~...~~ ^{พ.ศ.} อดมกลคืออยู่ ^{พ.ศ.} ~~...~~ ^{พ.ศ.} อดมกลคืออยู่ ^{พ.ศ.} ~~...~~ ^{พ.ศ.}
 ใจในขณะต่อ แต่ ^{พ.ศ.} ~~...~~ ^{พ.ศ.} อดมกลคืออยู่ ^{พ.ศ.} ~~...~~ ^{พ.ศ.} อดมกลคืออยู่ ^{พ.ศ.} ~~...~~ ^{พ.ศ.}
 พระพุทเจ้า ^{พ.ศ.} ~~...~~ ^{พ.ศ.} อดมกลคืออยู่ ^{พ.ศ.} ~~...~~ ^{พ.ศ.} อดมกลคืออยู่ ^{พ.ศ.} ~~...~~ ^{พ.ศ.}
 อดมกล ^{พ.ศ.} ~~...~~ ^{พ.ศ.} อดมกลคืออยู่ ^{พ.ศ.} ~~...~~ ^{พ.ศ.} อดมกลคืออยู่ ^{พ.ศ.} ~~...~~ ^{พ.ศ.}
 อดมกล ^{พ.ศ.} ~~...~~ ^{พ.ศ.} อดมกลคืออยู่ ^{พ.ศ.} ~~...~~ ^{พ.ศ.} อดมกลคืออยู่ ^{พ.ศ.} ~~...~~ ^{พ.ศ.}
 อดมกล ^{พ.ศ.} ~~...~~ ^{พ.ศ.} อดมกลคืออยู่ ^{พ.ศ.} ~~...~~ ^{พ.ศ.} อดมกลคืออยู่ ^{พ.ศ.} ~~...~~ ^{พ.ศ.}
 อดมกล ^{พ.ศ.} ~~...~~ ^{พ.ศ.} อดมกลคืออยู่ ^{พ.ศ.} ~~...~~ ^{พ.ศ.} อดมกลคืออยู่ ^{พ.ศ.} ~~...~~ ^{พ.ศ.}

นึกสงสัยว่า จะเป็นอะไรน่ะ นอกจากความสงสัยเท่านั้น จะเป็นอะไร
ก็ตาม. แต่ต่อไป จะเปรียบไปอย่างไรอีกก็ในข้อนี้ จิตตวิธิต
ไม่เห็นงั้น ออวกีของตรีไว้ เอามา.

ขอให้นักเรียน^{หรือ} นักอ่านเองทำเองบ้างก็ได้ว่า ในบท
ศึกษาค้นคว้า มรณบทคดี เขาพูดกันแต่เรื่องความสงสัย หรือ นิพ-
พาน แต่ในเรื่อง^{หรือ} มรณะที่แล้ว ^{ด้วย} ไม่เห็นเรื่องเอง แม้แต่ทร
ส่วนเรื่องปฏิบัติธรรมนี้ก็ได้จะ เป็นมรณะบทระ อย่างเดียว เพราะ
จะไม่แยกแยะมรณะอื่น ต้องเข้าใจกันเป็นอันมาก ในใจ
เป็นรูป อย่างหนึ่งแถมรณะอื่นกัน ก็ได้ว่าเป็นเรื่องงานอดีต
ที่ไม่ใช่หน้าที่อื่นหรือ ก็มักจะเริ่มเสมอ สมัยก่อนในพระ
นี้ รู้จักว่า ค่อยศึกษาค้นคว้า พอที่จะเป็นรูปบ้าง. ขอให้เป็นไป
ทำนองนี้ จึงจำเป็นต้องไปคิด จะเป็นกฎเกณฑ์ตัวเองอย่าง
มาก.

อัน^{หรือ}ใจ^{หรือ} รู้จักอย่างไร มีความสงสัยกับที่คิด
กัน คักคักถึงความสงสัยมากที่เห็น. ในคนอาจตามรู้-
การเห็นเขา Study ความสงสัย แต่ action เป็นข้อโต้
แฉะอิน ซึ่งก็ได้เห็นไม่ใช่ความสงสัย. ที่เห็นพอดนี้มีความ
สงสัย^{ความสงสัยก็ไม่ใช่ของ} กิ่งก้านของเขา หรือสิ่งที่สงสัยอันใดในมรณะนั้น, และ
เอาตามเอง ก็สงสัยคิดในมรณะก็ออกไปมากก็ไม่ได้หนึ่ง. อะไร
คือความสงสัย? อะไรคือนิพพาน? อะไรคืออภิมมิท? นี่คือ
สิ่งที่ยกขึ้นมานี้^{หรือ} ความสงสัยอันแท้จริง. แต่ที่ที่ต้นนี้ เป็นขอ
ผู้ทักหรือ แฉะลง ซึ่งเป็นอันว่า เขาซึ่งทัก ไม่ได้รับมรณะ แต่อีก
ทักยกขึ้นเข้าไปในหมู่ทัก ได้^{พูด} ที่อื่นยกขึ้นหนึ่งตัว
อะไรซึ่งมีมรณะอย่างหนึ่ง ทักอันนี้. พวกรู้หรืออินของเขา
ไปใช้เป็น "พร้อม" แทนที่คิดตั้งทักทักเรื่องอีก จะคิดหนึ่ง
มากอย่างไรได้. เขาซึ่งกลัวไม่ถูกวิธี มัวแต่คิดทักมรณะ. พว

สวนโมกขพลาราม

เป็นสถานที่ซึ่งกษัตริย์มหาดไทยได้จัดขึ้นให้เหมาะแก่วิปัสณากรรม. สถา-
นารณะแห่งภิกขุสามเณรที่ใคร่ในวิชาพนกัณฑ์ทุกท่าน. รับบำรุง
ด้วยปัจจัยเฉพาะที่ควรแก่สมณภาพ และผู้ที่อยู่ใต้วางของภิกขา.

โมกขพลาราม พุมเรียง ไชยา

วันที่ เดือน พ.ศ. ๒๔๗
 ผู้ซึ่งเจริญพระกรรมคุณในทรงร่วมปฏิญาณตนสมาธิ ไม่ช้าแล้ว ก็ดล
 พระศอกตามให้เสียงระดังสามก่นในหนังสือเล่มสองนั้น จึงก่ไขว้พัน ที่
 อตมพิณไปตามลมธรรมธุลีสงวณ กลับได้ก่ไรในทรที่กลดงเป็นทรงให้
 เสียงพล.

และเมื่อครั้งนั้นได้... พระองค์ได้ตรัสว่า...

และเมื่อครั้งนั้นได้... พระองค์ได้ตรัสว่า... เป็นอันนอนใจได้
 ไม่ช้าอันตรงนั้น. ไซ้ตาสงมั่นพันท่วงในทรงเงี้ยวอันหนักของ
 เดาให้หม่นเรื่องไป ก็ดีแล้ว. เพาะนิพนธ์จึงออกท่วงในทีมนั้น คือ
 ได้หม่นใจเชื้ออีกในนี้ จิตตรรรมแห่งคุณพระบรมนี้ เจาเมื่อน้อง
 ทั้งนตของเรแดง ลมพุดอันดีก่นทีมนั้น. คือนี้ ไม่ใช่ของ คนะธม
 พน แต่เป็นใจของฝั่งน้องที่นต. ผลัด ก่นผลัด ผลัดก่นใจ
 ไปจนทว่า จ: คือ. หนังสือ ๑๐๐เล่มที่คนพระบริกษิตเพื่อเป็นพมไร้ใจ

ไม่พ้นทรทงม: พทังให้แก่สนนวง. เพาะ: ตตมทมตังไม่แดงแวง
 อน่งนี้ ได้ผลได้มที่ ในทรงดังดุจให้ขอ ทรเงี้ยวอันอื่นอีก. ของการทร
 อตม ลังคิมมอติ คนพระ: ๑. เล่ม ในขึ้นเป็นนเรื่องกลนแห่ง
 ลมพระธิก. ทง, ทง, ทง คืออันนทง: ที่ขัดแสง ก: พอ. แต่๑๔เล่ม
 ๓ หัก ๑๓ เป็น นทัง: จักทงคนพระ: ๑๒๖. นทง: ที่ได้ง.
 ๑๑. เล่มที่ ๑๖๗ ของนัดคนพระ: ๑๒๖ อันคนนทงหรือ
 สิต ๗๖ ในวาท.

ส.พรณบุรี ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๗. [174]
 หมัสการเรียนใต้เท้าที่เคารพนับถือ
 ผมทรมานใจมากที่ได้จดจำข้อความใน
 หนังสือที่ส่งมาให้ผมอ่านแล้ว ยิ่งเชื่อมั่นว่าจะ
 เป็นของมีค่าจริง ๆ เพราะมาจากมือของ
 ท่านผู้ทรงศีลอันบริสุทธิ์และเคารพสนิท
 จดหมายนั้นผมอ่านแล้วอ่านอีก ยิ่งอ่านยิ่ง
 จับใจถูกใจ จ้องๆ จะเขียนตอบแล้วก็
 เพลินในการอ่านนั้นเสียจริงๆ จน
 เหลือเวลาไม่พอจะเขียนเสียแทบทุกคราวไป
 ครั้งนี้ครั้นจะรอให้เหมาะให้ใจใสศด
 ก็คงจะเรื่อยเจื้อยไปเสียอีก และก็
 เป็นเวลาช้านานตั้งเดือนมาแล้ว จึงขอ
 รับผิดขอโทษมาในที่นี้ด้วย
 ลักษณะที่อดเป็นห่วงจะอ้อมงูเพื่อน

๗๗

สุพรรณบุรี ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๗
หมัสการเรียนใต้เท้าที่เคารพนับถือ

เป็นการยากที่จะตอบให้เข้าใจในการแสดงความขอบพระคุณยวดยิ่ง ในจดหมายซึ่งเต็มไปด้วยอรรถรส และสมุดคู่มือ การส่งเสริมปฏิบัติธรรม ซึ่งกรุณาจัดการตัดมุม เขียนคำจารึก และขีดใจความสำคัญให้เห็นเด่น ซึ่งแน่นอนว่าจะต้องเก็บสงวนไว้สำหรับตัว ตลอดไป นอกจากจะไว้อ่านแล้ว ยังเชื่อมั่นว่าจะเป็ของมีค่าจริง ๆ เพราะมาจากมือของ ท่านผู้ทรงศีลอันบริสุทธิ์และเคารพสนิท

จดหมายนั้นผมอ่านแล้วอ่านอีก ยิ่งอ่านยิ่งจับใจถูกใจ จ้องๆ จะเขียนตอบแล้วก็เพลินในการอ่านนั้นเสียจริงๆ จนเหลือเวลาไม่พอจะเขียนเสียแทบทุกคราวไป ครั้งนี้ครั้นจะรอให้เหมาะให้ใจใสศด ก็คงจะเรื่อยเจื้อยไปเสียอีก และก็ เป็นเวลาช้านานตั้งเดือนมาแล้ว จึงขอรับผิดขอโทษมาในที่นี้ด้วย

ลักษณะที่อดเป็นห่วงจะอ้อมงูเพื่อน

พี่น้องให้ไปด้วยไม่ได้นั้นก็เปนครมดา
 ผู้มีลักษณะกรุณาประจำใจ
 ตามความเห็นของผม ณ บัดนี้ออกจะ
 นิยมให้รีบุดก้าวหน้าไปลำพังผู้เดียว
 สักคนหนึ่งก่อนแล้วก็เป็นปฏิภาน-
 คติของพี่น้องผู้มีอุปนิสัยอยู่แล้ว ให้
 เจริญรอยตามหลัง ๆ กันไปเอง ไม่
 อย่างนั้นก็ถ่วงจะรังปั่นเบียนกันอยู่
 อย่างนี้ ๆ จะไปก็ไม่ถึงไหน เว้นแต่จะเป็นเพียงงานอดิเรก
 อย่างไม่เห็นค่า

งานศาลทางนี้ออกจะหนักอยู่ ท่านผู้ใหญ่ๆ แม้ท่าน
 ที่สั่งย้ายมาเองก็แสดงความเห็นใจตามตามกัน ฉะนั้นจึงยังทำ
 ให้เจียมตัวระวังงานยิ่งขึ้น ถึงกับต้องหอบมาทำบ้านก็บ่อยๆ
 แย่งเวลาทางธัมมะของผมไปมาก ๆ อยู่ ขอเรียนตรง ๆ ว่า
 การปฏิบัติธรรมของผมกำลังหยุดและเริ่มถอยเรื่อยๆ มีทาง
 จะสั่งสอนให้โอวาทอย่างไร ซึ่งจะไม่รบกวนเกินไป แล้วก็
 ขอได้กรุณาช่วยให้เสมอ ๆ

พี่น้องให้ไปด้วยไม่ได้นั้นก็เปนครมดา
 ผู้มีลักษณะกรุณาประจำใจ
 ตามความเห็นของผม ณ บัดนี้ออกจะ
 นิยมให้รีบุดก้าวหน้าไปลำพังผู้เดียว
 สักคนหนึ่งก่อนแล้วก็เป็นปฏิภาน-
 คติของพี่น้องผู้มีอุปนิสัยอยู่แล้ว ให้
 เจริญรอยตามหลัง ๆ กันไปเอง ไม่
 อย่างนั้นก็ถ่วงจะรังปั่นเบียนกันอยู่
 อย่างนี้ ๆ จะไปก็ไม่ถึงไหน เว้นแต่จะเป็นเพียงงานอดิเรก
 อย่างไม่เห็นค่า

งานศาลทางนี้ออกจะหนักอยู่ ท่านผู้ใหญ่ๆ แม้ท่าน
 ที่สั่งย้ายมาเองก็แสดงความเห็นใจตามตามกัน ฉะนั้นจึงยังทำ
 ให้เจียมตัวระวังงานยิ่งขึ้น ถึงกับต้องหอบมาทำบ้านก็บ่อยๆ
 แย่งเวลาทางธัมมะของผมไปมาก ๆ อยู่ ขอเรียนตรง ๆ ว่า
 การปฏิบัติธรรมของผมกำลังหยุดและเริ่มถอยเรื่อยๆ มีทาง
 จะสั่งสอนให้โอวาทอย่างไร ซึ่งจะไม่รบกวนเกินไป แล้วก็
 ขอได้กรุณาช่วยให้เสมอ ๆ

พิจารณาเหตุการณ์พระศาสนาทางนี้แล้วเห็นว่าควร
 จะต้องมีภาระกระตุ้นกันอยู่อีกอย่างมาก ผมกำลังมองหาแห่ง
 หาปุ้ม ที่จะแจะกระตุ้น แต่ก็ยังไม่พบทางที่เหมาะสมเข้าได้
 ผมเห็นพ้องด้วยทุกประการ ที่การปฏิบัติเพื่อบรรลุ
 ถึงความสงบสุขอันแท้จริงนั้น มิใช่งานเล็กน้อยเลย แต่คงจะ
 ยิ่งเดินก็ยิ่งไกลเข้าทุกที

ผมขอโมทนาสาธุการด้วยอย่างมากที่ใช้เวลา

[1762]

ต่อมากในไตรมาศนี้ ตีด่านฝ้าทุกซ้เข้าหาสุชเรื่อยๆ เข้าไป เพราะเป็นทางเดียวที่จะเข้าได้ ทางอื่นหามีไม่แล้ว
 หนังสือหลักการส่งเสริมปฏิบัติธรรมที่ได้ทำเรียบเรียงนี้ ฟังดูมีคนเอาใจใส่และสนใจกันอยู่มาก ผู้พิพากษาศาล
 ลุทธรณ์ มีมาขอผม ๒ นาย ผมส่งไปแล้ว ๕ เล่ม และได้จัดส่งอีกต่อไปยังท่านที่เคารพนับถือบางคนที หันมาทางนี้
 นับว่าเป็นอานิสงส์อันยิ่งใหญ่ โดยน้ำมือของใต้เท้า
 โปรดกรุณาให้นายธรรมทาส พานิช ทราบว่า เงินที่คิดว่าผมมีเหลืออยู่ในบัญชีที่ส่งมานั้น ขอบริจาคให้แก่คณะธรรม-
 ทานทั้งสิ้น สุดแต่จะใช้จ่ายในงานของคณะธรรมทานนั้นเทอญ
 ในจดหมายฉบับนี้
 พระคุณพญาสุวณฺฑี

อย่างมากในไตรมาศนี้ ตีด่านฝ้าทุกซ้เข้าหาสุชเรื่อยๆ เข้าไป เพราะเป็นทางเดียวที่จะเข้าได้ ทางอื่นหามีไม่แล้ว
 หนังสือหลักการส่งเสริมปฏิบัติธรรมที่ได้ทำเรียบเรียงนี้ ฟังดูมีคนเอาใจใส่และสนใจกันอยู่มาก ผู้พิพากษาศาล
 ลุทธรณ์ มีมาขอผม ๒ นาย ผมส่งไปแล้ว ๕ เล่ม และได้จัดส่งอีกต่อไปยังท่านที่เคารพนับถือบางคนที หันมาทางนี้
 นับว่าเป็นอานิสงส์อันยิ่งใหญ่ โดยน้ำมือของใต้เท้า
 โปรดกรุณาให้นายธรรมทาส พานิช ทราบว่า เงินที่คิดว่าผมมีเหลืออยู่ในบัญชีที่ส่งมานั้น ขอบริจาคให้แก่คณะธรรม-
 ทานทั้งสิ้น สุดแต่จะใช้จ่ายในงานของคณะธรรมทานนั้นเทอญ

ผมขอรับพรไว้ด้วยความเคารพ
 โดยความเคารพนับถือ
 พระคุณพญาสุวณฺฑี

[177]

สวรรณบุรี, ที่ ๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๗
 มัสการเรียนมายังใต้เท้าที่เคารพ
 คดหอนอื่น เคยไปดูลูกของท้าว
 คด คดจนพี่ไปเสียดเสีย
 ๑๓ ขึ้นแล้ว ในตอนเช้าของน้อง
 พี่ไปดูลูก ลูกเล็ก น่ารักมาก
 ของน้องอยู่ในมือ เวล
 ที่ไปนั้น แลเห็นของท้าว
 ท้าวพี่ได้ใจดี เห็นน้องอยู่ใน
 มือน้องก็ดีใจ เห็นน้องหัว
 งามน่าสง่าพี่อยากไปถามท้าว
 ได้ไหม ท้าว ท้าวพี่น้อง
 พี่ไปท้าว พี่ก็เห็นพี่
 ท้าวพี่อยู่ น้องวิ่งตามพี่
 พี่ไปน้อง พี่เห็น พี่
 น้องดีใจพี่เห็น พี่อยู่
 พี่อยู่ พี่อยู่ พี่อยู่
 พี่อยู่ พี่อยู่ พี่อยู่

สุพรรณบุรี, ที่ ๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๗
 มัสการเรียนมายังใต้เท้าที่เคารพ

จดหมายอันเต็มไปด้วยโอวาทและคติลงวันที่ ๒๙ เดือนที่แล้ว ผมได้รับแล้ว โดยขอบพระคุณอย่างสูง
 ที่แสดงว่า ได้ระลึกถึงผม ตามที่ขอร้องไว้นั้นอยู่เรื่อย

น่าเสียดายและสังเวชแทนท่านภิกษุใจเด็ดเดี่ยวรูปนั้นจริง ๆ แต่อย่างไร ก็คงได้เสียดายสำหรับสัมปรายิก-
 ภพไปจากคณะธรรมทานและใต้เท้ามากมาย หายว่าแห้ว เพราะที่แท้ การตายนี้ ก็เหมือนเพียงการย้ายที่อยู่
 หรือข้าราชการโยกย้ายไปในที่ต่าง ๆ เท่านั้น เมื่อมีทุนหรือลักษณะภายใน ดีอยู่แล้ว ก็จะมีอะไรอีกที่จะทำให้ไหว
 หวั่นในการ

๒๕

[1785]

อันเป็นไปตามธรรมชาติเท่านั้นเอง หากว่าท่านบรรลุถึงกระแสเกลียวธัมมะ(โสดา) หรือยิ่งกว่าแล้วก็จะประเสริฐมาก จะได้ไม่ต้องย้ายอย่างถอยหน้าถอยหลัง แต่เขียนหน้าถ้อยเดียว อีกอย่าง ๑ เป็นโชคดีของท่านแท้จริง ที่ได้คบกับภักตยานมิตรผู้เต็มไปด้วยความยอมเสียสละทุกอย่าง กระทั่งการจัดส่งกลับไปโดยเรียบร้อยนี้

การพระศาสนาเวลานี้ ว่าโดยทั่วไปก็เจริญเพียงส่วน material เป็นส่วนมากอย่างใดเท่าว่า ทาง spiritual นั้นน้อย และก็รู้จักยกอีกขึ้น ๑ ด้วย เพราะพวกนี้มักจะทำมั่ว และเอาตัวรอด โดยเห็นว่าจะชักโยงพวกมากไปไม่สำเร็จ เพราะภูมิชั้นไกลกัน

อันเป็นไปตามธรรมชาติเท่านั้นเอง หากว่าท่านบรรลุถึงกระแสเกลียวธัมมะ(โสดา) หรือยิ่งกว่าแล้วก็จะประเสริฐมาก จะได้ไม่ต้องย้ายอย่างถอยหน้าถอยหลัง แต่เขียนหน้าถ้อยเดียว อีกอย่าง ๑ เป็นโชคดีของท่านแท้จริง ที่ได้คบกับภักตยานมิตรผู้เต็มไปด้วยความยอมเสียสละทุกอย่าง กระทั่งการจัดส่งกลับไปโดยเรียบร้อยนี้

การพระศาสนาเวลานี้ ว่าโดยทั่วไปก็เจริญเพียงส่วน material เป็นส่วนมากอย่างใดเท่าว่า ทาง spiritual นั้นน้อย และก็รู้จักยกอีกขึ้น ๑ ด้วย เพราะพวกนี้มักจะทำมั่ว และเอาตัวรอด โดยเห็นว่าจะชักโยงพวกมากไปไม่สำเร็จ เพราะภูมิชั้นไกลกัน

๕๑๗๑
 ขอมขอโมทนาสาธุด้วยอย่างยิ่งที่คหปตานีผู้นั้นได้ดวงตาที่ค่อยพ้นจากฟางผ้าขึ้น และคงจะใสขึ้นทุกที เพราะเข้าทางถูกแล้ว
 What is well begun that is half done
 ขอมตั้งใจอย่างแรงว่าจะมาพบที่กรุงเทพฯ แต่ก็ไม่แรงพอกว่างานที่กะไว้เป็นวันๆ ถึงกับจะอำนวยการให้ไปได้ เพราะ
 กำลังหวังว่าจะเข้ารูป หรือไม่เข้ารูป หากปล่อยไปเสียก็จะเห็นห่างไปเสียอีก จะไม่ซื้อสตั๊ยตองงานที่ท่านมอบหมาย อันเรา
 สมัครจะทำนี้แต่อย่างไรก็ดี ขอบวาราณาว่าหาก

ผมขอโมทนาสาธุด้วยอย่างยิ่งที่คหปตานีผู้นั้นได้ดวงตาที่ค่อยพ้นจากฟางผ้าขึ้น และคงจะใสขึ้นทุกที เพราะเข้าทางถูกแล้ว
What is well begun that is half done

ผมตั้งใจอย่างแรงว่าจะมาพบที่กรุงเทพฯ แต่ก็ไม่แรงพอกว่างานที่กะไว้เป็นวันๆ ถึงกับจะอำนวยการให้ไปได้ เพราะกำลังหวังว่าจะเข้ารูป หรือไม่เข้ารูป หากปล่อยไปเสียก็จะเห็นห่างไปเสียอีก จะไม่ซื้อสตั๊ยตองงานที่ท่านมอบหมาย อันเราสมัครจะทำนี้แต่อย่างไรก็ดี ขอบวาราณาว่าหาก

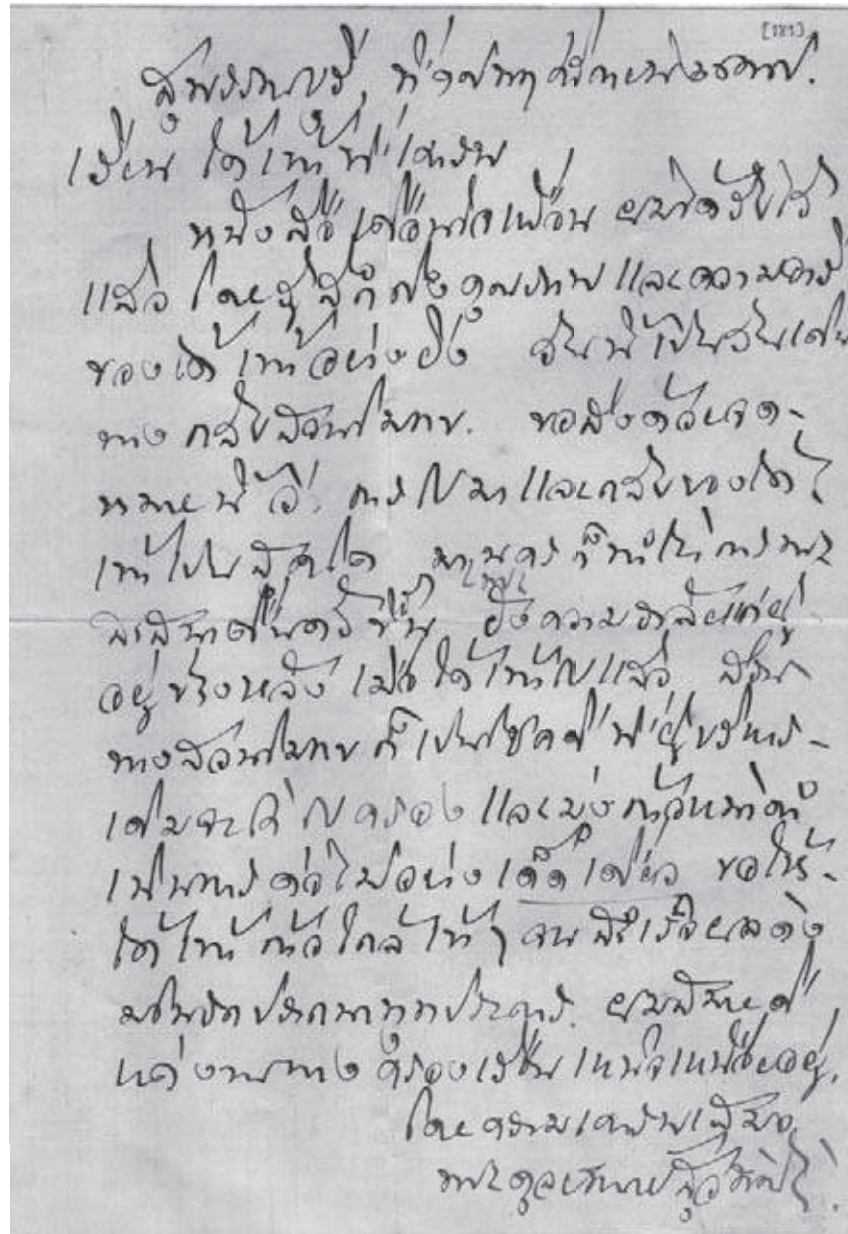
[180]

มีอะไรที่ฉันต้องช่วยเหลือนอกจากนี้แล้ว
 ก็จะต้องเป็นไปได้อย่างเสมอ หากไม่เหลือวิสัย แล้วเชื่อว่าได้ทำจะ
 เข้าใจอะไรจากผมกว่าที่พูดนี้เสียอีก เช่นเดียวกับที่ผมเข้าใจทางได้ทำเหมือนกัน หรือบางทีหยุดเฉลิมนี้ผมอาจจะแลกเปลี่ยน
 มากก็เป็นได้ แต่หยุดวันเดียว และเดินทางที่ตั้ง ๘ ชั่วโมงเสียแล้ว
 ผมขอทราบข่าวคราวเรื่อยๆ ไป หากไม่รบกวนเกินไปนัก และไม่รีบ
 เป็นการกระตุ้นเตือนใจ ให้รีบบำเพ็ญภาวะทางครองเรือนให้หมดจด
 รีบจะไปศาลอยู่แล้ว
 พญ. อุดเทพวิจิตร

มีอะไรที่ฉันต้องช่วยเหลือนอกจากนี้แล้ว ก็จะต้องเป็นไปได้อย่างเสมอ หากไม่เหลือวิสัย แล้วเชื่อว่าได้ทำจะ เข้าใจอะไรจากผมกว่าที่พูดนี้เสียอีก เช่นเดียวกับที่ผมเข้าใจทางได้ทำเหมือนกัน หรือบางทีหยุดเฉลิมนี้ผมอาจจะแลกเปลี่ยน มากก็เป็นได้ แต่หยุดวันเดียว และเดินทางที่ตั้ง ๘ ชั่วโมงเสียแล้ว.

ผมขอทราบข่าวคราวเรื่อยๆ ไป หากไม่รบกวนเกินไปนัก และไม่รีบ เป็นการกระตุ้นเตือนใจ ให้รีบบำเพ็ญภาวะทางครองเรือนให้หมดจด รีบจะไปศาลอยู่แล้ว

ด้วยความเคารพยิ่งเสมอ
พระดุลยพากย์สุวมันท์

สุพรรณบุรี, ที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๖
เรียน ได้เท่าที่เคารพ

หนังสือเตือนใจเพื่อน ผมได้รับไว้แล้ว โดยรู้สึกถึงคุณภาพและความอารีของได้เท่าอย่างยิ่ง วันนี้เป็นวันเดินทางกลับสวนโมกข์ ขอส่งด้วยจดหมายนี้ อีกการไปมาและกลับของได้เท่า เป็นสุดโต มาพระนครก็ทำให้การพระศาสนาตื่นตัวขึ้น ยังความอาลัยแก่ผู้อยู่ข้างหลัง เมื่อได้เท่าไปแล้ว ส่วนทางสวนโมกข์ ก็เป็นโชคดี ที่ผู้บริหารเดิมจะได้ไปครองและมุ่งก้าวหน้า ดำเนินการต่อไปอย่างเด็ดเดี่ยว ขอให้ได้เท่า ก้าวไกลเข้า ๆ จนสำเร็จผลดั่งมโนปรารถนาทุกประการ ผมสบายดี แต่งานทางครองเรือนหนักหน้อยอยู่

ด้วยความเคารพเสมอ
พระคุณพวักย์สุวัฒน์

[1860]

สุพรรณ, ที่ ๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗
 ขอหม่าสการเรียนมายังได้เท่าที่นับถือ
 จดหมายของใต้เท้าลงวันที่ ๑๕ มกราคม
 ผมได้รับไว้นานแล้ว ต้องขอรับประทานอภัยโทษอย่างมากที่ถือเอกลิทธิ
 ที่ยอมผ่อนเวลาให้มัน มากเกินส่วนไปประกอบด้วยกิจกังวลทางฆาราวาสเป็นส่วนใหญ่ และรอๆ อ่านใคร่ครวญจดหมายนี้
 อันเต็มไปด้วยธรรมคติให้ทราบซึ่งเป็นอีกส่วน ๑ ด้วย
 ท่านสามเณร สีลาภริโต พร้อมพระภิกษุสุจิตโต (วัดประทุมวนาราม) พระภิกษุชิวโร (วัดบวรนิเวศ) กับพระภิกษุ
 แก่น้อยอีกองค์ ๑ ได้จาริกผ่านมาถึงจังหวัดนี้ เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๗๗ ผมเพิ่งทราบตอนค่ำ โดยคนใช้บอกว่า ตอนเย็น
 ๓ องค์แรกมาเยี่ยมที่บ้าน แต่บังเอิญ ผมไม่อยู่เสีย ผมได้ชวนเพื่อนออกไปตามหาพบ ๔ องค์ พักอยู่กลางนาชาย

๗๖

สุพรรณ, ที่ ๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗

ขอหม่าสการเรียนมายังได้เท่าที่นับถือ

จดหมายของใต้เท้าลงวันที่ ๑๕ มกราคม ผมได้รับไว้นานแล้ว ต้องขอรับประทานอภัยโทษอย่างมากที่ถือเอกลิทธิที่ยอมผ่อนเวลาให้มัน มากเกินส่วนไปประกอบด้วยกิจกังวลทางฆาราวาสเป็นส่วนใหญ่ และรอๆ อ่านใคร่ครวญจดหมายนี้ อันเต็มไปด้วยธรรมคติให้ทราบซึ่งเป็นอีกส่วน ๑ ด้วย

ท่านสามเณร สีลาภริโต พร้อมพระภิกษุสุจิตโต (วัดประทุมวนาราม) พระภิกษุชิวโร (วัดบวรนิเวศ) กับพระภิกษุแก่น้อยอีกองค์ ๑ ได้จาริกผ่านมาถึงจังหวัดนี้ เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๗๗ ผมเพิ่งทราบตอนค่ำ โดยคนใช้บอกว่า ตอนเย็น ๓ องค์แรกมาเยี่ยมที่บ้าน แต่บังเอิญ ผมไม่อยู่เสีย ผมได้ชวนเพื่อนออกไปตามหาพบ ๔ องค์ พักอยู่กลางนาชาย

๑๖๑
[1893]
วันที่ ๒๑ ในคืนวันที่ ๑๐๐ ท่านสามเณร [ท่น
เวรอนานหลายชั่วโมง ใน พื่ออนงค์ ฯลฯ
พอ ๒๒.๑๖ ๑๖.๑๖ ในคืนวันที่ ๑๐๐ ท่าน
ก็ออกจากริกต่อไป มุ่งไปทางเหนือ ท่าน
สามเณร ๑๖ ในคืนวันที่ ๑๐๐ ได้มาเยี่ยมผมตามสั่งแล้ว ผมตั้งข้อสังเกตไว้ว่า
ตามสั่งแล้ว ผมต้องที่สั่งแก่ใครๆ หาก
พระคุณผู้มีคุณ บัญชีไว้ไว้ตามก่อนหน้า
ก็จะเป็นไปในข้อคดี พระวิสุทธิคุณผู้มีคุณ
ก็สั่งเดิมรับไว้เสีย ก็ไม่รู้เคยไปกัน
พี่น้องได้เป็นวิเศษ? และเมื่อใด? ใครเคยเห็น
ผมได้ใคร่ครวญจดหมายได้ ท่านและท่น
นเรนทอน ๑๑ แล้ว ตอนกลางคืนผมได้ไปท่น
ในคืนก่อน ๑๑ แล้วเมื่อเป็นไปโดย ผมได้สั่ง
พี่น้อง เห็นเห็น ดั่งดั่งเช่นในคืนวันที่ ๑๐๐ แต่
ตาม ท่นท่นหรือยัง? ในคืนวันที่ ๑๐๐ ๑๐๐
แห่งที่ใคร่ครวญนึก (ได้ท่น ท่น) ผมสั่ง ๑๐๐
๑๐๐ เห็นได้ หรือ ๑๐๐ เห็นได้ ก็ ๑๐๐ เห็นได้ ๑๐๐
ที่ ๑๐๐ ๑๐๐ ท่น ๑๑ และ ๑๑ ใน พื่ออนงค์
แห่งแห่งนั้นของเขม นอนครกก็ได้ออกของใส่
สิตต ๑๑ นอนครกก็หมิวไว้ไว้ในชุดดั่งดั่ง

๑๖

ปัสสะแกในคืนนั้นเอง ท่านสามเณรเทศน์เรื่องมหาสติปัญญาฐานให้ฟังอย่างน่าปิติ พอรุ่งเช้าถวายอาหารบิณฑบาตจรณแล้ว ท่านก็ออกจาริกต่อไป มุ่งไปทางเหนือ ท่านสามเณรสั่งให้ผมเรียนมาว่า ได้มาเยี่ยมผมตามสั่งแล้ว ผมตั้งข้อสังเกตไว้ว่า หากพระคุณผู้ มีวัตรปฏิบัติดีงามอย่างนี้มาก ๆ ก็จะเป็อันหวังได้ว่า พระศาสนาอยู่ในคืนกำลังเจริญขึ้นเรื่อย ๆ นี่ก็เสียดาใจโอกาสที่ไม่ได้เป็นสมณะ และไม่ได้ไปด้วยกับท่าน

ผมได้ใคร่ครวญจดหมายได้ทำหลายทบหลายทวนแล้ว ตอนกล่าวถึงลาภยศมีภาวะเหมือนลูกอ่อน และแบ่งปันเปิดเผยกับลี้ลับนั้น เข้าใจง่าย ต้องใจผมเหลือประมาณ แต่ตอนทำงานของชีวิตในฝ่ายโลก ด้วยความปราศจากความอยาก (ตัณหา ๓) นั้น ผมยังงง ๆ จะว่าเข้าใจหรือไม่เข้าใจก็ไม่เชิงทั้ง ๒ ทาง ถ้าว่างคงกรุณาสาธยายแยกแยะให้ฟังอีก เพราะการงานของผมบางครั้งวาก็ใจคอผ่องใสสะอาดดี บางคราวก็ขุ่นมัว ไม่เป็นยุติติลงได้

[1๙๘]

ยั้งจับเหตุไม่ค่อยได้ว่าเพราะเหตุใด แต่ก็คงอยู่ในความอยากอย่างใดอย่าง ๑ นั้นเอง ขณะปฏิบัติงาน มุ่งมั่นแน่วแน่เพียงเดียว
 ที่จะให้การทำงานลุล่วงไปด้วยความยุติธรรม ปราศจากอคติ โดยนึกถึงอกเขาอกเราเป็นที่ตั้ง มิได้หวังลาภยศ ชื่อเสียง
 ให้ยิ่งขึ้นแต่อย่างใด เพราะหลักลูกอ่อน เปิดเผย ลีลับ นั้น เอาจเป็นหลักประจำใจได้ดี แต่คงเผาลนใจตรงที่คั่งค้างมาก ก็รู้สึก
 กระทบกระวายที่จะให้เสร็จ ๆ ไป เหล่านี้ก็นัยว่าเป็นอาการของโรคทั้งนั้น แต่เวลานี้งานก็ลุล่วงเบาบางไป สมปรารถนาแล้ว
 ถึงกระนั้นบางครั้งก็อดหงุดหงิดไม่ค่อยได้ ต้อง

ยั้งจับเหตุไม่ค่อยได้ว่าเพราะเหตุใด แต่ก็คงอยู่ในความอยากอย่างใดอย่าง ๑ นั้นเอง ขณะปฏิบัติงาน มุ่งมั่นแน่วแน่เพียงเดียว
 ที่จะให้การทำงานลุล่วงไปด้วยความยุติธรรม ปราศจากอคติ โดยนึกถึงอกเขาอกเราเป็นที่ตั้ง มิได้หวังลาภยศ ชื่อเสียง
 ให้ยิ่งขึ้นแต่อย่างใด เพราะหลักลูกอ่อน เปิดเผย ลีลับ นั้น เอาจเป็นหลักประจำใจได้ดี แต่คงเผาลนใจตรงที่คั่งค้างมาก ก็รู้สึก
 กระทบกระวายที่จะให้เสร็จ ๆ ไป เหล่านี้ก็นัยว่าเป็นอาการของโรคทั้งนั้น แต่เวลานี้งานก็ลุล่วงเบาบางไป สมปรารถนาแล้ว
 ถึงกระนั้นบางครั้งก็อดหงุดหงิดไม่ค่อยได้ ต้อง

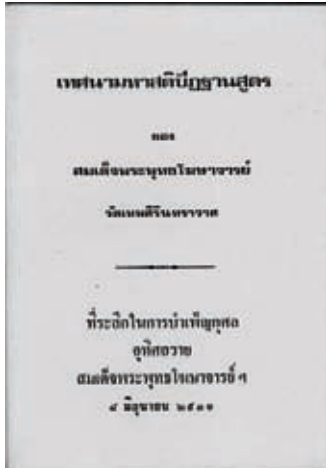
[1893]

พจนานุกรม...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...

พยายาม ปลอดภัยใจนาน ๆ กว่าที่จะสงบลงได้ดังนี้ รู้สึกว่าเป็นคนใจร้อน

หนังสือปฏิบัติวิภังค์ นั้น ผมเคยกราบเรียนถาม ท่านเจ้าคุณสมเด็จฯ ผู้แจกว่าท่านหรือใครแต่ง เพราะรู้สึกว่ามีสูงและเข้าใจง่ายดี ท่านนิ่งอยู่ครู่ ๑ แล้วว่าพอใจที่ชม เพราะได้เลือกแจกไปแต่คนที่พอเห็นว่าจะรักทางปฏิบัติ แต่อย่าเพ่รู้เลยว่าใครจะทำให้ศรัทธาน้อยไป หรืออย่างไร ตอนนี้เป็นขกเลือนๆ และผมจะกราบเรียนท่านตามที่ได้ทำส่งในโอกาสอันควร ขอความบันลือธรรมอันสูงยิ่งๆ ขึ้นไปจงมีแต่ได้ทำตามลำดับ ไม่ถอยหลังเลย

โดยความเคารพเสมอ
พระดุลยพากย์สุวมันท์

คำอนุโมทนา

เทศนามหาสติบัญญัติฐานสูตร ของเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ญาณวรมหาเถระ นี้ พิมพ์แล้ว ๒ ครั้ง
ครั้งแรก ม.ร.ว. ลดา ยุคล กับ อุบาสิกา กิ่งแก้ว
โอทกานนท์ ร่วมกันจัดพิมพ์

ครั้งที่ ๒ อุบาสิกาลีนจี อมาตยกุล จัดพิมพ์

ตั้งแต่เริ่มมาจนถึงบัดนี้ ๓๕ ปี อุบาสิกา กิ่งแก้ว กับ
คุณทิพวรรณ บัณฑิตสถาน ธิดาคณะพระศุภยพากย์สุวัฒน์ ได้
ร่วมกันจัดพิมพ์อีกเป็นครั้งที่ ๓ เพื่อเป็นที่ระลึกในการบำเพ็ญ
กุศลอุทิศถวายเจ้าประคุณสมเด็จพระท่าน วันที่ ๘ มิถุนายน ศกนี้

ข้าพเจ้าขออนุโมทนาสาธุการ ในกุศลเจตนาของ
อุบาสิกา กิ่งแก้ว โอทกานนท์ กับ คุณทิพวรรณ บัณฑิตสถาน
ที่ได้มีศรัทธาร่วมกันจัดพิมพ์ เทศนามหาสติบัญญัติฐานสูตร ใน
ครั้งนี้ ซึ่งนอกจากจะเป็นธรรมทานการกุศลส่วนหนึ่งแล้ว
ยังนับว่าได้ช่วยรักษาเกียรติประวัติทางศาสนาของเจ้าประคุณ
สมเด็จท่าน ให้คงอยู่ตลอดกาลนานอีกสถานหนึ่งด้วย

พระสาสนโสภณ

วัดเทพศิรินทราวาส

๘ มิถุนายน ๒๕๓๑

วันอาทิตย์ที่ ๑๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๑
แรม ๗ ค่ำ เดือน ๑๑ ปีชวด

สัพพัญญุตญาณ

แสดงที่วัดเทพศิรินทราวาส

เรื่อง มหาสติปัฏฐานสูตร

ตอนธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน

ข้างโลกเขาเป็นอยู่แล้ว อย่างทุกข์ไม่ต้องปฏิบัติมีอยู่แล้วรวม ๑๑ กอง มีประจำอยู่ทุกคน ขอให้ทุกข์เกิดก็ คืออยากในกาม ในอพรหม ในวัตถุ และไม่พอใจไม่ยอดนี้ เป็นฝ่ายข้างโลกสังสารวัฏ ฝ่ายธัมมะทุกข์ดับเป็นนิโรธ ฝ่ายมรรคมี ๘ ประการ มากนักก็ย่อลงเป็น ๓ คือ ศีล ไม่ทำให้ตนและผู้อื่นเดือดร้อน สมาธิ อาจตั้งใจอยู่ในธัมมะ ก็หายความเดือดร้อน ปัญญา รู้ตามจริง ซึ่งเป็นรากเง้าแก้วมूल นี่เป็นทวัปฏิบัติ ๆ นี้ความจริงก็คือไม่ทำ คือหยุดเลิกก็เป็นศีล สมาธิ ไม่ให้ใจไปรักใคร่หลง หยุดเสียใจก็ไม่ร้อน ผลที่ได้ก็ร่มเย็น ปัญญาหยุดในความคิดผิดที่ไม่มีหลักฐานเสีย ร่างกายนี้ไม่มีเที่ยง ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาที่เกิดทุกข์ เพราะตัวเองไปปรุงเพิ่มเติมเข้า มรรคนิโรธก็เป็นเรื่องหยุด ควรจะตรวจตัวเองดูว่าแต่ก่อนยังไม่พบ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นอย่างไรบ้าง ก็ทนร้อนกันไปอย่างหนอนเมือกพริก มาเกี่ยวนี้ถึงจะมีไกรธมาบ้าง เมื่อมีสติรู้สึกถึงละ

หายไปจากใจที่สุดจะไกรธนานเหมือนแต่ก่อน ก็ไม่ได้ นี่เห็นความอ่อนโยนน้อยลงไป ผู้ที่มาสดับกันนี้ ว่าที่จริงก็คิดว่าพระยส ๆ อยู่ในบ้านเรือนไม่เคยพบได้ยินได้ฟังเลย ครั้นมาได้พบได้ฟังพระพุทธเจ้าเขาก็สำเร็จได้ พระบัญญัติก็กับทั้งเศรษฐีญาติของพระยส มา

(อ่านต่อหน้า ๑๕)

๗

บันทึกธรรมเทศนา (ต่อจากหน้า ๕)

ได้พบได้ฟังก็สำเร็จได้ อริยสัจ ๔ นั้นมีคนเข้าใจกันว่า ถ้าปฏิบัติจะถึงที่สุดได้หรือไม่ บางคนว่าได้ บางคนว่าไม่ได้ นี่ผิด พระพุทธเจ้าท่านว่าปัญญาทางเดียวเท่านั้น ปฏิบัติทางใดก็ถึงที่สุดได้ มีคนเข้าใจผิดว่า อริยสัจเป็นสูงสุด อริยสัจที่ทรงแสดงในธัมมจักกัปปวัตถุสัจจะปฏิบัติถึงที่สุดไม่ได้ ถึงเพียงโสดาปัตติมรรค ถ้าอริยสัจถึงที่สุดได้ ทำไมพระพุทธเจ้าไม่แสดงให้พระปัญจวัคคีย์ถึงเสียทีเดียว ทรงเห็นพระปัญจวัคคีย์ว่าจะถึงที่สุดได้ จึงทรงแสดงอนัตตลักขณสูตร จึงได้สำเร็จอรหัตตมรรคอรหัตตผลที่จริงอริยสัจไม่ถึงที่สุด คือทุกข์ในอริยสัจนั้น ผู้แสดงมาแสดงเป็นทุกขเวทนาไปเสีย ไม่เห็นเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา คงในอนัตตลักขณสูตร ที่จริงถ้าพระโสดาเห็น ว่านามรูป ไม่เที่ยง มีเกิดดับ ที่จริงก็ใกล้กันคังหน้ามือกับหลังมือ โสดา คือ ต้นทางของพระนิพพาน ท่านเปรียบเทียบอนกระแสน้ำ เช่นแม่น้ำโขงไม่มีไหลขึ้น มีแต่ไหลลง ผู้ปฏิบัติเมื่อมาเห็นความดับแล้วละนี้ ก็เป็นต้นทางที่จะถึงมรรคผลอันเป็นสุข อริยสัจ ๔ ยังไม่เห็นในอนัตตา มีแต่ทุกข์และไม่เที่ยง แท้จริงไม่เที่ยงกับเป็นทุกข์ขึ้นต่อกัน ทรงแสดงจิตของผู้มีความโกรธนั้นเหมือนมีแผลอยู่ภายในพอได้กระทบกับสิ่งไม่พอใจ เปรียบเหมือนกระทบของแข็งเข้าก็ฟกช้ำ ข้อ ๑. ข้อ ๒. มีจิตเหมือนฟ้าแลบ พอแลบก็พอได้เห็นว่านั่นบ้านหรือสะพาน พอไม่แลบก็มืด ข้อ ๓ มีจิตเหมือนเพชรแก้วอื่น ๆ เช่นไฟจู่จะมาขีดไม่กินเพชรได้ เพราะเพชรแข็ง แปลว่าเป็นยอดเป็นดี ข้อนี้เปรียบกับผู้ทำจิตเป็นเจโตวิมุตติปัญญาวิมุตติหมดสิ้นอาสวะ อริยสัจยังมีเป็นอริยสัจทันกับปลายเป็นอริยสัจใหญ่ วันนี้จะแสดงอริยสัจกันทุกขอริยสัจ ผู้แสดงเอาไปเป็นทุกขเวทนาเสียหมดสังขารเป็นทุกข์ ส่วนชาติ ว่าเป็นเพราะความเกิดในกรรมจึงทุกข์ ผู้สลับเกินเวลาที่เกิดอยู่ในกรรมมา เลยพิจารณาไม่ได้ ให้พิจารณาเป็นทุกข์เจ็บไม่สบายก็ไม่เข้ากับที่ว่าแล้วเห็นเกิดขึ้นดับไป ที่ถูกควรพิจารณาว่า เมื่อเกิดแล้วยังไม่ตายก็เป็นทุกข์ เป็นอยู่ตลอดไปจนตาย มีแต่ความเสื่อม เกิดขึ้นแล้วดับไปทยอยกันมาว่าไป ชราปี ทุกขา แก่นั้นในโลกเขาหมายถึงพันหักหมรวัง เนื้อหนังย่น ส่วนแก่ในธัมมะพอเกิดก็แก่แต่ ในท้องจนตลอดจนตายก็หมดเรื่อง ทั้งนี้โสดา ความแห่งผาใจเรียกโสดา บางคนเข้าใจว่าร้องไห้ โสดาเกิดมีขึ้นแล้วก็ดับไป ปรีทเวะ บ่นพิไรว่าพันแล้วก็ดับอยู่ทุกคำ ทุกระ ทุกข์แล้วก็ดับ อุปายาสะ ความคับแคบใจเกิดขึ้นแล้วก็ต้องดับ ถ้าคิดได้ก็ควรต้องเบาใจด้วยความที่เราไม่ชอบก็จะต้องพ้นเราไป ทุกสิ่งทุกอย่าง

เกิดขึ้นแล้วต้องดับไปทั้งนั้น เมื่อมีความเห็นเสียได้เป็นเครื่องล้อมเกลานิสัย รวมทั้งตัณหา
ทั้งสามก็อยู่ไม่ได้ ก็จะได้เห็นความจริงอีกสาม สำหรับทุกชนิดโรไม่ใช้ดับไปเอง ดับจาก
มรรคเกิดจากปฏิบัติแล้วก็ดับมรรคทั้ง ๘ ประการแต่ให้เกิด เกิดขึ้นแล้วก็ต้องดับ คือปรุงแต่ง
ให้ดี ถูกทางแล้วก็ดับ สมานี กำลังทำอยู่ก็ดับไป ๆ เลิกทำก็ดับเลย บัญญารูแล้วก็ดับ นำ
จะเห็นจริงว่าอ้อ ทั้งผลข้างดีและทุกข์ก็ดับไปเหมือนกันทั้งนั้น เพื่อไม่ให้ฝนความจริง รู้แล้ว
จะได้ยอมตามจริงทั้งดีและไม่ดี ปานกลางก็อยู่ไม่ได้ทั้งนั้น ต้องดับทั่วกันหมด นี่เป็นอันทำ
ลายเชืกล้างดูสัถกตยทิกฎฐิ ที่เห็นว่ากายเที่ยงนั้นไม่มี นี่เป็นข้อสำคัญ ผู้ที่ยังไม่ปฏิบัติชอบแต่
เกิดไม่ชอบดับ ลุกหลานเกิดมาก็ชอบ ส่วนตายไม่ชอบ ฟังใครพูดถึงตายก็มักเอามือลูบแขน
ว่าชนลุก นี่เป็นนิสัยของปุถุชนเกลียดซึ่งความตาย เมื่อมาเห็นว่าไม่เที่ยง เป็นทุกข์ไม่อยู่ใน
อำนาจ ก็ยอมเสียนี้เบาไปเท่าไร ใจความในอริยสัจจน์้อยตอนต้นเพียงเท่านั้น เฉพาะแต่ใจมนุษย์
สัตว์ที่ยึดถือจะได้ปลดเปลื้องออก ควรพิจารณาตริกรของดูไม่ได้บังคับ จะได้รับรู้ให้ตลอดจะ
ได้เจริญในข้อปฏิบัติของตน ๆ เป็นความสุขความเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป ทั้งนี้ได้วิสัยชามาดะนี้.

ใครว่าอย่างไร ? (ต่อจากหน้า ๖)

ที่ว่า บทความดังกล่าวสะอึกใจหรือชนความรู้สึกของผู้เขียน เพราะทำให้ผู้เขียนนึก
เห็นสิ่งที่เคยเห็น บางเรื่องเคยเขียนมาแล้ว เช่นหนังสือถ่ายภาพพระสงฆ์มาลงประกอบข่าว
ภาพนั้นอยู่ในอริยธาบถไม่งาม ไม่น่าจะปรากฏออกสู่สายตาของสาธารณชน เช่นมีแต่ต้องสะ
บิตกายส่วนบนอย่างเดียว บางที่ไม่มี มีแต่สบงนุ่ง แต่บางเรื่องยังไม่เคยเขียน คือภาพพระ
สงฆ์ออกทางทีวี.

ภาพดังกล่าวส่วนมากเป็นงานพิธีที่มีความสำคัญ ทีวีจึงยกกองไปถ่ายทำมาเป็นข่าวแพร่
ชาวบ้านไม่ว่าจะเป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่หรือสามัญชนที่นั่งไม่เรียบร้อยเช่น ถ้างา แบะขา หรือ
ไขว่ห้างนั้นช่างเกิด จะกระแอมกระไอหรือคดบังก็ช่างใคร

แต่พระสงฆ์ที่มีอริยธาบถอย่างว่า น่าที่เจ้าหน้าที่ของทีวีไม่ว่าจะเป็นช่องใดจะตัดออก
ไม่ควรถ่ายมาเป็นข่าว หลายครั้งผู้เขียนเห็นภาพพระสงฆ์ยกมือบ้องปากทาวว้อก เหมือนเพิ่ง
ตื่นจากจำวัดมาใหม่ ๆ หรือบางที่เหมือนได้ยินเสียงขณะเห็นภาพอย่างนั้นว่า “โห้! ง่วง
จริงโว้ย...”

ชาวบ้านหัวเราะได้ หัวเราะก็ได้ทุกกาลเทศะ พระสงฆ์ก็หัวเราะหัวว้อได้เหมือน
กันแต่กาลเทศะของท่านແกบกว่า

ให้ท่านทำอย่างว่าแต่ในที่จำกัดเช่นในกฎกติก แต่อย่าให้ท่านยังพ่นหัวว้อทางทีวีเลย

พระยาลัดพลีธรรมประคัลภ์ (วงศ์ ลัดพลี) ข้าราชการระดับสูงซึ่งรู้จักงานของสวนโมกข์ผ่านทาง 'พุทธศาสนา' จนกระทั่งมีการติดต่อและรู้จักกันเป็นการส่วนตัวในที่สุด บุคคลท่านนี้ ท่านพุทธทาสถือว่าเป็นสหายธรรมท่านหมายเลขหนึ่ง เพราะเป็นบุคคลแรกที่เข้าใจ และสนับสนุนงานของสวนโมกข์อย่างถึงที่สุด

จดหมายของทพพหตวิไลยสงคราม, [19๑๖]
มา กะปิ - พนหนอง
อันที่ ๘ เมษมา พ.ศ. ๒๔๗๘
ขอ มัสการเรียนมายังได้เท่าที่เคารพ
หน้าร้อนตลอดเดือนเมษายนผมมาพักที่บ้านนี้ ซึ่งสงบเงียบพอควร กว่าสุพรรณ จดหมายของได้เท่าลงวันที่ ๑๔ มีนาคม ผมได้รับไว้แล้ว ด้วยความรู้สึกพระคุณอย่างสูงยิ่งกว่าจะนับใดๆ ที่มีมา แสดงให้เห็นความเมตตากรุณา อันเป็นลักษณะของมหาบุรุษที่จะบริจาครูปธรรมเพนทานอย่างแท้จริง เนื่องจากลักษณะของตัวจดหมายนั้นเองทำให้ตอบ มาเร็วไม่ได้ อ่านแล้วด้วยความปลื้มปีติจับแล้วก็วางเสียที จบแล้ว ก็วางเสียอีกที วนเวียนอยู่อย่างนี้ ถ้าเปรียบกับโอสถก็ต้องเพนขนาน ที่กรุณาปรุงมาโดยจะเพาะปราบโรคหรือต่อยาก็เลิศ ให้พ่ายไปอย่างซ่งัดแท้ ทำให้ใจสบายผ่องแผ้ว และเมื่อมันจะกลับไปเข้าที่เดิม ก็ระลึกตามโอวาทคือกตัญญูกตเวทิตะ เมตตา สัทธา เพนน้ำกระสายชะโลมไว้ แล้วเอาตัวอนัตตา

๒๒

ถนน โรงภาพยนตร์เสียงศรีกรุง
บางกะปิ - พระนคร
วันที่ ๘ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๘
ขอนมัสการเรียนมายังได้เท่าที่เคารพ

หน้าร้อนตลอดเดือนเมษายนผมมาพักที่บ้านนี้ ซึ่งสงบเงียบพอควร กว่าสุพรรณ จดหมายของได้เท่าลงวันที่ ๑๔ มีนาคม ผมได้รับไว้แล้ว ด้วยความรู้สึกพระคุณอย่างสูงยิ่งกว่าจะนับใดๆ ที่มีมา แสดงให้เห็นความเมตตากรุณา อันเป็นลักษณะของมหาบุรุษที่จะบริจาครูปธรรมเพนทานอย่างแท้จริง เนื่องจากลักษณะของตัวจดหมายนั้นเองทำให้ตอบ มาเร็วไม่ได้ อ่านแล้วด้วยความปลื้มปีติจับแล้วก็วางเสียที จบแล้ว ก็วางเสียอีกที วนเวียนอยู่อย่างนี้ ถ้าเปรียบกับโอสถก็ต้องเพนขนาน ที่กรุณาปรุงมาโดยจะเพาะปราบโรคหรือต่อยาก็เลิศ ให้พ่ายไปอย่างซ่งัดแท้ ทำให้ใจสบายผ่องแผ้ว และเมื่อมันจะกลับไปเข้าที่เดิม ก็ระลึกตามโอวาทคือกตัญญูกตเวทิตะ เมตตา สัทธา เพนน้ำกระสายชะโลมไว้ แล้วเอาตัวอนัตตา

ใส่เข้าเป้นแก่น แทนอัตรตา เป้นความสงบได้ผลจริงๆ หากความระแวงสงสัยไม่ได้เลยพระคุณของใต้ทำเป้นเด่นประจำใจ ส่วน ๑ และคงได้พบใต้ทำอยู่ทุกวัน (เมื่อเวลาไหว้ ๕ ครั้งเป้นอย่างน้อย)

หนังสือการปฏิบัติธรรม ผมก็ได้รับแล้วอ่านแล้วด้วยความสนใจตลอด ยิ่งเพิ่มสัทธาให้เกิดกำลังยิ่งขึ้น ในการปฏิบัติธรรมนั้น ซึ่งผมมีพื้นนิยมอยู่นักหนาแล้ว จะเป้นประโยชน์แก่บรรดาผู้ได้พบเห็นทั่วไปเป้นการชี้ทางแก่ผู้จะหลงทาง ให้ได้ฟังสิ่งที่ไม่เคยฟังและฟังแล้วให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ผมขอรับผิตมาโดยขึ้นตาทุกประการในเรื่องนิมนต์ ยืมท่าน พรหมสโร ภิกขุ ไปไว้สวนบันตาราม และบัดนี้ ท่านมิบอกมาว่าได้ออกจากนั้นไปทางสงขลาและบักซ์ใต้ต่อไปจนเมืองโทร เพื่อเผยแผ่ลัทธิกินผักมิได้กลับคืนไปสู่สวนโมกขฯ และจะกลับไปสวนบันต์ ก็ไม่กำหนดไว้โดยแน่นอน ผมจะทำการแก้ตัวได้อย่างไรบ้าง

เมื่อวันที่ ๒ เดือนนี้ ผมได้พบคุณสัญญา ธรรมศักดิ์ เลยแนะนำตัวเอง คุยกับเขา พูดถึงเรื่องที่ได้ทำจะถามว่า ความมุ่งหมาย ที่จะตั้งพุทธธรรม-

สัญญา ธรรมศักดิ์; สหายธรรมที่เป็นข้าราชการกระทรวงยุติธรรมระดับสูงอีกท่านหนึ่งที่คอยช่วยเหลือสนับสนุนกิจการสวนโมกข์ต่อจากพระคุณหลวงสุวณฺฑิตั้งที่ปรากฏการติดต่อทางจดหมายตามที่พิมพ์ในหนังสือ ๑๐๐ ปี ร้อยจดหมาย พุทธทาส - สัญญา

[19๕7]

สมาคม เพื่อส่งเสริมประเพณีธรรมโดยตรงเขายังรับรองว่า ได้พูดกับได้ทำเช่นนั้นจริง และก็ยังเป็นความจริงที่จะ
 มุ่งดำเนินไปอย่างนั้น แต่ขณะนี้ยังไม่ถึงส่วนการแทนแทน พิธีสนุกโลกๆ ก็รับว่าไร้สาระ ทำเป็นเพียงทำนอง
 ชักชวนให้เข้ามาเท่านั้น (แต่คำหลังนี้ดูจะอีกอีกไม่น้อย) กับได้พบท่านเจ้าคุณลัดพลี ดูกำลังสอคล้าย แสวงหา
 ธรรมอยู่อย่างตั้งใจ ถามผมว่าจะไปหาได้ทำได้อย่างไรผมก็บอกการเดินทาง ตามที่เคยไปตลอดจนจะต้องทำตน
 เป็นคนเลี้ยงง่ายด้วย ก็รับคำว่าจะไปและจะเลี้ยงง่ายได้ เพราะจะต้องไปหาคนที่ดีกว่าจะมาราวกลางเดือนนี้
 แท้จริงผมคิดว่าจะนำมา เพราะใจจะลึกถึงได้ทำอยู่ไม่ค่อยขาดแต่มาคิดอีกทีว่า ท่านไม่ได้ขอให้นำสอ เข้าไป
 มากจะไม่เหมาะเหมือนสัทธามาเอง ขอให้ได้ทำส่งกำลังใจแม่เมตตาไปบ้าง คงจะช่วยส่งเสริมผดุงภูมิธรรม

สมาคม เพื่อส่งเสริมปฏิบัติธรรมโดยตรงเขายังรับรองว่า ได้พูดกับได้ทำเช่นนั้นจริง และก็ยังเป็นความจริงที่จะ
 มุ่งดำเนินไปอย่างนั้น แต่ขณะนี้ยังไม่ถึงส่วนการแทนแทน พิธีสนุกโลกๆ ก็รับว่าไร้สาระ ทำเป็นเพียงทำนอง
 ชักชวนให้เข้ามาเท่านั้น (แต่คำหลังนี้ดูจะอีกอีกไม่น้อย) กับได้พบท่านเจ้าคุณลัดพลี ดูกำลังสอคล้าย แสวงหา
 ธรรมอยู่อย่างตั้งใจ ถามผมว่าจะไปหาได้ทำได้อย่างไรผมก็บอกการเดินทาง ตามที่เคยไปตลอดจนจะต้องทำตน
 เป็นคนเลี้ยงง่ายด้วย ก็รับคำว่าจะไปและจะเลี้ยงง่ายได้ เพราะจะต้องไปหาคนที่ดีกว่าจะมาราวกลางเดือนนี้
 แท้จริงผมคิดว่าจะนำมา เพราะใจจะลึกถึงได้ทำอยู่ไม่ค่อยขาดแต่มาคิดอีกทีว่า ท่านไม่ได้ขอให้นำสอ เข้าไป
 มากจะไม่เหมาะเหมือนสัทธามาเอง ขอให้ได้ทำส่งกำลังใจแม่เมตตาไปบ้าง คงจะช่วยส่งเสริมผดุงภูมิธรรม

[1130]

ให้สูงยิ่งขึ้น สังกะตว่ายังกวัดๆ แกว่งๆ อยู่บ้าง เกรงจะหนักไปทางธรรม ทางโลกจะติว่าครีคร่ำ เพราะกำลังเด่นอยู่ในงานทางโลกคน ๑

ผมจะบวชเณรบุตรชายคนโต (อายุ ๑๔ ปี ๑๐ เดือน) ในวันที่ ๓ โมงครึ่งซึ่งอีกไม่กี่ชั่วโมงก็จะถึง ที่วัดเทพศิรินทร์ โดยสมเด็จพระอุปัชฌาย์องค์เดียวกับผม ซึ่งผมบูชาเคารพแล้วด้วยประการทั้งปวง เพื่อได้อบรมให้หนักไปทางธรรม กำหนด ๑ เดือนเป็นระวางโรงเรียนหยุด ขอได้โปรดรับส่วนกุศลนี้ด้วย

โดยความเคารพยิ่งเสมอไป
กระผม-พระดุลยพากย์สุวัฒน์

ให้สูงยิ่งขึ้น สังกะตว่ายังกวัดๆ แกว่งๆ อยู่บ้าง เกรงจะหนักไปทางธรรม ทางโลกจะติว่าครีคร่ำ เพราะกำลังเด่นอยู่ในงานทางโลกคน ๑

ผมจะบวชเณรบุตรชายคนโต (อายุ ๑๔ ปี ๑๐ เดือน) ในวันที่ ๓ โมงครึ่งซึ่งอีกไม่กี่ชั่วโมงก็จะถึง ที่วัดเทพศิรินทร์ โดยสมเด็จพระอุปัชฌาย์องค์เดียวกับผม ซึ่งผมบูชาเคารพแล้วด้วยประการทั้งปวง เพื่อได้อบรมให้หนักไปทางธรรม กำหนด ๑ เดือนเป็นระวางโรงเรียนหยุด ขอได้โปรดรับส่วนกุศลนี้ด้วย

โดยความเคารพยิ่งเสมอไป
กระผม-พระดุลยพากย์สุวัฒน์

บวชนเรบุตรชายของพระดลยพากสูวมันท์
โดยสมเด็จฯเป็นพระอุปฌนายเหมือนกัน

[๗๔]

สุพรรณ, ที่ ๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๘
 ขอนมัสการเรียนมายังได้เท่าที่เคารพนับถือ
 จดหมายลงวันที่ ๒๗ เดือนที่แล้วผมได้รับไว้แล้วโดยขอบพระคุณยิ่ง
 นำเสียดายสวนบ้นต์ ซึ่งถูกพายุพัดพาไปนอกทาง เสียอย่างนั้น เพราะตั้งใจจะให้ปากทางนำไปสู่ป่าบ้นต์
 อีกต่อไปด้วย แต่เหตุการณ์ทางจังหวัดนครฯ มักจะโยกเยกถูกระทบกระทั่งอย่างนี้ ขอบนิยามไปทาง Out board Show
 และดึงลากดูไปทางนั้น ไม่เกินความคาดหมาย ของผมคราวจะย้ายมานี้ ได้ทราบจากได้เท่าเพียงเท่านี้ ก็ดีแล้ว ไม่พะ
 ยายามจะถามเอาความจากใครอีก
 ผมขอโมทนาสาธุการด้วยอย่างยิ่งที่ได้เท่าได้กรุณาอุทิศสาหะไปเทศน์และเผยแพร่หลักปฏิบัติธรรมตามจังหวัดต่างๆ
 ทางใต้ตลอดจนทางกะลันตัน และตกลงใจจะถือเป็นที่ทำการช่วยเหลือพวกมีศัทธามากกว่าปัญญานั้น ซึ่งเป็นการสมควร
 แท้
 ผมยังมีใจสงบสุขดี แต่ทว่าต้องคอยมีสติอยู่เสมอ เผลอเมื่อไร อัดตาก็ผลุบเข้ามาไล่ที่นอนตตอย่างรวดเร็วทุกที
 คงยังจะต้องแข่งขันกัน-

สุพรรณ, ที่ ๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๘

ขอนมัสการเรียนมายังได้เท่าที่เคารพนับถือ

จดหมายลงวันที่ ๒๗ เดือนที่แล้วผมได้รับไว้แล้วโดยขอบพระคุณยิ่ง
 นำเสียดายสวนบ้นต์ ซึ่งถูกพายุพัดพาไปนอกทาง เสียอย่างนั้น เพราะตั้งใจจะให้ปากทางนำไปสู่ป่าบ้นต์
 อีกต่อไปด้วย แต่เหตุการณ์ทางจังหวัดนครฯ มักจะโยกเยกถูกระทบกระทั่งอย่างนี้ ขอบนิยามไปทาง Out board Show
 และดึงลากดูไปทางนั้น ไม่เกินความคาดหมาย ของผมคราวจะย้ายมานี้ ได้ทราบจากได้เท่าเพียงเท่านี้ ก็ดีแล้ว ไม่พะ
 ยายามจะถามเอาความจากใครอีก

ผมขอโมทนาสาธุการด้วยอย่างยิ่งที่ได้เท่าได้กรุณาอุทิศสาหะไปเทศน์และเผยแพร่หลักปฏิบัติธรรมตามจังหวัดต่างๆ
 ทางใต้ตลอดจนทางกะลันตัน และตกลงใจจะถือเป็นที่ทำการช่วยเหลือพวกมีศัทธามากกว่าปัญญานั้น ซึ่งเป็นการสมควร
 แท้

ผมยังมีใจสงบสุขดี แต่ทว่าต้องคอยมีสติอยู่เสมอ เผลอเมื่อไร อัดตาก็ผลุบเข้ามาไล่ที่นอนตตอย่างรวดเร็วทุกที
 คงยังจะต้องแข่งขันกัน-

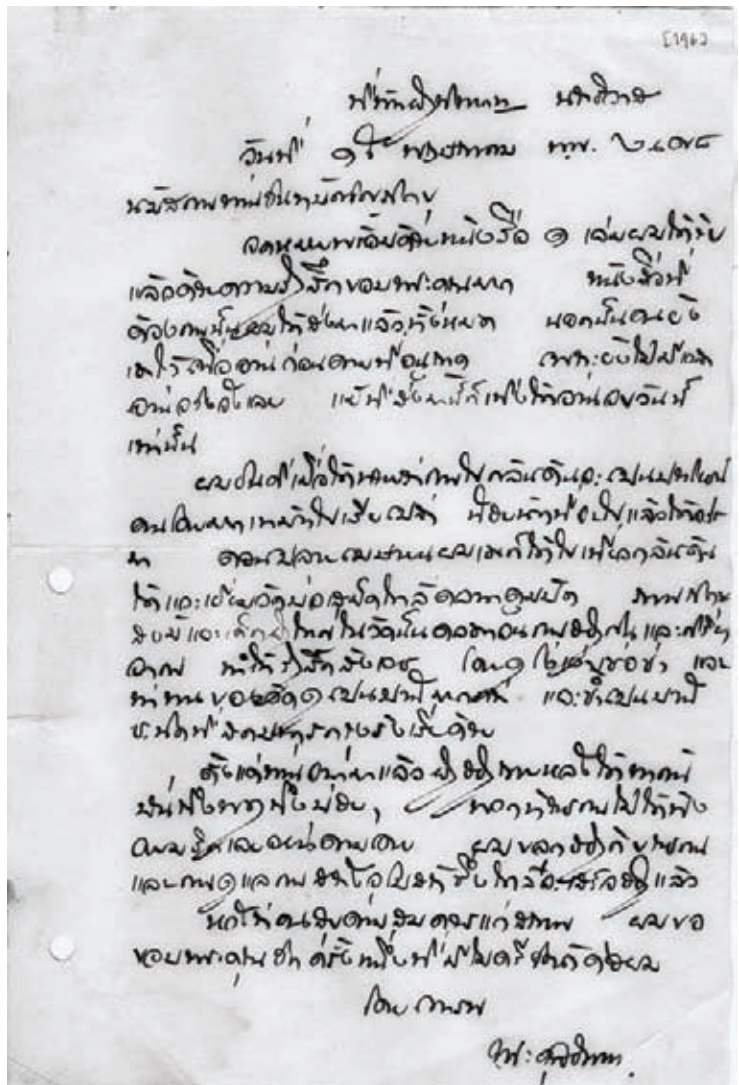
195

ไปอีกไม่รู้นานเท่าใด แต่ถึงจะอย่างไรก็ได้หลักที่ได้ทำได้ดีกรุณาให้ไว้ฉัน รู้ว่าจะห่างจากหลักก็หวนกลับไปคว้าไว้อีกทุกที ดูๆ
เหมือนเล่นเอาเถิด และได้เริ่มต้นบำเพ็ญทำความสงบต่อไปตามเดิม
ขอให้ได้เท่าจงเจริญในธรรมยิ่งๆ ขึ้นไป จะได้หยางของที่คิดว่าเปิดของที่ปิด ชี้ทางแก่ผู้จะหลงทาง ฯลฯ ให้สว่างโรจน์รุ่ง
ยิ่งขึ้นเสมอ

โดยความเคารพเสมอไป
พระอุลลพากย์สุวัฒน์

ไปอีกไม่รู้นานเท่าใด แต่ถึงจะอย่างไรก็ได้หลักที่ได้ทำได้ดีกรุณาให้ไว้ฉัน รู้ว่าจะห่างจากหลักก็หวนกลับไปคว้าไว้อีกทุกที ดูๆ
เหมือนเล่นเอาเถิด และได้เริ่มต้นบำเพ็ญทำความสงบต่อไปตามเดิม
ขอให้ได้เท่าจงเจริญในธรรมยิ่งๆ ขึ้นไป จะได้หยางของที่คิดว่าเปิดของที่ปิด ชี้ทางแก่ผู้จะหลงทาง ฯลฯ ให้สว่างโรจน์รุ่ง
ยิ่งขึ้นเสมอ

โดยความเคารพเสมอไป
พระอุลลพากย์สุวัฒน์

ที่พัสดุพิพากษา นราธิวาส

วันที่ ๑๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๘

นมัสการท่านอธิบดีบุญญานุกิจ

จดหมายพร้อมด้วยหนังสือ ๑ เล่มผมได้รับแล้วด้วยความรู้สึกขอบพระคุณมาก หนังสือที่ต้องการนั้นผมได้ส่งมาแล้วทั้งหมด นอกนั้นคงยังเอาไว้เพื่ออ่านก่อนตามที่อนุญาต เพราะยังไม่มีเวลาอ่านจริงจังเลย แม้ที่ส่งมานี้ก็เพิ่งได้อ่านจบวันนี้เท่านั้น

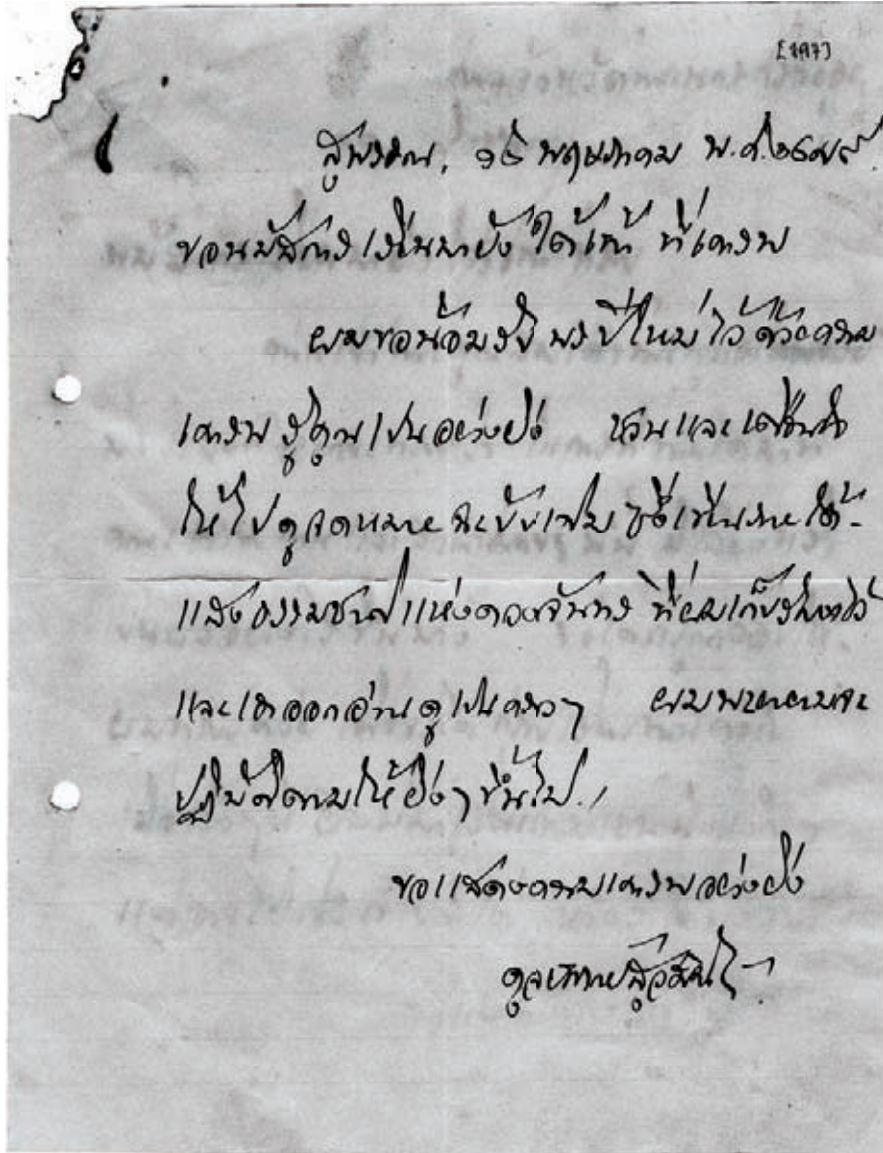
ผมยินดีเมื่อได้ทราบว่า การไปกลั่นต้นจะเป็นประโยชน์คนโดยมาก เขามากไปเสียเปล่า น้อยนักที่จะไปแล้วได้อะไรมา ตอนปลายเมษายน ผมเองก็ได้ไปเที่ยวกลั่นต้น ได้แวะเยี่ยมวัดบ่อเสม็ดใกล้ตลาดตุมปัต ภาพภิกษุสงฆ์ และเด็กผู้ใหญ่ในวัดนั้นตลอด จนการอยู่กินและกิริยาอาการ ทำให้รู้สึกสังเวช โดยดูใจเงาเชือก และท่าทางของวัดดูเป็นบ้านมากกว่า และเข้าเป็นบ้านชนิดที่สกรปรกรรุงรังเสียด้วย

ตั้งแต่ท่านจากมาแล้ว ผู้ที่อยู่หลังได้พากันบ่นถึงพูดถึงบ่อยๆ พวกข้าราชการไม่ได้ฟังเลยอย่างตามเคย ผมขลุกอยู่กับราชการ และการดูแลการสร้างอุโบสถซึ่งใกล้จะเสร็จอยู่แล้ว

หวังว่าคงสุขตามสมควรแก่สภาพ ผมขอขอบพระคุณอีกครั้งหนึ่งที่มีไมตรีจิตต่อผม

โดยเคารพ

พระดุลยพาก

สุพรรณ, ๑๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๙

ขอนมัสการ เรียนมายังได้เท่าที่เคารพ

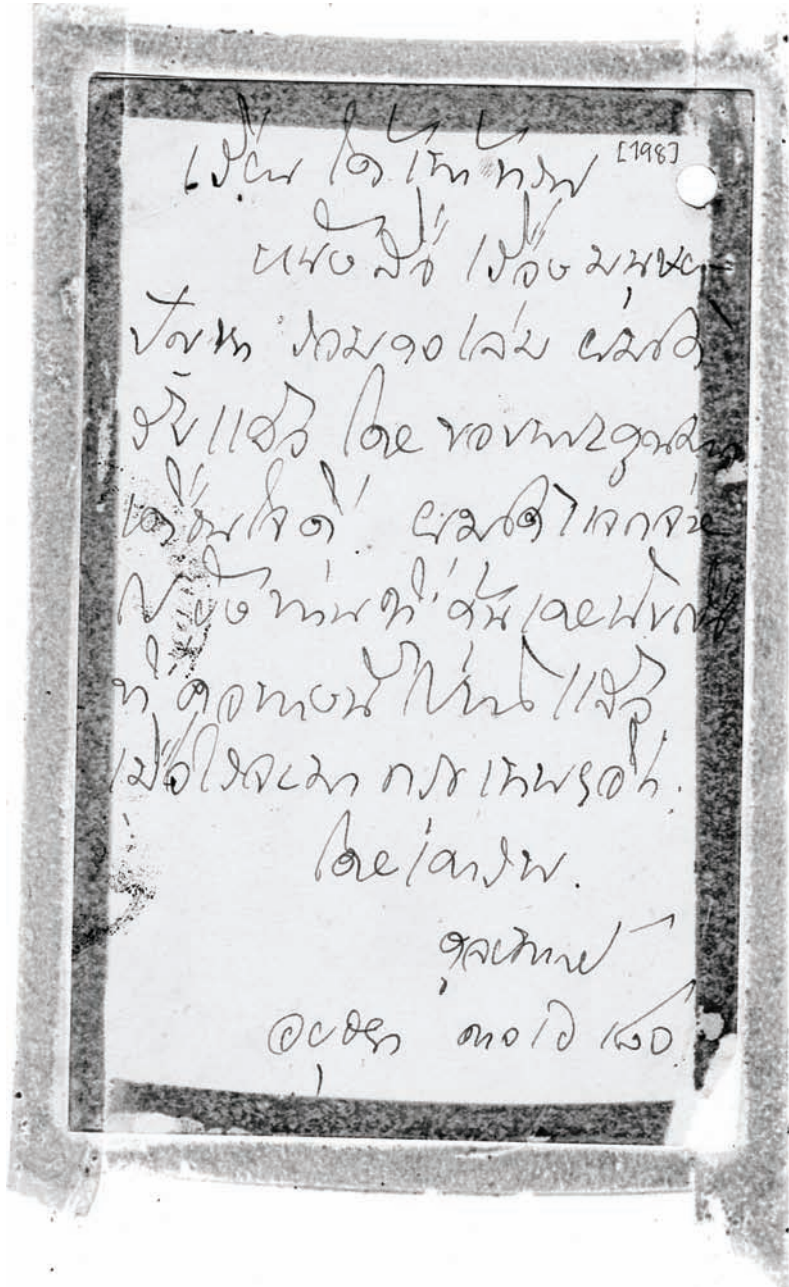
ผมขอหมั่นรับพรปีใหม่ ไปด้วยความเคารพ รู้คุณเป็นอย่างยิ่ง ขวนและเตือนใจให้ไปจุดหมายจะนับเต็มซึ่งเขียนภาย
ได้แสงธรรมชาติแห่งดวงจันทร์ ที่ผมเก็บรักษาไว้และเอาออกอ่านดูเป็นคราว ๆ ผมพยายามจะปฏิบัติตามให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป.

ขอแสดงความเคารพอย่างยิ่ง
ดุจเทพสุพรรณ

บ้านพักผู้พิพากษาที่ศูนย์
ศาล อ.อ.สุพรรณบุรี
ศูนย์ทอผ้า
SOMARROD KATAMONG
1500 VINTAGE PHOTO
พ.ศ. 2479

๒๔

เรียนได้ทำทราบ

หนังสือเรื่อง มนุษย์ปัญหา รวม ๑๐ เล่ม ผมได้รับแล้ว โดยขอบพระคุณมาก เตือนใจดี ผมได้แจกจ่ายไปยังท่านที่
 คำนเคยนับถือที่คอทางนี้ไปบ้างแล้วเมื่อไรจะมากกรุงเทพฯ อีก

โดยเคารพ
 อุดมพร
 ๓๐/๕/๘๐

คำนำ

คนเรา เมื่อไปเขียนเขียนกัน ก็มีของไปฝาก. เมื่อเขามาเขียน ก็มีของมอบให้ก็มีไป เป็นเครื่องระลึก หรือเพื่อระลึกใช้สรอย. ข้าพเจ้าจำแนก มนุษย์ปัดหาของ "สิริวิยาส" นี้แหละ เป็นของฝาก หรือ "ของติดมือถือไป" สำหรับท่านที่รักใคร่ทั้งหลาย. ขอ ท่านจงบริโภคหรือใช้มันให้มีความสุขความตั้งใจของข้าพเจ้า ด้วยเทอญ.

เจียม อินทปยุโต

พิมพ์ครั้งที่

วันเพ็ญ, วิสาขมาส ๒๕๐๑

พิมพ์ ๑๐๐๐ ฉบับ. พิมพ์
๕๐๐ พิมพ์หน้าปกพิมพ์สี.
อีก ๕๐๐ พิมพ์ปก, ๕๐๐ พิมพ์, ๑๐๐๐ พิมพ์.
นอกนั้น ในเล่มกันทุกเล่ม.

มนุษย์ปัดหา
คนเรา ที่ ตรง โทษ

สหายเอ๋ย เอ๋ยไว้ ทำไมทบทวน
ท่านทั้งมอง มองใส่ นำใจคอ
มาก็คือขอ สงสัย ใจทนาย.
เมื่อท่านคิด เนื้อความ ไปตามธรรม
ก็เหมือนนำ เทพธิดา ไปจากตัว
พันใจจะ งามาย เช่นควายวัว
และช่วยตัว คุ้มวาง ทนทางไป.
ข้อสงสัย ใจจะรวม คอยหาที่
ว่า "คนเรา มีที่ ที่ตรงโทษ"
ท่านเคยคิด คุ้มบ้าง หรืออย่างไร
ถึงแม้ใน ภายคุณ วานทน.
อะไรเป็น คุ้มนี้ มีน้อยมาก
วานกระซอก ออกมา ออย่าโช
ให้เขาเห็น ว่าประเสริฐ โศกเข็ด
เขาจะดู อย่างบ้าง ฝ่ายข้างนี้.

คนหรือสัตว์ เกิดมา กินอาหาร
มีอาหาร คุ้ยกับกิน ไม่ฉันหนี
รู้จักใครๆ ในกลดกลาด สามารถ
โยวจี เรียกร้อง ไม่พ้องกัน.
หนึ่งมนุษย์ หนึ่งสัตว์ เกี่ยวข้องกัน
เนาสถาน ร่วมโลกา คุ้ยกัน
มีเรื่องราว นานา สารพรรณ
แคว้นกัน ขอถาม ถึงความดี.
ใครยอมเห็น ข้างผู้ดีความ เมื่อคายลง
เจ้าของคง ใดส่วน ซึ่งเป้นศรี
คือเขาหนึ่ง เปื่องา รวคามิ
จะเข่าจี ชื่อชาย ถึงช่วยกัน.
แมกกระดูก ยังขาย ใจพิศมัยมาก
ใครอยาก ปักมา คุ้ยกัน
ส่วนคนเรา คุ้ยกัน ลงกับคุ้ย
ใครจำหนาย ขานมัน ไม่เห็นดี!
ปึงกว่านั้น ขำร้าย คงจ่ายเงิน
ทองวิ่งเคิน ตกเค่า คุ้ยเอา
ถึงจนยาก ขายฝาก ทรัพย์ที่มี
เพื่อเอาดี ปักากัน สุนเอา.

ก่อนหน้า
หน้า ๑๒.

ทั้งกระดูก หนึ่งเนื้อ ไม่เหลือเหลือ
ไหมไม่พอ ร่างกาย ใหไฟเผา
ไม่เห็นใคร ชื่อหา ศิลาเรา
เสร็จแล้วเขา หึงเหี่ยว ไม่เสียวัน.
"นั่น! คนเรา มีที่ ที่ตรงโทษ"
เห็นหรือไร นอกบ้าง ข้างเบาแสด
ยื่นนอนเนา ใครเล่า จะเสียใจ
ถึงพ่อแม่ ก็ต้องหึง อยากรังใจ.

(ก่อนหน้า หน้า ๑๒, ๑๓, ๑๔)

ใจเดิม
แต่ คุ้มมนุษย์ ยิ่งสุดใจ
เพียวร้องไห้ สามเษิน เป็นใส่
บ้างกินปลา กินเนื้อ เช่นเสือโคร
พันเขี้ยวโต คือยักษ์ป่า เทียวหากิน.
ลงคิดดู มนุษย์ สุกจะแปลก
สมัยแรก เรียกว่า อาวุธ
จะพูดจา บ้าไม่ ใครยิน
ใช้แต่หิน เป็นเครื่องมือ ถือกับตน.
สมัยสอง ร่องมา อาวุธเหล็ก
คนค่อยเล็ก ส่วนใจ ยิ่งโหด
รู้จักทำผิดมาใส่ ใดทุกคน
คนใจคน คุ้ยกัน คุ้ยกัน
ใช้ประโยชน์ คุ้ยกัน คุ้ยกัน

สมัยสาม รุทรา สักวันมาถึง
 ความไกลเคียง รวป่า ที่อาศัย
 โมคองเว รอนทา ความป่าโพ
 ก็ยังได้ ก็ขุนธอน ตอนรำคาญ.
 สมัยสี่ มีปีศา นัยว่าเหมาะ
 รู้จักเพาะ พืชงาม ความสวน
 เรียกสมัย เพาะปลูก ถูกความถาวร
 แคว้นนาน กว่าจะเป็น โคนนี้มี.
 นัยด้วยแดน สมัยมี นิกำหนด
 ใจถอยหมก ~~พ~~คอบบาง สำอางศรี
 รู้จักคิด ของแปลกๆ แดกวิธี
 พังถวิ อักษรศาสตร์ รูวาคำ
 รู้จักคิด กอโลก เครื่องไฟฟ้า
 มีตำรา ราชครู คู่กัน
 ความรู้เหนือเหนือ ขอให้จำ
 ว่าคนคำ ความคืน เมื่อหมอนี่
 ตอนต้นต้น วงศ์ ของมนุษย์
 ที่เหยียดๆ มั่งงาม ความโพธิ
 โศกเริ่มก่อ หุดถอนโกร ในโลกีย์
 ถึงโมตี ก็นับว่า เป็นอาจารย์.

๒๕๖๖
 ๒๕๖๖

สิ่งไหนที่ สักได้ ในครึ่งแรก
 ไม่แปลก ~~เพราะ~~ ยังคิด ไม่วิถาวร
 พอคนนั้น คายตัว ไปกับกาล
 ภายหลัง คิดอ่าน เหนยต้นไป
 คนแรกจับ สักว่า เขามาเสี่ยง
 สักได้เพียง ~~ด้วย~~ ~~ใช้การ~~ ~~ใช้~~ ~~ขึ้น~~ ~~ไม่~~ ~~รับ~~ ~~ได้~~
 คนที่หลัง รุบสม พืชพรรณได้
 เป็นสักวิชา นิสัย ไม่เสือกงาน.
 กระทั่งรู้ วิทมน อุภมร
 มาเซซก โอชา แห่งอาหาร
 ไซมอนเขา หนึ่งจ่า นานาการ
 ฝั่งรูอ่าน ~~ที่~~ ~~เป็น~~ ~~คน~~ ~~ที่~~ ~~มี~~ ~~ชื่อ~~ ~~ว่า~~ ~~รูท~~ ~~ใน~~ ~~โลก~~ ~~นี้~~.
 คอยประคอง คัดเบียด เพี้ยนจากเถา
 จนเพรีเพรา ไปทุกท่า เจ้าอาเฮย
 แต่ที่แท้ ที่แรกเอา คนเถาเคย
~~รูท~~ ~~ใน~~ ~~โลก~~ ~~นี้~~ ~~มี~~ ~~ชื่อ~~ ~~ว่า~~ ~~รูท~~ ~~ใน~~ ~~โลก~~ ~~นี้~~
~~พ~~ ~~ค~~ ~~อ~~ ~~บ~~ ~~บ~~ ~~า~~ ~~ง~~ ~~ส~~ ~~รี~~ ~~น~~ ~~ี่~~
 นับว่ายิ่ง มีวิชา และสามารถ
 ยิ่งถาก ขึ้นทุกยุค ยิ่งสุธี
 ถูกหนานเหนือ ยิ่งง่าย สบายดี
 เพราะอะไร ในวิถี ที่นิยม.
~~รูท~~ ~~ใน~~ ~~โลก~~ ~~นี้~~ ~~มี~~ ~~ชื่อ~~ ~~ว่า~~ ~~รูท~~ ~~ใน~~ ~~โลก~~ ~~นี้~~

ทั้งความรู้ ความเห็น ช่างเจนจบ
 ยิ่งพิศมัย แล้วใจ ยิ่งไม่หา
 ขอบพรวง โศก โศก แก่โศมา
 ยิ่งนานเข้า ยิ่งทวี วิถีการณ.
 จนเกิดองค์ สรรเพชญ์ ภูมิบรรลุ
 ที่สามารถ ขามดวง ทรงสงสาร
 ทรงสอนสัตว์ สกนาศ หนทางพาด
 ประคองการ ~~ที่~~ ~~มี~~ ~~ชื่อ~~ ~~ว่า~~ ~~รูท~~ ~~ใน~~ ~~โลก~~ ~~นี้~~ ~~มี~~ ~~ชื่อ~~ ~~ว่า~~ ~~รูท~~ ~~ใน~~ ~~โลก~~ ~~นี้~~
 พวกเราทั้ง หองชาย ไหว้สุช
 โศกพิศมัย นัยว่าเสศ ประเสริฐสุนทร
 หุกาหวน ลวงมา ล้วนการณ
 เกยอุทมน โสภณา วิชากร.
 แต่ทุกหน เมื่อค้าย รวงกายหวน
 ไหว้แกนสาว เพ็ญเปือ เปนเหยื่อหนอน
 แม่กุศ โศกประเทสิง เชิงคอกอน
 ยิ่งเคียดกรอน ทรงทำศก มินขุหวน
 "นี่" คนเรา มีดี ที่ครองใจ
 จึงนำให้ คนรัก เปนตักฐาน
 ถึงทำให้ เขาจน นบศักดิ์การ
 เพราะเป็นพาด หรือบัณฑิต จงคิด!

๒๕๖๖

(๑๓.)
 นี่แน่ท่าน สหายเจ้า อ่าวว่ากัน
 ทุกคืน ~~ข้าง~~ ~~เดียว~~ ~~ฟัง~~ ~~เสีย~~ ~~หู~~
 ันขอ ~~อัน~~ ~~ล้วน~~ ~~ทุก~~ ~~คน~~ ~~จะ~~ ~~มี~~ ~~ชื่อ~~ ~~ว่า~~ ~~รูท~~ ~~ใน~~ ~~โลก~~ ~~นี้~~ ~~มี~~ ~~ชื่อ~~ ~~ว่า~~ ~~รูท~~ ~~ใน~~ ~~โลก~~ ~~นี้~~
 เมื่อคำ ~~ว่า~~ ~~แล้ว~~ ~~จง~~ ~~ทำ~~ ~~ให้~~ ~~อ่ำ~~ ~~ไฟ~~.
 อยุธยาหลงคน ว่าเราจน ควยสินทรัพย์
 แต่มัวจับ กลุ่มชาติมิตร ฝึกวิสัย
 อยุธยาติด ว่าเป็นคน เกิดถิ่นไกล
 อันช่างเลือก ผู้พิสัย เกิดโพธิวัน.
 อยุธยาทอจิตร คิดว่า อายุน่า
 เพราะที่แท้ คนใด โศกอาสัน
 อยุธยาเพื่อตี คำจะสคว ว่าชั่วครัน
 ที่ชั่วนี้ เพราะใจ ไม่มุ่งดี.
 อยุธยาตั้งจิตร คิดช่าง ทางศึกษา
 หาวิชา ช่วยตัว อายามัทธิ
 อยุธยา พยายามสร้าง หนทางมี
 สิ่งไหนอบ คอยทวี ไม่ก็วัน.
 อยุธยา คิดผูก ~~ขึ้น~~ ~~คน~~ ~~ที่~~ ~~พ~~ ~~น~~ ~~ย~~ ~~า~~ ~~ก~~
 หนสำนึก ~~ผู้~~ ~~คง~~ ~~มา~~ ~~ไม่~~ ~~อา~~ ~~ส~~ ~~ย~~
 อยุธยา ชื่อเสียง เอาเยี่ยงกัน
 โศกพรหม อิวหนา ว่าลูกชาย.

๑
 ๑. ใจถนอม กล่อมเกลี้ยง เลี้ยงครอบครัว
 ให้สมทั่ว ทนอเน้อ สืบเชื้อสาย
 ๒. ใจรัก รักทั่ว ถึงวัวควาย
 ใฝ่ทำร้าย สรรพสัตว์ ไหซัดคน.
 ๓. ใจตั้งจิตร เมตตา อารีรอบ
 คามระบอบ ยดเนบ เป็นแบบแผน
 ๔. ใจประกอบ กุศลสร้าง ข้างเมืองแมน
 หวังสุขแสน แคนสวรรค์ เปนหลังไป!
 (เชอฉินเด็ก กึกกา ทาวี)
 ให้พบว่า เราคือ โคทางไหน
 ใจทำทาง นั้นค้อยา ออย่าปล่อยให้
 คงจะไค้ พยผล ทนทางนี้.
 อันพรหมไม้ สัตว์ป่า ผิดกว่าคน
 มีกอดกล หนึ่งงา เปนภาณี
 ลูกไม้เหลือง หลงมา วาคามิ
 ฝูงสัตว์สิ้น ชีวิต มีคนกิน.
 เนื้อหนังเรา เน่าหนอง ใครทอนอยาก
 กลับมีมาก ~~.....~~ ~~.....~~
 เพราะเหตุไร ไส้ความ ไปควมจิ้น
 เปนระบิล แบบฉบับ ไวกัยกาล.

816 5-2/2 (ค๑๑)

เหตุนี้หนอ ขอท่าน อยานาน. นึก
 จงรีบตริก ครอบความ คามบรรพชา
 เรอาลัย โลกนี้ มีโซนา
 ๑๑ จะลาช ชีพม้วย ไปด้วยกัน.
 โลกนี้เปรียบ เหมือนศาลา ให้อาลัย
 ประเดี้ยวใจ ผอนพัก แล้วจักมัน
 ทางที่นี้ เมื่อพรวก ไปจากมัน
 ๑๒ ~~.....~~ ~~.....~~
~~.....~~ ~~.....~~
~~.....~~ ~~.....~~
 ไม่เศร้าโศก พันภัย สมายแสน
 ๑๓ ~~.....~~ ~~.....~~ }
 ใจเป็นแดน ชิมสุข ชิมทุกกาล.
 อันความดี ของท่าน กาลก่อน
 ที่ท่านสอน ไว้ประจักษ์ เปนหลักฐาน
 เราเกิดมา อาลัย ~~.....~~
 ๑๔ ~~.....~~ ~~.....~~
 ชัดรพวกเรา เน่าหลัง อยู่นิ่งสุข
 ๑๕ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๑๖ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๑๗ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๑๘ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๑๙ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๒๐ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๒๑ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๒๒ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๒๓ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๒๔ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๒๕ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๒๖ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๒๗ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๒๘ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๒๙ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๓๐ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๓๑ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๓๒ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๓๓ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๓๔ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๓๕ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๓๖ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๓๗ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๓๘ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๓๙ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๔๐ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๔๑ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๔๒ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๔๓ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๔๔ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๔๕ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๔๖ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๔๗ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๔๘ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๔๙ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๕๐ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๕๑ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๕๒ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๕๓ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๕๔ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๕๕ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๕๖ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๕๗ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๕๘ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๕๙ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๖๐ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๖๑ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๖๒ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๖๓ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๖๔ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๖๕ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๖๖ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๖๗ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๖๘ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๖๙ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๗๐ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๗๑ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๗๒ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๗๓ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๗๔ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๗๕ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๗๖ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๗๗ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๗๘ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๗๙ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๘๐ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๘๑ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๘๒ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๘๓ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๘๔ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๘๕ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๘๖ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๘๗ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๘๘ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๘๙ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๙๐ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๙๑ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๙๒ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๙๓ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๙๔ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๙๕ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๙๖ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๙๗ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๙๘ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๙๙ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๑๐๐ ~~.....~~ ~~.....~~

๑๑
 ๑. ทำความดี เบื้องหนี่ ที่กางเกา
 ไหมบางเบา เขวักคง คงไม่เขิน
 ลูกหลานเห็น เปนตัวอย่าง ไหมบางเมิน
 กงทำเกิน ไปกว่า ปุศาตม.
 ๒. กระจุก ~~.....~~ กิทธิ ชื่นศรีแสง
 เปนเวียรนง รั้งบาศ การกุศล
 ๓. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๔. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๕. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๖. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๗. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๘. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๙. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๑๐. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๑๑. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๑๒. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๑๓. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๑๔. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๑๕. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๑๖. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๑๗. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๑๘. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๑๙. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๒๐. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๒๑. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๒๒. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๒๓. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๒๔. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๒๕. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๒๖. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๒๗. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๒๘. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๒๙. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๓๐. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๓๑. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๓๒. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๓๓. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๓๔. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๓๕. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๓๖. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๓๗. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๓๘. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๓๙. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๔๐. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๔๑. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๔๒. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๔๓. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๔๔. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๔๕. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๔๖. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๔๗. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๔๘. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๔๙. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๕๐. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๕๑. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๕๒. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๕๓. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๕๔. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๕๕. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๕๖. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๕๗. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๕๘. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๕๙. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๖๐. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๖๑. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๖๒. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๖๓. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๖๔. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๖๕. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๖๖. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๖๗. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๖๘. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๖๙. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๗๐. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๗๑. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๗๒. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๗๓. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๗๔. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๗๕. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๗๖. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๗๗. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๗๘. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๗๙. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๘๐. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๘๑. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๘๒. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๘๓. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๘๔. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๘๕. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๘๖. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๘๗. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๘๘. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๘๙. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๙๐. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๙๑. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๙๒. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๙๓. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๙๔. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๙๕. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๙๖. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๙๗. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๙๘. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๙๙. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~
 ๑๐๐. ~~.....~~ ~~.....~~ ~~.....~~

" สิริवास "

๒๐ ๒๒๖.๑๗

เขียนที่ ศาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๐

ผมเรียนนายยังได้ทำทราบ
ท่านเจ้าพระคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์มีประสงค์อยากจะทราบว่ ในการที่ท่านได้มาที่คณะธรรม-
ทานและสวนโมกขนิถุ์นั้น มีเสียงหรือเป็นผลอย่างไรขึ้นบ้าง ขอได้กรุณาตอบให้ผมทราบด้วย เพื่อจะได้กราบเรียน
ท่านต่อไป เมื่อเร็ว ๆ นี้ผมมีมาเรียนถามเช่นนี้ฉบับ ๑ แต่อาจไม่ถึงก็เป็นได้ หวังว่าได้ทำสบายดี

ขอแสดงความเคารพ
ดุจพากย์สุวัฒน์

เขียนที่ ศาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วันที่ ๑๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๐

นมัสการเรียนมายังได้ทำทราบ

ท่านเจ้าพระคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์มีประสงค์อยากจะทราบว่ ในการที่ท่านได้มาที่คณะธรรม-
ทานและสวนโมกขนิถุ์นั้น มีเสียงหรือเป็นผลอย่างไรขึ้นบ้าง ขอได้กรุณาตอบให้ผมทราบด้วย เพื่อจะได้กราบเรียน
ท่านต่อไป เมื่อเร็ว ๆ นี้ผมมีมาเรียนถามเช่นนี้ฉบับ ๑ แต่อาจไม่ถึงก็เป็นได้ หวังว่าได้ทำสบายดี

ขอแสดงความเคารพ

ดุจพากย์สุวัฒน์

len

สำส่น

กับ

สมเต็จ ๆ

ชาวบ้านโดยรอบพุมเรียงและ
ไชยาได้พากันนำภัตตาหารมา
ถวายและจัดเลี้ยงพระ เมื่อครั้งที่
สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (เจริญ
ญาณวโรดระ) วัดเทพศิรินทร์ มา
เยี่ยมสวนโมกข์เมื่อปี ๒๔๔๐ การ
มาเยี่ยมครั้งนี้ ได้ให้กำลังใจแก่
งานของพระมหาเจี๊อมและคณะ
ธรรมทานเป็นอย่างมาก

วัดเสนาบดีกรมท้าวต กวุงเทอ ๗

วันที่ ๕ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๐

พระครูโถกนเจกดีการาม เจ้าคณะแขวงไชย และพระมหาสีงม สำนึกนกรัง

เรียนท้าวตถึงกวุงเทอ ๗ ถึงใจจะตั้งข่าวคนโศกนาศาไรกรวย
แก้กักรุระมาก ทาเวลาว่างไม่ทอชไกรวมถึงกักรัง จึงตั้งข่าวไกรวม คือ

๑. ไปกักรังไกรที่ ๑๖ ลุยกากน กักรังถึงที่ ๑๕ มิถุนายน รวม ๑๕ วัน ๒.

รวมระยะทางตั้งไปตั้งกักรังประมาณ ๘๓๘ ก.ม. หรือ ๑๐๘๖๐๐ ไร่ ๓.

กักรังรวมกักรังรวม ๑๕ แห่ง ๔. กักรังเมืองตั้งไปกักรังรวม ๑๖ กักรังเมือง

๕. ปุฏนัยสถานไมราดวัดกักรังและกักรังประเทศตามกักรังเมืองวางท้าวไมระมา

แล้ว ๕๕ แห่ง ๖. เทศนาสอนประชาชน ๕๕ กักรัง ๗. รวมกักรังรวมระยะ

มาก ๕๘๐๓ กน ๘. รวมกักรังกักรังประชาชน ซึ่งไกรกักรังท้าวไวส์กักรังดาวาร

และกักรังที่ไปเทศนามัน ๆ ๑๖. ๕๕ บาท ๙. รวมกักรังถึงรวมกักรังรวมไป

๔๐๕๐ ไร่ และไปท้าว ๕ กักรัง ๒๐๐๐๐ ละบับมีเสอ ๑๐. ประชาชนกักรังรวม

อีกกักรังกักรังที่มากักรังท้าวไวส์และกักรังถึง กักรังถึงมาเขียนประมาณ ๒๕๕๐

กน ๑๑. กักรังกักรังที่ เป็นกักรังกักรังกักรัง กักรังกักรัง กักรังที่ เป็นกักรังกักรังกักรังที่ เป็น

กักรังกักรัง ซึ่งกักรังกักรังกักรังกักรัง กักรังกักรังกักรังกักรังรวม ๓๐ กน

ซึ่งกักรังกักรังกักรังกักรังนี้ ไกรรับการปฏิสังขารกักรังกักรังกักรัง

ที่เขียนให้กักรังกักรังกักรังกักรังเป็นกักรังกักรัง กักรังกักรังกักรังกักรัง กักรังกักรัง

ว่า กักรังกักรังกักรังกักรังกักรัง กักรังกักรังกักรังกักรัง กักรังกักรังกักรังกักรัง

กักรังกักรังกักรังกักรังกักรัง กักรังกักรังกักรังกักรัง กักรังกักรังกักรังกักรัง

กักรังกักรัง กักรังกักรังกักรังกักรังกักรัง กักรังกักรังกักรังกักรังกักรัง

ไกรรับการปฏิสังขารกักรังกักรังกักรังกักรัง

ไกรรับการปฏิสังขารกักรังกักรังกักรังกักรัง

๒๒

[๒๐๑]

เขียนที่.....
 วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ๒๕.....

ในกิจการสวนโมกขและตัวได้เท่า นึกถึงได้เท่าบ่อย ๆ ได้ทำเป็นกระดุกสันหลังของคณะนี้. ได้แนะนำวินัยบางข้อ นับ
 แต่แรกออกจากกรุงเทพฯ ก็ตั้งใจแล้วว่าคณะธรรมทานเป็นแห่ง ๑ ที่จะแวะเยี่ยมจงได้. ได้ทำพระนมมือป้ายหน้าตามไปทาง
 ท่านจนกระทั่งรถไฟลับตา (ข้อนี้ได้ยินพูดเป็นครั้งที่ ๒ ๓ ๔ แล้ว) ท่านปรารภด้วยว่า ตั้งใจจะเขียนจดหมายมายังได้เท่าก็ยัง
 ไม่ได้เขียนไม่ว่าง มีเรื่องหนังสือที่ได้เท่าขอให้ตรวจได้โน้ตๆ ไว้บ้างแล้ว. หวังว่าจะให้อภัยที่ท่านได้ดูจดหมายนั้น ยิ่งกว่านั้น
 อีก เมื่อท่านดูแล้วให้มหาปิ่นผู้ไปด้วยดูอีก ทั้งนี้เพื่อโมทนาและเป็นกันเอง. ผมปกติเย็นๆ ตามเคย

โดยเคารพเสมอ
 ดุลยพากย์สุวัฒน์

ในกิจการสวนโมกขและตัวได้เท่า นึกถึงได้เท่าบ่อย ๆ ได้ทำเป็นกระดุกสันหลังของคณะนี้. ได้แนะนำวินัยบางข้อ นับ
 แต่แรกออกจากกรุงเทพฯ ก็ตั้งใจแล้วว่าคณะธรรมทานเป็นแห่ง ๑ ที่จะแวะเยี่ยมจงได้. ได้ทำพระนมมือป้ายหน้าตามไปทาง
 ท่านจนกระทั่งรถไฟลับตา (ข้อนี้ได้ยินพูดเป็นครั้งที่ ๒ ๓ ๔ แล้ว) ท่านปรารภด้วยว่า ตั้งใจจะเขียนจดหมายมายังได้เท่าก็ยัง
 ไม่ได้เขียนไม่ว่าง มีเรื่องหนังสือที่ได้เท่าขอให้ตรวจได้โน้ตๆ ไว้บ้างแล้ว. หวังว่าจะให้อภัยที่ท่านได้ดูจดหมายนั้น ยิ่งกว่านั้น
 อีก เมื่อท่านดูแล้วให้มหาปิ่นผู้ไปด้วยดูอีก ทั้งนี้เพื่อโมทนาและเป็นกันเอง. ผมปกติเย็นๆ ตามเคย

โดยเคารพเสมอ
 ดุลยพากย์สุวัฒน์

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
 พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต
 คณะกรรมการราษฎร
 ศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่

เชียงใหม่
 วันที่ ๓๐ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๘๐

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
 คณะกรรมการราษฎร
 ศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่

หม่อมหลวงเลื่อนใส ในรัชสมัย สมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
 ปฐมภิษอบุชเชอ ซึ่งแม่จากดัดตนแล้ว มีกตัญญูต่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
 และพระบรมราชินีนาถ ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง
 เจ้าพนักงานรับใช้สมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบรมราชินีนาถ
 ได้มีคำสั่งว่า จะว่าพหุกิจซึ่งผูกพันมาแต่ปี ๒๔๗๕
 เล่ม ๒๖ ซึ่งหม่อมหลวงเลื่อนใส ขอบแล้ว ซึ่งจะมีหนังสือว่าไป
 เจ้าพนักงานรับใช้สมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบรมราชินีนาถ
 จะว่าพหุกิจ ซึ่งได้ไปไปเสียก่อนตั้งรับใช้
 ให้หม่อมหลวงเลื่อนใสรับใช้จากที่ใหม่แล้วอีก
 เล่ม ๒๖๓ ซึ่งไปทางไปรษณีย์ พร้อมไปกับหนังสือ และผูกพัน
 ไปให้หม่อมหลวงเลื่อนใสรับใช้ ๒๖๓๓ ซึ่งพอใจใหม่เล่มใหม่
 มีชื่อเขียนตามที่มีในหนังสือพิมพ์ฉบับนี้ ซึ่งไม่มี
 เพราะผูกพันซึ่งหม่อมหลวงเลื่อนใสรับใช้ใหม่
 ส.จ. พงศ์มหาราช

๑๑

๘๑

สวนโมกข์ พนมเรียง ไชยา

วันที่ ๑๖ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๐

กราบเรียน โศกเท่างรุณา ที่เคารพอย่างสูง

ลิขิตของโศกเท่างรุณา ลงวันที่ ๓๐ ตุลาคม นั้น เกตุภักระดมได้รับแล้ว ด้วยความชื่นชมซาบในพระ เกตุพระคุณอย่างยิ่ง. พวกเกตุภักระดม มีความระลึกถึงโศกเท่างรุณาอยู่เสมอ มีอนุสาวรีย์อย่างดี เนื่องจากได้เกิดมีการขนานนามตนอย่าง ที่โศกเท่างรุณานั่งอิงแสดงธรรมในคืนวันนั้น ว่า "ยางสมเด็จ" กันขึ้นเองโดยไม่รู้สีกตัว. มันถูกเอียนนามเสมอแทบทุกวัน ในเมื่อผ่านไปมา หรือมีธุระอะไรกันแกวั้น. และตั้งใจกันอยู่ว่า จะให้เป็นที่แสดงธรรมกลางแจ้งประจำในสวนโมกข์ในกาลต่อไป ด้วยความรู้สึกพอใจ ในมงคลนามอันนี้.

ตามที่โศกเท่างรุณาได้กรุณาแก้คำผิดบางคำของหนังสือเล่มก่อน ส่งไป ด้วยนั้น เป็นพระคุณแก่คณะธรรมทานไม่น้อย บางคำเป็นความรู้ใหม่, บางคำผิดเพราะทางโรงพิมพ์ตรวจปรุ่พกันสะเพร่าไปบ้าง และเกตุภักระดมไม่มีโอกาสตรวจปรุ่พเคย บางคำก็เป็นเพราะเกตุภักระดมหรือผู้เขียนอื่นๆ เขียนผิดไปตั้งแต่ตนฉบับที่เขียน มักมีการขลุ่ขลุ่สั้กเสมอ เพราะบางกราวทางก็มีงานที่จะต้องทำประกั้กันจนตาลายหรือเหนื่อยใจ. ในคราวหลังจึงได้พยายามสำรวมให้ยิ่งขึ้น. สำหรับคำที่แสดงมาจากบาลีและสันสกฤต เกตุภักระดมก็ยังไม่เคยได้ศึกษาให้เข้าใจทุกแห่งอย่างทั่วถึง การที่โศกเท่างรุณาแก้ ดั้กเตือนไปนั้น ทำให้เกตุภักระดมรู้สึกโย่การที่จะพยายาม เก็บเล็กผสมน้อย ศึกษาไปเรื่อยๆยิ่งขึ้น.

หนังสือ ๕ เล่ม เกตุภักระดมได้รับแล้ว พร้อมกับลิขิต มีบางเรื่องและบางตอน ที่จะดั้กขึ้นทำการโธมณาช่า เพื่อประโยชน์แก่ประชาชน และเป็นการรวบรวมโอวาท อนุสาสน์ของโศกเท่างรุณาไว้ในหนังสือ

ของ และรรมทานด้วย. บางเรื่องที่จะได้คิดลงแต่บางตอนสั้นๆ นี้ เพราะ
รู้สึกว่าคุณค่าอันอ่าน จับใจและได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษ ได้ประโยชน์
ดีกว่าที่จะลงทั้งพิศ ในคราวเดียวหลายๆ หนความ.

เกล้ากระผมมีความรู้สึกตรงตามที่ไต่เท้ากรุณาปรารภไป ในข้อที่เรื่อง
อันควรจะสนทนา มีมากกว่าที่โอกาสอำนวย ในคราวที่ไต่เท้ากรุณาและ
เยี่ยมสวนโมกข์ฯ ซึ่งที่แท้ เกล้ากระผมจนจะได้รับความรู้จะไว้มากกว่า
นี้มาก แต่อย่างไรก็ตาม เกล้ากระผมยังหวังเป็นอย่างยิ่ง ในโอกาสหน้า
อยู่เสมอ. เมื่อใด เกล้ากระผมได้มากรุงเทพฯ อีก เมื่อนั้นคงจะได้กับ-
เท้าความหวังให้ทยอยลงไปไต่บ้าง ความแต่ที่ไต่เท้ากรุณาจะเปิดโอกาส.

หนังสือเรื่องเรือนใจของไต่เท้ากรุณานั้น ฉายาที่ผู้ให้เขียนหนึ่งของ
เกล้ากระผมพอใจมาก และได้ประพันธ์ขึ้นเปกภาพย์กลอนจนจบ มีเนื้อความ
บริบูรณ์เท่าของเดิม แต่ฉีกากวีนิพนธ์ของแก ไม่สู้จะทันสมัยเท่า น่าจะ
คงแก้ไขกันอีกครั้งหนึ่งความที่ควร แล้วคิดกันจะพิมพ์ออกอีกส่วนหนึ่ง คู่
กับสำนวนร้อยแก้วเทศนา เพื่อคนบางพวกที่พอใจภาพย์กลอน ซึ่งชวน
ให้จำได้ง่ายมาก.

ที่สุดนี้ เกล้ากระผมขอหมัสการมาด้วยความเคารพอย่างสูง อัน
เป็นทุกศบรณาการเท่าที่เกล้ากระผมจะมี, และหวังอยู่ว่าในโอกาสหน้า
การไต่มาหมัสการไต่เท้ากรุณาด้วยตนเอง คงจะเป็นของเกล้ากระผมอีก.

ด้วยความเคารพในไต่เท้ากรุณาผู้มีพระ เกษพระคุณยิ่ง,

ของเกล้ากระผม

พรสภานโธม อิศกรปณฺธิ

คุณพ่อที่หน้าบ้านพักผู้มีพสก
ษาที่สวนสัตว์อยุธยา
พ.ศ. 2481.
๑๘. ๑. ๘๑
อยุธยา

สวนโมกข์ พนมเรียง ไชยา

วันที่ ๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๑

กราบเรียน ได้เท่ากรุณา ผู้มีพระเดชพระคุณอย่างสูง
 เกตุกรรมได้กลับไปถึงที่อยู่แล้ว โดยแวะรายทางไปเรื่อยๆ.
 เรื่องต่างๆ ที่เป็นความรู้ใหม่นั้น เกตุกรรมได้เริ่มลงมือพิจารณาอย่าง
 ชำนาญแล้ว มีความสัทธาเกิดขึ้นในการที่จะรับใช้หรือเสียสละขงประการ
 สำหรับการเผยแพร่ เปลี่ยนความคิดนึกเก่าของเพื่อนนักธรรมด้วยกัน ถ้า
 ได้เท่ากรุณาจะมีการใช้สอยเกตุกรรมได้บ้างประการใด ในงานนี้ ได้
 โปรดให้เกตุกรรมมีส่วนรับใช้บ้าง การเปลี่ยนความคิดนึกของเพื่อน
 นมมย์ด้วยกันให้แจ่มใสขึ้น เป็นงานที่เกตุกรรมชอบอย่างยิ่ง.
 เครื่องแก้ว ได้ไปถึงคณะธรรมทานโดยเรียบร้อยแล้ว มีตก
 หักบ้าง ก็เพียงชิ้นเดียว.

เกตุกรรม จักงานใหม่ขึ้นอีกขึ้นหนึ่ง คือการอบรมสามเตร
 ชุดหนึ่ง ให้มีความรู้ความสามารถที่ทันสมัย ด้วยหวังอยู่ว่า ในหลายปีข้าง
 หน้า จะสามารถเป็นผู้สอนศาสนาได้แก่ของตัว หรืออย่างน้อยถ้าสึกออกไป
 ก็จะเป็นอุบาสก ที่รับใช้พุทธศาสนาอย่างแท้จริง. เกตุกรรมตั้งใจจะอบรม
 รมโดยตนเอง ในเวรว่าง. ถ้าได้เท่ากรุณาจะมีโอกาสในเรื่องนี้ประการ
 ใดบ้าง โปรดกรุณาแก่เกตุกรรมด้วย.

พวกเกตุกรรม ระลึกถึงได้เท่ากรุณา ด้วยความเคารพและ
 ซึมซาบในพระ เฑชพระคุณอยู่เสมอ.

ควรมีควร แล้วแต่จะกรุณา

เขียนที่วัดโพธิ์มหาธาตุ ๖๖๖ (ไปรษณีย์)

วันที่ ๑๔ เดือน สิงหาคม พระพุทธศักราช ๒๔๘๑

นายพรหมเชื้อน ซึ่งไปส่งผู้พิพากษา
ซึ่งได้ยื่นหนังสือขอขมาต่อท่าน (เขียน
ว่า) ซึ่งไปมาตามท้องที่ในเขตจังหวัด
ซึ่งขอขมาต่อท่านผู้พิพากษาแล้ว และขอขมา
ต่อผู้พิพากษาแล้ว

๖ ซึ่งส่งไปยังผู้พิพากษา
ตามท้องที่ในเขตจังหวัด และขอขมาต่อท่าน
ในเขตจังหวัดแล้ว ผู้พิพากษาผู้พิพากษา
ผู้พิพากษาผู้พิพากษาผู้พิพากษาผู้พิพากษา
ผู้พิพากษาผู้พิพากษาผู้พิพากษาผู้พิพากษา

ในเขตจังหวัดผู้พิพากษาผู้พิพากษา
ผู้พิพากษาผู้พิพากษาผู้พิพากษาผู้พิพากษา
ผู้พิพากษาผู้พิพากษาผู้พิพากษาผู้พิพากษา
ผู้พิพากษาผู้พิพากษาผู้พิพากษาผู้พิพากษา
ผู้พิพากษาผู้พิพากษาผู้พิพากษาผู้พิพากษา
ผู้พิพากษาผู้พิพากษาผู้พิพากษาผู้พิพากษา

ผู้พิพากษาผู้พิพากษา

ผู้พิพากษาผู้พิพากษา

ผู้พิพากษาผู้พิพากษาผู้พิพากษาผู้พิพากษา
ผู้พิพากษาผู้พิพากษาผู้พิพากษาผู้พิพากษา
ผู้พิพากษาผู้พิพากษาผู้พิพากษาผู้พิพากษา

๑๐๓

[๒๐๘]

เขียนที่ ท่าอากาศยานดอนเมือง
วันที่ ๑๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๑

หม่อมราชวงศ์ ...

จ.ว. ...

สมเด็จพระสังฆราช ...

สมเด็จพระสังฆราช ...

สมเด็จพระสังฆราช ...

สมเด็จพระสังฆราช ...

สมเด็จพระสังฆราช ...

สมเด็จพระสังฆราช ...

สมเด็จพระสังฆราช ...

สมเด็จพระสังฆราช ...

๑๐๘

[๒๐๓]

๓๑) ขอบใจหม่อมเจ้าพรศรีศรี
 งามใจ โชคดีมาก หม่อมเจ้าแก้ว ๑๖
 ทิ้งใจคนพี่, ช่างเขาคิดในใจได้.
 งามใจนี่ พอใจคนใจ
 ใจคนใจคนใจ
 ใจคนใจคนใจ
 ใจคนใจคนใจ

เขียนที่ ศาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วันที่ ๑๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๑

นมัสการเรียนมายังใต้เท้าทราบ

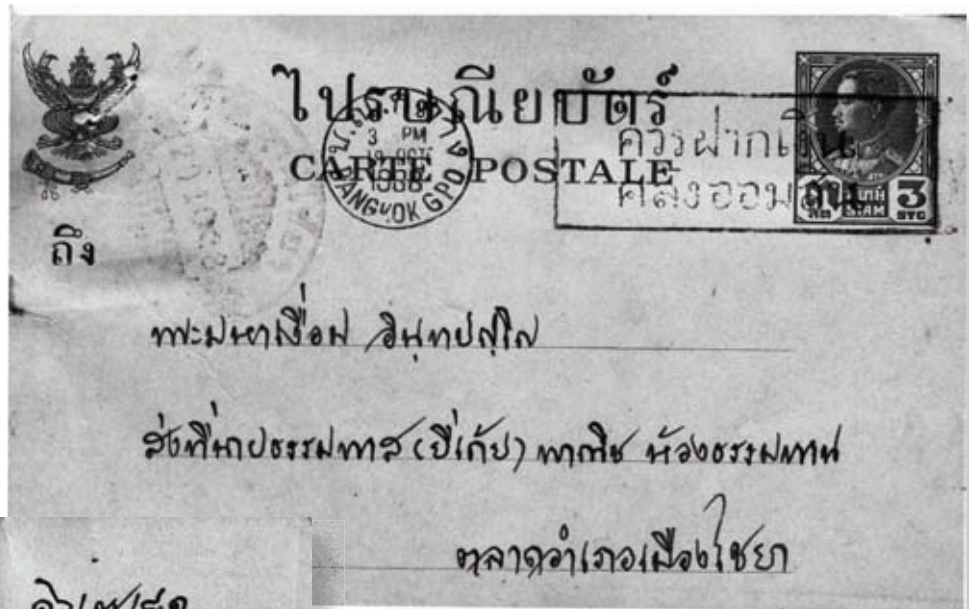
ป.บ.ผมได้รับไว้หลายเวลาแล้ว ผมยินดีที่ถึงสวนโมกขฯ แล้วโดยสวัสดิภาพ หลังจากได้เท้ากลับจากอยุธยาแล้ว ผมได้พบวัดโบราณที่น่าดูและใกล้ๆตาอีก ๒-๓ แห่ง เช่น วัดพระราม (ท่าเมรุพระศพเจ้าอุทอง) วัดเชษฐาราม (ท่าเมรุพระศพพระนเรศวร) วิหารวัดธรรมิกราช ก่อนสมัยศรีอยุธยา ยาวร่วม ๆ ๓๐ วา. นึกถึงใต้เท้า มาครวหลังคงได้นำดูกันอีก.

ได้เพื่อนอีก ๖ คน (หนุ่มบ้าง กลางคนบ้าง) บอกรับหนังสือพุทธศาสนา. ผมได้บอกคุณธรรมทาสแล้ว ดังที่สอดมานี้ ซึ่งผมอนุญาตให้ดูได้.

ผมสบายปกติตามเคย

ด้วยความเคารพ
ดุลยพากย์สุวัฒน์

๑๖ ปี.พ. ๘๑

๒๙ ปี.พ. ๘๑

๑๖/๗/๘๑
 วิชาที่ได้รับ จ.พ. จบแล้ว
 คำว่า นิเทศ ยังไม่พบ
 เรื่องนี้ในนิเทศออก ชื่อ
 นิเทศฯ ถ้าจะดัดแปลงเรื่องก็
 พยายามให้ชัดก็ ก็ควรแปล
 มาแปลว่า คำว่าใจไป มาแปล
 ความว่า ส่วนนี้สามารถดู
 หรือใจของ ผู้พิมพ์ให้ไป
 พยายามออกก็มาแต่งแปล
 สดขร แปลกลีของ ผู้
 ป.ล. ๑ มุขมณฑลที่ พ.ศ. ๒๔๗๑

เขียนที่
 วันที่ ๒๙ เดือน กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๑
 พระมหาเถรวิมล ผู้ที่สมเด็จ
 มีพระบรมราชโองการ
 ให้นำไปตั้งอยู่ที่วัดศาลาธรรมศาลา
 ภาตนิช หัวขอมรรพพาท
 หัวขอมรรพพาท
 ส.จ. พ.ศ. ๒๔๗๑

๘๐๑

๘๐๑

ชมเรียง ไชยา

วันที่ ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๔๑

กราบเรียน ไต่เทวกรรมา ที่เลาทรชอยางสูง

เกล้ากระหม่อมได้รับจดหมายของไต่เทวกรรมาแคว่ทั้งสองฉบับ ด้วยความรู้สึกว่าเป็นพระเดชพระคุณอย่างยิ่ง. การที่เกล้ากระหม่อมยังไม่ได้อตอบจดหมายฉบับแรกนั้น โดยที่เกล้ากระหม่อมคิดว่าจะรอทำต้นฉบับ เรือนใจดำกายย์ ในเสร็จและส่งมาพร้อมกับ เสร็จเรื่องในจดหมายฉบับนั้นไม่สู้จะมีเรื่องควน. บัดนี้เกล้ากระหม่อมได้ช่วยแก้ไขแก้ไขจนเรียบร้อยแล้ว คิดส่งมาว่า ไต่เทวกรรมาพร้อมด้วยจดหมายฉบับนี้. ผู้แต่งเดิมเป็นผู้มีอายุได้ ๒๐ ปีแล้ว มีกใจว่าท้าวไบบนมา ย่างมั่งมีดี เกลาเสมอ. เก่ากระหม่อม คั้นจะนำให้แก้ไขในวันนี้อย่าง ส่วนรับครั้งนี้ เก่ากระหม่อมได้ช่วยแก้ไขใหม่บาง ด้วยเกรงว่าจะหาเก็บไป แต่การแก้ไขของเกล้ากระหม่อมก็แก้ไขไปอย่างที่ยังไม่เข้าใจใจได้มากนัก เพราะเกล้ากระหม่อมไม่มีความชำนาญในวิชาประเภทนี้ เพิ่งจะสมัครใจเป็นส่วนตัวทำด้วยความขี้เกียจ ตลอดเวลา และตลอดอายุในไต่เทวกรรมาได้โปรดกรุณาตรวจแก้ไขตามความประสงค์ทุกประการ.

เรื่องสามเณรนั้น เก่ากระหม่อมได้กำลังพยายามหาความรู้ที่จะสามารถ ในเวลานี้กำลังสอนวิชาภาษาไทยเพื่อสามารถใช้ภาษาของตัวได้เต็มที่ในการศึกษาทางหนา และวิชาคำนวณบ้าง เพื่อใ้สมองคุณเคยกับการคิดอย่างหนักและรวดเร็วขึ้น เพราะโดยมาก เป็นสามเณรที่ยังขาดการศึกษาประเภทนี้. เมื่อออกพรรษาแล้ว หรือเห็นว่าส่วนนี้พอเพียง จะได้เริ่มให้ศึกษาธรรมวินัยตามหลักสูตรนิต รรม ส่วนรับบางรูปเป็นการศึกษาทำ เพราะเข่าที่ศึกษามาแล้ว ยังใช้ไม่ได้ บางรูปก็ได้นิตกรรมเคยแล้ว แต่เป็น

การโดยวางที่เดิกลูกของที่เปื่อยวิสัยของผู้ใด บ่อยเข็ดเกิน ทำ
โทษคงตั้งตนกันใหม่หมด. ถ้าได้เท่ากรวดด้วยเรื่องหนังสือเข็ด
ได้กรวดด้วยหนังสือที่รวมที่เป็นหลักศร ที่ชำระและพิมพ์ใหม่ครั้ง
หนึ่งๆ ครบชุดบริบูรณ์ สำหรับการศึกษาของสามเษรชุดนี้บ้าง.

ส่วนตัวเกิดจากกรรม ของการหนังสือที่รวมเพิ่มอีกสัก
๒เล่ม ถ้าหากว่าที่ได้เท่ากรวดมีหนังสือที่เข็ดขยัก. จะด้วย
เหตุไรก็กล่าวโดยยาก เกิดจากกรรมที่สัพพัญญูในหนังสือเล่มนี้ ที่
แต่งในลักษณะเช่นนี้ มันเหมาะ กับคุณภาพศึกษาแนวทางใหม่มาก
มีเล่มเดียว ไม่พอกันใหม่อ่าน และน่ากลัวว่าแล้วหมดเลย. เกิดา
กรรมพยายามเผยแพร่หนังสือเล่มนี้ เป็นการตอบแทนคุณความดี
แต่ถ้าที่ได้เท่ากรวดไม่มี จะต้องขอความช่วยเหลือทางประการ เกิดจาก
กรรมที่รับความตั้งใจดีอย่างแน่นอน. เพื่อให้ได้เท่ากรวด
หนังสือเข็ดด้วยเกิดจากกรรมมากไปกว่าที่ควร.

เรื่องกล่าว ความสัพพัญญู เกิดจากกรรมมักจะมีเสมอ
ด้วยเหตุไรก็ไม่ทราบ บ้างกรวดมันถึงไปมากใช้ค่าชนิดน้อยๆ
โดยไม่รู้สึกอะไรเลย หนังสือพิมพ์รายวันพบความรูทางศึกษากา
ของเกิดจากกรรมไปมากและเรื่อยๆ จะไม่อ่านเสียเลยก็ได้. มา
จะ เช่นเพราะเหตุนี้เอง. การที่ได้เท่ากรวดได้กรวดที่สัพพัญญูเกิด
กรรมน้อยเช่นนี้ เช่นพระ เศษพระคุณแก่เกิดจากกรรมอย่างยิ่ง,
และ เกิดจากกรรมที่สัพพัญญูใจว่าเป็นบุญกุศลไม่น้อย.

ด้วย ความเคารพในได้เท่ากรวดผู้มีพระคุณยิ่ง
ของเกิดจากกรรม

เขียน

วันที่ ๑๑

เดือน

ตุลาคม

พุทธศักราช ๒๔๘๑

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

สมเด็จพระนางเจ้าสุวัทนาฯ

พร้อมทั้งครอบครัว
ที่ประทับ ณ บ้านเลขที่ ๖๖ ซอย ๖
ถนนวิภาวดีรังสิต กรุงเทพมหานคร
เรียนมาว่า ได้มีคำสั่งให้ไปรับ
เงินค่าจ้างที่ค้างอยู่ ณ บ้านเลขที่ ๖๖
ซอย ๖ ถนนวิภาวดีรังสิต กรุงเทพมหานคร
พร้อมทั้งค่าเช่าบ้านเลขที่ ๖๖ ซอย ๖
ถนนวิภาวดีรังสิต กรุงเทพมหานคร

๒๕๐๓

จึงขอเรียนมาว่า ได้มีคำสั่งให้ไปรับ
เงินค่าจ้างที่ค้างอยู่ ณ บ้านเลขที่ ๖๖
ซอย ๖ ถนนวิภาวดีรังสิต กรุงเทพมหานคร
พร้อมทั้งค่าเช่าบ้านเลขที่ ๖๖ ซอย ๖
ถนนวิภาวดีรังสิต กรุงเทพมหานคร
พร้อมทั้งค่าเช่าบ้านเลขที่ ๖๖ ซอย ๖
ถนนวิภาวดีรังสิต กรุงเทพมหานคร
พร้อมทั้งค่าเช่าบ้านเลขที่ ๖๖ ซอย ๖
ถนนวิภาวดีรังสิต กรุงเทพมหานคร
พร้อมทั้งค่าเช่าบ้านเลขที่ ๖๖ ซอย ๖
ถนนวิภาวดีรังสิต กรุงเทพมหานคร
พร้อมทั้งค่าเช่าบ้านเลขที่ ๖๖ ซอย ๖
ถนนวิภาวดีรังสิต กรุงเทพมหานคร

ร.ด. พุทธโศภิต

ป.ล. คำว่า เมื่อมีใบเสร็จได้ครบถ้วนแล้ว

โปรดส่งใบเสร็จ สิ้นสุดทุกงวด

ตามระเบียบที่แนบมา

พ.พ.๑.

๘๐๖

ทุมเรียง ไชยา

วันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๑

กราบเรียน ได้เท่ากรุณา ที่เคารพอย่างสูง

เกล้ากระผมได้รับจดหมายและต้นฉบับเรือนิจคำภาพยนต์ ด้วยความรู้สึกในพระเดชพระคุณของได้เท่ากรุณา อย่างสูง. เกล้ากระผมจะได้อส่งไปยังผู้ประพันธ์เดิมอีกครั้งหนึ่ง เพื่อจะได้ทราบไว้ และแต่งบันทึกเพิ่มเติมตอนท้ายอีกเล็กน้อย.

หนังสือภาพยนต์ฉบับนั้น มีคนชาวบ้านเป็นอันมาก สามารถท่องจำไว้ คล้ายกับบทมนตร์เลยทีเดียว เกล้ากระผมเคยพิมพ์เรื่องบุญญ์โกศา แจกคราวหนึ่ง สักเกตศู เขาพอใจยิ่งกว่าหนังสือธรรมะสูงๆ กตวงสืบเคิบ ผ่านเข้าไปในบ้าน ขางที่ไคยิมเสียงอาน หรือว่าปากเป็ดคำกันดังลันไป พวกมโนรา ก็ยังอุคสาห์ศักทอนเขาไปร้องบางตอน หวังอยู่ว่าเมื่อเรือนิจคำภาพยนต์ได้พิมพ์ขึ้นแล้ว คงทำคามสนใจในทางธรรมให้เกิดขึ้นในชุมชนบ้านนี้ได้มากทีเดียว.

เกล้ากระผมสังเกตเห็นว่าได้เท่ากรุณาได้สละเวลาตรวจแก้แบบฉบับมาก ผู้บ้านควรจะทราบเรื่องนี้ไว้ด้วย เพราะฉะนั้นในการพิมพ์ เกล้ากระผมขอรับประทานอนุญาตไว้เสียแต่บัดนี้ เพื่อแจ้งให้ผู้อ่านทราบว่า ได้ผ่านการตรวจของได้เท่ากรุณาแล้ว และได้รับการแก้ไขด้วย.

ด้วยความเคารพในได้เท่ากรุณา ผู้มีพระคุณยิ่ง
ของเกล้ากระผม

๒๐๑

ลิมเดจพร: พุทธโฆฬาทน

สวนโมกข์ พุมเรียง ไซยา

วันที่ ๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๒

กราบเรียน โศทเทากรฎา ที่เคารพอย่างสูง

เกล้ากระผมได้รับหนังสือจตุรวิสัย ๘ เล่มแล้วเมื่อเชียว
เมื่อนี้. สึงเกตเห็นที่กระดาษหน้า เป็นลายมือของโศทเทากรฎา
เกล้ากระผมจึงทราบได้ และกราบเรียนมาเพื่อทราบ. เรื่องอริยสัง
เด็กและอริยสังโตมนั้น ทำให้เกล้ากระผมเข้าใจเรื่องทีโศทเทากรฎา
อธิบายในรถไฟเมื่อมีก่อนได้ดียิ่งขึ้น. และเรื่องนี้เป็นเรื่องที่ควรรีบท
หลายไปในเมื่อนักคิด เป็นอย่างยิ่ง.

เกล้ากระผม ได้ผ่านสมุดนิบาต ปารายนวรรค ไปเมื่อเร็ว
นี้ ตอนอุทกปัญหามีคำว่า อุตตวิโมกข์ ซึ่งในจุลนิเทศหน้า ๒๑๐
แก้เป็น อรทศวิโมกข์ คำตอบของพระศาสดาที่ส่งไปแก้ผู้ถาม เก่า
กระผมฟังออกว่าเป็นเพียง อย่างสูง ก็จตุตถสถานเท่านั้น. จตุตถสถาน
อรทศวิโมกข์เช่นนี้ ไม่ทราบว่าจะอธิบายอย่างไร.

ครั้งแรกคิดว่า คงหมายถึงอาการว่ามีนคล้ายกัน อาการ
ที่แสดงออกของวิโมกข์ แสดงออกมาไม่ได้มากไปกว่าที่จตุตถสถานแสดง,
และทั้งเป็นสมุจเฉท ไม่กลับอีก จึงทรงยกเอามาแสดง. แต่แล้ว
เคยนึกไปว่า ถ้าคำว่า อุตตวิโมกข์ นั้นเขียนกันมาผิด คือเป็นการเพิ่ม
สระ ะ ะ เติมมา ควรจะเป็น อุตตวิโมกข์ แล้ว น่าจะเข้าใจง่ายขึ้น.
คือ เป็นวิโมกข์ของศัพท์อื่น, ท่านองรูปศัพท์ที่ว่า อุตตวิโมกข์ แต่คำว่าศัพท์อื่น,
หรือศัพท์ของผู้อื่น. เพราะในพระมหาชาลสูตร มีกล่าวถึงพวกที่แสดงจตุตถ
ถานว่าเป็นนิพพาน ก็มี. ทั้งในปัญหานี้ ผู้ถามได้ยกเอาคำว่า

นิพพาน มาตลอดด้วย ทั้งที่เป็นการยืมคำนี้มาจากคัมภีร์อื่น เพราะเขา
ยังไม่เคยฟังคำของพระองค์ ก็ยังเอาคำนี้มาใช้ได้. ข้อที่กล่าวมาตลอด
ไป มีคำว่า อวิชชา ยปภเวณี นั้น ก็ไม่เป็นการแย้ง เพราะเมื่อ
หมายถึงวิโมกข์แล้ว ก็ยอมหมายถึงไปถึงว่าทำลายอวิชชาได้เอง. ใน
กาลาบาทต่อไปแสดงนิพพานของพุทธศาสนาแท้ ซึ่งถ้าจะลองเดาเดาว่า
กาลาบาทตามกันถึงอภิมุขอื่นก่อน ก็เข้ารูปกันไปได้. เลยทำให้งง
อยู่ทั้งสองทาง แต่ยังไม่สงสัยเลยว่าตัวเองอาจยังไม่เข้าใจความหมายของ
พระพุทธคำวิบัติที่ทรงแสดงด้วยจุดศกตามนั้นเพียงพอ มากกว่า. รู้สึกว่า
อะไรมันละเอียดสุขุมเกินกว่าที่จะเข้าใจได้ทันทีมากนัก.

เกล้ากระหม่อมขอความกรุณากราบเรียนขอสงสัยอันนี้มา โดยหวัง
อยู่ว่าได้เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทจะช่วยให้ความหมายของพระพุทธภาษิตส่วนนี้ และคงแท้
สิ่งที่ได้เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทได้พบความหมายอันเคียดซาดของมันมาแล้ว ตั้งแต่การผ่าน
เป็นครั้งแรก.

ควรมีตัวแล้วแต่จะกรุณา

ด้วยความเคารพอย่างสูง.

อยุธยา, ๘ สิงหาคม ๒๔๘๒
 เรือง ทรงธรรม ทานิช
 ไปรษณีย์บัตร สิบห้าซอย สิบสี่
 สิบสี่ ซอย สิบห้า ซอย สิบสี่
 พนมเปญ
 ไปรษณีย์บัตร
 "หลวงสรวิชัย เพิ่ม
 ๓๙๑๘ ก. ตรงวัดบุคโลข้าม
 ตำบลบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร
 สิบสี่ ซอย สิบห้า ซอย สิบสี่
 พนมเปญ / และขอไปรษณีย์บัตร
 ไปเมืองของเขมร เช่นเดียวกับ
 ท่องดู สิบห้า ซอย สิบสี่
 เปลี่ยนแปลงไปเมืองอื่น
 ขอเรียนถามท่านพระมหาเจี๊ยมด้วยว่า พุทธประวัติ
 ภาษาอังกฤษที่เขียนดีๆ ติดใจแก่คนอังกฤษได้มีบ้างไหม ถ้า
 มีผมขอสักเล่ม แม้บ้านบุตรผมที่อังกฤษสนใจ

อยุธยา, ๘ สิงหาคม ๒๔๘๒
 เรียง นายธรรมทาน พานิช
 ช่วยไปรษณีย์บัตรส่งหนังสือพุทธศาสนาเริ่มแต่ต้นปีนี้เป็น
 ต้นไปให้แก่
 "หลวงสรวิชัยเพิ่ม ๓๙๑๘ ก. ตรงวัดบุคโลข้าม
 ตำบลบางคอแหลม อำเภอบ้านทวาย จังหวัดพระนคร".
 สอดไปเล็กน้อยว่า เป็นธรรมบรรณาการจากผม. และขอ
 ให้ส่งตลอดไปในบของผม เช่นเดียวกับนายทองดี สุคนธ-
 รักษ์ จนกว่าจะเรียนเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่น.
 ช่วยเรียนถามท่านพระมหาเจี๊ยมด้วยว่า พุทธประวัติ
 ภาษาอังกฤษที่เขียนดีๆ ติดใจแก่คนอังกฤษได้มีบ้างไหม ถ้า
 มีผมขอสักเล่ม แม้บ้านบุตรผมที่อังกฤษสนใจ

โดยนับถือ
 ดุลยพากย์

[๒๖๖]

เขียนที่ ศาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 วันที่ ๒๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๒

ขอขอบใจและนมัสการมายังใต้เท้าที่เคารพ
 ผมขอรับพรและจดหมายลงวันที่ ๑๗ เดือนนี้ไว้ด้วยความขอบพระคุณยิ่ง
 ผมจะได้จัดหาหนังสือ Gospel of the Buddha ส่งไปก้านลแม่บ้านที่อังกฤษตามคำแนะนำของใต้เท้า
 บุตรผมบอกมาว่า เขาสนใจอยากได้อ่านแต่ไม่หมายความว่า จะเปลี่ยนศาสนา เขาเป็นคนดีมีเหตุผล. เมื่อไรใต้เท้าจะ
 เข้ามากรุงเทพฯ อีก.

ผมสบายปกติ ส่วนใจก็ทรง ๆ แต่หมูนี้อ่อนปฏิฐามณ์หรือวิภาตั้นหามากระทบแรงๆ

เขียนที่ ศาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วันที่ ๒๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๒

ขอขอบใจและนมัสการมายังใต้เท้าที่เคารพ

ผมขอรับพรและจดหมายลงวันที่ ๑๗ เดือนนี้ไว้ด้วยความขอบพระคุณยิ่ง

ผมจะได้จัดหาหนังสือ Gospel of the Buddha ส่งไปก้านลแม่บ้านที่อังกฤษตามคำแนะนำของใต้เท้า บุตรผมบอกมาว่า เขาสนใจอยากได้อ่านแต่ไม่หมายความว่า จะเปลี่ยนศาสนา เขาเป็นคนดีมีเหตุผล. เมื่อไรใต้เท้าจะ เข้ามากรุงเทพฯ อีก.

ผมสบายปกติ ส่วนใจก็ทรง ๆ แต่หมูนี้อ่อนปฏิฐามณ์หรือวิภาตั้นหามากระทบแรงๆ

๒๒

เขียนที่

วันที่

พ.ศ. ๒๔

กลับใจแล้ว ๆ อยู่ไม่บ่อยเลย. กลับกัน
 กลับกัน แต่ก็มีเหมือนกัน เมื่อไร
 ตามใจตัวเองแล้ว ก็ไปไหน
 ผมก็ไปไหน ๆ ไม่ไปไหนเลย ตาม
 ไปไหน ๆ , และคน
 ของพ่อมาก , หรือชอบและทำ
 ตามใจตัวเองคนเดียว. / ๒๒๐๐
 N แล้ว ชอบทำอะไร ๆ ที่
 ของ ๆ ก็คิดไปเอง / ของผมก็
 แล้ว ผมก็ไปไหน ๆ + กลับใจ
 จำเป็นต้องทำอะไร ๆ / ของผม
 ๑๒

๒๑๑

กำลังใจล้ม ๆ ลุก ๆ อยู่ไม่น้อยเลย กลับกันไปกลับกันมา แต่ก็ดีเหมือนกัน เมื่อเราตามข่าวเรื่องตัวเราแล้ว ก็จะได้เห็นว่า
 ผมนี่ยังววก ๆ วน ๆ ไม่ไปถึงไหนเลย ความเข้าไปยึดถือยังเร็วแรง, และคงจะประกอบกับวิบากด้วย, จำต้องทนและบำ
 เพ็ญภาวนาหลบหลีกทางภายในใจเอา. ผมออกจะเรียนมากไปแล้ว ขออย่าห่วง ถ้าจำเป็นจะเรียนกว่านี้จริง ๆ ก็คงเรียนมา.
 ทางการงานก็ยึดหลักว่าจะมีสติทำด้วยเมตตา+กตัญญู และยังดำเนินไปอย่างราบรื่นปกติ.

ขอแสดงความเคารพ
 ดุลย์พากย์สุวัฒน์

วัดเทพศิรินทราวาส

วันที่ ๒๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๒

ถึงพระมหาเจี๊ยม

ฉันรับหนังสือเรื่องอตุฎฐาวิโมกข์ นามมาแก้ว ทิศการห้ามอยู่อายุ ๒๐ ปีของพระ
งานศพท่านปลัดทูลี นำชาย บวชมาก แลพิธีเข้าพรรษาเพื่อกัน คอบเข้าไป ขอโทษ แล
มิได้เป็นอภัยน้อมน้อมขอโทษ ขอโทษ จงถามมา อย่าเจ็บเสีย เจริญใจขอบฯ

อตุฎฐาวิโมกข์ นามมาแก้วพระอรหันต์ ไม่ใช่อตุฎฐาวิโมกข์ เพราะบาลีพุทธพยากรณ์
บ่งไว้ชัดว่า อวิชชชย ปเภทณ์ แลธรรมที่จะทำลายอวิชชชยได้ก็ธรรมที่แก้เท่านั้น ฐน
บาลีพุทธพยากรณ์เป็นดังนี้

ปหาน์	กามภพทาน์	โหมมธุสถาน	ฐกมฺ
สัทธส	จ ปญฺหนิ	ตถตฺตจฺจานํ	นิวารณํ
อูเปตฺตาสทิสฺสฺสฺสฺ		ธมฺมคตฺตปฺปฺเรชวํ	
อตุฎฐาวิโมกข์	สังขุมิ	อวิชชชย	ปเภทณ์ ฯ

ทรงชี้การเจริญสมาธิ ตั้งแต่ปฐมฌานถึงจตุตถฌาน เพราะ ปหาน์ กามภพทาน์ ฯ เป่า
อูเปตฺตาสทิสฺสฺสฺสฺ มีในอาการของฌานตั้งแต่ ๑ ถึง ๔ แลวจึงนำเพื่อบุญญา ฉันได้
ในบาทศาสดาว่า ธมฺมคตฺตปฺปฺเรชวํ เพราะในฐกมฺมเทศ ท่านแสดง ธมฺมคตฺต ว่า ตัก
สมฺมาทิสฺสฺสฺ บ้าง วิปฺรชฺชา บ้าง (เจริญนํ มตฺตคานํ ปุทฺธภาควิปฺรชฺชานา) กระทั่งทำลาย
อวิชชชยได้ (อวิชชชย ปเภทณ์ อันเป็นจุดมของ อตุฎฐาวิโมกข์ นั้น) ฯ

แลในฐกมฺมเทศท่านกล่าววว่า อตุฎฐาวิโมกฺไซ วุจฺจติ อรหตฺตวิโมกฺไซ ซึ่ง
แก้อตุฎฐัพพัตถ์ เท่ากับอรหตฺต อันเป็นโพชนของกันแลกัน ฯ
ก็อตุฎฐาวิโมกข์มีความเท่ากันอรหตฺต แม้ในที่อื่นเช่น

- ๑. ท้ายมหาสติปัฏฐานสูตรว่า ตสฺส พฺยັນนิ มลลนํ อตุฎฐกริ มลลํ ปาปฏิภนจํ
ทิจฺจเรว ธมฺเม อตุฎฐา สติ วา อูปาหิเสเส ธนากามินิยา ฯ
- ๒. ในอรรถกถาธรรมบทตอนที่พวกภิกษุกราบพุทธศาสนา โดยเข้าใจว่า
ภิกษุรูปใดรูปหนึ่งพูดอวดท้าวว่าบรรพชชพระอรหันต์ มีกใช้คำกรามพูดว่า อตุฎฺฐิ พฺยวคฺคโร
อตุฎฺฐิ วทฺติ ซึ่งรู้กันมาว่า อตุฎฺฐิ ในที่เช่นนี้ แปลว่า อรหตฺต (จิตรกตฺตตฺตเตรวตฺต
ภาค ๒ ธรรมบท)
- ๓. ในอภิธานปฎิบัติกาลาที่ ๔๓๒ แสดงโวพจน์ของอรหตฺตศัพท์ว่า อตุฎฐ
ตุ อรหตฺตํ จ ฯ

เป็นอันว่า อตุฎฐาวิโมกข์ ไม่ใช่อตุฎฐาวิโมกข์ แลอตุฎฐาวิโมกข์ไม่เหมือน อตุฎฐ ซึ่งมาในที่
เช่น อตุฎฐทิจฺจเรว อันแปลว่า ขึ้น เพราะถ้าอตุฎฐาวิโมกข์ในที่นี้แปลว่าอันแล้ว เป็นอันดูหิม
ตฺตกรามพุทธดาวิโมกข์ พระศาสดามีโคตรแสดงอตุฎฐาวิโมกข์ในพระพุทธศาสนา เป็น
แต่ทรงแสดงวิโมกข์อื่นหรือของศัพท์อื่น แลยังมีชื่ออตุฎฐาวิโมกข์ อวิชชชย ปเภทณ์ อันเป็น
จุดมที่นั่น ถึงความสูงสูด ฯ

ธ.จ. กุศลพิเศษ

สวนโมกข์ พุมเรียง ๓๕๖

วันที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๒

กราบเรียน โสโธทรรุณา ที่เคารพอย่างยิ่ง

เกล้ากระผมได้รับซีดีของโสโธทรรุณาอธิบายเรื่องอภิวโมกข์แล้ว ด้วยความยินดี. เพราะ บางตอนที่ว่า ผมตกถูกประวั มาแต่เดิยวที่ ทำให้ เข้าใจได้ว่า มีชั้นที่ละเอียดดกตถานขึ้นไป. แต่การที่ตอบเพียงแต่มีใจความ สั้นๆว่า พานสีที่มีการกรีกไปเป็นธรรม(หรือธรรมตา) เป็นเบื้องต้น เป็นความ พนเช่นนี้ สั้นเกินที่คนธรรมตาจะเข้าใจได้ ถ้าผู้ฟังเข้าใจได้ ก็แปลว่าผู้นั้น รุอะไรมาดีวกรบทุกอยาง เพียงแต่มาตามกับแนวของของมติ หรือลัทธิที่เท่า นั้น. และถ้าผู้ฟังได้บรรลุพระอรหัตตผลเท่าที่โคฟังเช่นนี้ นับว่าเป็นสิ่งแปลก มาก ในข้อที่ว่าการบรรลุพระอรหัตตผลนั้นบางทีอาจไม่ต้องอาศัยปฏาอย่างย้ง ยวดเท่าใดนัก ดังฟังความเชื่อหรือปฏิบัติก็มีดงายๆ. เกล้ากระผมไม่สามารถ เข้าใจได้ถึงรากเงาเลยว่า มันหมายถึงถิริยาอาการเช่นไร ที่จิตรเคลื่อน ไป ที่เราเรียกกันว่าบรรลุมรรคผล. เพราะ คำตอบในเรื่องนี้แสดงว่ามี เกี่ยวดกับปฏาเลย.

เกล้ากระผมเชื่อว่า มันจะตองมีคำที่ทุกถามและคำที่ตรีศตอบยี้ดยาว มากกว่านี้มาก แต่ผู้รอยกรองคัมภีร์ในตอนที่ดังอาจดัดตั้งเสียหมด โดย เห็นว่ามันเป็นคำซ้ำกับที่อื่นหรือที่มีอยู่ทั่วไปอยู่แล้ว เอยเพียงแต่ชื่อธรรมหรือ หลักธรรมเท่านั้น นักเรียนของเราที่ฟังถูกเอง ท่านจึงดัดคำขยายความ หรือคำที่แจงออกนั้นทิ้งเสีย ทั้งรอยกรองเป็นคาถาหรือกาพย์ด้วย อันทำให้ มีความจำเป็นที่จะตองทำเช่นนั้นมากขึ้นอีก. เกล้ากระผมเห็นว่า โสโธส- ปฏานี้เป็นเรื่องที่ดีมาก เห็นได้จากเค้าเงื่อน แต่มักดายเป็นเรื่องที่มีส จะมิประโยชน์ไปเพราะ เหตุที่ถูกดัดออกหรือละไรท่านเองนี่เป็นแน่. และ

๘๑๑

ถ้าเรื่องนี้เป็นเรื่องจริง ไม่ใช่เรื่องประหลาดขึ้น เกล่ากระผมเชื่อว่าคงจะมี
เรื่องนี้โดยกะ เพราะที่เดิยัคครบถ้วนตามเรื่องเดิมที่เป็นจริงเป็นคัมภีร์หนึ่งต่าง
หาก แต่ไม่ทราบว่าจะมีที่ไหน เท่าที่จัดพิมพ์ขึ้นแล้วในภาษาไทยเกล่ากระ
ผมยังไม่ได้เห็นเลย. เกล่ากระผมอยากจะเห็นเป็นอย่างยิ่ง มันเป็นเรื่อง
ที่ให้ความรู้กระทั่งทางลยัคด้วย. ในการโต้ตอบกัน.

ตามแผนที่ แม่น้ำโคทาวารีใกล้กับสาวัดดีมาก และไม่น่าจะมี
แนวความคิดในทางธรรมที่ตรงกันมาก่อน. จากปัดหาที่มาถาม สังเกตได้ว่า
ผู้ถามรู้แนว ธรรมแนวเดียวกันมาที่เดียวกับผู้ตอบ มาถามเพียงขอความเข้าใจ
ใจหรือจะจับพาดกันมากกว่า. นี่เป็นแง่ที่ทำให้สงสัยว่าเรื่องนี้อาจแต่งกัน
ขึ้นทีหลังก็ได้ ในเมื่อใครสักคนหนึ่งที่ต้องการใช้เขตรแคว้นทางโคทาวารีได้
มีเกียรติยศคู่กับพระผู้มีพระภาคมาตั้งแต่พุทธกาลเหมือนกัน. ในยุคอุปนิสัย
ของอินเดีย ถ้าเป็นปรัชาชั้นสูง พบแต่มีอาคมันแชนแชนงอยู่ทั้งนั้น แต่ในเรื่อง
นี้ไม่มีเลย ทั้งรูปปัดหาที่ตั้ง คล้ายกับว่าเป็นพวกที่มีคัมภีร์ในอาคมันแล้วเหมือนกัน.
ถ้าหากความสที่เป่าอาจารย์ชั้นเยี่ยมยังสอนเรื่องอาคมัน ว่าด้วยวิธีเช่น
นั้นๆ(อาภักจัดตายณะ) จะทำให้อาคมันหลุดออกมาจากโลกิยธรรม หรือเป็น
ตัวอาคมันโดยอาคมันเอง. พาววิษวทมนต์ที่อยู่ค้ำองไปอีก ยังมีความลึกสูง
ขึ้นถึงเพียงนั้น น่าแปลกใจอยู่.

และเกล่ากระผมอดนึกไม่ได้อยู่อีกเรื่องหนึ่ง คือใครเป็นคนแต่งหนังสือ
เรื่องนางภวังค สอนบุตรที่ให้อื่อว่า มโน. หนังสือนั้นชื่อหนังสือสุนทรสุภาสศ.
ดูเหมือนจะเป็นหนังสือเล่มแรกในเมืองไทย ที่เริ่มอธิบายหลักพุทธศาสนาโดย
ใช้วิทยาศาสตร์เข้าช่วย แม้จะมีบกพร่องบ้างก็ยังมีว่าน่าชมเชยมาก(หรือจะ
เป็นเพราะมันตรงกับจริตของเกล่ากระผมจ). เกล่ากระผมไปค้นมาได้เล่ม
หนึ่งปกไม่มี เลยไม่ทราบว่าพิมพ์ที่ไหนหรือใครแต่ง และไม่ทราบว่าทำผู้
ไทย ในนามของคณะสงฆ์ท่านมีความเห็นอย่างไรกับบ้างในหนังสือฉบับนี้.

และปราศใจว่ามันแตงนานมาแล้ว และมีครึบเมืองไทยเราต้องการจะ
ทำเช่นนั้นด้วยหรือ. ทั้งยังเขาะ เยียภิกษุสามเฒ่าว่าเป็นฤาษีชอบฟางด้วย
ถ้าเกิดอากาศระดมอยู่ที่นั่นในสมัยที่หนังสือพิมพ์ออกใหม่ๆ จะต้องไปหาตัวผู้แต่ง
ถึงที่บ้านเป็นแน่. ถ้าได้เท่ากรุดาทราบเรื่องนี้ ขอได้กรุดาไปรดเกล้าให้
เกิดอากาศระดมบ้างว่าสมัยนั้น เขาเล่นกันทำไหน. และทำไมมาซงก็ไปเสีย.

เกิดอากาศระดมไม่มีความเบื่อหน่ายที่จะติดตามในสิ่งที่เขาไปท่องจี
แต่กลัวอยู่เสมอว่าจะ เป็นการรบกวนได้เท่ากรุดามากไป จึงขอทราบเวียน
ไว้ล่วงหน้าว่าสำหรับเกิดอากาศระดมแม่จะ ได้ตอบซาไปมากเพราะได้เท่ากรุดา
มีเรื่องมาก ก็หาเข็ดไม่ ทั้งยังรู้สึกว่าเป็นพระ เศษพระคุณยิ่งไปกว่า
รรรบคาอีก คำที่เป็นการรบกวนในขณะที่ได้เท่ากรุดากำลังมีงาน. และการ
ที่รอรู้อยู่บ้านนั้น บางทีเกิดอากาศระดมจะได้ฟังสิ่งที่เคียดกรอยิ่งขึ้น.

ควรมีความแล้วแต่จะ กรุดา

ต้นยางใหญ่ซึ่งเป็นที่นั่งของ
สมเด็จพระเจ้าฯ ขณะเยี่ยมสวนโมกข์
เมื่อปี ๒๔๔๐ จนมีการตั้งชื่อ
เรียกยางต้นนี้ว่า 'ยางสมเด็จพระเจ้า'
มาจนถึงปัจจุบัน

๑๘ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๒ (๒๐๘)

ธรรม พรและเมตตา จงเจริญแก่คุณพระ

อาตมาได้รับจดหมายเมื่อหลายวันมาแล้ว ยังมีเวลาว่างบ้างเล็กน้อย ก็จะมาคุยกันเสียไป. การมารกรุงเพทายังไม่มีกำหนดอะไรเลย เพราะลำพังตัวเอง อาตมาไม่เคยนึกที่จะไปไหน เนื่องจากการไปไหนมาไหน ย่อมต้องรบกวนผู้อื่นตลอดเวลา ทั้งเบื้องต้นและสุดท้าย. จะไปไหนก็ต่อเมื่อมีใคร "จับส่งไป" เพื่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง.

ฝรั่งจะกลายเป็นพุทธบริษัทได้โดยไม่ต้องเปลี่ยนศาสนา เพราะเมื่อพิจารณาคุณตามหลักธรรมของเรา ไม่มีถิ่นในเรื่องพิธีจัด เมื่อใครเป็นสมาธิปฏิบัติ มีแนวความคิดเห็นในการครองชีวิตเพื่อความพ้นทุกข์ ตรงตามแนวธรรมของเรา คนนั้นก็จะเป็นพุทธบริษัทเองทันที มีพระพุทธรูปธรรมพระสงฆ์เกิดขึ้นในภายในเสร็จ โดยไม่ต้องแปลงวาจาทางนอก บางทีจะถึงพระรัตนตรัยยิ่งก็ดีกว่าผู้ที่แต่แปลงวาจาเสียด้วยซ้ำไป แต่ไม่มีความตั้งใจจริง หรือมีแนวที่จะไหลไปยังจุดที่หมายได้ถูกต้อง. บ้างก็ว่าคนนั้นจะเป็นคฤศเตียนหรืออิสลามโดยกำเนิด หรือกำลังสังกัดอยู่เช่นนั้น แต่ถ้าเป็นคนถือหลักความจริงตามกฎ ธรรมชาติ (ซึ่งศาสนาของเขาไม่ได้พูดถึง และคนนั้นก็นิยมศึกษาและประพฤติได้) ซึ่งเราเรียกว่าธรรมใจ เรามีคำสั่งถึงคนนั้นเป็นแนว ก็ยอมทำให้เขาเป็นพุทธบริษัท โดยไม่ต้องเปลี่ยน แต่เขายังเรียนวิทยาศาสตร์ได้โดยไม่ต้อง

๑๑๖

ของทางศาสนา เมื่อจิตใจของเขานิยมหรือยอมไปตามวิธีของวิทยาศาสตร์
 เขาก็เป็นนักวิทยาศาสตร์ หรือถือศาสนาวิทยาศาสตร์ไปเองโดยไม่รู้สึกตัว,
 เพราะวิทยาศาสตร์เป็นเพียงกฎความจริง. จะต่างกับก็เพียงแต่พุทธศาสนา
 เป็นกฎความจริง (ตามหลักเกณฑ์ของวิทยาศาสตร์) ของฝ่ายใจด้วยเท่านั้น. ใน
 เมื่อวิทยาศาสตร์ไปนับแต่ในทางวัตถุหรือสิ่งที่มีปรากฏการณ์ต่างเดียวแบบ
 ส่วนใหญ่. พุทธศาสนาเราความจริงไม่มีพิธีหรืออำนาจ (ลัทธิวิเศษ) ประจำ
 ศาสนา โดยมันเป็นเพียงกฎความจริงของธรรมชาติ. แต่เป็นเพราะเขา
 มีถิ่น และมีสาวรับคนที่ยังทำอยู่. เราจึงพลอยเคยมีถิ่นขึ้นบ้าง และข้อ
 ข้างจะคิดเอาเสียด้วย การปฏิบัติศาสนาในสมัยนี้ จึงหนักไปในทางแบบ
 หรือภายนอกเสียมาก และทั้งเป็นการ "ปั้น" รูปปั้นให้แก่ศาสนาของตน
 ด้วย. ถ้าคิดว่าว่าศาสนานั้นศาสนานี้ถึงเสียทั้งหมด ยังเหลืออยู่แต่ว่า
 จริงอย่างไร สมเหตุสมผลอย่างไร เขาอย่างนั้นกันแล้ว เราจะเห็นว่า
 มันยอมยอมเข้ามาตามแนวของเราเอง. พุทธะ มีความหมายเพียงผู้
 รู้. เช่นเดียวกับที่อิสลามมีความหมายเพียงว่าเสียสละเพื่อพระเป็นเจ้า,
 หรือ ไครสต์ มีความหมายเพียงผู้ถวายนาฟ. เรามีใจเอาที่บุคคลเป็นศึ
 ศาสนา ก็เพราะเค็งไปยังส่วนใหญ่ของกฎกระทำ. แต่เพราะศาสนาพุทธ
 พึ่งไปในทางรู้. ซึ่งมันเป็นหลักในเสียสละถูกต้อง หรือทำอะไรถูกต้อง
 ไป จึงเป็นศาสนาที่โดดเด่นของกฎความจริงกว่า และเป็นศาสนาธรรมชาติ
 มากกว่า ที่จะสละหรือเสียสละในพระเป็นเจ้าไปทั้งที่ไม่ได้รู้ของตนเอง และ
 เชื่อไปตามผู้อื่น. หรือเพื่อในลัทธิที่ฝังตัวหรือถูกเขาฝังตัวขึ้นมาแต่เล็ก. ฉะนั้น
 เราอย่าหวังที่จะไปใครเปลี่ยนศาสนาเลย ไม่จำเป็น. แต่จงพยายามเพียง
 เพื่อให้เขาได้ศึกษา ศาสนาวิทยาศาสตร์ของเราเท่านั้น. เราควรเชื่อคนทั้ง
 โลกนี้เขาอาจเขาใจได้. ของศาสนาของเราได้ง่ายๆ ให้เขาอ่านบ่อยๆ

๑๒๐

ที่นี้มากุญกันด้วยเรื่องของเราเองอีกต่อไป. ตามที่ลูกพระว่า ถูก [216]
อนิฏฐารมณ์รบกวนให้ยุ่งๆอยู่เสมอ เป็นเพราะยังไม่ไปถึงไหน หรือบางทีจะ
เป็นเพราะวิบากกรรมด้วยนั้น นานักอยู่มาก.

แต่ตามความเป็นจริงของอาตมานั้น เรื่องไปถึงไหนหรือไม่ถึงไหน กับ
วิบากกรรมบังคับนั้น ไม่ค่อยเป็นปัดขานเท่าใดนัก ปัดขานที่สำคัญที่สุดคือตรง
ที่เราจะถือ "อาวฐ" ละไว้สักอย่างสำหรับตัวเท่านั้น. และเราใช้ความ
สนใจในส่วนนี้โหมมากที่สุด. ส่วนที่ว่าจะไปถึงไหนแล้ว นานักคอยเปิดถึงสัก
ครั้งหนึ่ง และยิ่งวิบากกรรมด้วยแล้ว ยิ่งนานๆไปอีกก็ได้. เราจะถือ
ถืออาวฐคือสติ.

อนิฏฐารมณ์ที่ปรากฏ จะเป็นวัตถุ หรือบุคคลก็ตาม, จะเป็นอนิฏฐา-
รมณ์ต่อเมื่อเรารับเอาด้วยความเข้าใจผิดของเรา. ถ้าเรารับเอาด้วยความ
เข้าใจถูก สิ่งนั้นจะเป็นอนิฏฐารมณ์ขึ้นมาทันที ไม่ว่าจะ เป็นคำคำหรือคำแสด.
มิตรภาพ. และยิ่งกว่านั้น ถ้าเราไม่รับเอาเสียเลย มันจะไม่มีอารมณ์เลย
ทั้งอนิฏฐารมณ์และอนิฏฐารมณ์ และนั่นเป็นปฏิทาแห่งนิพพานโดยตรง.

สำหรับอนิฏฐารมณ์, มันเป็นเพียงผลที่ผลิตออกมาจากโรงงานคือ
กิเลสของผู้ที่ยังมีกิเลส, กิเลสยอมทำงานเป็นเครื่องจักรเสมอ มันมีมาก
ก็ไปรื้อตัวออกมามาก มันน้อยก็ออกมาน้อย และมีอย่างไรก็พ่นออกมาอย่าง
นั้น. เพราะฉะนั้นคนที่ไม่มีกิเลสเท่าไร ก็จะเป็นที่จะต้องแสดงออกมาเท่านั้น.
ส่วนของเราที่ไปรับเอา ก็เป็นท่านเองเดียวกัน ถ้ามีมากก็รับเอามาก ถ้า
มีน้อยก็รับเอาน้อย, ทำให้เราเห็นว่า การส่งออกและกระบวนการที่มันเป็น
เพียง "ความตรงต่อหน้าที่" ของกิเลส ทำไว้ตัวเรา หรือสิ่งใดก็ตาม
ถ้าจะมีตัวเรา มันต้องเป็นความบริสุทธิ์ กิเลสไม่มีตัวเรา
ของเรา แต่เราเข้าไปจับเอามาเป็นตัวเรา หรือของเรานั่นเอง
เข้าใจผิด จึงเกิดมีตัวเราที่โกรธ และอีกอย่างนั้นอย่างนี้
จึงไม่มีตัวเรา แม้ตัวความบริสุทธิ์ก็ไม่มีตัวเรา เป็น

มีตัวเรากับเขาสักหน่อย ก็จะมีที่ตัวความบริสุทธิ์นี้เอง อย่าไปมีที่ตัวกิเลส
 เพราะว่า แม้แต่การมีที่ตัวความบริสุทธิ์ ก็เป็นเรื่องยุ่งยากมากพออยู่แล้ว
 ยิ่งไปมีที่ตัวกิเลสเข้าด้วยก็ยิ่งถอบตัวขึ้นยากมาก. อุบายแห่งการมีตัวเรา
 เป็นอย่างนี้เอง. ขอย้ำในเรื่อง อนิฏฐารมณ์ อีกครั้งหนึ่งว่า การที่มี
 อนิฏฐารมณ์ขึ้น ก็เพราะเราจับเอามันด้วยความเข้าใจผิด. เพราะฉะนั้นมัน
 จึงเป็นความผิดของเราเอง ที่สร้างมันขึ้น ทั่วไปเป็นความผิดของผู้ที่เราไป
 โกรธเขาไม่ แม้เราจะเป็นผู้อยู่ได้บังคับเขา และเราก็สั่งเขาไว้แล้ว.
 ทั้งนี้เพราะสิ่งที่รับชมของอะไรก็ตาม เป็นตัวกิเลสของเขาเหมือนกัน
 อย่างน้อยที่สุดมันก็เป็นกิเลสประเภทวิชา เขาจึงทำให้ตรงตามที่เราต้อง
 การไม่ได้ และเราก็เอากิเลสบางชนิดของเราออกไปรับของเขา เขาก็
 ก็ไปกันใหญ่ ยิ่งทำให้ไปไม่นานของคำว่า เขา ว่าเรา เข้าด้วยแล้ว มัน
 ก็ถูกได้มากกว่าธรรมดา เพราะ"เขา หรือเรา" นั้น คือตัวกิเลสตัวสำคัญ
 นี้เดียว. เมื่อพิจารณาโดยนัยอันสุขุมหรือประมัตต์ มันเห็นเพียงเครื่องจักร
 จริง ก็คือว่ากิเลสนั้น เมื่อใดสิ่งนั้นสิ่งนั้นมา มันก็หมุนคือทำงาน และผลก็ปรากฏ
 ขึ้นตามหน้าที่หรือตามธรรมชาติ หลีกเป็นอย่างอื่นไปไม่ได้เลย. อวิชา
 ของเขา(หรือพูดให้ถูกที่สุด ก็วิชาของตัววิชาเอง แต่ ฝ่ายไหน) ได้สั่ง
 อะไรเข้ามา ซึ่งเราเรียกกันว่าคำว่า คำสมประมาณ คำเอาเปรียบ ฯลฯ
 แห่งที่จริงมันทำให้ตัวเขาไม่เหมือนกัน, อวิชาของเราที่ออกรับ และตอบแทน
 ไปสมกันที่มันมีลักษณะอยู่อย่างไร แม้ที่สุดแต่การหุงต้มก็อยู่เดียวก็ตาม,
 ความกระทบกันเช่นนี้คือ ตัวโลก แต่เราเข้าใจว่าเป็นตัวเราตัวเขา. ฉะนั้น
 ธรรมดาในที่สุด อนิฏฐารมณ์เกิดมีขึ้น เพราะเราจับเอามันด้วยความเข้าใจ
 ผิด. อนิฏฐารมณ์อย่างหนึ่งก็คือว่า เราเอง เป็นฝ่ายสร้างอนิฏฐารมณ์ขึ้น
 เราจะรู้จัก(ไอเด็นตีไฟ)มัน โดยความเห็นเพียงกิเลสที่
 ความหมายที่ตามเครื่องจักรเท่านั้น. ไม่มีใครค่า
 เราเปรียบเรา

๑๒๒

ส่วน อิฏฐารมณ์ นั้นเล่า ก็เป็นเพราะมันตรงกันทีละสองของเรา รับเอา
 ใจคิดองงู จึงไม่รู้สึกเคืองร้อน แต่ก็เป็ความเข้าใจผิดของมันเอง เป็นสิ่ง
 เสียดียิ่งขึ้นไป. แต่แม้ว่าจะ เป็นอนิฏฐารมณ์ เราอาจทำให้ เป็นอิฏฐารมณ์
 ได้โดยรับเอาด้วยความเข้าใจถูก เช่นค้าค่า หรือทุกขเวทนา เรารับเอา
 ในส่วนเป็นบทเรียนสำหรับการศึกษา เช่นที่เราฝึกฝนตัวหรือสอบสวนตัวว่า
 ทำได้เพียงไรแล้ว ตามที่อุคพระเขียนไป. ยิ่งเรามีความรู้สึกชนิดนี้ที่
 มากขึ้นแล้ว อนิฏฐารมณ์จะไม่มีเลย กลับมีแต่อิฏฐารมณ์ ทั้งมีใช้ว่าจะทำ
 ให้เสียการงาน กลับจะทำให้เป็นผลดี คือเมื่อบังคับกับความโกรธหรือความ
 กุลุมไว้ได้ การบังคับผู้นั้นก็มีแต่จะไ้เปรียบ คือทำได้เปรียบร่อยง่ายขึ้นเสียอีก.
 เราจึงพอใจในบทเรียนของธรรมชาตินี้ ยินดีเรียน และยินดีสอบ ฝึกกับ
 มันด้วย. เมื่อเราแกอนิฏฐารมณ์ตกเช่นนี้ วิบากกรรมตรงไหนเล่าที่จะมี
 มา ถ้าเป็นวิบากจริง มันก็เป็นวิบากฝ่ายบุญ ฟ้าใช้ฝ่ายบาปไม่ ไม่เคือง
 ร้อน แต่ก็ไม่ควรหลงใจเหมือนกัน. เพียงเท่านี้ก็จะเห็นได้ว่า เรา
 สามารถแก้ไขสิ่งที่เราเรียกว่าวิบากกรรมให้หมดไปได้ หรือให้กลายเป็นดี
 ไปได้ เพราะฉะนั้นวิบากกรรมที่เราเคยคิด ย่อมมีใจมืออยู่จริงหรือเด็ดขาด
 แต่มันเป็นเพราะ เรายึดถือหรือยอมรับมันอีก นั่นเอง.

ทั้งอิฏฐารมณ์และอนิฏฐารมณ์ ไม่ควรยึดถือ. ถ้าเราจัดการกับมันถูก
 มันจะ เป็นอิฏฐารมณ์ไปหมดทุกอย่าง. มันจะมีความหมายเป็นอิฏฐารมณ์หรือ
 อนิฏฐารมณ์ ก็ต่อเมื่อเราให้ความหมายแก่มัน (คือรับเอา) ความหมาย
 เดิมของมันไม่มี. ทีละสองให้ความหมายแก่มัน, ตัวอย่างเช่นสิ่งที่คนหนึ่ง
 เห็นเป็นอนิฏฐารมณ์ แต่อีกคนหนึ่งอาจเห็นเป็นอิฏฐารมณ์และพอใจอย่างยิ่งก็
 เป็นได้. อารมณ์ทุกอย่างมีคุณสมบัติที่นอนอยู่สองชั้นเสมอ. เราเลือกเอาที่
 ถูกชั้นที่ควร เขาก็แฉกกัน. มันแน่นอนจริงๆ ว่าสิ่งทั้งปวงมีสองคุณสมบัติ
 หรือสองควลลิตวิเศษชั้นนอนกันอยู่ เราหยิบเอาผิดเอง. แต่ถ้าที่ดียิ่งกว่า
 ก็คือ ไม่รับเอาเสียเลยทั้ง อิฏฐารมณ์และอนิฏฐารมณ์.

สำหรับการไม่รับเอาเสียเลย นั่นแล้ว มันก็ไปตามแนวทางที่กล่าวมา
แล้ว คือข้อที่ว่าอารมณ์ทั้งหลายไร้ความหมาย ไร้ความจริง มันเป็นเพียง
ธรรมชาติที่พันสั่นกันขึ้นมา ตามหน้าที่ของมันเท่านั้น. เราเองต่างหากไปสร้าง
ความหมายให้มัน แล้วก็พอใจเอาเสียใจเอง เรื่องต่างๆจึงมีขึ้น. ถ้าเรา
รู้ว่าตัวเราไม่มี มีแต่ธรรมชาติ, หรือถ้าจะขึ้นมีตัวเราให้ได้ ต้องมีที่ตัวความ
บริสุทธิ์แล้ว โลกจะดีขึ้นมาก. การมีเราที่ความบริสุทธิ์นั้น เราจะถือได้
ง่าย ๆ ว่า คำคำนั้นๆ ไม่ใช่ของใคร และมันจะมาถูกตัวเราไม่เลย เพราะ
จะถูกเพียงแค่อิเลศของเราที่แสนออกไปรับเอา ทว่าตัวเราไม่, ความเจ็บ
ก็อยู่ที่อิเลศนั่นเองอีก, แต่ทำไมเราจึงไปเอาตัวอิเลศนั้นเป็นตัวเรา และ
กลายเป็นเราถูกตา หรือเศร้าหมองไป. ถ้าจะมีตัวเรา ต้องจับตัวเรา
ให้ถูก และเมื่อจับตัวเราถูก จะไม่เศร้าหมองหรือวุ่นวายมากเลย, แต่การ
ปล่อยวางได้เด็ดขาด คือตรงตามความจริง ได้แก่ความไม่มีตัวเรานั้น ดียิ่งไป
กว่า แต่มันเป็นบทเรียนชั้นจบ.

ถ้ามีอิเลศเป็นตัวเรา จะไม่ได้ "ยิ้ม" เลย.

ถ้ามีความบริสุทธิ์เป็นตัวเรา จะได้ "ยิ้ม" บ่อยๆ

ถ้าไม่มีตัวเราเสียเลย จะ "ยิ้ม" ไม่รู้จักเหี่ยวและ เป็น อิเลศรูปดี.
และนี่คืออาตุ, หรือจะเรียกว่า โสฬ์ ก็ได้, ที่ง่าย ๆ ที่ดำถึอไว้ แม้จะฟัง
การว่าลึกอย่างอื่นเสียบ้าง ก็ยังปลอดภัย. ได้แก่เรามีสติทุกเมื่อว่า

"ตัวเราคือตัวบริสุทธิ์, นอกนั้นเป็นเพียงตัวอิเลศที่แสนออกมามากกระทบ
กันเท่านั้น" เราจะคุมมันเหมือนคุสัตัวก็ดกันจนกัน สนุกดีที่ว่าที่จะเอา
เข้ามาเป็นตัวเราเอง."

มีเวลาคอยคุยกันใหม่. การงานในหน้าที่เป็นเพียงบทเรียนสร้างสมรรถภาพให้
เราเข้าถึงสิ่งที่ประเสริฐที่เท่านั้น.

๑๒๗

ชายคลองเมือง
อยุธยา
ตุลา ๒๕ ๘๒
คณะครูโรงเรียน
ที่มากคลองเมือง
อยุธยา
ตุลาคม ๒๕๘๒

๘๒๐

เขียนที่ วัดเทพศิรินทร์

วันที่ ๒๕ เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๖

พระเทพวิมลคุณวาที เจ้าอาวาสวัดเทพศิรินทร์
 มีหนังสือรับจากนายปลัดกระทรวงมหาดไทย เรื่อง
 ขออนุญาตตั้งโรงเรียนสอนวิชาสามัญ
 ที่วัดเทพศิรินทร์ กรุงเทพมหานคร
 ซึ่งนายปลัดกระทรวงมหาดไทย ได้ส่งหนังสือ
 ขออนุญาตตั้งโรงเรียนสอนวิชาสามัญ
 ที่วัดเทพศิรินทร์ กรุงเทพมหานคร
 ซึ่งนายปลัดกระทรวงมหาดไทย ได้ส่งหนังสือ
 ขออนุญาตตั้งโรงเรียนสอนวิชาสามัญ
 ที่วัดเทพศิรินทร์ กรุงเทพมหานคร
 ซึ่งนายปลัดกระทรวงมหาดไทย ได้ส่งหนังสือ
 ขออนุญาตตั้งโรงเรียนสอนวิชาสามัญ
 ที่วัดเทพศิรินทร์ กรุงเทพมหานคร

ในข้อนี้ ข้าพเจ้าเห็นว่า การตั้งโรงเรียน
 สอนวิชาสามัญที่วัดเทพศิรินทร์
 กรุงเทพมหานคร นั้น เป็นประโยชน์
 แก่การศึกษาของประชาชน
 ในท้องถิ่นนั้น และเป็นการ
 ส่งเสริมการศึกษาของ
 นักเรียนที่ขาดโอกาส
 ในการเรียนที่โรงเรียน
 ทั่วไป ข้าพเจ้าจึงเห็น
 ว่า การตั้งโรงเรียน
 สอนวิชาสามัญที่วัด
 เทพศิรินทร์ กรุงเทพมหานคร
 นั้น เป็นสมควรและ
 สมควรที่จะอนุญาต
 ให้ตั้งได้

อนึ่ง ข้าพเจ้าเห็นว่า การตั้งโรงเรียน
 สอนวิชาสามัญที่วัดเทพศิรินทร์
 กรุงเทพมหานคร นั้น
 เป็นประโยชน์แก่
 การศึกษาของ
 ประชาชนใน
 ท้องถิ่นนั้น
 และเป็นการ
 ส่งเสริมการศึกษา
 ของนักเรียน
 ที่ขาดโอกาส
 ในการเรียน
 ที่โรงเรียน
 ทั่วไป

จึงขอเสนอ
 อนุมัติให้
 ตั้งโรงเรียน
 สอนวิชาสามัญ
 ที่วัดเทพศิรินทร์
 กรุงเทพมหานคร
 ได้

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ໃມ່ລົ່ວວິໄນທາງປີ ໑໙໔໐

ວິດ ອູດ
ທ່າ ໑. ດຸມມາດມ ດຸມມາດມ ດຸມມ ທຳມ ວາດມ ທາມາ ວາດມ ທ່າມ
ມາປາດຕິບໍ່ມາມາມີ ມີມາປາດຕິບໍ່ມີມາປາດຕິບໍ່ ວິດມ

ວິດ ມາປາດຕິບໍ່ມາມາມີ ວາດມ ວິດມ ໄປຢູ່ກຸ່ມ ໑
ທ່າ ໒. ວິດມີວິດມີວິດ ວິດມີວິດມີວິດ ວິດມີວິດມີວິດ ວິດມີວິດມີວິດ
ວິດມີວິດມີວິດ ວິດມີວິດມີວິດ ວິດມີວິດມີວິດ ວິດມີວິດມີວິດ

|| ວິດມີວິດມີວິດ ວິດມີວິດມີວິດ ວິດມີວິດມີວິດ ວິດມີວິດມີວິດ
ວິດມີວິດມີວິດ ວິດມີວິດມີວິດ ວິດມີວິດມີວິດ ວິດມີວິດມີວິດ

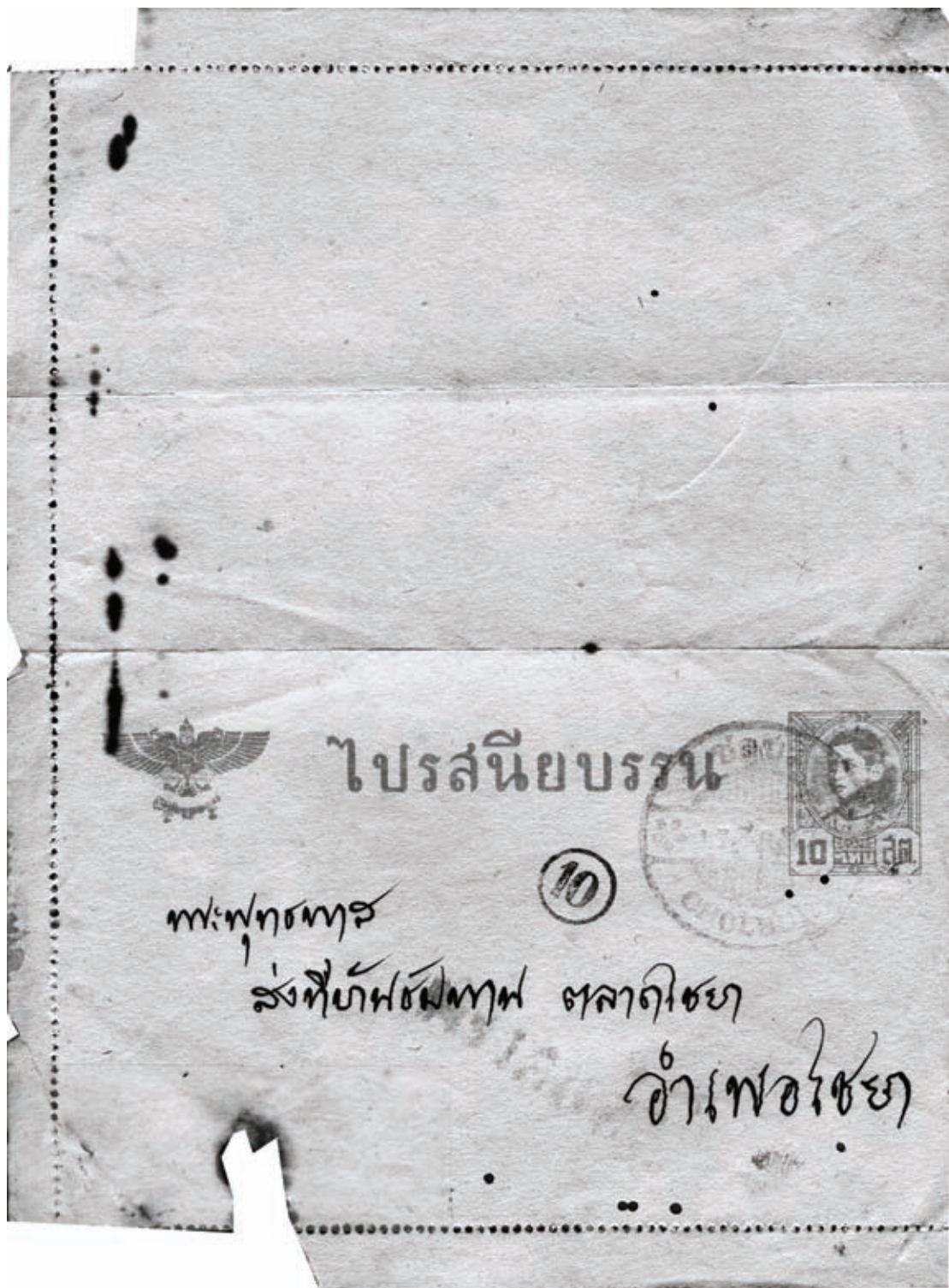
|| ວິດມີວິດມີວິດ ວິດມີວິດມີວິດ ວິດມີວິດມີວິດ ວິດມີວິດມີວິດ
|| ວິດມີວິດມີວິດ ວິດມີວິດມີວິດ ວິດມີວິດມີວິດ ວິດມີວິດມີວິດ

|| ວິດມີວິດມີວິດ ວິດມີວິດມີວິດ ວິດມີວິດມີວິດ ວິດມີວິດມີວິດ
|| ວິດມີວິດມີວິດ ວິດມີວິດມີວິດ ວິດມີວິດມີວິດ ວິດມີວິດມີວິດ

|| ວິດມີວິດມີວິດ ວິດມີວິດມີວິດ ວິດມີວິດມີວິດ ວິດມີວິດມີວິດ
|| ວິດມີວິດມີວິດ ວິດມີວິດມີວິດ ວິດມີວິດມີວິດ ວິດມີວິດມີວິດ

ທ. ໑໙໔໐.

໑໒໑

โซยา

วันที่ ๒๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๘

กราบเรียน โศเภาะภรรยา ที่เคารพและสวรสอย่างสูง

เกล้ากระผมได้รับจดหมายของโศเภาะภรรยาแล้ว ด้วยความยินดี และ
 ทราบทั้งในความกรุณา ของโศเภาะภรรยาเป็นอย่างมาก. การตอบคำหรือเว้ามัน
 ไม่ค่อยจะ เหมาะตาสำหรับเกล้ากระผมนัก. ขอแต่ให้โศเภาะภรรยาในจดหมายนั้น
 ก็แล้วกัน.

เกล้ากระผมได้รับแนวคิดจากจดหมายนั้นเป็นที่พอใจแล้ว. ในขั้นนี้
 เกลด้ากระผมจะได้ออกงานและตั้งเงื่อนไขความอยากบ่ง. ของเกล้ากระผมความที่
 โศเภาะภรรยาเขียนไปว่า การอยู่บ่งนั้นจะได้ประโยชน์อะไร. ถ้าได้ผลเกิด
 ชาติเป็นอย่างไร จะกราบเรียนพาทิ้ง.

ในครั้งนี้ เกลด้ากระผมขอกราบเรียนให้ทราบสืบไปว่าความอยากอยู่
 บ่งๆ มันสุดตามขึ้นมาอย่างไร. เกลด้ากระผม ชอบทำงานมาแต่เล็กเนื่องจาก
 การกวาดขันของมารดาโดยกะเพาะ. และอยากทำให้ดีเกินเพื่อนมากเกินธรรมดา
 เนื่องจากมารดาอบรมของบิดา. ซึ่งเกล้ากระผมมารู้สึกได้เองที่ขัง ว่าเกินไป
 โดยไม่รู้สึกรู้สึ. คือทำจะออกปากสรรเสริญชมเชย ก็คือเมื่อเกล้ากระผมทำอะไร
 ได้ดีเกินเพื่อนจริงๆ เท่านั้น. ซึ่งงานๆจึงจะมีสักครั้งหนึ่ง. และทำให้เกล้ากระผม
 ต้องใช้ความพยายามมาก จนกลายเป็นนิสัย. บ่งนี้ ความรู้สึกหรือนิสัยท่านองนั้น
 โศเภาะภรรยาเสียแล้วเป็นส่วนมาก. ที่เหลืออยู่ก็ทำไปด้วยความรู้สึกอยากดี. อยาก
 เป็นคนมีประโยชน์. ครั้นความไม่ต้องการก็ ไม่ต้องการเป็นคนที่ไม่มีประโยชน์
 เกิดขึ้น ก็อยากบ่ง. บ่งเพราะไม่อยากได้ประโยชน์ หรือได้อะไร.

การอยากทำเพราะอยากดี. กวนความสงบสุข. การอยากทำ

เพราะเห็นแก่ผู้อื่นล้วนๆไม่เจืออาภิส ไม่มีติดตาตลบคล้ำ ก็ยังเป็นการสมัครทมน
เวียนตามสังขาร คว้าความเต็มใจ ปลดปล่อยตัวไปตามสังขาร เช่นปัดตา หรือ
ความทุกข์ที่เกิดขึ้น. รู้สึกที่ว่าๆ รบถวนเส้นประสาทอยู่ไม่น้อยเหมือนกัน.
เกล้ากระผมสงสัยมีผู้ถามเอาว่า เกล้ากระผมเป็นโรคเส้นประสาทพิเศษชนิดหนึ่ง
และคงเนื่องจากหวังอะไรในทางธรรมมากจนเคยซีดไป. และจนปัดตาที่ไม่
ทราบว่ารักษาได้อย่างไร. ถ้าหากเป็นโรคชนิดนี้จริง มองเห็นอยู่ก็แต่ นิ่ง
เท่านั้น. และ นิ่ง คราวไร เป็นสบาย สงบเย็นเสมอ. เพราะเหตุนี้
เกล้ากระผมจึงกำลังตกอยู่ในภาวะ ที่กำลังจะงัดกันอยู่กับปัดทหายากๆ เกี่ยวกับการ
นิ่ง ดังที่กราบเรียนมา.

พวกเกล้ากระผมทุกคน มีความยินดีอย่างเต็มเปี่ยม ที่ได้ทราบว่า
ใต้เท้าคุณกำลังคิดหาโอกาสไปเยี่ยมโยชยา และสวนโมกข์อีก. โดย
ฉะเพาะเกล้ากระผม. หวังจะได้รับประโยชน์จากการไปของใต้เท้าคุณา ยิ่ง
กว่าผู้อื่น.

ทั้งหมดนี้ โดยความเคารพอย่างสูง ของเกล้ากระผม.

บ้านเลขที่ ก.๐๓๘๘ สพานศรีนิคม จังหวัดชลบุรี
 วันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๗

คำนำมายังนายชัชวาล พานิช

ผมได้รับคำแนะนำจากเจ้าคุณสมเด็จพระพุทธรูป
 จารย์ ให้รบกวนท่านช่วยจัดซื้อรถชุมพรไต้สัก ๓ บิน
 จะเอาไปใช้ท่าขอฟ้าและชุมนุมต่าง ที่วัดเขาบางชาย
 จังหวัดชลบุรี ท่านจัดให้สำเร็จได้จะเป็นกุศลแก่ท่านมาก
 เมื่อท่านทราบราคาก็เป็นราคาปีละเท่าไร
 โปรดแจ้งไปให้ผมทราบ ผมจะได้ส่งเงินมาทางธนาคาร
 ถิ่นรักซื้อได้แล้วส่งไปที่วัดเทพศิรินทร์ จะสะดวกกว่าที่จะ
 ส่งทางจังหวัดชลบุรี น่าของที่จะถึงผมเขียนอย่างข้างบนนี้

ด้วยความนับถือ

หลวงปู่สี วัดเขาบางชาย
 วัดชุมพรไต้
 ๑๗/๙/๔๗

ท.ช. ๑๗/๙/๔๗

๒๔๘๗

• สมานี-ฉาน-ฉาน •

อารยัญ โส ปน เม พราหมณ วิริย อโหสิ อสสุสิน อปฏฐิตา สติ อปฺปมฺหา
ปสฺสทฺโธ กาโย อสารทฺโธ สมานีตํ จิตฺตํ เอกคฺคํ

โส โข อหํ พราหมณ วิริจฺเจว กาเมหิ วิริจฺจ อกฺุสเสหิ ขมฺเมหิ สวิตฺถกํ
สวิจาริ วิเวกขํ ปิติสฺสํ ปญฺมํ ฉานํ อปฺสมปฺชช วิหาสี

วิตฺถกวิจารานํ วุปฺสมา อชฺชชฺคํ สมปฺสาทนํ เจตฺโส เอกโกฬิถาวํ อวิตฺถกํ
อวิจาริ สมานีขํ ปิติสฺสํ ทฺุคิยํ ฉานํ อปฺสมปฺชช วิหาสี

ปิตฺติยา จ วิราคะ อปฺเปถโก จ วิหาสี สโต จ สมปฺชาโน สุขฺดุจ กาเยน
ปฏฺิสฺสเวทฺสึ ญฺนตํ อริยา อัจฺฉินฺนติ อปฺเปถโก สติมา สุขวิหารีติ คคฺคิยํ ฉานํ
อปฺสมปฺชช วิหาสี

สุขฺสุสฺส จ ปหานา ทฺุชฺสุสฺส จ ปหานา ปุพฺเพ ว โสมนฺสสุโหมนฺสฺसानํ
อตุณฺจคฺมา อทฺุชฺชมฺสฺสํ อปฺเปถาสฺติปาริสฺสฺหิ จคฺคฺถกํ ฉานํ อปฺสมปฺชช วิหาสี

โส เอวํ สมานีเต จิตฺเต ปริสฺสฺหเต ปริโยทาเต อนฺจกฺเณ วิคฺคฺุปฺกิตฺเตเส
มฺหฺกฺุเต กมฺมณฺเญ ฐิตฺเต อานฺเณชปฺปฺตฺเต
 ปุพฺเพนิวาสานิสฺสฺติฉานาย
 สคฺคฺานํ จคฺคฺุปฺปาทฉานาย
 อาสวานํ ขยฺฉาราย จิตฺตํ อภินาเมสี.

ขอสมมุติบทาน ไชยา

๕ ตุลาคม ๒๔๘๓

กราบเรียน ไต่เท้ากรรมา ที่เคอรรพหย่างยั้ง

เกล้ากระผมได้รับเรื่องฉานแล้ว. การส่งข้อความเจ้านี้ไปแทนความกรรมา
แก่เกล้ากระผมหย่างสูง เพราะเป็นเรื่องที่ถูกใจ พัวพันหยู่ในใจจนกระทั่งบัดนี้
ก็ยั้งคิดไม่ออก ว่าทำไมจึงเบนหย่างนั้น และอธิบายให้เหมาะสมควรหย่างไร.
แต่หย่างไรก็ตาม เกลด้ากระผมขอสงวนไว้ไม่ยอมให้ใครคิดให้ หรือถามใคร
ต้องการจะคิดเอง. จะนานเท่าใดก็ได้, และอนุพัสดุนี้ เกลด้ากระผมสะเพร่า
มาก เคยผ่านไปครั้งหนึ่งแล้ว แต่ไม่สังเกตเห็น.

เกล้ากระผมขอกราบเรียนขอพระคุณไต่เท้ากรรมาหย่างสูงมาในที่นี้ด้วย.

เกล้ากระผมได้ซาบเรื่องคุณจรูญต้องการนำรัก จากนายสัมพาสเมื่อไม่กี่วัน
นี้เอง เนื่องจากจำพรรษาที่สวนโมกขแห่งใหม่ บานๆจึงจะได้ลงมาที่หอสมุด
ที่วัดชยาราม เกลด้ากระผมเลยถือโอกาสช่วยสืบดูด้วย. ที่เรียกว่ารักชุมพร
นั้น แปลกมาก เข้าใจว่าจะเป็นรักไชยานั้นเอง เพราะเกล้ากระผมยังไม่เคย
ซาบว่าที่ชุมพรมีรัก. แม้ที่ไชยานั้นแล้ว เวลานี้ก็ไม่ปรากฏว่ามีการทำรักใน
เขตอำเภอไชยาเลย แต่มีที่ในเขตของอำเภอท่าวางซึ่งติดต่อกับไชยา. แต่
ข้อนี้คาดเนื่องมาจากว่าชื่อไชยาเคยเป็นชื่อเมืองสมัยเก่า ซึ่งนับรวมท่าวางเข้า
ไว้ด้วย จนกระทั่งถึงบ้านคอน. เรียกว่ารักไชยา พวกจะเข้าใจผิดหยู่. แต่
หย่างไรก็ตาม เกลด้ากระผมจะลองสืบดูทางชุมพรอีกสักคราวหนึ่งซึ่งไม่เชื่อว่า
ชุมพรจะมีรักได้เลย.

เมื่อสืบถามดูจากคนขายคน ปรากฏว่าการทำรักที่ป่าติดต่อกับเขต
ไชยานั้น ร่วงโรยมานานแล้ว. เมื่อเกล้ากระผมยังเด็กๆ จำได้ว่าได้เคย
เห็นอาต่านำรักจากป่าที่ว่ามี จากคนขายเป็นช่วงๆกันมา ส่งมาขายทางกรุง
เพศคราวหนึ่งตั้ง ๒๐-๓๐ ปี้น ตอนแรกๆขายได้ แต่ตอนหลังขาดทุน มา
แห้งเสียหยู่ทางนี้เพราะขายไม่ได้. แล้วเกล้ากระผมก็ไม่ค่อยมีโอกาสพบปะ

๑
๓
๗

หรือรู้เรื่องน้ำรักรึนี่อีกเลย จนบัดนี้เมื่อสืบตามเข้า ได้ความว่า ไม่มีใครทำกร
คาน้ำรักรึกันมานานแล้ว มีแต่ว่าใครของกร ก็คงคิดต่อ สิ่งทำ และก็เป
จำนวนน้อย มักจะเป็นจำนวนทะนานกันเสียมากกว่าจำนวนปีบ. แม้พวกช่าง
ทำพระพุทธรูปทางโนนเอง บางคนก็บ่นตลอดจางว่าสีดำของฝรั่งมีกว่าน้ำรักร
เสียอีก พระโบโบสอวางแหง จึงถูกคงสีฝรั่งแทนของรัก แล้วบิดทงก็มี ชาว
ป่าที่ทำรักรึถูกกะทกะเหือนจนต้องเลิกอาชีพ ก็กลายเป็นเพียงทำเป็นครั้งคราว
ละ เพราะมีผู้สั่ง เลยกะทกะแทนไป. แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีคนคิดต่อให้
ทำคร่าวละ เล็กค่น้อยอยู่เสมอ ไม่ถึงกับขาดตอนจนสาปสูญ เพียงแต่เอา
แน่นอนไม่ค่อยจะได้เท่านั้น เพราะไม่มีใครคิดรักสาชื่อเสียของตัวในการทำ
รักรึเลย. มาบัดนี้ถึงกะทกะเหือนหนักด้วยค่าแรงงานสูง งานก็มกรทั่วๆไป
พวกญี่ปุ่นจ้างคนไทยทำ วันละ ๒ บาทเป็นอย่างต่ำ อาชีพเช่นนี้เคยกะท
กะเหือนมากขึ้น แม้แต่การทำนาบางแห่ง เจ้าของนาหรือไร ยังจะไปทำงาน
กมกร ปล่อยให้ขึ้นรกรากกันก็มีไม่น้อย เพราะไปรับจ้างได้เงินมากกว่า.
เกล้ากะดมเขียนเลยไปยึดยาวพูน้าง เป็นกรเจ้าเรื่องพิเศษอีกส่วนหนึ่งของ
ทางใต้ ในเวลานี้.

สำหรับน้ำรักรึนั้น ถ้าคุณจรงไม่รีบร้อน รอได้เป็นเวลาแรมปี เกล้ากะดม
คาดว่าคุณมีหวังที่จะได้ โดยคิดต่อขอให้ช่วยกันทำดูตามที่จะสามารถ แต่จะได้
มากน้อยเท่าใด พอแก่ความต้องการหรือไม่นั้น เป็นการยากที่จะเรียนให้ทราบใน
เวลานี้ เพราะคนพวกที่จะทำนั้น ไม่ใช่พ่อค้า ไม่มีวันชมในกรค้าขาย
จึงกรบเรียนมาให้ทราบได้เพียงเท่านี้ก่อน. ถ้าความคองการทางนี้ เป็นเรื่อง
ที่รอคอยได้ กรุนาแจ้งไปให้เกล้ากะดมทราบ เกล้ากะดมจะชวนชวรายคุณจนสุด
ความสามารถ ทั้งพวกพ้องที่จะพอผูกกันเข้าใจกันได้กับพวกชาวป่านั้น ก็มีอยู่บาง.
เวลานี้เข้าหน้าฝนเสียแล้ว ต้องหน้าแล้งจึงจะทำให้ และต้องใช้เวลาเขารว
รวมตามสมควร.

ที่สุดนี้ เกล้ากะดมหวังว่าได้เข้ากรุนาคงเป็นสุขสบายดี. ทางใต้ยาที่
ได้เข้ากรุนาจะพอนึกตัวได้ สบายกันหยุดทุกคน และหมายถึงทางจิตใจโดย
ละ เพราะ ทางวัดหรือข้างนอกนั้น ออกจะยุ่งๆกันทั่วๆไปแต่ก็สงบดี.

ด้วยความเลวทรพอย่างสูงสุดของเกล้ากะดม ความมีความแค้นแจะกรุนา

วัดเขาบางทราย ๗๗
 ๑๘ พ.ย. ๘๗
 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
 พระราชทานพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้
 ไซยา ซึ่งเคยรับใช้ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
 ทรงรับใช้มา แต่บัดนี้ได้ทรงลาออกซึ่ง
 ใหม่แล้ว โปรด ให้เลิกใช้ไซยา ซึ่งเคยรับใช้
 ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
 ปราบปรามไซยา ซึ่งเคยรับใช้ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
 ทรงรับใช้มา แต่บัดนี้ได้ทรงลาออกซึ่ง
 ใหม่แล้ว โปรด ให้เลิกใช้ไซยา ซึ่งเคยรับใช้
 ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
 ๑๘ พ.ย. ๘๗

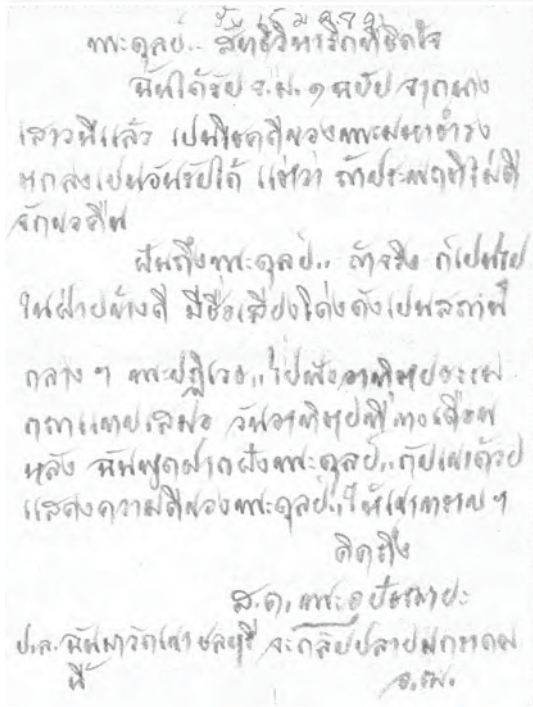
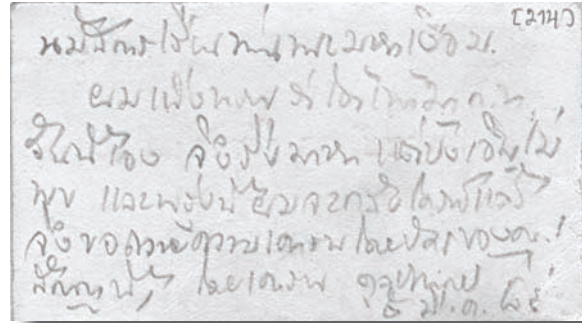
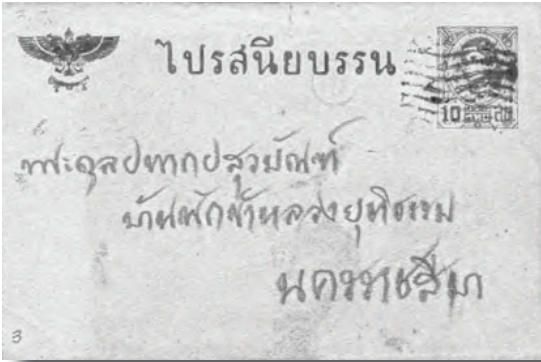
ไซยา ซึ่งเคยรับใช้ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
 ทรงรับใช้มา แต่บัดนี้ได้ทรงลาออกซึ่ง
 ใหม่แล้ว โปรด ให้เลิกใช้ไซยา ซึ่งเคยรับใช้
 ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
 ๑๘ พ.ย. ๘๗

ไปรษณียบรรณ
 ๑๐
 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
 ๑๘ พ.ย. ๘๗
 อำเภอไชยา

๒๓๑

๑๕ มี.ค. ๘๙

๕ มี.ค. ๘๙

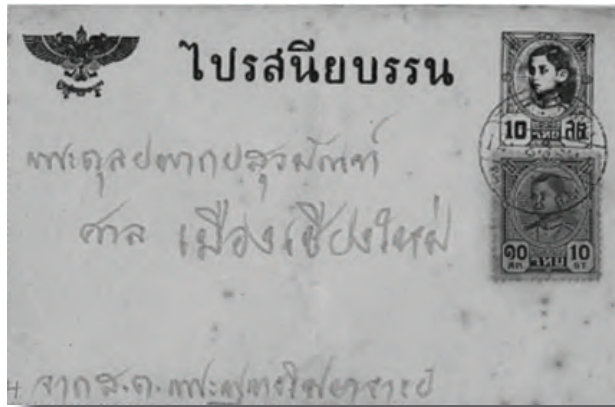
นมัสการเรียนท่านมหาเจียม

ผมเพิ่งทราบว่าได้เข้ามา ก.ท. วันนี้เอง จึงรีบมาหา แต่บังเอิญไม่พบ และพรุ่งนี้ผมจะกลับโคราชแล้ว จึงขอถวายความเคารพโดยบัตรของคุณสัญญาณี.

โดยเคารพ

ดุษฎีพากย์

๕ มี.ค. ๘๙

พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ได้รับ ร.ศ. จากเซียงไฮ้ ๒ ๒
ทุกประการแล้ว แต่ไม่ได้รับ ร.ศ. จากเซียงไฮ้
ได้ ก็ไม่ทราบปลายทางที่ใด ซึ่งเมื่อรับ
ก็ไปรษณีย์ไปรษณีย์ ทางเซี่ยงไฮ้ได้ส่ง
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวไปรษณีย์
ส่งของไปรษณีย์ให้ส่งไปรษณีย์
ค.ช.ค. พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

✓ ๒๒ พ.ย. ๘๙

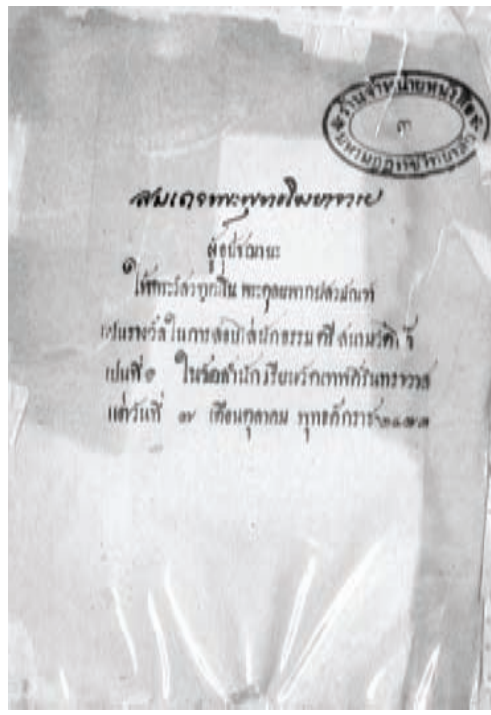
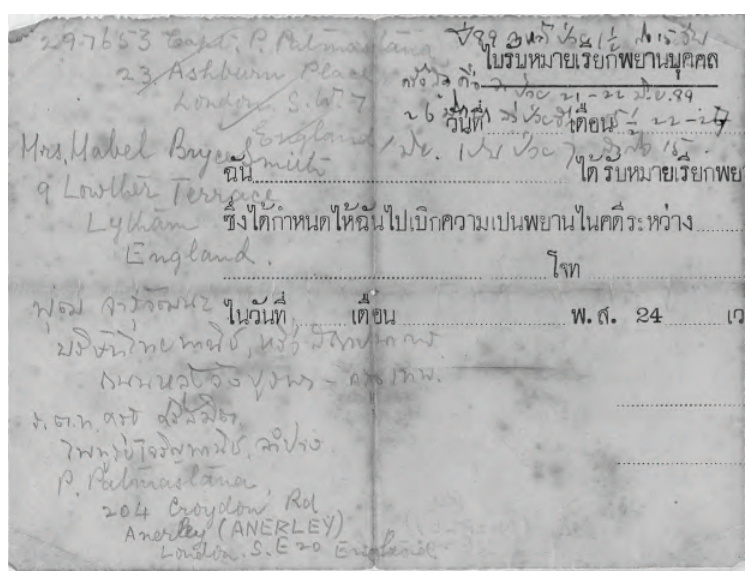
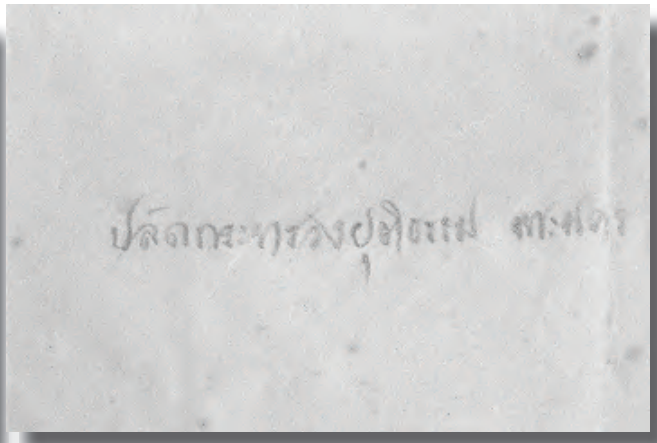
เขียน _____
 วันที่ ๕ เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๙

พระคุณ คุณแม่ วิภาวดี บุณยรัต
 ได้ข่าวว่า คุณแม่ พายุภัยของแม่
 ประชัญต์กับทุกคนสวัสดีให้พระคุณคุณแม่
 ให้มีความสุขกับทุกคนในครอบครัว และ
 พระคุณแม่ทุกคนด้วย สวัสดีทุกคน
 อีกคนที่ พระคุณแม่อย่าลืมสาธุการด้วย
 ขอไปหาแม่วิภาวดีที่ระยองบ้าง แม่ วิภาวดี
 คุณแม่แม่ไม่ควรรอดีของพระคุณแม่ที่
 สิ้นสุดไปพร้อมกับทุกคน
 ส.ค. พระคุณแม่

๒๙๑

ได้ไปส.พ. แล้วทั้ง ๒ ฉบับ
 ส่งไปให้คุณแม่ที่ระยอง
 ๒๖ ธ.ค. ๘๙ อ.พ.

๓๐ ม.ค. ๙๐

วิธีนี้ ทุกขมจจย.
 เพียรบากบั่นหมั่นชอบประกอบไว้
 เปนเหตุให้พ้นทุกข์สุขเกษม.
 สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
 ๓๐/๑/๙๐

วิธีนี้ ทุกขมจจย.
 เพียรบากบั่นหมั่นชอบประกอบไว้
 เปนเหตุให้พ้นทุกข์สุขเกษม.

๗๙๑

๔ ก.พ. ๙๐

DECEMBER	JANUARY 1940	FEBRUARY
S M T W T F S	S M T W T F S	S M T W T F S
1 2 3 4 5 6 7	1 2 3 4 5 6 7	1 2 3 4 5 6 7
8 9 10 11 12 13 14	8 9 10 11 12 13 14	8 9 10 11 12 13 14
15 16 17 18 19 20 21	15 16 17 18 19 20 21	15 16 17 18 19 20 21
22 23 24 25 26 27 28	22 23 24 25 26 27 28	22 23 24 25 26 27 28
29 30 31	29 30 31	

JANUARY TUESDAY

๓๐ ม.ค. ๒๕๓๓... (Handwritten text in Thai script follows, partially obscured by the calendar)

๓๐ ม.ค. ๒๕๓๓... (Handwritten text in Thai script)

ไปรษณียบัตร
 ๒
 ๒๐๖๖๒๒
 ๒๐๖๖๒๒
 ๒๐๖๖๒๒
 ๒๐๖๖๒๒

ฉ.พ.พ. ๑.๗.
 ๒๐๖๖๒๒
 ๒๐๖๖๒๒
 ๒๐๖๖๒๒

๒๐๖๖๒๒
 ๒๐๖๖๒๒
 ๒๐๖๖๒๒
 ๒๐๖๖๒๒

JANUARY	FEBRUARY 1940	MARCH
S M T W T F S	S M T W T F S	S M T W T F S
1 2 3 4 5 6 7	1 2 3 4 5 6 7	1 2 3 4 5 6 7
8 9 10 11 12 13 14	8 9 10 11 12 13 14	8 9 10 11 12 13 14
15 16 17 18 19 20 21	15 16 17 18 19 20 21	15 16 17 18 19 20 21
22 23 24 25 26 27 28	22 23 24 25 26 27 28	22 23 24 25 26 27 28
29 30 31	29	29 30 31

FEBRUARY TUESDAY

๒๐๖๖๒๒
 ๒๐๖๖๒๒
 ๒๐๖๖๒๒
 ๒๐๖๖๒๒

๒๐๖๖๒๒
 ๒๐๖๖๒๒
 ๒๐๖๖๒๒
 ๒๐๖๖๒๒

๒๐๖๖๒๒

ศาลแพ่ง - พระนคร
 ๑๑ พฤษภาคม ๒๔๙๑
 เรียน คุณธรรมทาส พานิช ที่นับถือ
 ยมาดิรับจดหมายของคุณลงวันที่ ๒ เดือนนี้
 ของโรงเรียนคุณธรรมทาส พานิช ที่นับถือ
 ขอแสดงความเศร้าสลดใจในมรณกรรมของคุณแม่คุณ แต่เชื่อมั่นว่า
 ท่านไปสู่คติและปลงตกล่วงหน้าไว้แล้วว่าเป็นเรื่องของขันธุ์ ผมได้ส่งจดหมายคุณไปกราบเรียนท่านเจ้าพระคุณสมเด็จพระ
 พุทธิโมชาจารย์ที่วัดเขาบางทราย ชลบุรี เมื่อจะได้ทราบกำหนดการเดินทางมาสวนโมกข เร้วเท่าที่จะเป็นไปได้
 ตามความสังเกตของท่านเจ้าคุณนรินทรญาณมุนี (ประจำที่กุฎิสมเด็จวัดเทพฯ) มีความเห็นว่า ไม่น่าแนกกว่าสมเด็จพระ
 จะมาสวนโมกขได้ เพราะได้รับลิขิตสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ นี้ว่า นับแต่จาก ก.ท.ไปพักที่วัดเขา ชลบุรีได้ ๑ เดือน (ตั้งแต่ ๔ เมษายน
 ๙๑) อาการที่ออกแดดอยู่ (เช่นเพลีย อาหารไม่ปรกติ) ยังไม่ดีขึ้น ยังคงอยู่
 ผมจึงขอเรียนมาเสียขั้นหนึ่งก่อน แต่จะอย่างไรแน่นั้น คงจะได้ทราบจากสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในไม่ช้า
 เวลาที่เจ้าคุณนรินทรฯ ก็ไปเยี่ยมสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ อีก ๔-๕ วันคงกลับมา

ศาลแพ่ง-พระนคร
 ๑๑ พฤษภาคม ๒๔๙๑

เรียน คุณธรรมทาส พานิช ที่นับถือ

ผมได้รับจดหมายของคุณลงวันที่ ๒ เดือนนี้ ขอแสดงความเศร้าสลดใจในมรณกรรมของคุณแม่คุณ แต่เชื่อมั่นว่า
 ท่านไปสู่คติและปลงตกล่วงหน้าไว้แล้วว่าเป็นเรื่องของขันธุ์ ผมได้ส่งจดหมายคุณไปกราบเรียนท่านเจ้าพระคุณสมเด็จพระ
 พุทธิโมชาจารย์ที่วัดเขาบางทราย ชลบุรี เมื่อจะได้ทราบกำหนดการเดินทางมาสวนโมกข เร้วเท่าที่จะเป็นไปได้
 ตามความสังเกตของท่านเจ้าคุณนรินทรญาณมุนี (ประจำที่กุฎิสมเด็จวัดเทพฯ) มีความเห็นว่า ไม่น่าแนกกว่าสมเด็จพระ
 จะมาสวนโมกขได้ เพราะได้รับลิขิตสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ นี้ว่า นับแต่จาก ก.ท.ไปพักที่วัดเขา ชลบุรีได้ ๑ เดือน (ตั้งแต่ ๔ เมษายน
 ๙๑) อาการที่ออกแดดอยู่ (เช่นเพลีย อาหารไม่ปรกติ) ยังไม่ดีขึ้น ยังคงอยู่
 ผมจึงขอเรียนมาเสียขั้นหนึ่งก่อน แต่จะอย่างไรแน่นั้น คงจะได้ทราบจากสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในไม่ช้า
 เวลาที่เจ้าคุณนรินทรฯ ก็ไปเยี่ยมสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ อีก ๔-๕ วันคงกลับมา

๑๑๑

๒๒๖

ผมได้รับคำสั่งให้มารักษาการอธิบดีที่ศาลแพ่งนี้ และมาประจำที่ศาลนี้ตั้งแต่วันที่ ๖ เดือนนี้แล้ว งานมาก แต่ก็
 พยายามทำหน้าที่โดยรู้สึกว่าเป็นหน้าที่ และไม่ทะเลาะทะเลาะกันเท่าไร ผลของงาน ถ้าสำเร็จลุล่วงเป็นธรรมเป็นผลดีแก่ประชา
 ชนที่มาติดต่อเกี่ยวข้องกับศาลก็ได้ปิติพอกันแล้ว.

ขอแสดงความนับถือสนิท
 ดุลยพาศย์สุวัฒน์

ผมได้รับคำสั่งให้มารักษาการอธิบดีที่ศาลแพ่งนี้ และมาประจำที่ศาลนี้ตั้งแต่วันที่ ๖ เดือนนี้แล้ว งานมาก แต่ก็พยายามทำหน้าที่โดยรู้สึกว่าเป็นหน้าที่ และไม่ทะเลาะทะเลาะกันเท่าไร ผลของงาน ถ้าสำเร็จลุล่วงเป็นธรรมเป็นผลดีแก่ประชาชนที่มาติดต่อเกี่ยวข้องกับศาลก็ได้ปิติพอกันแล้ว.

ขอแสดงความนับถือสนิท
ดุลยพาศย์สุวัฒน์

นางเคลื่อน พานิช โยมมารดาถึงแก่กรรม เมื่อเดือนเมษายน ๒๔๙๑ ในภาพเป็นการเตรียมเคลื่อนศพและการแห่ศพไปยังศาลา ป่าช้าใกล้วัดเวียง เพื่อเผาศพ สามารถจะ กล่าวได้ว่า นางเคลื่อน พานิช เป็นกำลัง หนุนอันสำคัญของการริเริ่มงานสวนโมกข์ ของลูกชายและคณะธรรมทาน เพราะ หากขาดเสียซึ่งเงิน "เพื่อนผี" (ซึ่งท่านเก็บ ออมไว้ เมื่อยามเจ็บไข้และตาย) เป็นทุน เริ่มต้น เพื่อการจัดตั้งสวนโมกข์ และ "พุทธ- สาสนา" แล้ว ก็อาจไม่มีสวนโมกข์ในวันนี้

[๒๙]

๔๕ ถนนโศก บางกะปิ พระนคร

๑๓ พฤษภาคม ๒๔๙๑
 หม่อมราชวงศ์ ประจักษ์ วัฒนศิริ
 เรียน หม่อมราชวงศ์ ประจักษ์ วัฒนศิริ
 จะไปหาหม่อมราชวงศ์ ประจักษ์ วัฒนศิริ
 ที่เชียงใหม่ "ฉันรับจ.ม. แล้ว จะไปไซยาตอวิสาขแล้วเห็นจะไม่ทัน คนชราหายช้า ควรจะบอกไปให้
 พระมหาเจี๊อมไปเชียงใหม่ก่อน ฝนลงมากจะไม่เหมาะ จงบอกด้วย"
 หม่อมราชวงศ์ ประจักษ์ วัฒนศิริ
 โดยเคารพ
 ดุจเทพวิสุทธิวงศ์

๔๕ ถนนโศก บางกะปิ พระนคร
 ๑๓ พฤษภาคม ๒๔๙๑
 นมัสการเรียนใต้เท้าที่เคารพ

เรื่องที่ได้ทำต้องการทราบเนิ่นๆ ในการจะเดินทางมาสวนโมกข์ ของสมเด็จพระ วัดเทพฯ นั้น ผมได้กราบเรียนไป
 แล้ว บัดนี้ท่านบัญชาว่ามาดังนี้ "ฉันรับจ.ม. แล้ว จะไปไซยาตอวิสาขแล้วเห็นจะไม่ทัน คนชราหายช้า ควรจะบอกไปให้
 พระมหาเจี๊อมไปเชียงใหม่ก่อน ฝนลงมากจะไม่เหมาะ จงบอกด้วย"

ผมจึงขอเรียนมาเพื่อใต้เท้าได้ไปเชียงใหม่เสียก่อน โดยไม่ต้องรอท่าน และผมคงจะได้พบใต้เท้าที่กรุงเทพฯ คราว
 ผ่านไปและกลับ คุณเพรียง หัวหน้าศาลพิเศษบูรณ ก็บอกผมว่าจะเปนลูกศิษย์ไปเชียงใหม่ด้วย นำโมทนาด้วย และคิดว่าท่าน
 พระมหาพรกั๊ยรอรอยู่ที่วัดปากน้ำ อนุบุรี ผมคิดว่าจะไปเยี่ยมท่านอีก.

โดยเคารพ
 ดุจเทพวิสุทธิวงศ์

[๒๖๐]

ศาลแพ่ง

๑๗ สิงหาคม ๒๔๙๑

หนังสือรับเรื่อง

นมัสการเรียน ท่านผู้เคารพ

ด้วยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มี
 จตุจักรไว้เดิมแล้ว ๑๐๐ บาท (หนึ่งร้อยบาทถ้วน) เป้าประสงค์สำหรับค้ำประกัน
 เพื่อกำหนดผลกำไรเข้าบัญชีในกิจการอุตสาหกรรมแห่งชาติตาม
 เพื่อบริการประชาชนในกิจการอุตสาหกรรมแห่งชาติตาม
 เพื่อบริการประชาชนในกิจการอุตสาหกรรมแห่งชาติตาม
 เพื่อบริการประชาชนในกิจการอุตสาหกรรมแห่งชาติตาม
 เพื่อบริการประชาชนในกิจการอุตสาหกรรมแห่งชาติตาม

รวม ๓๐๐ บาท
 *๓๐๐

เรื่อง ที่ได้เข้ามาทราบคือเรื่องใดก็ตามที่จะเป็นต้นเหตุของ
 ท่านหรือไม่ว่าหากจะนำไปแจ้งกรมการศึกษาว่าพระเสด็จกระแงซึ่งมีอากาศดี
 ในคราวที่จะไม่เยี่ยมลงในคราวต่อไปนั้น ผมคิดว่าผมเรียนแล้ว ท่านเห็น
 และว่าไม่ประสงค์ คงขอให้เรียนไปยังกรมศึกษา หนึ่งท่านตามถึงได้เท่าที่
 ภายใต้นามว่าคร่าวไปเรื่อยใหม่คงได้บอกมาก/

(พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว)

(พลก)

๑๗๖

ส่วนโมกษ ไชยา

๒๔ สิงหาคม ๒๔๕๐

ธรรม พรและเมตตาฯ แด่คุณพระ
 อาคมมาได้รับจดหมาย ลงวันที่ ๑๗ เดือนนี้แล้ว ด้วยความขอบคุณ

ในการที่พระเดชพระคุณสมเด็จพระสังฆราชฯ ทรงส่งทุนมาสมทบ ในนามพระอุปัชฌาย์ นั้น
 ชาวคณะธรรมทานที่โคกทราบเรื่อง พวกก็ปลื้มปิติเป็นพิเศษ ครึ่งที่พระคุณของโยม ได้
 รับเกียรติยศ เกินกว่าที่เคยมีกัน.

การไปเชียงใหม่ นั้น ไม่มีเวลาพอที่จะเล่าให้คุณพระฟัง เพราะอาคมมารีบกลับ
 หลังจากที่ถูกส่งมาจากเชียงใหม่ ถึงกรุงเทพฯ แล้ว เพียงสองวันเท่านั้น.

อยู่ที่เชียงใหม่ ๑๔ วัน เทศน์ ๒๐ กว่าครั้ง ความจุคต่างๆ รวมทั้งที่จังหวัด
 ลำพูนสองครั้งด้วย. และนำแปลกรงที่มีกรเทศน์เรื่องพุทธศาสนากับไสยศาสตร์ เสีย
 ถึง ๔ ครั้ง ความคำขอร้องของเจ้าสำนักที่นิมนต์ไป. ส่วนมาก เทศน์เรื่อง ความแต่เจ้า
 สำนักจะขอร้อง เมื่อไม่มีการขอร้อง จึงว่าไปตามพอใจ. เป็นอันว่า ๒๔ เปอรเทศน์
 ของการเทศน์ เป็นเรื่องไสยศาสตร์กับพุทธศาสนา คล้ายกับว่าไปราวกับไสยศาสตร์
 หรือว่าที่นั่น เป็นโรคไสยศาสตร์กันมาก จนเจ้าของท้องถิ่นเคืองคร้อน แล้วยังเอาเปรียบ
 ยืมมืออาคมมาช่วยจัดการ จะไค้ผลเป็นอย่างไร กลับมาเสียแล้ว ก็ยากที่จะทราบได้ แต่
 ในขณะนั้น ก็เป็นที่พอใจกันมากอยู่. กลับมาถึงไชยาแล้ว ยังมีกรขอร้องให้เทศน์ส่ง
 ไปทางเส้นลวคันตีกเสียง และส่งลวคมาให้.

แต่อย่างไรก็ตาม รู้สึกว่าจะเอาผลคืนกัน ช่วงเวลาไปเทศน์แต่ละที่เช่นนั้น มีหวัง
 อะไรมากนักก็ไค้ และจะไปพร้าสอนกันอยู่ ก็ไค้สามารถทำไค้ จึงเอาเงินแต่เพียง
 ๖๐ บาท เป็นการปลุกความนิจใจให้แรงกล้า แล้วเขาพยายามค้นคว้าศึกษากันเรื่อยๆ ไป
 ก็แล้วกัน. ถ้าเอากันเพียงเท่านี้ อาคมมาเกิดใจจะอวดคุณพระว่า ไค้ไปทั่วไค้มาก
 ที่เดียว และแบ่งส่วนกุศลให้คุณพระบ้าง ในฐานะที่เอาใจช่วยอยู่ตลอดเวลา โดย
 จะไค้มีความนิจใจขึ้นไปอีกว่า การพยายามในเรื่องนี้ ไค้ไรผล. สำหรับเชียงใหม่
 นั้น อาคมมาคิดว่า ไค้เป็นทีอแห่งเจ้าลัทธิต่างๆ เช่นในกรุงเทพฯ สอนไปทาง
 ไทนถึงง่าย น่าสอน และอาจไปไกลกว่าที่กรุงเทพฯ เสีย ในบางหนทาง คือหนทางนัยก็มีความ
 พยายามทำ เท้ากับความพยากรู้ ซึ่งทางกรุงเทพฯ ไค้ไค้จะเป็นเช่นนั้น และยังมีบาง
 พยากนัยความรูของผูเทศน์ มากกว่าความพยากรู้เสียด้วยซ้ำไป ควรจะถูกคำมากเท้า
 กับที่เชียงใหม่ ควรจะถูกสอน. ถ้ามีคนจริงใจที่ เชียงใหม่จะไปไกล ในค่านการปฏิบัติ
 ชนิดที่กรุงเทพฯ จะตามไม่ทัน. อาคมมาคิดหย่างนี้.

หวังว่าคุณพระสบายดี และเดินหน้าเสมอ.

ธรรม พรและเมตตา
 พุทธทาส อินทปัดไค้

กรม

๒๒๒๐

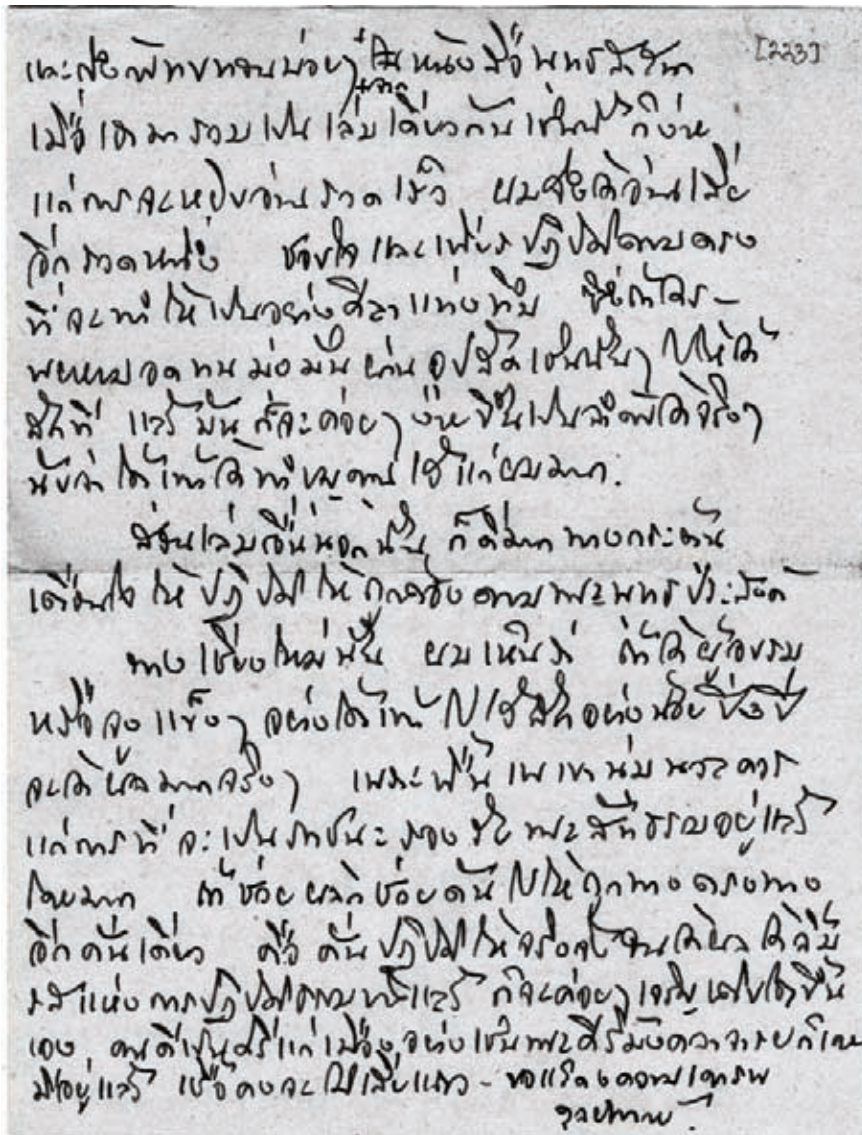
ศาลแพ่ง,
 ๑๓ กันยายน ๒๔๙๑.
 นมัสการเรียนใต้เท้าที่เคารพ
 ผมได้เรียนจดหมายของใต้เท้าและคุณธรรมทาสลงวันที่ ๒๕ และ ๒๗ สิงหาคม ๒๔๙๑
 ผมทาสลงวันที่ ๒๕ และ ๒๗ สิงหาคม ๒๔๙๑
 ซึ่งคุณทาสได้พูดว่า พระเจ้าได้ประทานสติ
 ได้ พระพุทธเจ้าได้ตรัสว่า พระเจ้าได้ประทานสติ
 มหันต์แล้ว ทั้งนั้นเอง ๑ ข้อ
 นมัสการเรียนใต้เท้าที่เคารพ
 สิริวิทย์ที่ ๑ ชื่อ นมัสการทาสลงวันที่ ๒๕
 ๒๗ สิงหาคม ๒๔๙๑ (๒๕ สิงหาคม ๒๔๙๑)
 ขอเรียนใต้เท้าว่า พุทธศาสนาได้มี
 สอนมาแต่พระพุทธรูป เดิมๆ ตรงนี้คือที่
 คำสอนที่ ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐
 และที่ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐
 และสิ่งอื่นที่ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐
 โดยพระพุทธรูปที่ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐
 ที่เรียนสอนที่ ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐

ศาลแพ่ง,

๑๓ กันยายน ๒๔๙๑.

นมัสการเรียนใต้เท้าที่เคารพ

ผมได้เสนอจดหมายของใต้เท้าและคุณธรรมทาสลงวันที่ ๒๕ และ ๒๗ สิงหาคม ๒๔๙๑ ขึ้นกราบเรียนต่อพระเดช
 พระคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ พร้อมด้วยหนังสืออัมมะนั้นๆ แล้ว ท่านแบ่งให้ผม ๑ ชุด
 หนังสือในชุดนี้ดีมาก อย่างพุทธศาสนาปีที่ ๑ ซึ่งหายากขาดครวญนั้นก็ยังมีผู้ต้องการมาก สำหรับผม(และอีกหลายคน)
 ยังเข้าใจกันว่า พุทธศาสนาเล่มต้นๆ นี้มีอรรถรสทราบซึ่ง เคนๆ ควรแก่การที่จะชม ว่าคล้ายกับผู้แสดงนั้นๆ ชุดค้นมาได้ใหม่ๆ
 และกำลังปลาบปลื้ม จึงทนต่อการเพ่งพินิจและสับสนย่อยอยู่เสมอ
 โดยเฉพาะอินทริยสังวรศีล เป็นเล่มที่ผมต้องการอย่างที่สุด เพราะเคยอ่านติดใจ

และถึงกับทบทวนบ่อย ๆ จากหนังสือพุทธศาสนา เมื่อเอามารวมเป็นเล่มเดียวกันเช่นนี้ก็ง่ายแก่การจะหยิบอ่านรวดเร็ว ผมจึงได้อ่านเสียอีกวดหนึ่ง ชอบใจและเพียรปฏิบัติตามตรงที่จะทำให้เป็นอย่างศิลาแท่งทึบ ซึ่งถ้าใครพยายามอดทนมุ่งมั่นผ่านอุปสรรคเช่นนั้น ๆ ไปให้ได้สักที แล้วมันก็จะค่อย ๆ ง่ายขึ้นเป็นลำดับได้จริง ๆ นับว่าทำได้ทำได้ดีทำบุญคุณไว้แก่ผมมาก

ส่วนเล่มอื่นนอกนั้นก็ดีมาก ทางกระตุ้นเตือนใจให้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามพระพุทธประสงค์

ทางเชียงใหม่ นั้น ผมเห็นว่า ถ้าได้ผู้อบรมหรือจูงแข็ง ๆ อย่างใดทำไปไว้สักอย่างน้อยปี ๒ ปี จะได้ผลมากจริงๆ เพราะพื้นเพเขาหนุ่มฉกรรจ์แก่การที่จะเป็นภาชนะรองรับพระสัทธรรมอยู่แล้วโดยมาก ถ้าช่วยผลักดันไปให้ถูกทางตรงทางอีกคันเดียว คือคันปฏิบัติให้จริงจังจนได้ผลได้ลึ้มรสแห่งการปฏิบัติธรรมนั้นแล้ว ก็จะค่อย ๆ เจริญเติบโตขึ้นเอง คนดีเปนครีแก่เมืองอย่างเช่นพระศิริมังคลาจารย์ก็เคยมีอยู่แล้ว เชื่อคงจะไม่เสียแถว

ขอแสดงความเคารพ
ดุจยพากย์

5. ศาลแพ่ง, ๓ พฤษภาคม ๒๕๙๒ [๒๒๓๖]

เรียน คุณธรรมทาส พานิช ที่นับถือ

ผมได้สอดเช็คความราคา ๕๐ บาท (ห้าสิบบาทถ้วน) มาพร้อมด้วยจดหมายนี้ ในนามคุณเป็นผู้รับ เพื่อถวายบำรุงหนังสือพุทธศาสนาประจำปี ๒๕๙๒ ด้วย ขอประทานโทษที่ส่งมาช้าไปหน่อย

ผมหวังว่า การงานของคุณคงก้าวหน้าอย่างแน่นอน มั่นคงยิ่ง ๆ ขึ้น

ขอถวายความเคารพมายังท่านพระครูด้วย

คุณธรรมทาส พานิช

ผมสั่งเช็คแล้ว มีเงิน ๕๐ บาท ส่งไปให้คุณธรรมทาส พานิชแล้วครับ ถ้ายังไม่ได้รับแจ้ง กรุณาติดต่อคุณธรรมทาส พานิช โทร. ๐๒-๖๖๖-๖๖๖๖ หรือ อีเมล: kdt@kdt.com

ขอแสดงความเคารพมายังท่านพระครูด้วย

คุณธรรมทาส พานิช

๗๙๐

ศาลแพ่ง, ๓ พฤษภาคม ๒๕๙๒

เรียน คุณธรรมทาส พานิช ที่นับถือ

ผมได้สอดเช็คความราคา ๕๐ บาท (ห้าสิบบาทถ้วน) มาพร้อมด้วยจดหมายนี้ ในนามคุณเป็นผู้รับ เพื่อถวายบำรุงหนังสือพุทธศาสนาประจำปี ๒๕๙๒ ด้วย ขอประทานโทษที่ส่งมาช้าไปหน่อย

ผมหวังว่า การงานของคุณคงก้าวหน้าอย่างแน่นอน มั่นคงยิ่ง ๆ ขึ้น

ขอถวายความเคารพมายังท่านพระครูด้วย

ขอแสดงความนับถือ
คุณธรรมทาส พานิช

ผมสั่งเช็คดู คิดว่า ท่านเจ้าพระคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์จะยังไม่ได้มีโอกาสมาเยี่ยมสวนโมกข รู้สึกว่าอาการต่างๆ ก็ไม่มีอะไร แต่ยังไม่ค่อยดี เพื่อยุๆ อาหารไม่ค่อยได้ ถ้าพร้อมที่ท่านจะมาได้เมื่อไร ผมจะรีบเรียนให้ทราบล่วงหน้า และผมดูเหมือนเคยเรียนมาแล้วว่า การพาท่านไปตามเกาะตามทะเลนั้น ท่านไม่ประสงค์.

คุณธรรมทาส พานิช

เดือนพฤษภาคม ๒๔๗๖ หนังสือพิมพ์ราย ๓ เดือน ชื่อ "พุทธศาสนา" ได้ออกเผยแพร่เป็นฉบับแรก และได้รับความนิยมมาก จนต้องพิมพ์ซ้ำอีก ๒ ครั้ง เนื้อหาของหนังสือแบ่งเป็นภาคสำคัญ คือ ภาคแปลพระไตรปิฎกเป็นภาษาไทย ภาคส่งเสริมการปฏิบัติธรรม ซึ่งจะนำหัวข้อธรรมที่น่าสนใจ มาอธิบายแจกแจงเพื่อส่งเสริมให้นำไปใช้ปฏิบัติให้ได้ผล และภาคทั่วไป ซึ่งลงข่าวสารความเคลื่อนไหวและบทวิจารณ์วงการพุทธศาสนาในไทยและทั่วโลก

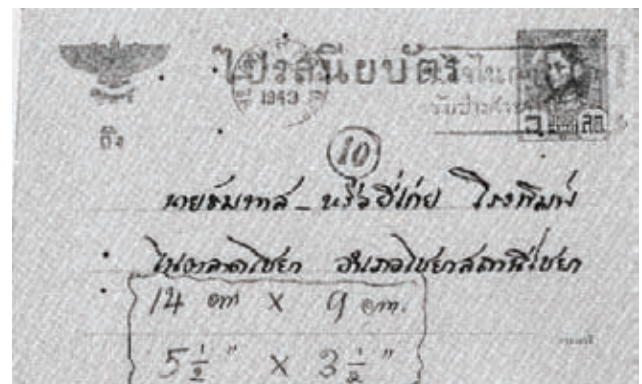
ส่วนหนึ่งของแท่นพิมพ์เก่า ซึ่งเคยใช้ในการผลิต "พุทธศาสนา" ราย ๓ เดือน ในยุคต้น ปัจจุบันใช้งานไม่ได้แล้ว

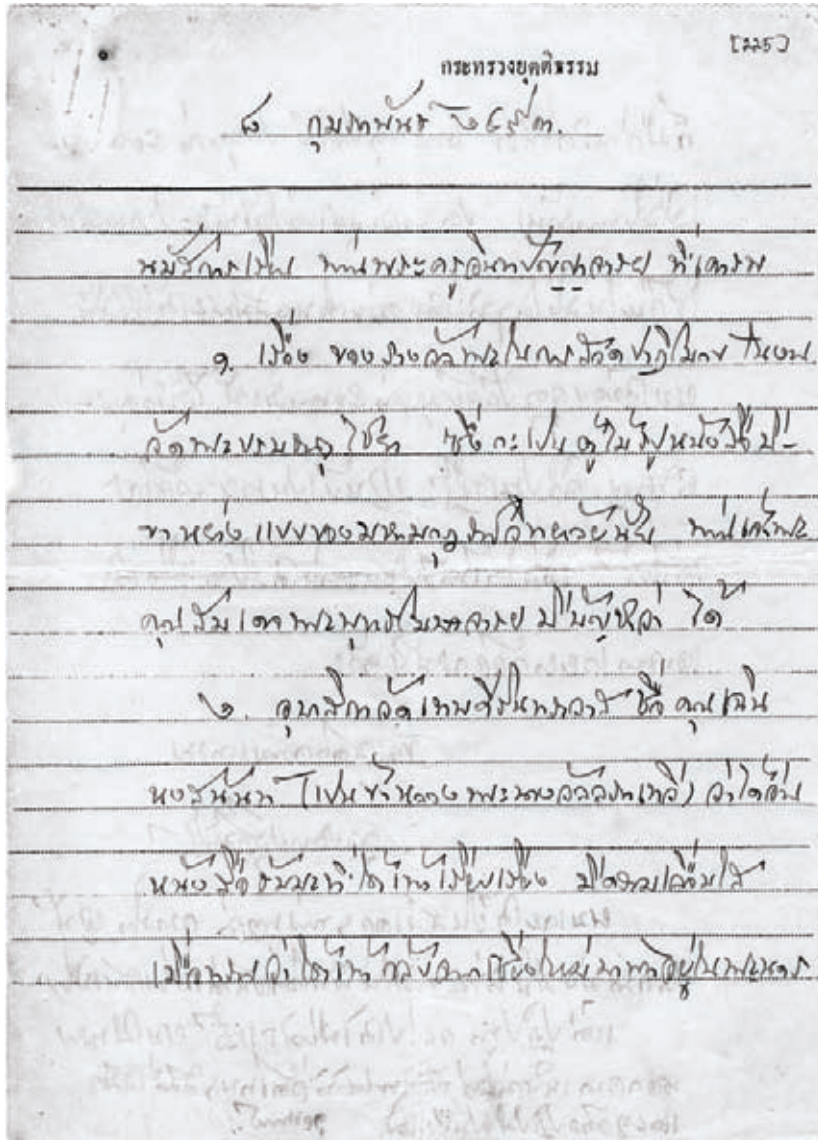

ภาพปัจจุบันของโรงพิมพ์ "พุทธศาสนา" ซึ่งตั้งอยู่บริเวณสำนักงานของธรรมทานมูลนิธิ อ.ไชยา

นายเถี่ยเก็งซึ่งได้เปลี่ยนชื่อเป็น "ธรรมทาน" อย่างเป็นทางการในปี ๒๔๔๒ เป็นผู้จัดการและจัดพิมพ์หนังสือพิมพ์ "พุทธศาสนา"

๘๙๖

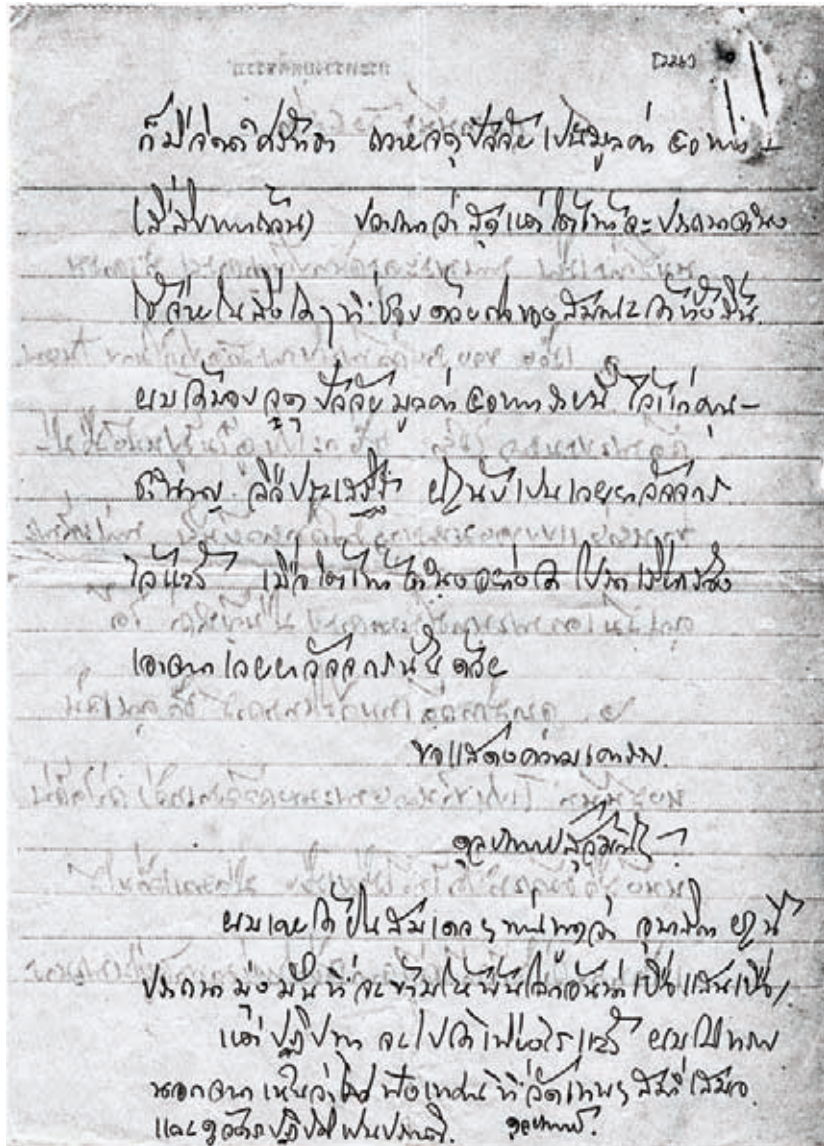
กระทรวงยุติธรรม

๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๙๓

นมัสการเรียน ท่านพระครูอินทปัญญาจารย์ ที่เคารพ

๑. เรื่องของรางวัลพระในการสวดปาฏิโมกข์ในงานวัดพระบรมธาตุไชยา ซึ่งกะเป็นคู่ไม้รูปหนังสือมีขาหย่างแบบของมหามกุฏราชวิทยาลัยนั้น ท่านเจ้าพระคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์มีบัญชาว่า ได้

๒. อุบาสิกาวัดเทพศิรินทราวาสชื่อคุณเงิน หงสนันท์ (เป็นข้าหลวงพระนางวัลลภาเทวี) ว่าได้อ่านหนังสืออัมมะที่ใต้เท้าเรียบเรียง มีความเลื่อมใส เมื่อทราบว่าได้ทำกลับจากเชียงใหม่มาพักอยู่ในพระนคร

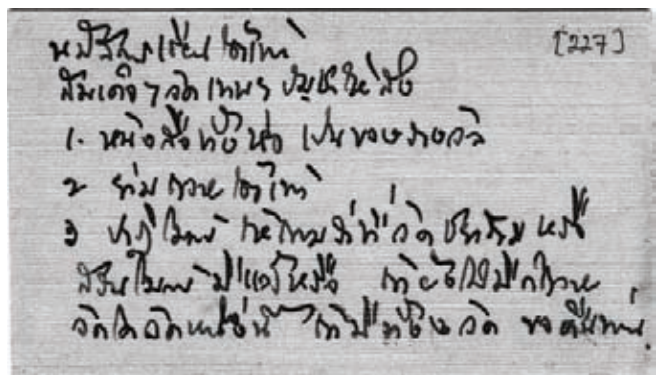
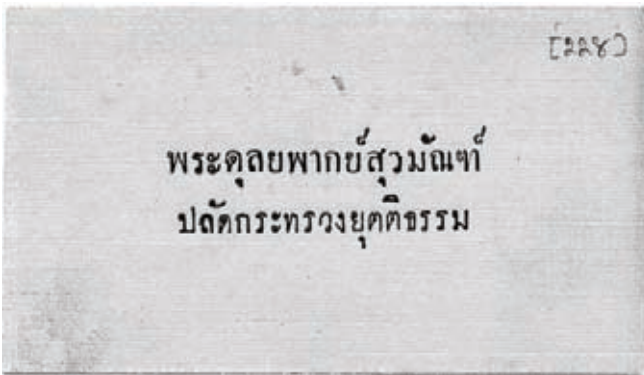
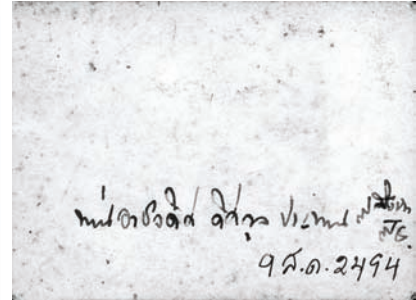
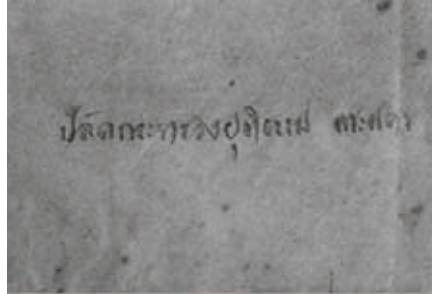
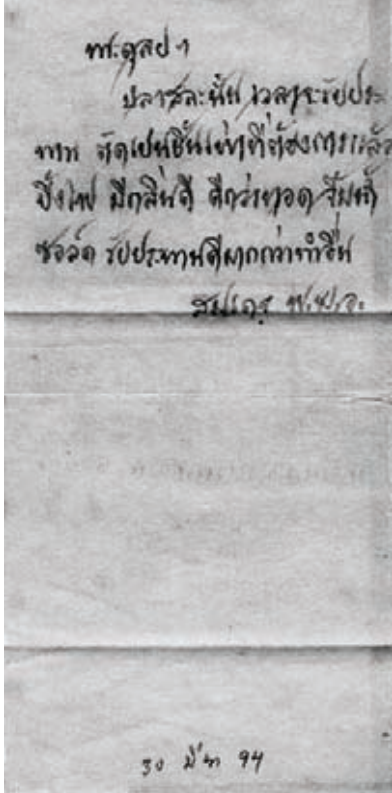
ก็มีจิตต์ศรัทธา ถวายจตุปัจจัยเป็นมูลค่า ๔๐ บาท (สี่สิบบาทถ้วน) ปวารณาว่าสุดแต่ได้เท่าจะปรารถนาจำนงใช้จ่ายในสิ่งใด ๆ ที่ชอบด้วยกิจของสมณะได้ทั้งสิ้น ผมได้มอบจตุปัจจัยมูลค่า ๔๐ บาทรายนี้ไว้แก่คุณชำนานญ ลือประเสริฐ ผู้นับเป็นเวรยาวัจจกรไว้แล้ว เมื่อได้เท่าจำนงอย่างไร โปรดเรียกกรองเอาจากเวรยาวัจจกรนั้นด้วย

ขอแสดงความเคารพ
ดุลยพากย์สุวัฒน์

ผมเคยได้ยินสมเด็จพระ ท่านพูดว่า อุบาสิกานี้ ปรารถนามุ่งมั่นที่จะข้ามให้พ้นโลกอันน่าเบื่อแสนเบื่อ. แต่ปฏิบัติทางจะไปได้เพียงไรแล้ว ผมไม่ทราบ นอกจากเห็นว่าไปพึ่งเทศน์ที่วัดเทพฯ สม่่าเสมอ และดูวัตรปฏิบัติเป็นปกติ.

ดุลยพากย์

๓๐ มี.ค. ๙๔

๐๗๑

นมัสการเรียนใต้เท้า

สมเด็จพระ วัดเทพฯ บัญชาให้ส่ง

1. หนังสือทั้งห่อ เป็นของรางวัล

2. ย่ามถวายใต้เท้า

3. ปาฏิโมกข์ ให้ถามว่าที่วัดชยารามหรือสวนโมกข์

มีแล้วหรือ ถ้ายังไม่มีก็ถวายวัดใดวัดหนึ่งนี้ ถ้ามีทั้งสองวัด ขอคืนท่าน.

๒๕๕๑

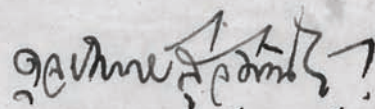
กระทรวงยุติธรรม

๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๕

นมัสการ ท่านเจ้าคุณอธิการบดี ที่เคารพอย่างสูง

ตามลิขิตของพระคุณเจ้าลงวันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๕
ส่งสำเนาเทศนาไปนั้น กระทรวงยุติธรรมได้รับไว้วางใจความ
รู้สึกในความเมตตาคุณอย่างสูง และได้จัดพิมพ์คำเทศนาของ
พระคุณเจ้าขึ้นเป็นเล่มแจกในงานพระกฐินพระราชทานแล้ว จึง
ขอถวายแก่พระคุณเจ้ามาพร้อมด้วยหนังสือนี้เป็นจำนวนรวม ๑๐๐ เล่ม.

นมัสการมาด้วยความเคารพอย่างสูง

(พระคุณยพากยสุวณฺฑิต)

ภิกขุ พุทธทาส อินทปัญโญ
สงฆ์ คณะธรรมทาน ไชยา

๒๕๐)

สหพทาน์ ธรรมทาน์ จันดี

ไชยา ที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๐๑

ธรรม พุทธและเมตตา แคคุณพระ

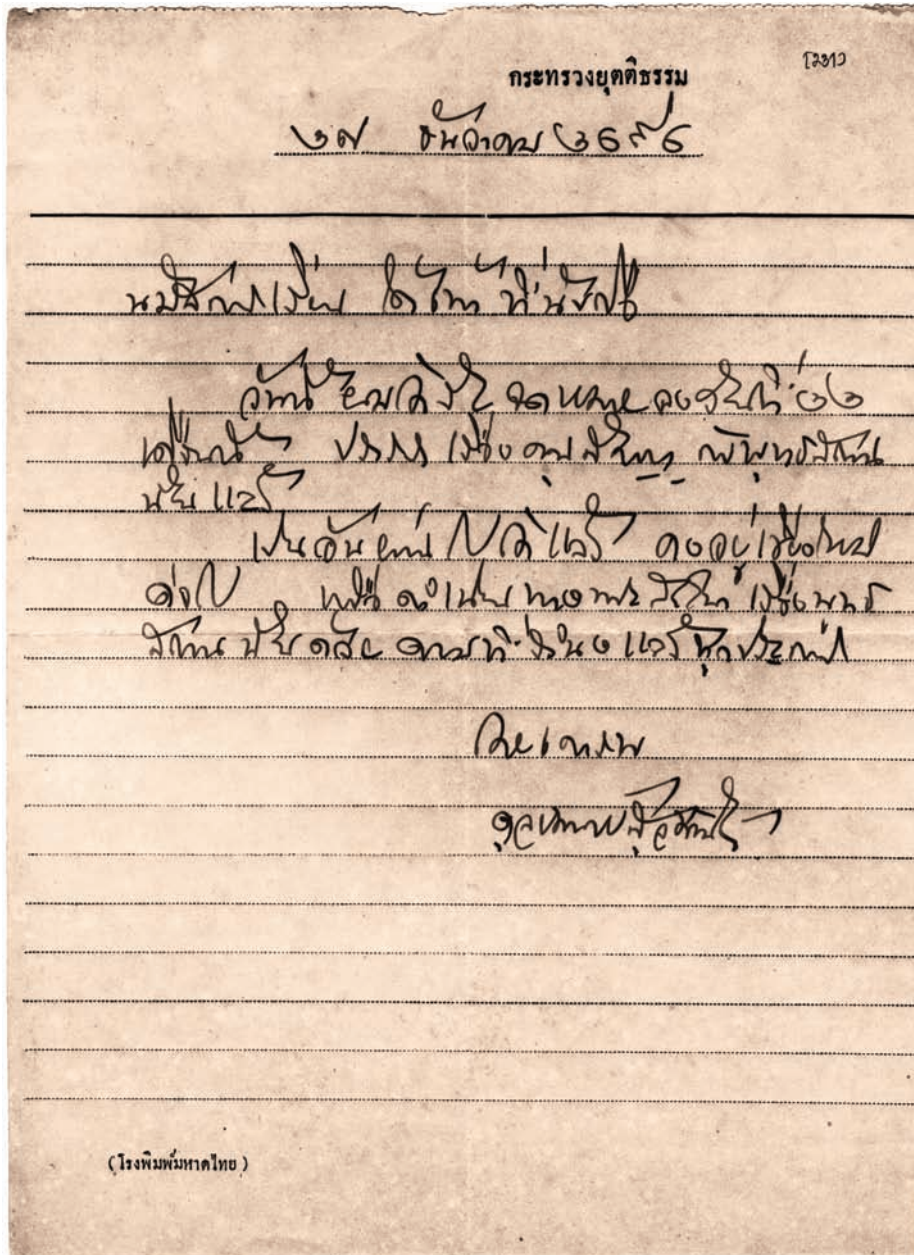
พวกที่เชียงใหม่ มีหนังสือไปโลกครวญกับอาตมาเรื่องคุณสัจจะ จะ
ต้องถูกย้ายกลับเขากองเทพ แล้วการก่อสร้างพุทธสถานที่จะเริ่มไว้ก็จะ
เอาดีไม่ได้ หรือถึงกับล้มเหลวในที่สุด ขอให้อาตมาหาทางช่วยเหลือ
เพื่อเห็นแก่ความเสียสละของเขาเหล่านั้นด้วย.

อาตมาไม่ทราบว่าจะไปหาทางช่วยเหลือได้อย่างไร และไม่รู้จัก
ใครที่รู้สึกว่าจะช่วยเหลือได้ นอกจากคุณพระ. ฉะนั้น จึงได้เขียนจด-
หมายนี้มาบรรณ. ถ้าหากว่าไม่เป็นการผิดธรรมเนียมปฏิบัติมากหมาย
ไปแล้ว ขอให้คุณพระ จักการให้คุณสัจจะโดยที่เชียงใหม่คือไป ชั่วเวลา
ที่จะจัดงานขึ้นนั้น ให้สำเร็จลุล่วงไป. อาตมาก็ออกจะระอิดตัวอยู่เหมือนกัน
ในการที่ได้เป็นผู้ริเริ่มความคิดสร้างสถานที่นั้น เมื่อ ๒ ปีมาแล้ว และ
พอดีได้ข่าวคุณสัจจะย้ายไปเชียงใหม่ ก็ออกปากฝากให้ช่วยมือกับพวกหายกใน
เรื่องนี้ และคุณสัจจะก็ได้ร่วมจริงๆ และยังแถมจะมากเกินกว่าที่เคย
นึกไว้ด้วยซ้ำ. ครั้นคุณสัจจะจะต้องย้ายกลับเร็วเกินไปกว่าที่ใครๆจะ
นึก ก็เคยนึกวันถึงความปั่นป่วน อันจะต้องมีขึ้นอย่างแน่นอน.

ขอให้คุณพระ ได้กรุณาจัดไปในทางที่จะระคหวิใจของพวกหายกหายก
เหล่านั้น ให้เย็น เข้ารูปกับได้กับการที่เขาตั้งใจทุ่มเทชีวิตลงไปใน
พุทธศาสนา ในครั้งนี้ด้วย เท่าที่จะสามารถทำได้เถิด พระศาสนาก็จะ
ยังมีปาฏิหาริย์ครอบงำใจของชาวเชียงใหม่ ไปอีกนาน.

ธรรม พุทธและเมตตา

๐๐๓

กระทรวงยุติธรรม
๒๗ ธันวาคม ๒๔๙๔

นมัสการเรียน ไต่เท้า ที่นับถือ

วันนี้ผมได้รับจดหมายลงวันที่ ๒๒ เดือนนี้ ปราบปรามเรื่องคุณสัญญา กับพุทธสถานนั้นแล้ว
เป็นอันผ่านไปได้แล้ว คงอยู่เชียงใหม่ต่อไป เพื่อดำเนินทางพระศาสนาเรื่องพุทธสถานนั้นด้วย ตามที่จำนงแล้ว
ทุกประการ

โดยเคารพ
คุณพ่อกษัตริย์

๒๗๑

an

ความคิดอิสระ

ของสมเด็จพระ

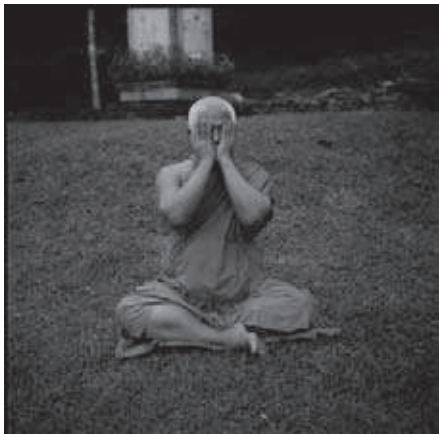

เป็นพระภิกษุที่เห็นว่าเป็นพระอรหันต์
 พุทธศาสนิกชนที่ศรัทธาในพระอรหันต์
 ที่เห็นว่าเป็นพระอรหันต์ที่แท้จริง
 มีแต่ท่านเดียวที่เห็นว่าเป็นพระอรหันต์
 ที่เห็นว่าเป็นพระอรหันต์ที่แท้จริง
 ที่เห็นว่าเป็นพระอรหันต์ที่แท้จริง

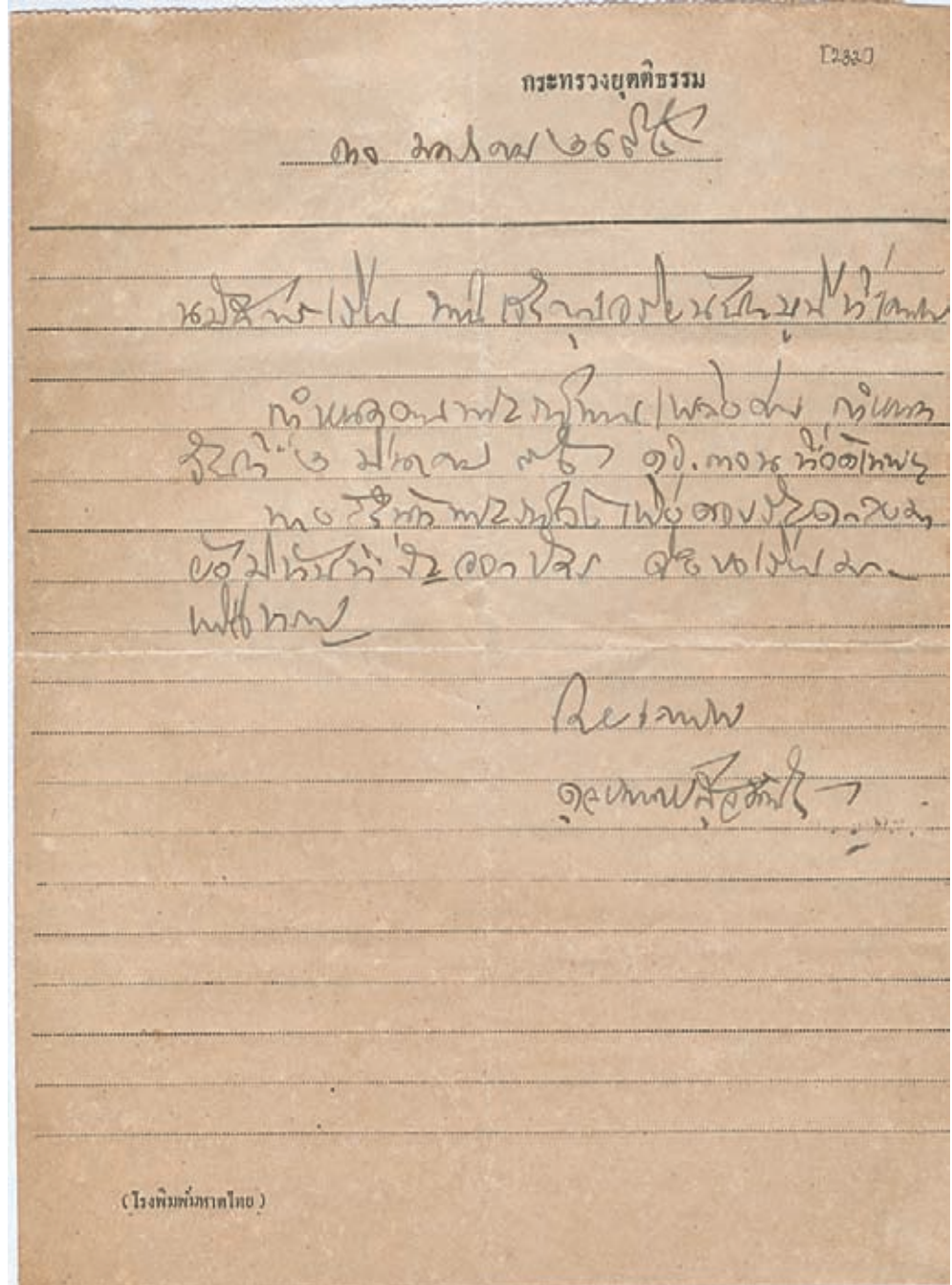
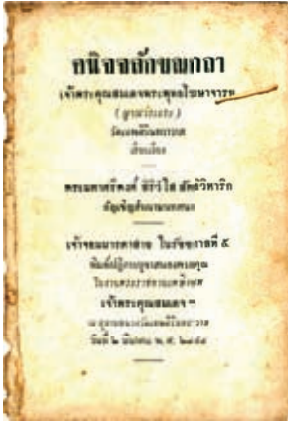

เมื่อพระอรหันต์ท่านหนึ่งได้มาพบพระพุทธเจ้า
 พระอรหันต์ท่านหนึ่งได้มาพบพระพุทธเจ้า
 พระอรหันต์ท่านหนึ่งได้มาพบพระพุทธเจ้า
 พระอรหันต์ท่านหนึ่งได้มาพบพระพุทธเจ้า
 พระอรหันต์ท่านหนึ่งได้มาพบพระพุทธเจ้า
 พระอรหันต์ท่านหนึ่งได้มาพบพระพุทธเจ้า
 พระอรหันต์ท่านหนึ่งได้มาพบพระพุทธเจ้า

๓๐ ม.ค. ๙๕

กระทรวงยุติธรรม

๓๐ มกราคม ๒๔๙๕

นมัสการเรียนท่านเจ้าคุณอรุณนันทมนิที่เคารพ

กำหนดงานพระราชทานเพลิงศพ กำหนดวันที่ ๒ มีนาคม ๙๕ ๑๖.๓๐ น. ที่วัดเทพฯ ทางสำนักพระราชวังเพ็ญตอรับตกลงมา ยังมีหนังสือออกบัตรจึงขอเรียนมาเพื่อทราบ

โดยเคารพ

ดุลยพากย์สุวัฒน์

๑๗๑

พระคุณพระ

[๑๓๓]

๑๗ ก.พ.๙๕

ธรรม พร และ เมตตา แด่คุณพระ

อาตมาได้รับจดหมายแจ้งข่าวว่าทูลกระหม่อมพระราชทานเพลิงศพท่าน
เจ้าคุณสมเด็จแล้ว ด้วยความขอบคุณอย่างยิ่ง.

คณะธรรมทานได้จัดพิมพ์หนังสือ เล่มเล็กๆ เล่มหนึ่งถวายเป็นเครื่อง
บูชาศพท่าน แทนรูปเทียนและไม้จันทน์ ด้วยความริบเร่งที่สุด ซึ่งจะส่ง
มาให้ทันกำหนดงานให้ได้. ข้อความในนั้น เป๊ะพระสูตรสั้นๆ กับคำวิจิ
ถัย เป็นเรื่องท่านเจ้าประคุณสมเด็จท่านใดแนะนำให้อาตมาเขียนและดกก็
มีอาตมาได้ได้รับความเห็นพ้องจากคณะส่วนมากก็ ค.

ความตั้งใจเดิม ที่จะรวบรวมเรื่องทุกเรื่องของท่านไว้กับบายีพิมพ์
และลงแต่แปลๆนั้น ทำไม่ทัน บางเรื่องยังหาหนังสือไม่พบ เสียกาย
หย่างยิ่งถ้ามันจะสูญหายไปเลย. ถ้าหาได้ครบ จะต้องพิมพ์สักคราว
หนึ่ง เพราะเชื่อว่าต่อไปข้างหน้า ยิ่งนับวันแต่จะไม่มีผู้ที่รักธรรมะมาก
จนถึงกับนำมาขบคิดและดกก็หยุดเสมอเหมือนท่าน แล้วนั่งเร้นกับเหล่านี้
จะไม่มีวันใดมาอีกเลย จนหมดยุคนี้จ้ะ.

หวังว่าคุณพระคงจะหาความพักผ่อนเป็นมาสุดได้ยิ่งขึ้นทุกที ทั้ง
ในด้านถาวรงาน และด้านจิตใจ.

ธรรม พร และ เมตตา

๑๗๑

[284]

กระทรวงยุติธรรม

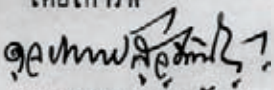
๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๕

นมัสการ เวียน ท่านเจ้าคุณอธิบดีหมื่น ที่เคารพ

ผมได้รับหนังสือ "สอปลาเสสา" ๑๐๐๐ เล่ม ข้าราชการพระราชทาน
เพลิงศพสมเด็จฯ ไล้ๆ กับจดหมาย (บอกการส่งล่วงหน้า) ลงวันที่ ๑๗ ก.พ. ๙๕
และได้นำเสนอที่ประชุมคณะกรรมการจัดงานรับทราบแล้ว จะได้ออกจ่ายรวมกับหนังสือ
ข่าวรายอื่นๆ ในคราวงานพระราชทานเพลิงครั้งนี้

ผมขอขอบพระคุณมาก ที่ใคร่อย่างซบซึ้งยิ่งขึ้นในคำนำถึงคุณความดีของ
สมเด็จฯ และสนิทสนมกับไต่เท้าในทางรักและสนใจวิจารณ์ขมิ้มะ ในพระสุทร เพื่อความ
ถูกต้องและโคคุณค่าประโยชน์แก่ผู้ใคร่ธรรมยิ่งขึ้น เมื่อมีหลักฐานในพระสุทรอ้างอิงหนัก
แน่นและขอขมหายเหตุขมขมอย่างจะโคแย้งไม่โคเช่นนี้ ก็น่าจะยุติและแก่ความเข้าใจไขว้
เขวเคิมๆโคกันเสียที

การหาความทักข่มอนเป็นตาสุกในค่านิจใจนั้น ผมพอจะเข้าใจบ้าง แต่
ทำในค่านการงานนั้นยังงง เพราะขณะกำลังทำงานก็ต้องพุ่งลงไปทำงานเต็มที หรือเรียก
กันว่า "ทำหน้าที".

โดยเคารพ

(พระคุณยพากยสุวณิต)

๐๓๐

[2353]

๓ มีนาคม ๒๔๕๕

จรม พรวระเมตตา แด่คุณพระ

อาทมาได้รับจดหมายของวันที่ ๒๗ เดือนก่อนของคุณพระแล้ว.

เรื่องหนังสือที่ส่งมานั้น ข้าพเจ้าวางใจวางใจไม่ได้เก็บไว้เลย เนื่องจากความพียงเขคอบ กระนั้นถ้าหากทางนี้แจกไม่หมด ขอได้กรุณาส่งกลับไปให้อาทมาสัก ๑๐ โฉม เพื่อประโยชน์ทางหย่าง.

หนังสืองานศพ ถ้ามีขอ พยายามจะได้รับแจกสัก ๑ ชุดด้วย. ที่ประสงค์มาก ก็เล่มที่มีประวัติของสมเด็จพระละเอียด ซึ่งเชื่อว่าคงมีการจัดพิมพ์ขึ้นเป็นแน่. สมเด็จพระท่านเป็นนักศึกษารบิคที่เปน อัครอริสดี ใดทีเดียว ยึดกับของสิ่งอื่นๆ ที่ข้าพเจ้ามีศรัทธา และตามสบายใจเก็บไป. เพราะฉะนั้น เรื่องราวของท่าน จะเป็นแบบฉบับที่ดีได้ ถ้าหากใครจะช่วยกันจัดรวบรวม หรือทำขึ้นไว้ให้สมบูรณ์.

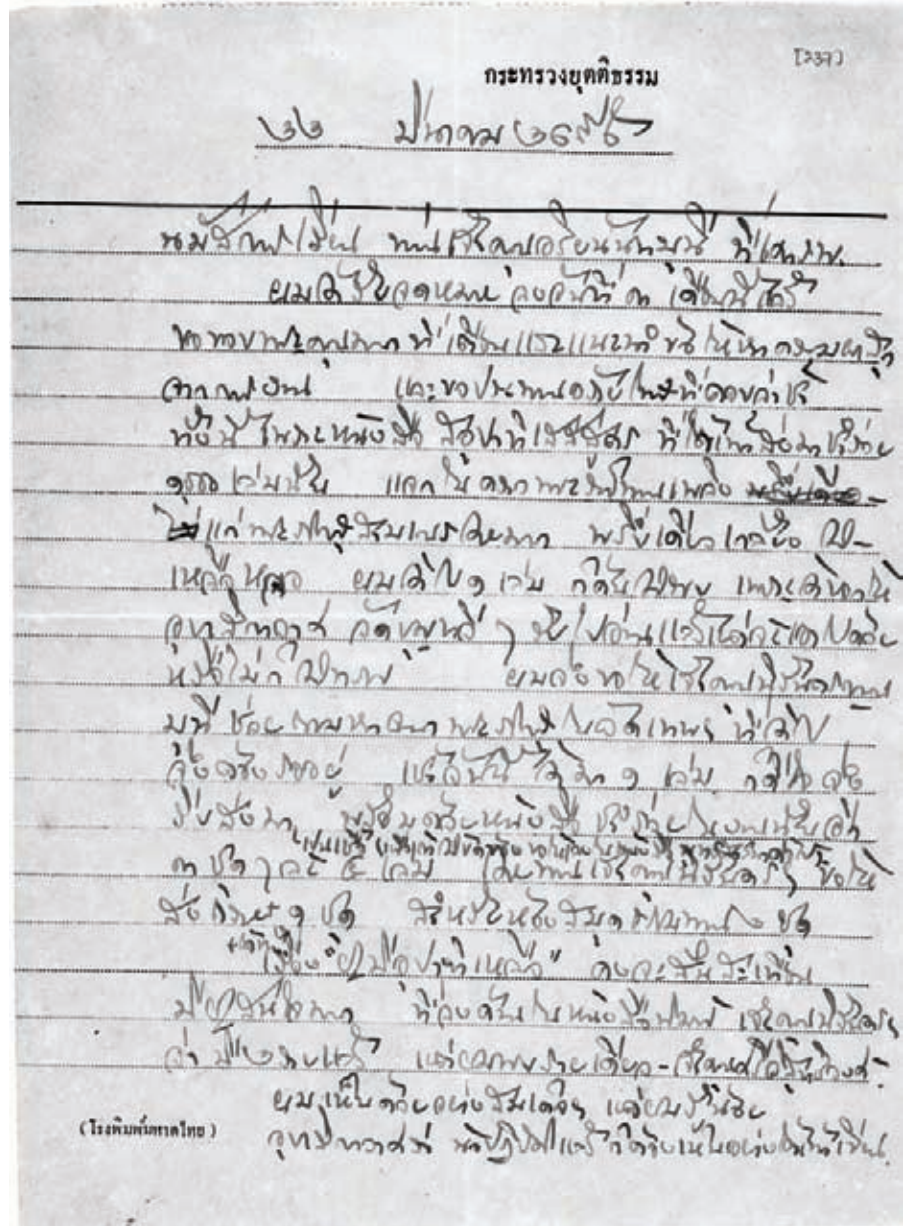
ความมาสุดซึ้งจากการงานนี้ อาทมาหมายถึงความที่งานนี้ๆ ไม่น่าจะ จะทำให้ยุ่งยากใจได้ ยิ่งขึ้นทุกที โดยที่เรารู้จักสิ่งทั้งปวงในแง่ที่ถูกคองยิ่ง ขึ้น เพราะได้มาพบมากเข้า จากระทั่งกลายเป็นของสนุก.

ความเห็นต่างของสมเด็จพระมีหลายเรื่อง ที่คนเป็นอันมากคงไม่ยอมให้ แด่อาทมาเห็นด้วยท่านแทบทุกเรื่อง. เรื่องที่น่าสนใจมากอีกเรื่องหนึ่ง ก็คือ ถ้าว่า สักกายวิภูริ จากไม่แปลเหมือนคนอื่น หรือแก้ตามแบบ ถ้าแปลตาม นั้น พระโสคาบนั้นก็เป็นพระอรหันต์ไปเสียแล้ว ตั้งแต่ละสักกายะซึ่งได้บังเอิญ ไม่นับเป็นโสคาบับัญชียุอีก แด่วงการที่ทรงอำนาจของเมืองไทยในเรื่อกนี้

๓๖

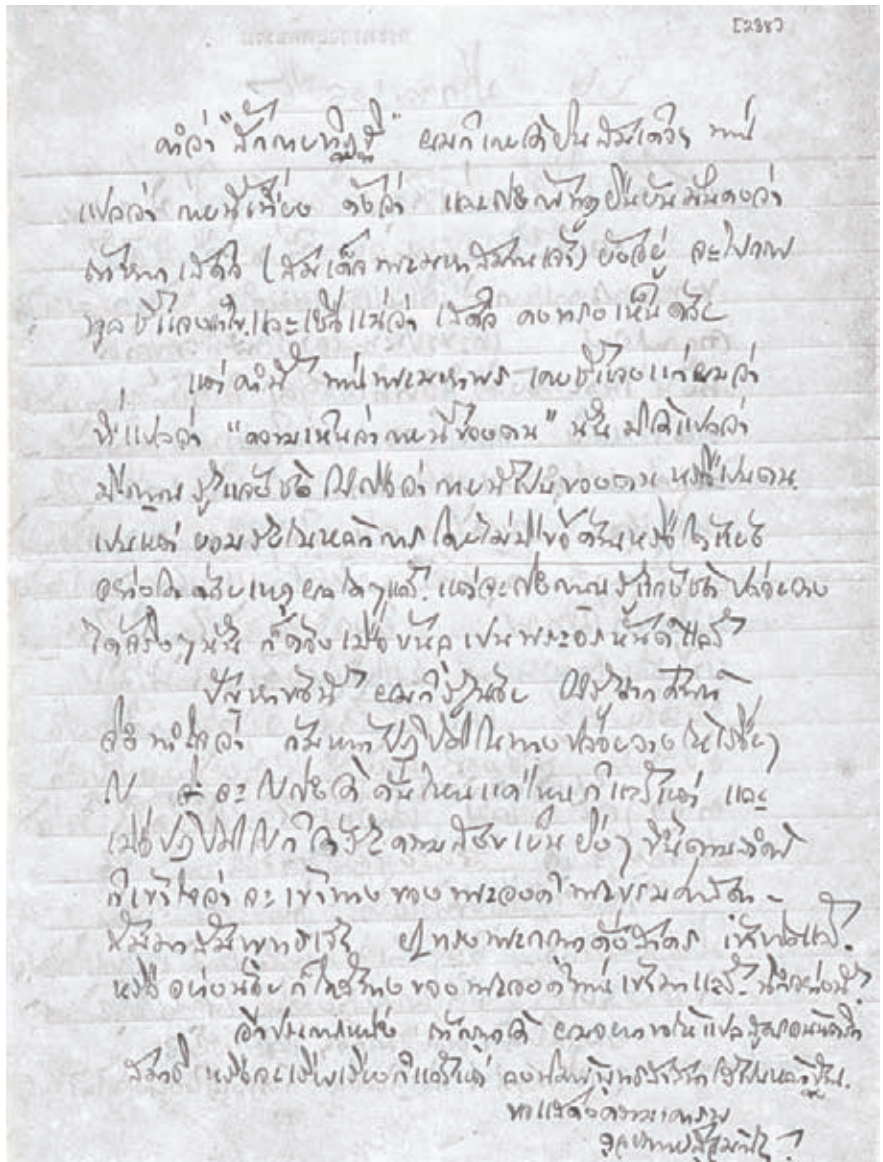
ก็ยังปล่อยกันไว้อย่างนั้น. สมเด็จพระนางเจ้าฯ เปลี่ยนว่า "ความเห็นว่าการนี้เพียง",
 แทนที่จะเปลี่ยนเมื่อเห็นแก่ทุกกันว่า "ความเห็นว่าการนี้ของตบ". เรื่องนี้มี
 บัณฑิตมาก. ถ้ามีใครที่เข้าใกล้ชีวิตท่าน รวมรวมความเห็นของชาวบ้าน
 ได้ทุกเรื่อง จะเป็นประโยชน์แก่การศึกษาในสมัยที่ยังมีอยู่ เพราะเห็น
 สมัยที่จะต้องปรับปรุงไว้รับหน้าเสื่อศึกษาสร้าง กันแล้ว.

ธรรม พงษ์และเมตตา

กระทรวงยุติธรรม
 ๒๒ มีนาคม ๒๕๓๕
 นมัสการเรียนท่านเจ้าคุณอรุณนันท-
 มุนี ที่เคารพ
 ผมได้รับจดหมายลงวันที่
 ๓ เดือนนี้แล้ว ขอขอบพระคุณมากที่
 เตือนและแนะนำข้อให้หาความผา-
 สุกจากการงาน และขอประทาน
 อภัยโทษที่ตอบล่าช้า ทั้งนี้เพราะหนังสือสุปาติเสสสูตร ที่
 ได้ทำส่งมาชำร่วย ๑,๐๐๐ เล่มนั้น แจกในคราวพระราช-
 ทานเพลิงแก่พระภิกษุสามเณรโดยมาก พรึบเดียวเกลี้ยง ไม่
 เหลือเหลือ ผมได้ไป ๑ เล่ม ก็ค้นไม่พบ เพราะได้บอก
 ให้อุบลสิกาวาส วัดบุญทวี ๆ รับผิดชอบแล้วแต่จะเอาไปด้วย
 หรือไม่ก็ไม่ทราบ ผมจึงขอให้เจ้าคุณนริรันตรญาณมุนีช่วย
 ถามหาจากพระภิกษุในวัดเทพฯ ที่ได้ไป จึงต้องรออยู่ เข้า
 วันนี้ได้มา ๑ เล่ม ก็ดีใจจึงรีบส่งมาเป็นเชื้อ (เพื่อถ้าไม่ขัดข้อง

ขอให้ลงในหนังสือพุทธศาสนาต่อไป) พร้อมด้วยหนังสือชำ
 ร่วยในงานนั้นอีก ๓ ชุดๆ ละ ๔ เล่ม โดยท่านเจ้าคุณนริรันตรฯ
 ขอให้ส่งถวายได้เท่า ๑ ชุด สำหรับห้องสมุดธรรมทาน ๒ ชุด
 เรื่อง "ผู้มีอุปาทิเหลือ" คงจะสั้นสะเทือน มีผู้สนใจ
 มาก ที่ลงค่านในหนังสือพิมพ์เจ้าคุณนริรันตรฯ ว่ามี ๒ ราย
 แล้ว แต่ผมพบรายเดียว - เจ้าคุณศรีวิสุทธิวงศ์.
 ผมเห็นด้วยอย่างสมเด็จฯ แต่ผมรู้น้อย อุบลสิกาวาส
 ว่า นักปฏิบัติแล้วก็ต้องเห็นอย่างได้เท่าเขียน.

คำว่า "สัปปายะ" ผมก็เคยได้ยินสมเด็จพระท่าน
 แปลว่า กายนี้เที่ยง ดังว่า และถึงกับพูดยืนยันมั่นคงว่า ถ้า
 หากเสด็จ (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า) ยังอยู่ จะไปกราบทูลชี้
 แจงแก้ไข และเชื่อแน่ว่าเสด็จคงทรงเห็นด้วย

แต่คำนี้ท่านพระมหาพรเคยชี้แจงแก่ผมว่าที่แปลว่า
 "ความเห็นที่กายนี้ของตน" นั้น มิได้แปลว่ามีญาณรู้แจ้งชัด
 ไม่ถือว่ากายนี้เป็นของตนหรือเป็นตน เป็นแต่ยอมรับในหลัก
 การโดยไม่มีข้อค้านหรือโต้แย้งอย่างใด ด้วยเหตุผลใดๆ แล้ว.
 แต่จะถึงญาณรู้แจ้งชัด ปล่อยวางได้จริง ๆ นั้น ก็ต้องเมื่อบั้นลู
 เบนพระอรหันต์แล้ว

ปัญหาข้อนี้ ผมก็รู้น้อย ไม่รู้รากศัพท์ จึงทำใจว่า
 กัมหนำปฏิบัติในทางปล่อยวางให้เรื่อย ๆ ไป จะไปถึงได้ค้น
 ไหนแน่ไหนก็แล้วแต่ และเมื่อปฏิบัติไปก็ได้รับความสงบเย็น

ยิ่ง ๆ ขึ้นตามลำดับ ก็เข้าใจว่าจะเข้าทางของพระองค์
 พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ทรงพระกรุณาตั้งสาคร
 เข้าบ้างแล้ว. หรืออย่างน้อยก็ใกล้ทางของพระองค์ท่านเข้า
 มาแล้ว นึกอย่างนี้.

อีกประการหนึ่ง ถ้ากรุณาได้ ผมอยากขอให้แปล
 สูตรอนันตริกสมาธิ หรือจะเรียบเรียงก็แล้วแต่ ลงพิมพ์พุทธอ-
 สาศนาไว้เป็นหลักฐาน.

ขอแสดงความเคารพ
 ดุลยพากย์สุวัฒน์

[2390]

๘ เมษายน ๙๕

ขรรณ พรและเมตตา แด่คุณพระ

อาตมาได้รับหนังสือ ๓ ชุด และจดหมาย แล้วด้วยความชอบคุณอย่าง
ยิ่ง. ช่วยเรียนท่านเจ้าคุณไว้ครบถ้วนด้วย ว่าอาตมาขอบพระคุณในการ
เอื้อเฟื้อเป็นส่วนตัวนี้ด้วย.

เรื่อง มีเชื่อ ไม่มีเชื่อ นั้น ว่าที่จริง ก็เป็นแต่เรื่องชื่อที่เรียก. ตัว
วัตถุ หรือบุคคลนั้น เรามีครบถ้วนกันทั้งนั้น ไม่ขาดกัน. แต่ความสำคัญอีก
อย่างหนึ่งนั้น มันอยู่ที่เราเรียกไม่ตรงกัน ทำให้ พวกกันไม่รู้เรื่องอย่างหนึ่ง,
ลำบากสำหรับคนที่สนใจต่อไปอย่างหนึ่ง และทำให้เกิดการระแวงในความคิด
ของพระคัมภีร์อื่นๆ โดยกะเพาะคัมภีร์แย้งคัมภีร์อื่น อีกอย่างหนึ่ง. เช่นในกรณี
นี้ สมเด็จพระท่านกล่าวกันออกมาตรงๆ (ไม่กลัวตลกบทรกเหมือนเขาว่าๆกัน) ว่า
ฉันไม่เชื่อคัมภีร์อิติวุตตกะ.

อีกด้านหนึ่งนั้น ดูเหมือนว่า พวกเราหยอกกันคุณพยานกันเร็วๆ ถ้า
ยังไม่ใช้ ออุปาทิเสส ถึงแม้ สอุปาทิเสส ก็ยังเอาดี เพราะเป็นพยาน
เหมือนกัน คุณก็เข้าใจ และ เป็นกำลังใจแก่คนแก่ๆชุกมาก.

สำหรับความรู้และความติดอิสสระของสมเด็จพระเจ้านี้ เห็นจะต้องประชุมกับคำ
ผู้ที่เคยได้ยืมได้ฟังหลายๆคนมาสอบ และรวบรวมกันให้หมดสิ้นสักที จะดีเป็นแบบ
แต่ก็มีทราบบ้างว่ามีทางที่จะทำได้บ้างไร และมีใครบ้าง. ถ้าได้มากพอ
หรือหมดสิ้น จะเป็นอนุสาวรีย์สำหรับท่าน ยิ่งกว่าสร้างโรงพยาบาลหรือสิ่ง
อื่นใด ที่เคียว. พิมพ์ขึ้นไว้ในโลกนี้สักทีกลางๆ ใครจะเชื่อก็ได้ ไม่เชื่อ

๑๓๖

ก็ได้ ขอแค่ให้วิปจิตต์แก้วกัน นานเข้า มันก็ทำหน้าที่ของมันเอง ในเมื่อคนที่ใจสำเอียงตายๆ หมดไป.

สำหรับเรื่องสักกายทิฏฐินั้น ยังมีแง่แปลกอยู่อีกอันหนึ่ง ก็อาตมาเรียนความเห็นส่วนตัวอาตมา คอทาน (ซึ่งผิดจากของท่าน และตั้งผิดจากหย่างที่มหาพรว่า) ว่า สักกายทิฏฐิ ที่พระโสคาบันละนั้น คือละความเห็นว่าร่างกายนี้เป็นของตนโดยสิ้นเชิง แต่ไปยึดเอาใจเป็นตัวตนเข้าไว้อีก. คือไม่ปฏิเสธทั้งรูปและนาม จึงไม่หมดกิเลสเหมือนกระอรหันต์. ท่านทำเสียงขุ่นๆว่า ฮี แล้วก็ไม่อธิบายอะไร อาตมาก็ไม่กล้าถามต่อเลยเสียดีกัน. ว่าเรื่องอื่นกันเสียต่อไป และเลยหมดโอกาสที่จะชักท่านเสียแล้ว.

เรื่องอนันตริกสมาธินั้น สมเด็จพระเจ้ามีแง่สักๆของท่านอีกบางแง่ ซึ่งอาตมาซักจะเสียนเสียแล้วก็มี คงจำได้แต่ใจความสำคัญจะ เพราะที่ตรงกับกับความคิดของอาตมา. ท่านเจ้าคุณปรีณิครา ท่านเป็นคนต้นกฎ ท่านอาจจะจำได้ได้ทั้งหมดก็ได้.

เจ้าคุณศรีวิสุทธีวงศ์ ท่านตั้งคุมกั้วแต่แบบเรียนจะถูกแก้ มากเกินไปเลยแปรเจตนาของอาตมาผิด.

หวังว่าคุณพระคงจะมีความสุข โดยที่เห็นสิ่งต่างๆเป็นของบำรบชั้นหยู่ตลอดเวลา. อาตมาเองก็รู้สึกว่าจะมีความลงรอยกันได้กับโลกนี้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ.

ธรรม พรและเมตตา

๑๔ เม.ย. ๕๕

กระทรวงยุติธรรม
๑๔ เมษายน ๒๕๕๕

หม่อมราชวงศ์ถนัดศรี สวัสดิวัตน์
 ๑๑ ถนนสุขุมวิท ซอย ๑๑
 วัฒนา กรุงเทพฯ ๑๐๑๑๐

หม่อมราชวงศ์ถนัดศรี สวัสดิวัตน์
 ๑๑ ถนนสุขุมวิท ซอย ๑๑
 วัฒนา กรุงเทพฯ ๑๐๑๑๐

หม่อมราชวงศ์ถนัดศรี สวัสดิวัตน์
 ๑๑ ถนนสุขุมวิท ซอย ๑๑
 วัฒนา กรุงเทพฯ ๑๐๑๑๐

(โรงเรียนพหุศึกษา)

กระทรวงยุติธรรม

๑๔ เมษายน ๒๕๕๕

นมัสการเรียนท่านเจ้าคุณพระอริยญาณมุนีที่เคารพ

จดหมายลง ๑ เดือนนี้ ผมได้รับและต่อมาได้นำไปถวายท่านเจ้าคุณนิรันดรญาณมุนีด้วยแล้ว

การอยากบันลวยากถึงอะไรเร็วตัวนั้น ผมออกจะเห็นว่าเพ่งกันโดยมากในหมู่ปฏิบัติที่พากเพียรน้อย หรือไม่พากเพียรเลยแต่ก็อยากได้ แล้วก็เลยทักท้วงเอาว่าถึงขั้นนั้นแล้ว ลงท้ายเหลว ๆ ใจมันเรื้อนุมนานเอาง่าย ๆ ต่อเมื่อยังปฏิบัติไปนาน ๆ ไป ก็จึงจะค่อยรู้ว่า ไปไม่แคไหน หลอกตัวเองเสียมาก

๑๒๗

12420

ผมขอขอบพระคุณมาก ที่ถามความเป็นไป
 ที่จริงก็รู้สึกอยู่ว่า ใต้เท้ายังติดตามถามข่าวด้วยความเมตตาอารีเรื่อย
 มา. ผมเป็นสุขพอควร แต่ที่เห็นสิ่งต่าง ๆ เป็นของน่าขบขันอยู่ตลอดเวลานั้น ยังเป็นสิ่งยากสำหรับผมอยู่ ไป ๆ มันเผลอ
 เมื่อติดอุปนิสัยมาก ๆ ก็พาลจะกลุ้ม ๆ แต่รู้สึกว่าการมีปฏิฐาน ช่วยปลดเปลื้องความขุ่นใจได้มาก ชั้นแรก ๆ เป็นปลิดทิ้ง แต่
 หมู่นี้งานยิ่งรัดตัว จนกับมีปฏิฐานซักจะรั้ง ๆ ไม่ค่อยไหว. จึงอยากได้คำอธิบาย อนันตริกสมาธิ ดังเรียนมาคร่าวก่อน อยากรู้
 กรุณาช่วยผมด้วยตามควร
 ที่ ๑๕ ถึง ๑๙ นี้ ผมจะไปหาความสงบที่วัดถ้ำแกลบ
 โดยเคารพ
 ดุลยพากย์สุวมันท์

๘๕๑

ผมขอขอบพระคุณมาก ที่ถามความเป็นไป ที่จริงก็รู้สึกอยู่ว่า ใต้เท้ายังติดตามถามข่าวด้วยความเมตตาอารีเรื่อยมา. ผมเป็นสุขพอควร แต่ที่เห็นสิ่งต่าง ๆ เป็นของน่าขบขันอยู่ตลอดเวลานั้น ยังเป็นสิ่งยากสำหรับผมอยู่ ไป ๆ มันเผลอเมื่อติดอุปนิสัยมาก ๆ ก็พาลจะกลุ้ม ๆ แต่รู้สึกว่าการมีปฏิฐาน ช่วยปลดเปลื้องความขุ่นใจได้มาก ชั้นแรก ๆ เป็นปลิดทิ้ง แต่หมู่นี้งานยิ่งรัดตัว จนกับมีปฏิฐานซักจะรั้ง ๆ ไม่ค่อยไหว. จึงอยากได้คำอธิบาย อนันตริกสมาธิ ดังเรียนมาคร่าวก่อน อยากรู้กรุณาช่วยผมด้วยตามควร

ที่ ๑๕ ถึง ๑๙ นี้ ผมจะไปหาความสงบที่วัดถ้ำแกลบ

โดยเคารพ
ดุลยพากย์สุวมันท์

๑๙ มี.ย. ๙๕

ธรรม พรและเมตตา แต่คุณพระ ที่นับถือ

จดหมาย และหนังสืองานศพที่กรุณาส่งไปให้นับ ได้รับแล้วโดยเรียบร้อย และขอภัยที่ตอบรับเกินกว่าจะไปเสียอีก เนื่องจากไม่ค่อยได้ขยัน และยุ่งหลายเรื่องพร้อมกัน ได้แต่พักยืดเวลาเรื่อยมาจนบัดนี้.

เรื่อง ผู้ไม่มีเชื้อเหลือนับ เห็นมีเขียนคำหรือเกาะ เล่นสองราย เท่านั้นเอง และไม่ได้ใจความอะไรมากออกไป. เรื่องนี้พยายามส่งมาในอิสิวุดตะนั้นใครๆก็รู้ และในบทความของเราค่อนข้างแล้ว แต่คำว่ามีผู้สนใจในเรื่องนี้น้อยไป เพราะไม่มีภูมิจะสนใจ หรือมีภูมิแต่เห็นว่าพวกเราเป็นเด็กๆมากเกินไปไม่สมที่จะถกเถียงด้วย ก็ได้ทั้งสองหน้าง. อาจมาจะเขียนเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยละเอียดลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์พุทธศาสนา เพื่อให้ให้นักศึกษาวินิจฉัยกันต่อไปหน้างดี ถ้วน โดยประสงค์จะให้เข้าใจเรื่องนี้พากันดีขึ้นเท่านั้น ไม่ได้ประสงค์จะเอาแพ้เอาชนะอะไรกัน.

เรื่องอนันตริกะสมาธินั้น ไม่เกี่ยวกับการฝึก เป็นเรื่องสมาธิที่เกิดขึ้นเองขณะที่เพิ่งพิจารณาจนเห็นแจ้งมากกว่า ไม่มีสูตรที่แสดงถึงสมาธินี้ หน้างชัดเจน ต้องเขียนเป็นเรื่องขึ้นใหม่ มีผลเพียงให้เกิดกำลังใจ. แก่ผู้ที่ไม่สามารถฝึกสมาธิโดยจะเกาะได้ แต่สามารถที่จะพิจารณาธรรม หน้างรุนแรงและ เป็นสมาธิ หรือสัมมาสมาธิ พุญในตัว.

อีกเรื่องหนึ่ง เป็นเรื่องที่จะต้องขอรับกวนคุณพระ ให้ช่วยเขียนบทความสั้นๆ ไปลงหนังสือพิมพ์พุทธศาสนา ฉบับพิเศษ คือฉบับครบรอบสิบปีที่ ๒

๑๙๖

(ที่ออกบ ๒๐ ปี). และจัดพิมพ์เป็นฉบับ "รวมตาสี" พยายามที่จะหาตัว
เมื่อสิบปีก่อน. และมาถึงเข้าอีกในปีนี้. จะ เป็นเขียนแปลเรื่องอะไรก็
ได้ แล้วแต่จะนึก เหมือนข่างกราวที่แล้ว หน้าสองหน้าแล้วแต่จะมี
เวลา ขอแต่อย่าให้ขาดเสียก็แล้วกัน. เขียนตามความรู้สึก หรือตาม
ความต้องการอะไรตรงๆ เป็นดีที่สุด เป็นการเตรียมสำหรับปี ๒๕๐๐.
และไปรดส่งไปเท่าที่จะเร็วได้.

หนังสือพิมพ์พุทธศาสนาเล่มนี้ รวมทั้งปี พิมพ์เป็นเล่มเดียว ก็ครั้ง
หนึ่ง.

ธรรม , พุทธและเมตตา

๒๓๕๖

กระทรวงยุติธรรม

๓๐ มิถุนายน ๒๔๙๕

นมัสการเรียน ท่านเจ้าคุณพระอริยนันทมณี ที่เคารพ

ลิขิตลงวันที่ ๑๕ เดือนนี้ ผมได้อ่านบททวนหลายครั้ง ซาบซึ้งมาก
เรื่องไม่มีเชื้อเหลือที่จะเขียนโดยละเอียดคนนั้น คืมาก เป็นอนุสรณ์ข้างหน้า
เรื่องอนันตริภิกษุสมาธิ ก็คงจะกรุณาเขียนเป็นเรื่องขึ้นใหม่ ให้อภิปราย
กันบ้าง คงใครผล ถึงจะซาไปหน่อยก็ยังดี

เรื่องจะทำฉบับพิเศษ ขวมนฤๅติ ครบ ๑๐ ปีที่สองนั้น ผมโมทนาด้วยจริงใจ
เสียแต่ผมมันเหนื่อย เขียนอะไรก็ตะกุกตะกัก หนักใจ แต่เมื่อใดเท่ากองการก็ไม่หลักเลี้ยง
ที่กำขมิโหสงไว้เวลานั้น ขรอยจะลองดูว่า ถ้าไม่แรงปลดอย ๆ เรื่อย ๆ ลงท้ายอาจถึงเหลว
ความจริงก็อย่างนั้น ผมเลยรีบเรียบเรียงส่งมาถวายพร้อมนี้ ถึงจะรู้สึกว่ายากเขียน
คล่องกว่าและยาวกว่าคราวรอบ ๑๐ ปีไปบ้าง ก็นี่ถือคุณฐานะคุณอย่ากะไรมิรู้ จึงโปรด
คัดทอนแก้ไขหรือเพิกถอนใดทุกประการสุดแต่จะเห็นสมควร

ผมพบค่าแถลงในฉบับรอบ ๑๐ ปีแรกว่า พอถึงกิ่งพุทธกาล (หรือเขามักให้
เรียกว่า ศตวรรษที่ ๒๕) แล้วจะหยุดออกหนังสือพุทธศาสนา ผมคิดว่าดูที่หาก่อนเป็น
ยังไง เมื่อจะเป็นประโยชน์ยิ่งขึ้น ก็ออกเรื่อยไปก่อน แต่ขอให้คุณไม่รูความมุ่งหมาย
เคมีซัก.

ขอมนัสการมาด้วยความเคารพ

๑๑๖๖๖๖๖๖๖๖๖

กระทรวงยุติธรรม [๒๓๖]

๑๐ กันยายน ๒๔๙๕

หม่อมสารสินได้เข้าที่เคารพยิ่ง
 อนึ่งผมได้รับจดหมายลงวันที่ ๓ เดือนนี้ พร้อมด้วยคำนำใจด้วยความขอบพระคุณอย่างสูงในใจ. ภายหลังจาก
 ทอดกฐินพระราชทานแล้ว ทางราชการจะน้อมสการเรียนมาอีกชั้นหนึ่ง
 หมู่นี้พวกเราบ่นถึงได้เท่าบ่อย ๆ ผมเองยังคิดไว้ว่า หากโอกาสเปิดช่องจะมาขอพักที่โมกขพลารามใหม่สักคราว
 เป็นแน่
 คำนำนั้นสั้น แต่จริงใจอย่างลึกซึ้งลงไปตามลำดับตามควรแก่ฐานะของผู้อ่านแต่ละคน ๆ ไป.

ขอแสดงความเคารพเสมอ
 ดุลยพากย์สุวัฒน์

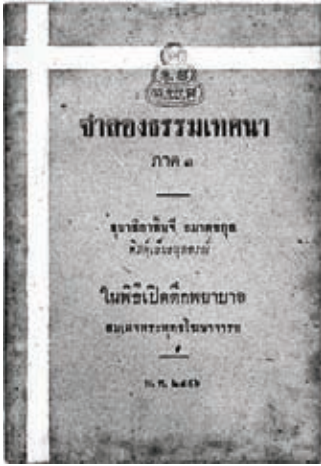
๑๒๑

กระทรวงยุติธรรม
๑๐ กันยายน ๒๔๙๕

หม่อมสารสินได้เข้าที่เคารพยิ่ง
 อนึ่งผมได้รับจดหมายลงวันที่ ๓ เดือนนี้ พร้อมด้วยคำนำใจด้วยความขอบพระคุณอย่างสูงในใจ. ภายหลังจาก
 ทอดกฐินพระราชทานแล้ว ทางราชการจะน้อมสการเรียนมาอีกชั้นหนึ่ง
 หมู่นี้พวกเราบ่นถึงได้เท่าบ่อย ๆ ผมเองยังคิดไว้ว่า หากโอกาสเปิดช่องจะมาขอพักที่โมกขพลารามใหม่สักคราว
 เป็นแน่
 คำนำนั้นสั้น แต่จริงใจอย่างลึกซึ้งลงไปตามลำดับตามควรแก่ฐานะของผู้อ่านแต่ละคน ๆ ไป.

ขอแสดงความเคารพเสมอ
 ดุลยพากย์สุวัฒน์

๕ ต.ค. ๒๔๙๕
 ๕๓/๑ ขอยอโตก บางกะปิ พ.นคร
 นมัสการเรียน ท่านเจ้าคุณพระอรุณนันทมุนี ที่เคารพ
 ในโอกาสที่บุตรผมร่วมจาริกเพื่อแสวงกุศลมาที่สวนโมกขพลารามครั้งนี้ ผมใคร่ขอเรียนข้อปรารถนาของพวกผมบาง
 คนทางนี้ว่า ดึกพยาบาลสมเด็จ (พระพุทธโฆษาจารย์) หลังหนึ่ง ที่เรียโรสร้างไว้ในโรงพยาบาลสงฆ์ จะเสร็จเปิดทำการรักษา
 พยาบาลได้ในราวปลายกุมภาพันธ์ ๒๔๙๖. นายแพทย์ผู้อำนวยการ ร.พ. สงฆ์ เสนอว่า น่าจะทำพิธีเปิดตึกหลังนี้เสีย
 ในคราววันเกิด ร.พ. สงฆ์ รอบปีที่ ๒ คือในวันที่ ๒๑ - ๒๒ ก.พ. ๙๖ ซึ่งรวมทั้งพิธีเปิดวิหารที่คณะวัดเบญจมบพิตรสร้าง
 และจะทำพิธีแห่พระพุทธรูปจากวัดเบญจมฯ และพิธีเปิดเสียดราวเดียวกัน วันที่ ๒๑ แห่งพระ ที่ ๒๒ เลี้ยงพระฉันเพน
 ป้ายแสดงพระธรรมเทศนา การแสดงพระธรรมเทศนา ว่าคราวก่อนเคยนิมนต์ได้เท่า แต่บังเอิญอาพาธเสียมิได้ไป สำหรับ
 คราวนี้ก็ใคร่จะขอนิมนต์ได้เท่าอีก ผมก็เห็นพ้องด้วย แต่เพื่อให้เป็นที่ตกลงกันแน่นอน ผมได้นัดประชุมกรรมการเรื่อยไป
 เสร็จแล้ว เลขานุการ กับผู้อำนวยการ ร.พ. สงฆ์ ในวันพุ่มนี้ (จันทร์ ๖ ต.ค. ๙๕ ๑๐.๐๐ น.) ได้ความอย่างไร จะเรียนมาอีกที่
 ชั้นนี้เรียนทราบมาที่ก่อน เพราะบุตรผมจะออกเดินทางจาก ก.ท. พุ่มนี้เช้า มารวมหมูกับแม่ชีวาส ที่วัดถ้ำกลบเสียก่อน
 ผมยังคิดอยู่เนือง ๆ จะพยายามมาหาได้เท่า ดูสถานที่ปฏิบัติที่นี่

ขอแสดงความเคารพนับถือเสมอ
 ดุสยพากย์สุวมันท์

๕๓/๑ ขอยอโตก บางกะปิ พระนคร
๕ ตุลาคม ๒๔๙๕

นมัสการเรียน ท่านเจ้าคุณพระอรุณนันทมุนี ที่เคารพ

ในโอกาสที่บุตรผมร่วมจาริกเพื่อแสวงกุศลมาที่สวนโมกขพลารามครั้งนี้ ผมใคร่ขอเรียนข้อปรารถนาของพวกผมบาง
คนทางนี้ว่า ดึกพยาบาลสมเด็จ (พระพุทธโฆษาจารย์) หลังหนึ่ง ที่เรียโรสร้างไว้ในโรงพยาบาลสงฆ์ จะเสร็จเปิดทำการรักษา
พยาบาลได้ในราวปลายกุมภาพันธ์ ๒๔๙๖. นายแพทย์ผู้อำนวยการ ร.พ. สงฆ์ เสนอว่า น่าจะทำพิธีเปิดตึกหลังนี้เสีย
ในคราววันเกิด ร.พ. สงฆ์ รอบปีที่ ๒ คือในวันที่ ๒๑ - ๒๒ ก.พ. ๙๖ ซึ่งรวมทั้งพิธีเปิดวิหารที่คณะวัดเบญจมบพิตรสร้าง
และจะทำพิธีแห่พระพุทธรูปจากวัดเบญจมฯ และพิธีเปิดเสียดราวเดียวกัน วันที่ ๒๑ แห่งพระ ที่ ๒๒ เลี้ยงพระฉันเพน
ป้ายแสดงพระธรรมเทศนา การแสดงพระธรรมเทศนา ว่าคราวก่อนเคยนิมนต์ได้เท่า แต่บังเอิญอาพาธเสียมิได้ไป สำหรับ
คราวนี้ก็ใคร่จะขอนิมนต์ได้เท่าอีก ผมก็เห็นพ้องด้วย แต่เพื่อให้เป็นที่ตกลงกันแน่นอน ผมได้นัดประชุมกรรมการเรื่อยไป
เสร็จแล้ว เลขานุการ กับผู้อำนวยการ ร.พ. สงฆ์ ในวันพุ่มนี้ (จันทร์ ๖ ต.ค. ๙๕ ๑๐.๐๐ น.) ได้ความอย่างไร จะเรียนมาอีกที่
ชั้นนี้เรียนทราบมาที่ก่อน เพราะบุตรผมจะออกเดินทางจาก ก.ท. พุ่มนี้เช้า มารวมหมูกับแม่ชีวาส ที่วัดถ้ำกลบเสียก่อน
ผมยังคิดอยู่เนือง ๆ จะพยายามมาหาได้เท่า ดูสถานที่ปฏิบัติที่นี่

ขอแสดงความเคารพนับถือเสมอ
ดุสยพากย์สุวมันท์

๕๓๑

[๒๕๕]

กระทรวงยุติธรรม

๖ ตุลาคม ๒๕๕๕

เรื่อง การนิมนต์แสดงพระธรรมเทศนา

นมัสการเรียน ท่านเจ้าคุณพระอริยวัณณโกศล ที่เคารพ

เนื่องจากจกหมายของมณฑลวันวานที่ฝากบุตรมาถวายใต้เท้าคราวจาริกมา
ร่วมงานทอดกฐิน ประการเรื่องใครจะนิมนต์ใต้เท้าไปแสดงพระธรรมเทศนาที่โรง
พยาบาลสงฆ์ นั้น

วันนี้ ใ้มีการประชุมปรึกษาหารือกันอีกครั้ง นายแพทย์วิรัช มรรควงแก้ว
เสนอขอให้เปิดศึกษาสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์) ในโรงพยาบาลสงฆ์ ร่วมคราวเกี่ยวกับการ
การเปิดวิหารและศึกษาที่นั่น ในคราววันเกิดรอบปีที่ ๒ ของโรงพยาบาลสงฆ์
พิธีนั้นเมื่อกล่าวโดยย่อ คงจะเป็นดังนี้

๒๐ ก.พ. ๕๖ แท้พระประธานจากวัดเบญจมบพิตรไปประดิษฐานในวิหาร
โรงพยาบาลสงฆ์

รุ่งขึ้น ๒๑ ก.พ. ๕๖ ทำพิธีเปิด เลี้ยงพระเพลประมาณ ๑๐๐ รูป ตอนบ่าย
นิมนต์ใต้เท้าแสดงพระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์ และโรงพยาบาลสงฆ์ประกาศรายชื่อผู้นำ
ปัจจัย ทรัพย์สิน หรือออกทรัพย์ช่วยเหลือในการนี้ รวมทั้งเตียงหรือสิ่งอื่นสำหรับศึกษ
สมเด็จ ฯ

สำหรับใต้เท้า มอบใ้หม่อมคึกคอกมา

จึงขอเรียนนิมนต์มาเสียแต่เนิ่น ๆ โดยหนังสือนี้ หวังว่าจะได้รับความเมตตา
กรุณา การรับนิมนต์ถ้าอยู่ก่อนหน้าก็คงแสดงโดยคุณฉันทา แทนทางหนังสือ สุดแต่จะโปรด
หรือจะบอกสิ่งมาทางบุตรมณฑลมาส่วนไม่ขอครวญก็ได้.

ขอแสดงความเคารพนับถือ

(พระกุหลาบปากยี่สุ่มมิต)

๑๖๑

สวน โมกข์มองจากอากาศ

ภิกขุ พุทธทาส อินทปัญโญ
หอสมุดธรรมทาน
สงฆ์ คณะธรรมทาน ไชยา

12490

สตฺถุพฺพาทํ ธมฺมทานํ จินนตฺติ

ไชยา ที่ ๒๒ ธันวาคม ๙๕

ธรรม พรและเมตตา แก่คุณพระ

หนังสือ ๑๐๐ เล่ม และจดหมายรวม ๓ ฉบับ อาตมาได้รับแล้ว ด้วยความขอบคุณยิ่ง. ขออภัยที่ตอบช้า เนื่องจากเหตุบางประการ และทั้งนอนใจเสียว่าไม่มีผู้จะรับรอด้วย.

เรื่องให้มาแสดงธรรมที่โรงพยาบาลสงฆ์นั้น อาตมาจะพยายาม มาตามที่กำหนด เว้นแต่เจ็บป่วย โดยมีความคิดที่จะได้ทำอะไรที่เฝ้า คอยท่านเจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราชแห่งเมืองนี้ ก็รู้สึกยินดี. แต่ยังคงสย ญูว่าการนิมนต์อาตมามาแสดงธรรมนั้น คุณพระมีอุททหาว่านิมนต์ตามพรรค พวก หรืออะไรท่านเองเก็บบ้างหรือเปล่า. ถ้าหากจะมีอะไรที่จะทำให้คุณ พระทองเสื่อมเสียไปเพราะเหตุเช่นนี้ ก็ขอให้เปลี่ยนแปลงเสียด้วย โดย ไม่ต้องเกรงใจอาตมา. ขออภัยยิ่งๆ โดยทั่วถึงด้วย.

หนังสือแจกไปหมดแล้ว คนเขาชอบเล่มเล็กอ่านสะดวกดีและไม่รู้สึกตัว.

หวังว่าคงมีความสบายเป็นปกติ และมีความก้าวหน้าตามธรรมเสมอ.

ธรรม พรและเมตตา

๒๕๑

[๖๕๐]

กระทรวงยุติธรรม

๒๗ มกราคม ๒๔๙๖

นมัสการ ท่านเจ้าคุณอธิบดีมนตรี ที่เคารพอย่างสูง

ลิขิตของไต่เต้าฉบับลงวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๔๙๕ กระผมได้รับแล้ว สำหรับเรื่องการแสวงชมรมที่โรงพยาบาลสงฆ์ นายแพทย์วิรัช มรรควงแก้ว ผู้อำนวยการโรงพยาบาลสงฆ์แจ้งว่า ไต่เต้ายังมีผู้จะไปประท้วงรวมงานโดยมากแล้ว ต้องการให้ไต่เต้าไปแสดง และทางโรงพยาบาลโคเคย์นิมนต์มาครั้งหนึ่งแล้ว บังเอิญไต่เต้าชักของไปไม่ไต่พากันเสียกาย คราวนี้จึงยืนยันขอให้กระผมทบทวนนิมนต์มาอีก และกระผมเองก็ไต่ชาวเสี่ยงภัยยังมีผู้รู้จักคุ้นเคยแล้ว ส่วนมากอยากไต่ไต่เต้าไป กระผมจึงไต่นำข้อสงสัยของไต่เต้าเสนอให้ที่ประชุมคณะกรรมการจัดงานพิจารณาอีกชั้นหนึ่ง ที่ประชุมไต่ตกลงเป็นเอกฉันท์ เห็นชอบในการนิมนต์ไต่เต้า เมื่อเป็นการเรียบร้อยแล้ว เสนอให้กระผมจึงขอเรียนยืนยันการนิมนต์ไต่เต้ามาอีกครั้งหนึ่งโดยหนังสือฉบับนี้

การจัดงานคราวนี้ คณะกรรมการทุนอนุสรณ์สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ไต่ลงมติให้จัดงานร่วมกันกับงานวันเกิดของโรงพยาบาลสงฆ์ ซึ่งทางโรงพยาบาลจะไต่ทำพิธี เปิดวิหารและศึกษาศึกษาของโรงพยาบาลด้วย และทางคณะกรรมการทุนสมเด็จฯ จะไต่มีพิธี เปิดศึกษาศึกษาสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ในวันนั้นคือ วันที่ ๒๐ ก.พ. ๙๖ ตรงกับวันเสาร์ ขึ้น ๔ ค่ำ เดือน ๔ กระผมขอถวายสำเนาบันทึกการประชุมของคณะกรรมการจัดงานฯ มาเพื่อไต่เต้าไต่ทราบด้วย • ชุก

ไต่เต้าจะกำหนดการเดินทางมาถึงกรุงเทพฯเมื่อไร และพักที่ไหน อยู่เป็นเวลานานเท่าไร แล้วไปไหนต่อไป โปรดกรุณาให้ทราบด้วย.

ขอเมตตาการมาด้วยความเคารพยิ่ง

(Handwritten signature)
(พระอุบลพาทย์สุวรรณ)

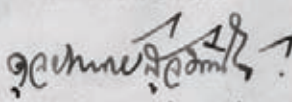
๑๖๖

[๒๕๔๐]

กระทรวงยุติธรรม
๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖

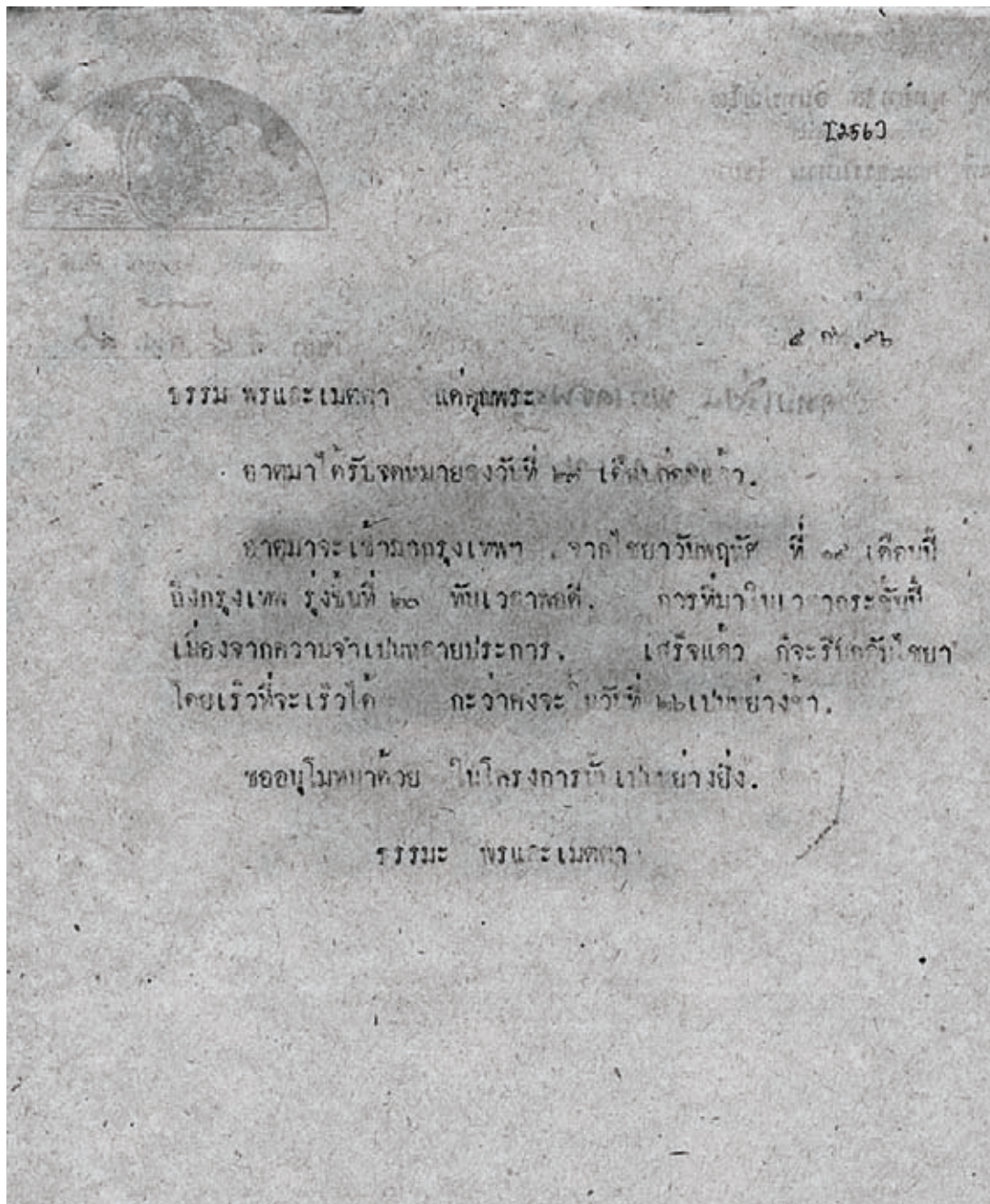
เรียน คุณธรรมทาส พานิช ทีเคอาร์พ

ด้วยคณะกรรมการจัดสร้างอนุสรณ์ถวายแด่สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์
โตคำเนินการก่อสร้างตึกพยาบาลภิกษุอาพาธขึ้นหลังหนึ่ง ในบริเวณโรงพยาบาลสงฆ์
ตำบลพญาไท จังหวัดพระนคร เพื่อเป็นถาวรอนุสรณ์แก่พระคุณเจ้าสมเด็จ ฯ องค์
นั้น โดยให้ชื่อว่า "ตึกสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์" กำหนดจะกระทำพิธีเปิดในวันที่
๒๐ กุมภาพันธ์ (ตรงกับวันเสาร์ ขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๔) พ.ศ. ๒๕๔๖ และคณะ
กรรมการ ฯ ไคมอบหมายให้ผมเป็นผู้ติดต่ออาราธนาท่านเจ้าคุณอริยวินนทภูมิไปแสดง
ธรรมในงานนั้น ซึ่งผมได้มีหนังสือเรียนท่านไปโดยตรง และท่านก็ยอมรับอาราธนา
แล้ว แต่ผมเพิ่งได้ทราบจากเจ้าคุณธรรมโกศาจารย์ว่า ท่านเจ้าคุณ ฯ ยังไม่มีใบ
เบิกทางของการรถไฟ ฯ ผมจึงกำลังพยายามดำเนินการเพื่อให้ท่านและทั้งท่าน
บิดุญานันท์ทศกัญญา ไคมิ่วใช้ในการเผยแพร่พระศาสนาและสมณะกิจธุระต่าง ๆ แล้ว
แต่อาจจะยังไม่ทันการเดินทางไปกรุงเทพฯ ฯ ของท่านในคราวนี้ ฉะนั้น จึงใคร่
ขอเรียนรบกวนคุณให้ช่วย เป็นพระतिकอดอำนวยความสะดวกในการ เดินทางไปกรุงเทพฯ
ของท่านครั้งนี้ด้วย โดยถ้าคราวนี้ยังไม่มีใบเบิกทางแล้วก็ขอให้ช่วยทวงค่าใช้จ่าย
ต่าง ๆ ไปก่อน แล้วแจ้งไปให้ผมทราบเพื่อจะได้ออกเบิกเงินทุนทางคณะกรรมการ ฯ
ส่งมาชดเชยให้ต่อไป และผมขอทราบด้วยว่า ท่านเจ้าคุณ ฯ กำหนดจะไปถึงกรุงเทพฯ
เมื่อใด และพักที่ไหน อยู่เป็นเวลานานเท่าใด แล้วจะเดินทางไปไหนต่อไปหรือไม่
ทั้งนี้เพื่อความเรียบร้อยในการติดต่อดอำนวยความสะดวกให้แก่ท่านด้วย (ผมได้เคย
เรียนถามตรงมาทางท่านเจ้าคุณ ฉะนั้นหนึ่งเหมือนกัน แต่เกรงจะรบกวนท่านเจ้าคุณ
ในเรื่องขุมนิยมเข่นนี้มากไป จึงหันมาพึ่งคุณ)

ขอแสดงความเคารพ

(พระคุณูปากบิษุวมัตถ์)

๒๕๑

๐๙๑

๙ ก.พ. ๙๖

ธรรม พรและเมตตา แต่คุณพระ

อาตมาได้รับจดหมายลงวันที่ ๒๗ เดือนก่อนหน้า.

อาตมา จะเข้ามกรุงเทพฯ จากไซยาวันพฤคที่ ๑๙ เดือนนี้ ถึงกรุงเทพ รุ่งขึ้นที่ ๒๐ ทันทเวลาพอดี. การที่มาในเวลากระชั้นนี้ เนื่องจากความจำเป็นหลายประการ. เสร็จแล้ว ก็จะรีบกลับไซยา โดยเร็วที่จะเร็วได้. กะว่าคงจะในวันที่ ๒๖ เป็นอย่างช้า.

ขออนุโมทนาด้วย ในโครงการนั้นเป็นอย่างยิ่ง.

ธรรมะ พรและเมตตา

[๕๖๗๐]

กระทรวงยุติธรรม

๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๖

นมัสการเรียน ท่านเจ้าคุณ ฯ ที่เคารพ

วันนี้ ผมได้รับจดหมายโต้เถียงวันที่ ๕ ก.พ.๕๖ แจ้งการเดินทาง
มาและกลับจากกรุงเทพ ฯ พอดีคุณสัญญา ขรรค์ศักดิ์ มาราชการที่กรุงเทพฯ ทราบ
เรื่องเข้า ก็ว่า ถ้าหากไม่เป็นการรบกวนเกินไป ชาวเชียงใหม่ใครจะขออาหารนา
โต้เถียงเลยไปเชียงใหม่ ในระหว่างหลังวันพิธีโรงพยาบาลสงฆ์ และก่อนกลับ (๒๒ ถึง
๒๕ ก.พ.) เจ้าชั้น คุณปราชญ์ ประวรภาไครจะขอให้ไปโปรยธัมมะที่นั่นให้ชุ่มชื้น คุณ
สัญญาว่าจะจักพาหนะทางเรือบินไปมา

ส่วนผมเองก็ไม่สู้จะรู้เรื่องหนักเบาอย่างไรบ้างทางโต้เถียงและทาง
โน้น จึงสุดแต่จะไปรศพิจารณา

คราวพักในกรุงเทพ ฯ ครั้งนี้ ขอให้โอกาสทางผมรับรอง ตลอดจน
ยานพาหนะรับส่ง.

นมัสการมาด้วยความเคารพอย่างสูง

Signature

๑๒๑

ราชบัณฑิตยสถาน (พุทธทศ สหุทธิโย)

พระธรรมเทศนาของพระคุณพระมหาเถร...

เรื่องในพุทธศาสนา...

พระอุบาลี...

วันที่ ๕ เดือน...

วัน...

...

* ตรงที่ไม่เป็นใจคือ... (Handwritten note on the left margin)

พระธรรมเทศนาของพระคุณพระมหาเถรเจ้า...

ความเป็นเครื่องประกาศ...

ความเชื่อ วิริยะ ความเพียร...

พระบรมวงศ์...

ทั้งนี้เนื่องในการ...

นัยว่าเป็นการกระทำ...

เป็นเบื้องต้น...

เป็นทางมา...

พุทธบริษัท...

ซึ่งมีใจความว่า...

บุคคลผู้...

จึงไม่ทำการ...

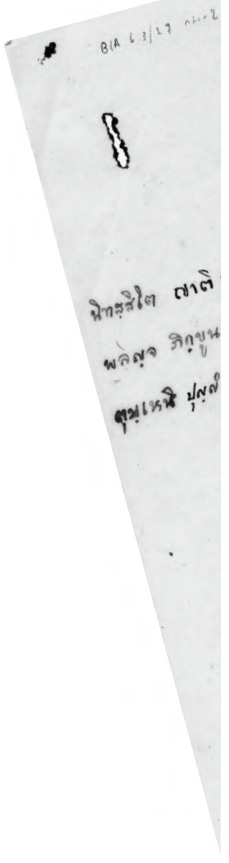
พยายาม...

มีทางที่จะ...

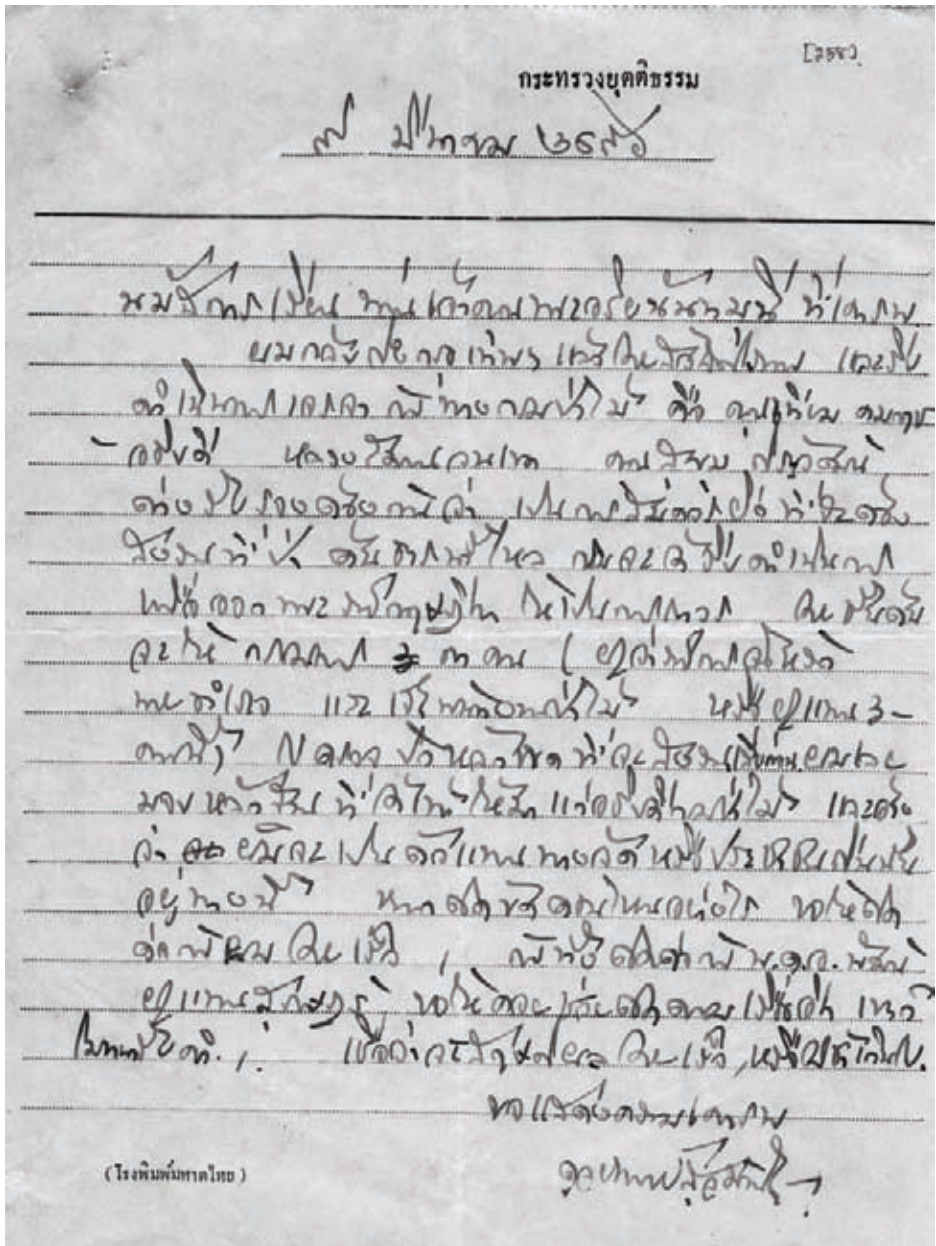
กิจแก่...

สิ่งของ...

...

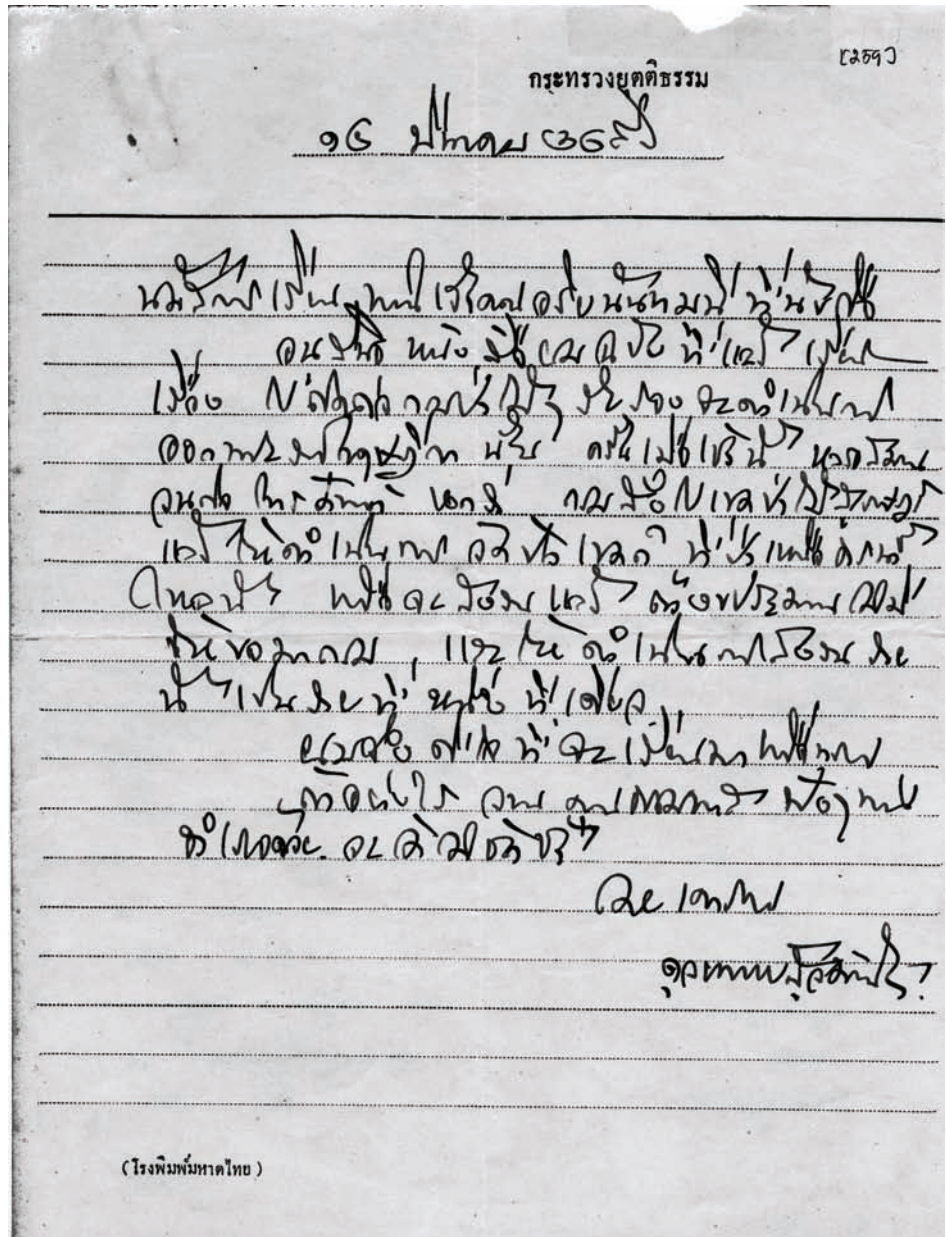
๙๙๑

กระทรวงยุติธรรม
๙ มีนาคม ๒๕๓๖
นมัสการเรียนท่านเจ้าคุณ
พระอริยธานุมนิที่เคารพ
ผ ม ก ล ั บ ถึ ง

กรุงเทพฯ แล้วโดยสวัสดิภาพ และรีบดำเนินการเจรจากับทางกรมป่าไม้ คือคุณเยี่ยม คมกฤษ - อธิบดี หลวง
สมานวนเขต คุณสุชุม ถิระวัฒน์ ต่างรับรองต้องกันว่า เป็นการสมควรยิ่งที่จะต้องสงวนที่ป่าต้นธารน้ำไหล กรม
จะได้รับดำเนินการเพื่อออกพระราชกฤษฎีกาให้เป็นการถาวร โดยขั้นต้นจะให้กรรมการ ๓ คน (ผู้ว่าราชการจังหวัด
นายอำเภอ และเจ้าพนักงานป่าไม้ หรือผู้แทน ๓ คนนี้) ไปตรวจปักหลักเขตที่จะสงวนเสียก่อน ผมเลยมอบหลักฐานที่ได้
ทำให้มาแก่อธิบดีกรมป่าไม้ และอ้างว่าผมจะเป็นตัวแทนทางวัดหรือประชาชนถิ่นนั้นอยู่ทางนี้ หากติดขัดตอนไหนอย่างไร
ขอให้ติดต่อกับผมโดยเร็ว กับทั้งติดต่อกับ พ.ต.อ.พัฒนา ผู้แทนสุราษฎร์ ขอให้คอยช่วยติดตามเรื่องอีก เขาก็ไม่นอนรับคำ
เชื่อว่า จะสฤทธิผลโดยเร็ว หรือไม่ช้าเกินไป.

ขอแสดงความเคารพ
ดุลยพิกาย สุวัฒน์

กระทรวงยุติธรรม

๑๕ มีนาคม ๑๙๙๖

นมัสการเรียน ท่านเจ้าคุณ

อริยนันท์มนูนี้ ที่นับถือ

อนุสนธิหนังสือผมฉบับที่แล้ว เรียนเรื่องไปติดต่อกรมป่าไม้ๆ รับรองจะดำเนินการออกพระราชกฤษฎีกานั้น ครั้นเมื่อเช้านี้ หลวงสมานวนกิจ โทรศัพทบอกว่ กรมส่งไปเขตป่าไม้สุราษฎร์แล้ว ให้ดำเนินการวัดปักเขตที่ป่าเหนือธารน้ำไหลนี้ เพื่อจะสงวนแล้ว ถ้างบประมาณไม่มีให้ขอมากกรม และให้ดำเนินการสงวนรายนี้ เป็นรายที่หนึ่งทีเดียว

ผมจึงตั้งใจที่จะเรียนมาเพื่อทราบ

ถ้าอย่างไรวานคุณธรรมทาสฟังๆ ทางอำเภอด้วย จะได้ไม่ชักช้า

โดยเคารพ

ดุลยพากย์สุวัฒน์

๑๕๑

Handwritten Thai text: ๓ คนที่ถนนราชดำเนิน, ๒ พ.ค. ๕๙

รูปถ่าย	35 / 25๕1
บัตรพนักงาน	
พระคณบดีมหาวิทยาลัย	
เป็นสมาชิก สหภาพ	
เลขประจำตัว (ท) 0510	
<i>[Signature]</i>	
(นายวิชาญ กอประพันธ์)	
รองเลขาธิการ ปฏิบัติการแทน	
กรมการทูต	
เลขประจำตัว	

พามือชื่อที่มอบตัว

ยื่นขอบัตร 3 กุมภาพันธ์ 2521
บัตรพนักงาน 2 กุมภาพันธ์ 2526

หนังสือ "หลักพระพุทธศาสนา"
ผลงานจากการอบรมข้าราชการ
ตุลาการ เป็นงานที่มีความละเอียด
ถี่ถ้วนลึกในการวิเคราะห์และ
อธิบายแก่นแท้ของพุทธศาสนา
ได้ดี

[260]

ที่กรุงเทพฯ, ๑๙ มี.ค. ๒๕๐๑

หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช
 ถนนวิภาวดีรังสิต กรุงเทพฯ

สวัสดีครับ

1. ขอขอบคุณมากสำหรับ
 อนุทินที่ส่งมาให้ผม ผมได้
 อ่านแล้ว รู้สึกประทับใจมาก

2. แสดงความยินดีต่อผม
 ถูกต้องแล้วที่ทราบนิสัยผมเช่นนั้น
 ที่จริงทางการเมืองก็ต้องอาศัย Credit
 อยู่มาก ความสุจริตเท่านั้นที่จะช่วยให้ไปกับเขาได้

โดยเคารพตามเคยและเสมอไป
 ดุลยพากย์สุวัฒน์

๑๑๑

ที่กรุงเทพฯ, ๑๙ มี.ค. ๒๕๐๑

นมัสการเรียนใต้เท้าที่เคารพ

วันนี้ผมดีใจที่คุณสัญญา ส่งหนังสือของใต้เท้าให้ผมดู

1. ตอบรับอาราธนามาอบรมผู้ช่วยผู้พิพากษา มิฉะนั้นเราจะต้องเดินทางมานิมนต์ที่สวนโมกข์อีกที
2. แสดงความยินดีต่อผม ถูกต้องแล้วที่ทราบนิสัยผมเช่นนั้น ที่จริงทางการเมืองก็ต้องอาศัย Credit อยู่มาก ความสุจริตเท่านั้นที่จะช่วยให้ไปกับเขาได้

โดยเคารพตามเคยและเสมอไป
 ดุลยพากย์สุวัฒน์

๑๒๖
 ๑๒๗
 ๑๒๘
 ๑๒๙
 ๑๓๐
 ๑๓๑
 ๑๓๒
 ๑๓๓
 ๑๓๔
 ๑๓๕
 ๑๓๖
 ๑๓๗
 ๑๓๘
 ๑๓๙
 ๑๔๐
 ๑๔๑
 ๑๔๒
 ๑๔๓
 ๑๔๔
 ๑๔๕
 ๑๔๖
 ๑๔๗
 ๑๔๘
 ๑๔๙
 ๑๕๐
 ๑๕๑
 ๑๕๒
 ๑๕๓
 ๑๕๔
 ๑๕๕
 ๑๕๖
 ๑๕๗
 ๑๕๘
 ๑๕๙
 ๑๖๐
 ๑๖๑
 ๑๖๒
 ๑๖๓
 ๑๖๔
 ๑๖๕
 ๑๖๖
 ๑๖๗
 ๑๖๘
 ๑๖๙
 ๑๗๐
 ๑๗๑
 ๑๗๒
 ๑๗๓
 ๑๗๔
 ๑๗๕
 ๑๗๖
 ๑๗๗
 ๑๗๘
 ๑๗๙
 ๑๘๐
 ๑๘๑
 ๑๘๒
 ๑๘๓
 ๑๘๔
 ๑๘๕
 ๑๘๖
 ๑๘๗
 ๑๘๘
 ๑๘๙
 ๑๙๐
 ๑๙๑
 ๑๙๒
 ๑๙๓
 ๑๙๔
 ๑๙๕
 ๑๙๖
 ๑๙๗
 ๑๙๘
 ๑๙๙
 ๒๐๐

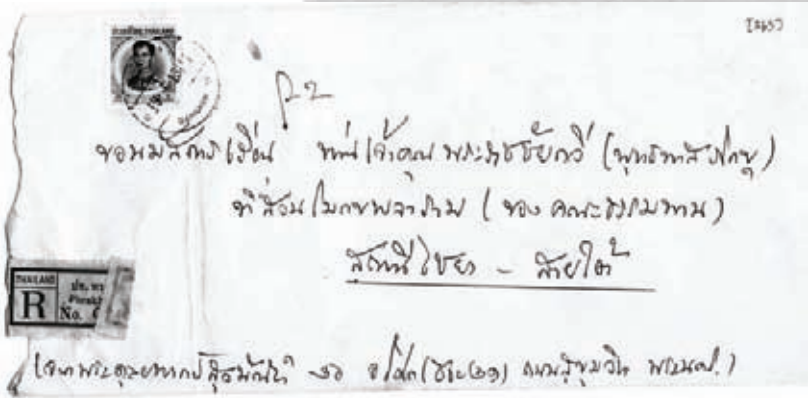
ท่านพุทธทาส กับ สัจญา ธรรมศักดิ์

๑๙ มี.ย. ๑๓

[๒๕๑๓]

อโศก (ชอย ๒๑) ถนนสุขุมวิท พระนคร
 ศุกร ๑๙ มิถุนายน ๒๕๑๓
 หมอสังการเรียน ท่านเจ้าคุณ ที่เคารพสักการะ
 ผมสำรวจเพิ่งเสร็จ (เมื่อ ๑๔.๑๕ น.) ได้ยังไม่
 ไม่ทันจะพิจารณาพิเคราะห์ทวนซ้ำอีกที และต่อไปตั้งแต่พรุ่งนี้ ก็จะต้อง
 กระโดดหยองแหงไปตามเพลงเป็นห่วง ๆ เกรงจะเข้าไป จึงขอรีบ
 ส่งมาเรียนให้เสร็จไปตอนหนึ่ง และให้ทันเมลวันนี้ ได้รวม ๔๐
 กว่าคำ
 ข้อสังเกตของราวพิเคราะห์ไป ๒ ปีที่ ๑ อโศก
 จะแก้ เพิ่ม หนังสือ ตัดทอน อย่างไร ก็สุดแต่จะโปรด
 ผมไม่มีข้อข้องใจอะไร (ไอ้ผมแต่ ก็เห็น ๓๓๒
 ที่ผมแก้มา ๓ แห่ง นั้น ผมเอาตามฉบับกรมการศาสนา)
 อโศก - ๓ วันผมคงมีเวลาสำรวจ "ขุมทรัพย์"
 ต่อไป

ขอแสดงความเคารพ
 ดุจเทพบุตรผู้รักการศึกษามาก

๒๐๒

๒๖ อโศก (ชอย ๒๑) ถนนสุขุมวิท พระนคร
 ศุกร ๑๙ มิถุนายน ๒๕๑๓
 นมัสการเรียนท่านเจ้าคุณ ที่เคารพสักการะ
 ผมสำรวจเพิ่งเสร็จ (เมื่อ ๑๔.๑๕ น.) ได้ยังไม่
 ไม่ทันจะพิจารณาพิเคราะห์ทวนซ้ำอีกที และต่อไปตั้งแต่พรุ่งนี้ ก็จะต้อง
 กระโดดหยองแหงไปตามเพลงเป็นห่วง ๆ เกรงจะเข้าไป จึงขอรีบ
 ส่งมาเรียนให้เสร็จไปตอนหนึ่ง และให้ทันเมลวันนี้ ได้รวม ๔๐
 กว่าคำ

ช่วยกรุณาตรวจพิเคราะห์และชี้ขาด อันใด
 ควรจะแก้เพิ่ม หรือตัดทอนอย่างไร ก็สุดแต่จะโปรด
 ทำไป ผมไม่มีข้อข้องใจอะไร (เว้นแต่ที่หน้า ๓๓๒ ที่
 ผมแก้มา ๓ แห่ง นั้น ผมเอาตามฉบับกรมการศาสนา)
 อีก ๒-๓ วัน ผมคงมีเวลาสำรวจ "ขุมทรัพย์"
 ต่อไป

ขอแสดงความเคารพยิ่ง
 ดุจเทพบุตรผู้รักการศึกษามาก

1347

๒๖ อโศก (ขอย๒๑) ถนนสุขุมวิท พระนคร
 ตึกที่ ๑๑/๑๗ ที่ ๑๗ มุ่งหน้า ๖๖๑๓
 มัธยมศึกษาปีที่ ๒ วิชาคณิตศาสตร์
 ผมฝึกแล้วแต่คงจะตกหล่นไปบ้าง
 ตามที่เรียนบอกแก่คำผิดมาโดย จ.ม. บ่ายนี้ (R) เท่าที่นึกขึ้นได้แล้ว
 เท่าที่นึกขึ้นได้แล้ว คือ คำนี้ (R) เป็นคำ
 เห็นด้วย จึงขอได้โปรดดู หยิบยกเอาใบบอกแก่ที่เขียนถวายไว้เมื่อ ๑๕ เดือนนี้
 ที่เขียนถวายไว้เมื่อ ๑๕ เดือนนี้ เพิ่มเติมเข้าด้วยเท่าที่จะไม่ซ้ำกัน
 เพื่อความถูกต้องยิ่งขึ้น
 คราวหน้าผมจะทำให้เรียบร้อยกว่านี้
 พรุ่งนี้เป็นวันเสาร์หยุด จึงขอส่ง จ.ม.นี้ มาทางป.ณ. ธรรมดา ภาวนาขอให้ถึงไล่ ๆ กัน

ขอแสดงความเคารพยิ่ง
 ดุลยพากย์สุวัฒน์

๒๖ อโศก (ขอย๒๑)
 ถนนสุขุมวิท พระนคร
 ตอนค่ำวันศุกร์
 ที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๑๓

นมัสการเรียนท่านเจ้าคุณที่เคารพสักการะ

ผมนึกแล้วว่าคงจะตกหล่นเก็บไม่หมด ตามที่เรียนบอกแก่คำผิดมาโดย จ.ม. บ่ายนี้ (R) เท่าที่นึกขึ้นได้แล้ว คือคำ ถึง แก่เป็น (ถึง) เป็นต้น

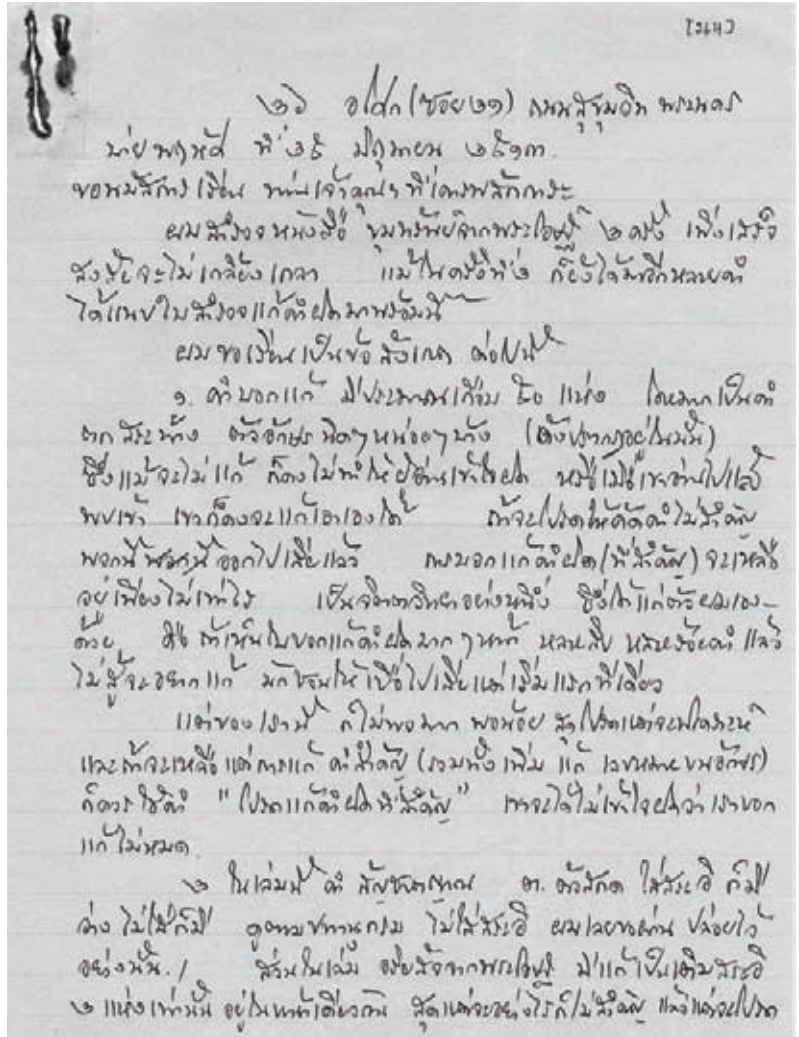
จึงขอได้โปรดดู หยิบยกเอาใบบอกแก่ที่เขียนถวายไว้เมื่อ ๑๕ เดือนนี้ เพิ่มเติมเข้าด้วยเท่าที่จะไม่ซ้ำกัน เพื่อความถูกต้องยิ่งขึ้น

คราวหน้าผมจะทำให้เรียบร้อยกว่านี้

พรุ่งนี้เป็นวันเสาร์หยุด จึงขอส่ง จ.ม.นี้ มาทางป.ณ. ธรรมดา ภาวนาขอให้ถึงไล่ ๆ กัน

ขอแสดงความเคารพยิ่ง
 ดุลยพากย์สุวัฒน์

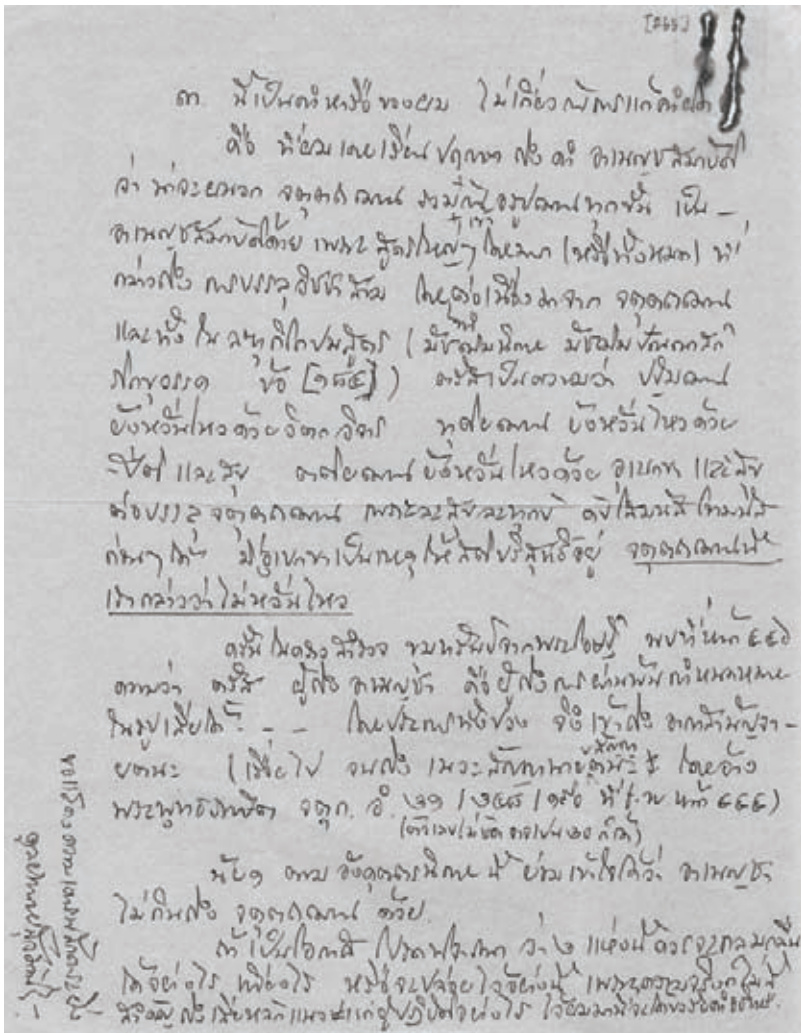

๒๖ มิ.ย. ๑๓ ถนนสุขุมวิท พระนคร
ป้าย พท. ๒๕ มิ.ย. ๑๓

ขอนมสารเรียน ท่านเจ้าคุณฯ ที่เคารพสักการะ
ผมสำรวจหนังสือ ขุมทรัพย์จากพระโอษฐ์ ๒ ครั้ง
เพิ่งเสร็จ สงสัยจะไม่เกลี้ยงเกลา แม้ในครั้งที่ ๒ ก็ยังได้
มาอีกหลายคำ ได้แนบใบสำรวจแก้คำผิดมาพร้อมนี้
ผมขอเรียนเป็นข้อสังเกต ต่อไปนี้
๑. คำบอกแก้ มีประมาณเกือบ ๕๐ แห่ง
โดยมากเป็นคำตลกตลกบ้าง ตัวอักษรนิดๆ หน่อยๆ บ้าง
(ดังปรากฏอยู่ในนั้น) ซึ่งแม้จะไม่แก้ ก็คงไม่ทำให้ผู้อ่าน
เข้าใจผิด หรือเมื่อเขาอ่านไปแล้วพบเข้า เขาก็คงจะแก้เอา
เองได้ ถ้าจะโปรดให้ตัดคำไม่สำคัญพวกนี้ออกไปเสียแล้ว
การบอกแก้คำผิด (ที่สำคัญ) จะเหลืออยู่เพียงไม่ทำอะไร
เป็นจิตตวิททยาอย่างหนึ่ง ซึ่งได้แก่ตัวผมเองด้วย คือถ้าเห็น
ใบบอกแก้คำผิดมาก ๆ หนึ่ง หลายสิบหลายร้อยคำแล้ว

ไม่สู้จะอยากแก้ มักชวนให้เบื่อไปเสียแต่เริ่มแรกทีเดียว
แต่ของเรานี้ ก็ไม่พอมากพอน้อยสุดโปรดแต่จะ
พิเคราะห์ และถ้าจะเหลือแต่การแก้คำสำคัญ (รวมทั้งเพิ่ม
แก้เลขหมายบนอักษร) ก็ควรใช้คำ "โปรดแก้คำผิดที่สำคัญ"
เขาจะได้ไม่เข้าใจผิดว่าเราบอกแก้ไม่หมด
๒. ในเล่มนี้ คำสำคัญขาดตอน. ตัวสกดใส่สระอิก็มี
วาง ไม่ใส่ก็มี ดูตามปทานุกรม ไม่ใส่สระอิ ผมเลยขอผ่าน
ปล่อยให้. / ส่วนในเล่ม ของรัชกาลที่ ๖ มีคำในเล่มสระอิ
๖ แห่งเท่านั้น อยู่ในหน้าเดียวกัน สุดแต่จะโปรด

๓. นี่เป็นคำหาหรือของผม ไม่เกี่ยวกับการแก้คำผิด คือ ที่ผมเคยเรียนปฎกษา ถึงคำ อาเนญชสมาบัติ ว่า น่าจะผนวก จตุตถฌาน รวมเข้ากับอรุปลฌานทุกชั้น เป็น อาเนญชสมาบัติด้วย เพราะสูตรใหญ่ๆ โดยมาก (หรือทั้งหมด) ที่กล่าวถึง การบรรลุวิชชาสาม โดยทำต่อเนื่องมาจาก จตุตถฌานและทั้งในลหุทีโกปมสูตร (มัชฌิมนิกาย มัชฌิม-ป็นณาสก์ ภิกขุวรรค ข้อ (๑๔๔)) ตรัสเป็นความว่า ปฐมฌานยังหวั่นไหวด้วยวิตถกวิจารณ์ตติยฌานยังหวั่นไหวด้วย ปีติและสุข ตติยฌานยังหวั่นไหวด้วยอุเบกขาและสุข ต่อ บรรลุจตุตถฌาน เพราะละสุขละทุกข์ ดับโลมนัส โทมณัส ก่อน ๆ ได้ มีอุเบกขาเป็นเหตุให้สติบริสุทธิ์อยู่ จตุตถฌานนี้ เรากล่าวว่าไม่หวั่นไหว

ครั้นในคราวสำรวจ ขุมทรัพย์จากพระโอษฐ์ พบที่

หน้า ๔๔๖ ความว่า ตรัส ผู้ถึง อาเนญชา คือ ผู้ถึงการผ่านพ้นกำหนดหมายในรูปเสีย ได้...โดยประการทั้งปวงจึงเข้าถึงอากาสาณู-จายตนะ (เรื่อยไปจนถึงเนวระสัณญานาสัณญายตนะ โดยอ้างพระพุทธภาษิต จตุก.อ. ๒๑/๒๔๔/๑๙๐ที่ f.n. หน้า ๔๔๔) (ตัวเลขไม่ชัดอาจเป็น ๒๐ ก็ได้)

นัย ๑ ตามอรรถตฺรณิกายนี้ ย่อมเข้าใจได้ว่า อาเนญชาไม่กินถึง จตุตถฌานด้วย ถ้าเป็นโอกาส โปรดพิจารณาว่า ๒ แห่งนี้ควรจะกลมกลืนได้อย่างไร เพียงไร หรือจะปล่อยไว้อย่างนี้ เพราะความจริงก็ไม่สู้สำคัญถึงเสียหลักแนวแก่ผู้ปฏิบัติอย่างไร ivoผมมานี้จะได้ขอรับคำอธิบาย

ขอแสดงความเคารพสักการะยิ่ง
 ดุลยพากย์สุวัฒน์

ประวัติ 116 คณิต
ในหนังสือของกรมทรัพย์สินทางปัญญา

[2667]

พ.ศ.	พ.ศ. (พ.ศ.)	พ.ศ. (พ.ศ.)	ชื่อ	116 คณิต	หมายเหตุ
191	ก	-	พ.ศ. 116	พ.ศ. 116	
192	-	ข	ข	ข	
193	ก	-	(ค)	(ค)	
194	ค	-	(ข)	(ข)	
195	ก	-	ข	ข	
196	ข	-	ชื่อเดิม	ชื่อเดิม	
197	ก	-	ข	ข	
198	ค	-	ข	ข	
199	ข	-	ข	ข	
200	ก	-	ข	ข	
201	ข	-	ชื่อเดิม	ชื่อเดิม	
202	ค	-	ชื่อเดิม	ชื่อเดิม	
203	-	ก	ข	ข	
204	ข	-	ข	ข	
205	ค	-	ข	ข	
206	ข	-	ข	ข	
207	ก	-	ข	ข	
208	ข	-	ข	ข	
209	ค	-	ข	ข	
210	ข	-	ข	ข	
211	ก	-	ข	ข	
212	ข	-	ข	ข	
213	ค	-	ข	ข	
214	ข	-	ข	ข	
215	ก	-	ข	ข	
216	ข	-	ข	ข	
217	ค	-	ข	ข	
218	ข	-	ข	ข	
219	ก	-	ข	ข	
220	ข	-	ข	ข	
221	ค	-	ข	ข	
222	ข	-	ข	ข	
223	ก	-	ข	ข	
224	ข	-	ข	ข	
225	ค	-	ข	ข	
226	ข	-	ข	ข	
227	ก	-	ข	ข	
228	ข	-	ข	ข	
229	ค	-	ข	ข	
230	ข	-	ข	ข	
231	ก	-	ข	ข	
232	ข	-	ข	ข	
233	ค	-	ข	ข	
234	ข	-	ข	ข	
235	ก	-	ข	ข	
236	ข	-	ข	ข	
237	ค	-	ข	ข	
238	ข	-	ข	ข	
239	ก	-	ข	ข	
240	ข	-	ข	ข	
241	ค	-	ข	ข	
242	ข	-	ข	ข	
243	ก	-	ข	ข	
244	ข	-	ข	ข	
245	ค	-	ข	ข	
246	ข	-	ข	ข	
247	ก	-	ข	ข	
248	ข	-	ข	ข	
249	ค	-	ข	ข	
250	ข	-	ข	ข	
251	ก	-	ข	ข	
252	ข	-	ข	ข	
253	ค	-	ข	ข	
254	ข	-	ข	ข	
255	ก	-	ข	ข	
256	ข	-	ข	ข	
257	ค	-	ข	ข	
258	ข	-	ข	ข	
259	ก	-	ข	ข	
260	ข	-	ข	ข	
261	ค	-	ข	ข	
262	ข	-	ข	ข	
263	ก	-	ข	ข	
264	ข	-	ข	ข	
265	ค	-	ข	ข	
266	ข	-	ข	ข	
267	ก	-	ข	ข	
268	ข	-	ข	ข	
269	ค	-	ข	ข	
270	ข	-	ข	ข	
271	ก	-	ข	ข	
272	ข	-	ข	ข	
273	ค	-	ข	ข	
274	ข	-	ข	ข	
275	ก	-	ข	ข	
276	ข	-	ข	ข	
277	ค	-	ข	ข	
278	ข	-	ข	ข	
279	ก	-	ข	ข	
280	ข	-	ข	ข	
281	ค	-	ข	ข	
282	ข	-	ข	ข	
283	ก	-	ข	ข	
284	ข	-	ข	ข	
285	ค	-	ข	ข	
286	ข	-	ข	ข	
287	ก	-	ข	ข	
288	ข	-	ข	ข	
289	ค	-	ข	ข	
290	ข	-	ข	ข	
291	ก	-	ข	ข	
292	ข	-	ข	ข	
293	ค	-	ข	ข	
294	ข	-	ข	ข	
295	ก	-	ข	ข	
296	ข	-	ข	ข	
297	ค	-	ข	ข	
298	ข	-	ข	ข	
299	ก	-	ข	ข	
300	ข	-	ข	ข	

ชื่อเดิมของ 116 คณิต

ชื่อเดิม

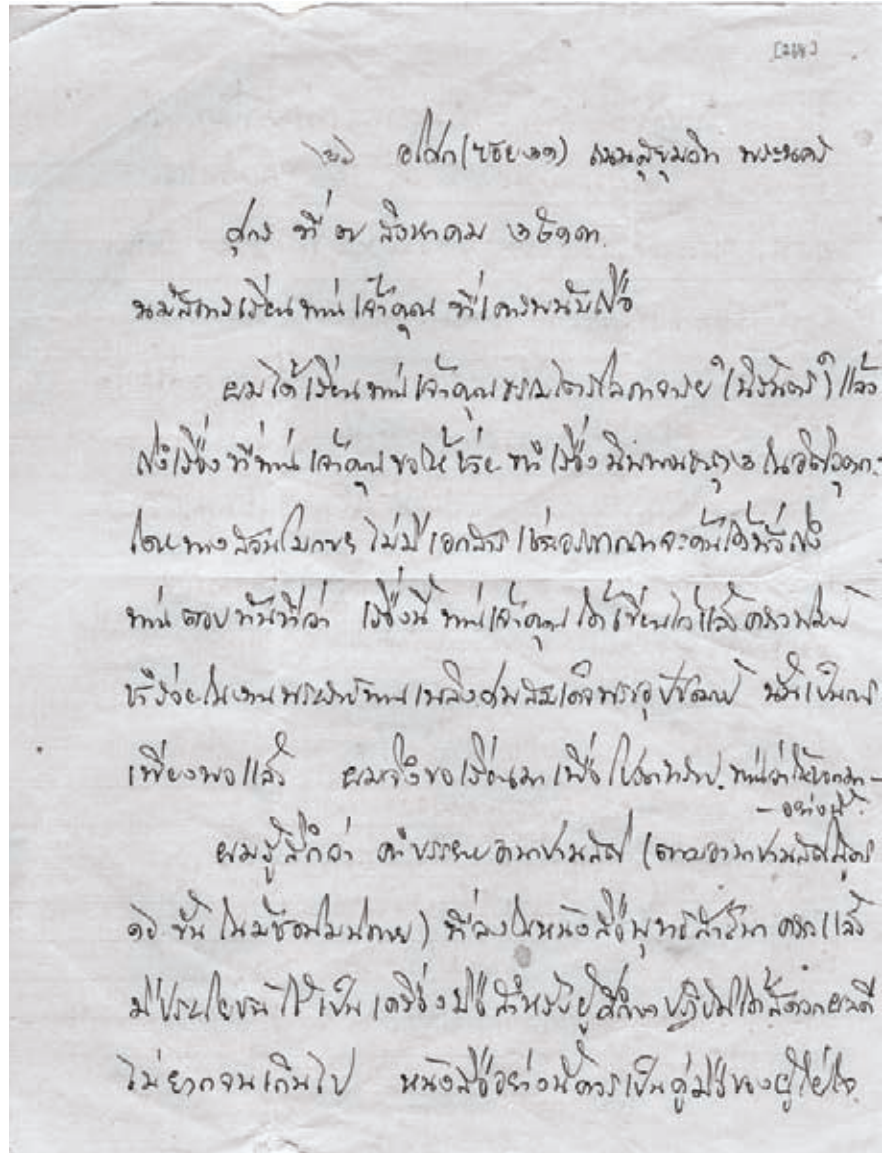
ปี ๒๐๑๓
 ใหนหรือสื่อจุมทรวพิลาภพระโองษา

[2667]

หน้า	หน้า (หน้า)	หน้า (หน้า)	ชื่อ	หน้า	หน้า
๑๖)	๓	-	มท. ๑.	มท. ๑.	
๑๗)	-	๒	๒	๒	
๑๘)	๓	-	(๔)	(๑)	
	๔	-	(๕)	(๒)	
๑๙)	๓	-	๓	๕	
๒๐)	๑๓	-	สิเวมอ	สิเวมอ	
๒๑)	๑๓	-	๒	๒	
๒๒)	๑๔	-	๓	๓	
๒๓)	๑๕	-	๓	๓	
๒๔)	๑๖	-	๒	๒	
๒๕)	๑๗	-	๒	๒	
๒๖)	๑๘	-	๒	๒	
๒๗)	๑๙	-	๒	๒	
๒๘)	๒๐	-	๒	๒	
๒๙)	๒๑	-	๒	๒	
๓๐)	๒๒	-	๒	๒	
๓๑)	๒๓	-	๒	๒	
๓๒)	๒๔	-	๒	๒	
๓๓)	๒๕	-	๒	๒	
๓๔)	๒๖	-	๒	๒	
๓๕)	๒๗	-	๒	๒	
๓๖)	๒๘	-	๒	๒	
๓๗)	๒๙	-	๒	๒	
๓๘)	๓๐	-	๒	๒	
๓๙)	๓๑	-	๒	๒	
๔๐)	๓๒	-	๒	๒	
๔๑)	๓๓	-	๒	๒	
๔๒)	๓๔	-	๒	๒	
๔๓)	๓๕	-	๒	๒	
๔๔)	๓๖	-	๒	๒	
๔๕)	๓๗	-	๒	๒	
๔๖)	๓๘	-	๒	๒	
๔๗)	๓๙	-	๒	๒	
๔๘)	๔๐	-	๒	๒	
๔๙)	๔๑	-	๒	๒	
๕๐)	๔๒	-	๒	๒	
๕๑)	๔๓	-	๒	๒	
๕๒)	๔๔	-	๒	๒	
๕๓)	๔๕	-	๒	๒	
๕๔)	๔๖	-	๒	๒	
๕๕)	๔๗	-	๒	๒	
๕๖)	๔๘	-	๒	๒	
๕๗)	๔๙	-	๒	๒	
๕๘)	๕๐	-	๒	๒	
๕๙)	๕๑	-	๒	๒	
๖๐)	๕๒	-	๒	๒	
๖๑)	๕๓	-	๒	๒	
๖๒)	๕๔	-	๒	๒	
๖๓)	๕๕	-	๒	๒	
๖๔)	๕๖	-	๒	๒	
๖๕)	๕๗	-	๒	๒	
๖๖)	๕๘	-	๒	๒	
๖๗)	๕๙	-	๒	๒	
๖๘)	๖๐	-	๒	๒	
๖๙)	๖๑	-	๒	๒	
๗๐)	๖๒	-	๒	๒	
๗๑)	๖๓	-	๒	๒	
๗๒)	๖๔	-	๒	๒	
๗๓)	๖๕	-	๒	๒	
๗๔)	๖๖	-	๒	๒	
๗๕)	๖๗	-	๒	๒	
๗๖)	๖๘	-	๒	๒	
๗๗)	๖๙	-	๒	๒	
๗๘)	๗๐	-	๒	๒	
๗๙)	๗๑	-	๒	๒	
๘๐)	๗๒	-	๒	๒	
๘๑)	๗๓	-	๒	๒	
๘๒)	๗๔	-	๒	๒	
๘๓)	๗๕	-	๒	๒	
๘๔)	๗๖	-	๒	๒	
๘๕)	๗๗	-	๒	๒	
๘๖)	๗๘	-	๒	๒	
๘๗)	๗๙	-	๒	๒	
๘๘)	๘๐	-	๒	๒	
๘๙)	๘๑	-	๒	๒	
๙๐)	๘๒	-	๒	๒	
๙๑)	๘๓	-	๒	๒	
๙๒)	๘๔	-	๒	๒	
๙๓)	๘๕	-	๒	๒	
๙๔)	๘๖	-	๒	๒	
๙๕)	๘๗	-	๒	๒	
๙๖)	๘๘	-	๒	๒	
๙๗)	๘๙	-	๒	๒	
๙๘)	๙๐	-	๒	๒	
๙๙)	๙๑	-	๒	๒	
๑๐๐)	๙๒	-	๒	๒	

๒๐๒

๒๖ อโศก (ขอย ๒๑) ถนนสุขุมวิท พระนคร

ศุกร ที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๑๓

นมัสการเรียนท่านเจ้าคุณ ที่เคารพนับถือ

ผมได้เรียนท่านเจ้าคุณธรรมไตรโลกาจารย์ (นิรันดร์) แล้ว ถึงเรื่องที่ท่านเจ้าคุณขอให้ช่วยทำเรื่องนิพพานธาตุ ๒ ในอติวุตกะ โดยทางสวนโมกขฯ ไม่มีเอกสารเช่นอรรถกถาจะค้นได้ทั่วถึง ท่านตอบทันทีว่า เรื่องนี้ท่านเจ้าคุณได้เขียนไว้แล้วคร่าวพิมพ์ชำระในงานพระราชทานเพลิงศพสมเด็จพระอุปัชฌาย์ นั้นเป็นการเพียงพอแล้ว ผมจึงขอเรียนมาเพื่อโปรดทราบ. ท่านว่าให้ออกมาอย่างนี้.

ผมรู้สึกคำบรรยายอานาปานสติ (ตามอานาปานสติสูตร ๑๖ ชั้น ในมัชฌิมนิกาย) ที่ลงในหนังสือพุทธศาสนาคร่าวแล้ว มีประโยชน์ใช้เป็นเครื่องมือสำหรับผู้ศึกษาปฏิบัติได้สะดวกผลดี ไม่ยากจนเกินไป หนังสืออย่างนี้ควรเป็นคู่มือของผู้ใฝ่ใจ

E2193

ในทางธรรมปฏิบัติ เพื่อใช้เป็นสะพานไต่เต้าข้ามพากไปฝั่งโน้น, คราวผมมานี้คราวที่แล้ว ผมดูเหมือนแว่วๆ ว่า ท่านเจ้าคุณกำลังจะปรับปรุงรวบรวมทำขึ้นใหม่ ให้เป็นฉบับสมบูรณ์คงที่อยู่ตัว เพราะเวลานี้การจัดกระจายกันอยู่อย่างน้อยก็ ๓ ฉบับในหลักห้องกัน แต่ในแง่เหลี่ยมที่ดี ต่างกัน-หรือไม่มีในแห่งอื่นบ้างก็มี ฉะนั้นถ้าจะโปรดปรับปรุงทำขึ้นใหม่อย่างแว่วๆ นั้นได้ ก็น่าอนุโมทนาสาธุการ อย่างน้อยก็จะเป็นอนุสรณ์ของคุณนี้ ที่มีผู้ทำปรมาตถธรรมให้แจ่มกระจ่างง่ายแก่การศึกษาปฏิบัติไปสู่ฝั่งโน้นได้จริงยังมีอยู่ และเมื่อมีสะพานข้ามพากอย่างนี้สักสะพาน ๑ แล้ว จะเป็นเหตุปัจจัยส่งเสริมให้เห็นอรรถเห็นธรรมที่ลึกๆ ในจำพวกข้ามพากได้เพิ่มขึ้นในอนาคตอีกเป็นแน่ ก็น่าจะพอเป็นไปได้

ผมจึงพิจารณาตัวว่า ถ้าจะมีการปรับปรุงรวบรวมใหม่แล้ว ผมเต็มใจรับใช้และมีส่วนทั้งกำลังกาย ใจ ทรัพย์ เท่าที่สามารถในเรื่องนี้ด้วยสักคน ๑ เพราะมีแนวโน้มไปตามที่เคยตั้งใจว่า อยากจะให้เห็นผู้รู้คัดเลือกพระไตรปิฎกทำเป็นแผนกๆ ที่จะเป็นหลักเครื่องมือสำคัญของพุทธศาสนิกชน ดังที่ผมเคยปรารภไว้วันนั้นแล้ว

ผมขอกราบถวายความเคารพสักการะมา ณ ที่นี้ด้วย
 ดุลยพากย์สุวัฒน์

อธิบายหลักปฏิบัติอานาปานสติ

ในคราวอบรมพระธรรมทูตต่างประเทศ

รุ่นที่ ๑ ที่สวนโมกข์ ฯ หน่อ ๑๐๙-๑๖

๑๒-๒๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๐

ผู้อ่านจะต้องเข้าใจเฉพาะเรื่องนี้เสียก่อนว่า เป็นการอธิบายทำความเข้าใจ เป็นการ
ภายในระหว่างผู้ใดที่ตลอดฝึกอานาปานสติ ตามแนวที่สมาธิมโนมัย สุตกรนีโดยเฉพาะ
บางครั้งต้องชี้ที่กระดานดำ ให้เห็นแผนผังเค้าโครงขั้นแห่งการดำเนินภาวนาลดลดสาย
ข้อความในบทนี้ จึงอาจจะเป็นส่วนวนหุค . ที่กล่าวหน้ากระดานดำ และเนื้อถ้อยกระถางความ
อาจมีเน้นซ้ำ หรือขอยละเอีศในขั้นที่สำคัญๆ หรืออาจย้อนกล่าวพาดพิง ให้รำย
ละเอียดกลับมาอีก เพื่อเข้าใจความสัมพันธ์กัน ในภาคดำเนินการปฏิบัติจริง ผู้ได้ธรรม
ควรระบองแผนผังเค้าโครงลำดับขั้นต่อไปนี้ไว้เสมอๆ จะทำให้วาดภาพเห็นตามไปด้วย
เหมือนกะว่าได้ไปนั่งฟังที่สวนโมกข์ตรงนั้น ด้วยตนเอง.

- ขั้นที่ ๓ เมื่อหายใจออก-เข้ายาว ก็รู้ (ปชานาติ) รู้จักการหายใจยาว
- ๒ เมื่อหายใจออก-เข้าสั้น ก็รู้ (ปชานาติ) รู้จักการหายใจสั้น
- ๓ รู้ "กายทั้งปวง" (สพฺพกายปฏิสังเจตี) รู้ชื่อแท้จริงทั้งปวงของกาย
- ๔ ระวัง "กายสังขาร" (ปฐฺธมฺภยํ กายสังขารํ) ทำกายสังขารให้
ว่างมึนๆ (จนตมาธิปฺรากลฺ)

๑๑๐ หนังสือพิมพ์พุทธศาสนา คณะธรรมทาน พ.ศ. ๒๕๑๒

- ชั้นที่ ๕ รู้พร้อมเฉพาะ ปิติ (ปีติปฏิสังขาร) ปิตินี้ เป็นผลของการวางกาย
สังขาร
- ๖ รู้พร้อมเฉพาะ สุข (สุขปฏิสังขาร) สุขนี้ เป็นผลของการวางกายสังขาร
- ๗ รู้พร้อมเฉพาะ จิตสังขาร (จิตตสังขารปฏิสังขาร) จิตตสังขารนี้ คือปีติ
สุข ฯลฯ
- ๘ ระงับ “จิตตสังขาร” (ปลุ่ตมฺภยํ จิตตสังขาร) ทำจิตตสังขารให้วางบงกๆ
- ชั้นที่ ๘ รู้พร้อมเฉพาะจิต (จิตตปฏิสังขาร) รู้ถึงลักษณะของจิตทุกชนิด
- ๑๐ ทำจิตให้ปราโมทย์ (ปราโมทย์ จิตต) บังคับจิตให้ปราโมทย์ตาม
ต้องการ
- ๑๑ ทำจิตให้ตั้งมั่น (ธมฺมาทํ จิตต) บังคับจิตให้ตั้งมั่น ตามต้องการ
- ๑๒ ทำจิตให้ปล่อย (วิโมจยํ จิตต) บังคับจิตให้ปล่อยอารมณ์ใน
ขณะนั้น
- ชั้นที่ ๑๓ เห็นความไม่เที่ยง (อนิจฺจานุสฺสตี) เห็นธรรมคือความไม่เที่ยง
- ๑๔ เห็นความจางคลาย (วิราคานุสฺสตี) เห็นธรรมคือจางคลาย
- ๑๕ เห็นความดับ (นิโรธานุสฺสตี) เห็นธรรมคือดับกิเลส - ทุกข์
- ๑๖ เห็นความสละคืน (ปญฺนิตฺตคานุสฺสตี) เห็นธรรมคือสละคืน

[๒๗๒]

๒๖ อโศก (ชอย ๒๑) ถนนสุขุมวิท พระนคร
 พุธ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๑๓

หมัสการเรียน ท่านเจ้าคุณ ผู้เป็นที่เคารพนับถือ
 เมื่อวันวานตอนบ่าย ผมได้มีโอกาสไปพบท่านมหาเมฆ อ่าไพจิตร ตามที่โปรดส่งฝากมา ในคำแปล 'ตสา วา
 ภาวรา วา อนุเสสา' ในกรณีเมตตสูตร โดยปรารภมากับผมว่า ของเดิมที่เขาแปลไว้ สงสัยว่าจะเหมาะสมดีอยู่แล้ว, ท่าน
 มหาเมฆตอบตามบันทึกไว้ในเวลานั้น ตั้งแนบถวายมานี้ รวมความว่า อย่างที่แปลใหม่นี้ดีแล้ว และขอแก้คำ 'เคลื่อนไหว'
 เป็น "เคลื่อนที่" และปรารภมาด้วย ขอประทานอภัยโทษที่ล่าช้าไป ๔ เดือนได้

ขอแสดงความเคารพ
 ดุลยพากย์สุวัฒน์

๒๑๒

๒๖ อโศก (ชอย ๒๑) ถนนสุขุมวิท พระนคร

พุธ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๑๓

หมัสการเรียน ท่านเจ้าคุณ ผู้เป็นที่เคารพนับถือ

เมื่อวันวานตอนบ่าย ผมได้มีโอกาสไปพบท่านมหาเมฆ อ่าไพจิตร ตามที่โปรดส่งฝากมา ในคำแปล 'ตสา วา ภาวรา วา อนุเสสา' ในกรณีเมตตสูตร โดยปรารภมากับผมว่า ของเดิมที่เขาแปลไว้ สงสัยว่าจะเหมาะสมดีอยู่แล้ว, ท่านมหาเมฆตอบตามบันทึกไว้ในเวลานั้น ตั้งแนบถวายมานี้ รวมความว่า อย่างที่แปลใหม่นี้ดีแล้ว และขอแก้คำ 'เคลื่อนไหว' เป็น "เคลื่อนที่" และปรารภมาด้วย ขอประทานอภัยโทษที่ล่าช้าไป ๔ เดือนได้

ขอแสดงความเคารพ
 ดุลยพากย์สุวัฒน์

ขอได้โปรดให้พระสงฆ์
โดยจงได้ทำพิธี
ที่จะเรียนถามอยู่บ้างเหมือนกัน
อุลลพากย์

๕๒๗๑๐

๓ พ.ย. ๑๓

ตสา วา ถาวรา วา อนวเสสา.

ที่แปลไว้ใน กรณียเมตตสูตร ในบทสวดมนต์แปลว่า เป็นประเภทเคลื่อนที่ได้ก็ดี ประเภทอยู่กับที่ (เคลื่อนไหวไม่ได้ เช่นปะการัง) ก็ดี

ท่านมหาเมฆว่า ดีแล้ว เพราะปรากฏในอภิธานขุ ปทีปิกา บท ๗๑๑ และ ๗๑๒ ก็แปลไว้แบบนี้ และนึกดูว่าการแผ่เมตตา จะไปนึกว่าแผ่ให้คนมีตณหา และพระอรหันต์ผู้ไม่มีตณหา ฟังดูอย่างไร อยู่ ถ้านึกตามที่แปลใหม่นี้ จับใจดีกว่า คือแผ่เมตตาแก่สัตว์ทุกจำพวก แม้แต่สัตว์ที่เคลื่อนที่ไม่ได้ และสืบเนื่องมาจากประโยคต้น กับประโยคข้างหลัง เช่นว่าสัตว์ตัวยาวตัวสั้นเป็นต้น มันรับกัน

กับพูดกับผมด้วยว่า ถ้าแปลอย่างของเดิม มีบางอย่างเป็นปัญหา เช่น พระโสดาบัน สกิทาคามี อนาคามี จะจัดเข้าพวกมีตณหาหรือไม่มีตณหา อรรถกถาก็เลยผนวกเข้าไว้ในพวกไม่มีตณหา (ถาวร) ถ้ายังไม่มีอะไรสะกิด ก็แปลอย่างเดิมกันมา

ถ้าแปลอย่างใหม่นี้ หมดปัญหา

ลงท้ายท่านมหาเมฆ ปวารณาไว้ว่า มีอะไรทักท้วง ขอได้โปรดนิมนต์ติดต่อโดยตรงได้ทีเดียว เพราะมีอะไรบางอย่างที่จะเรียนถามอยู่บ้างเหมือนกัน

อุลลพากย์

“ขุมทรัพย์จากพระโอษฐ์”

ผมค้นข้อบกพร่องตามสั่งแล้วมีข้อควรสังเกตเสนอมา ๕ ประการ

๑ การวางเลขกำกับหน้าหนังสือ ส่วนมากวางไว้เบื้องบน ซึ่งก็ถูกต้องตามสากลนิยม ดีแล้ว แต่ก็มีอยู่บ้างเป็นช่วง ๆ ที่วางไว้เบื้องล่าง เลยดูลึกลับ ในคราวจะพิมพ์ครั้งใหม่ น่าจะยกขึ้นไว้เบื้องบนเสียด้วย คือหน้า ๑-๓, ๒๗-๒๙, ๕๑-๕๓, ๘๙-๙๑, ๑๐๑-๑๐๓, ๑๒๓-๑๒๕, ๑๕๑-๑๕๓, ๑๗๕-๑๗๗, ๑๘๙-๑๙๑, ๒๓๕-๒๓๗, ๒๕๗-๒๕๙, ๓๑๑-๓๑๓, ๓๓๕-๓๓๗, ๓๕๕-๓๕๗, ๓๗๑-๓๗๓, ๔๐๓-๔๐๕, ๔๒๑-๔๒๓, ๔๓๙-๔๔๑, และ ๔๖๗ แต่การพิมพ์ครั้งนี้ควรผ่านไปก่อน

๒ ที่เชิงอรรถ หน้า ๑๔๑ ว่า ได้ใช้คำ “สะกิดแห้ง” “เปลือกสด” ในการพิมพ์ครั้งนี้ เพราะคำในภาษาไทย ยังไม่ปรากฏว่า ได้แก่คำอะไร แต่ก็ยังไม่แน่ใจ จึงขอคำแนะนำไว้ในเชิงอรรถ

โดยเคารพ ผมขอเสนอว่า ควรเปลี่ยนเป็น “สะกิด” “เปลือก” ตามลำดับ ตัดคำ ‘แห้ง’ และ ‘สด’ ออกเสียเลย เพราะไม่ใช่จะมาบัญญัติศัพท์หรือถ้อยคำเป็นเอกเทศอย่างพจนานุกรมกันที่ตรงนี้ เมื่ออ่านเรื่องต่อเนื่องกันสืบมาแต่ต้น ก็เข้าใจได้ดีตลอดเป็นลำดับอยู่ในตัวของมันเองแล้ว ไม่เกิดปัญหา ถ้าจะเปลี่ยนดังเสนอ ก็ควรแก้ที่พจนานุกรม หน้า ๕๐๔ บันทึก ๕.๖ จากล่างตามไปด้วย

แต่ทั้งนี้ต้องสำหรับการพิมพ์ครั้งต่อไป มิใช่ครั้งนี้

๓ ที่เชิงอรรถ เมื่ออ้างพระสูตรหรือวินัย แล้ววางตัวเลขไว้เรียงกัน ๓ จำนวน ลึกลับแค่นี้ก็มี, บางแห่งระบุตัวหนังสือต่อไปอีกบ้างต่าง ๆ กัน (คงเพื่อขยายความหรือเข้าใจผู้อ่านยิ่งขึ้น) คือ “ตรัสแก่ภิกษุทั้งหลายก็มี” (เช่นที่ท้ายหน้า ๘) “ตรัสแก่ภิกษุทั้งหลาย ที่โคนไม้แห่งหนึ่ง, ระหว่างการเดินทาง ถึงกองไฟใหญ่แห่งหนึ่ง ในเขตประเทศโกศล” (ท้ายหน้า ๑๑) ก็มี หรือตรัสแก่ท่านพระเถระองค์ใดองค์หนึ่ง เช่น ท่านพระอานนท์, ท่านพระมหากัสสป หรือแก่พราหมณ์ปริพาชก ฯลฯ ก็มี. เหล่านี้ ก็เป็นการดีอยู่

แต่ข้อความโดยเฉพาะเจาะจง ต่อท้ายตัวเลขว่า “ตรัสแก่ภิกษุทั้งหลาย” ประโยคเดียวห้วน ๆ เพียงเท่านี้ ซึ่งมีมากมายในเล่มนั้น ผมเห็นว่าควรตัดออกหมดทุกคำ เพราะไม่มีความเข้าใจหรือความหมายพิเศษอะไร จะใส่ประโยคนี้ไว้หรือไม่ใส่ก็เท่ากัน เพราะเนื้อความข้างบนมันบ่งชัดอยู่แล้วทุกแห่ง ทั้งเชิงอรรถบางแห่งซึ่งมิได้ระบุประโยคนี้ไว้ เช่น ที่ท้ายหน้า ๓๗ ก็ด่วนๆ ไว้แต่เพียงตัวเลข. รู้กันได้ว่า ตรัสแก่ภิกษุทั้งหลาย เหมือนกันในตัวแล้ว เขียนไว้กลับชวนให้สับสน

นี่ก็สำหรับการพิมพ์ครั้งต่อไป ไปอีกเหมือนกัน และส่วนอื่นที่เคยมีไว้ในเล่มอย่างไร ก็ขอให้คงเดิมไว้อย่างนั้นไม่เปลี่ยนแปลง

๔ อย่างไรก็ตาม ผมผู้สติปัญญาน้อย รู้สึกว่า หนังสือเล่มนี้มีประโยชน์เกือบแก่ผู้ใคร่ธรรม เป็นคู่มือของผู้ศึกษา ผู้ปฏิบัติได้มาก กระทำสำเร็จลุล่วงมาด้วยความศรัทธา อุตสาหะอย่างยิ่ง อยู่ชดอยู่ฝืนอย่างยิ่ง มิใช่ทำได้ง่ายเลย ยิ่งปทานุกรมท้ายเล่มหลายสิบหน้ายิ่งหนักแรงและสติปัญญายิ่งขึ้นไปกว่า จะต้องคิดตั้งศัพท์ที่น่าสนใจตั้งขึ้นเอง ค้นเก็บมาเสร็จแล้วคงไม่เสร็จง่าย ต้องแก้ไขตกเติมอีกไม่รู้กี่ครั้งๆ แต่เป็นเครื่องมือของผู้ใช้อ่านศึกษา ได้หุ่นเวลา ทำความสวดทวนให้ นับว่าเป็นผลงานสังฆมหาศาลแก่บรรดาผู้ทำแน่นอน อย่างนี้ถ้าได้เพียงสัก ๑ ใน ๑๐ ของงานนี้ ทางโลกเขาก็ควยอวดกันโขมงโจงเงง รำพันไปหลายๆ หน้าทีเดียว นี่เป็นผลอัมมะของพระองค์ ยิ่งในอนาคตกาลนานไกล ยิ่งจะเป็นเครื่องมือเหนี่ยวรั้งมิให้สังฆธรรมเสื่อมทรุดพรวดพราว

การเรียงตัวพิมพ์ก็สังเกตเห็นว่า ประณีต, เรียบร้อย มีบกพร่องบ้างเพียงเล็กน้อย ซึ่งภาษาโรงพิมพ์เขาใช้คำว่า

ย่อมนเป็นธรรมดาต้องมี ดังจะปรากฏที่เสนอต่อไปข้างท้าย, ในปทานุกรม ผมลองทดสอบสุมตัวอย่างดูเล็กน้อย ก็ถูกต้องดี

ขั้นนี้ มีปัญหาอยู่คำหนึ่ง ที่ขอแยกออกมาเพื่อวินิจฉัย คือ คำ *สัญชาติ* กับ *สัญชาติ* ในพจนานุกรม ๒๔๙๓ เขียนไว้ทั้ง ๒ คำ

สัญชาติ = ผู้ที่อยู่ในบังคับของประเทศชาติเดียวกัน *สัญชาติ เป็นนาม*

สัญชาติ = (บาลี *สมุชาติ*) = เกิดเอง *สัญชาติ เป็นกริยา*

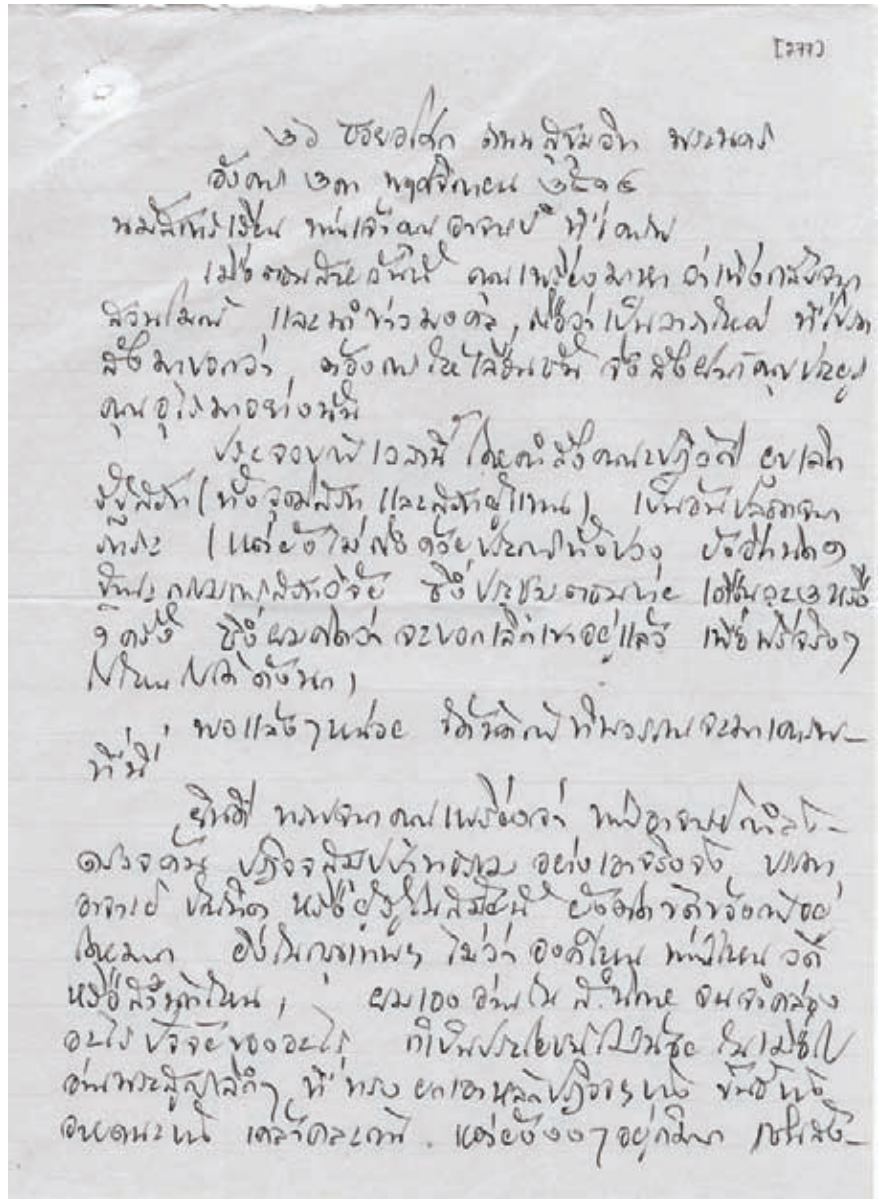
ในหนังสือของเรานี้มุ่งใช้คำ *สัญชาติ* (แต่ใช้*สัญชาติ*ก็มีอยู่แห่งหนึ่ง ที่หน้า ๑๕ บทที่ ๕ จากล่าง เข้าใจว่าพิมพ์ตกสระ อี)

ถ้าเพ่งเล็งความหมายในเรื่องของหนังสือนี้ และอนุโลมให้เข้ากับพจนานุกรมของราชบัณฑิตยสถาน หรือทางราชการแล้ว น่าจะแก้เป็น *สัญชาติ* เสียให้หมดคือ ที่ น ๑๒ บ ๙, น ๑๓ บ ๔ จากล่าง, น ๑๔ บ ๘, น ๑๕ บ ๑๑, น ๑๖ บ ๔ จากล่าง, น ๑๗ บ ๘, น ๑๘ บ ๕ จากล่าง, น ๑๙ บ ๕, น ๒๐ บ ๑๑, น ๒๑ บ ๑ และ ๕ จากล่าง, น ๒๒ บ ๔ และ ๑๓, น ๒๔ บ ๑๑. ในเล่มที่จะพิมพ์ครั้งต่อไป หรือแก้เล่มที่พิมพ์ครั้งนี้เสียด้วย ก็สุดแต่จะพิจารณา

๕ การแก้คำผิดของเล่มนี้ (ซึ่งไม่มาก เป็นแต่บางแห่งขอแก้ความบ้าง สุดแต่ได้ทำจะชี้ขาด ผมเป็นเพียงเสนอมา) มีดังต่อไปนี้ที่บัญชีหน้าโน้น

ดุลยพากย์สุวัฒน์

เสาร์ ๑๗ กรกฎาคม ๑๔

๒๖ ซอยอโศก ถนนสุขุมวิท พระนคร
อังคาร ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๑๔

นมัสการเรียน ท่านเจ้าคุณอาจารย์ ที่เคารพ

เมื่อตอนสายวันนี้ คุณเพรียงมาหาว่า เพิ่งกลับจากสวนโมกข์ และนำข่าวมงคลถือว่าเป็นลาภใหญ่ ที่โปรดสั่งมาบอก
ว่า ต้องการให้เลื่อนชั้น จึงส่งฝากคุณประยูร คุณอุไรมาอย่างนั้น

ประจวบกับเวลานี้โดยคำสั่งคณะปฏิวัติยุบเลิกรัฐสภา(ทั้งวุฒิสภาและสภาผู้แทน)เป็นอันปลอดจากภาระ(แต่ยังไม่ถึง
ด้วยประการทั้งปวง ยังอีกนิด ๑ ฐานะกรรมการสภาวิจัย ซึ่งประชุมตอนบ่าย เดือนละ ๒ หรือ ๑ ครั้ง ซึ่งผมคิด
ว่าจะบอกเลิกเขาอยู่แล้ว เพื่อฟรีจริง ๆ ไปไหนไปได้ดังนง)

พอแล้งๆ หน่อย ได้นัดกับทิพวรรณจะมาเคารพที่นี่

ยินดี ทราบจากคุณเพรียงว่า ท่านอาจารย์กำลังตรวจค้น ปฏิจตุสมุปบาทธรรม อย่างเอาจริงจัง บรรดาอาจารย์
บัณฑิต หรือผู้รู้ในสมัยนี้ ยังติดขัดข้องกันอยู่โดยมาก ยิ่งในกรุงเทพฯ ไม่ว่าองค์ไหน ท่านไหน วัดหรือสำนักไหน ผมเองอ่านใน
สํ.นิกาย จนจำคําส่งอะไรไปบ้างของอะไร ก็เป็นประโยชน์ไม่น้อย ในเมื่อไปอ่านพระสูตรลึๆ ที่ทรงยกเอาหลักปฏิจตุฯ บ้าง
ชั้นบ้าง อยาดนะบ้าง เคล้าคละกัน แต่ยั้งง ๆ อยู่ก็มาก เช่นสังขาร

[๒๗๖]

๒๖ อโศก ถนนสุขุมวิท พระนคร ๒๓ พ.ย. ๑๔
 นมัสการเรียน ท่านโพธิ จันทลโร ที่เคารพ
 ตอนสายนี้ คุณเพรียงมาหา บอกด้วยว่า ท่านสั่งมาบอกเรื่อง อุบาสกอนาคามี ทำลายชีวิตตนเองฯ ขอขอบ
 พระคุณมาก
 ผมได้พบในพระสูตร ๓ เรื่อง ภิกษุอาพาธหนักที่เป็นพระอรหันต์ ทำลายชีวิตตนเอง ไม่ทรงดีเตียน คือ ฉันทโนวาทสูตร
 (ม.นิกาย อุปริปณาสก์ สฬายตนวรรค (แปลเล่ม ๒๒ น. ๕๖๙)
 อีก ๒ คือ โคริกสูตรและวัฏกสิสูตร เข้าใจว่าอยู่ใน สั หรือ อัง ไม่มีเวลาดัน จะรีบเดินทางไปสกนนครเย็นนี้
 ไปหาสำนักปฏิบัติท่านอาจารย์นั้น เพื่อจะเป็นสัปปายะอีกแห่ง เวลานี้ผมพริ้มมากแล้ว เบาลบายตีมาก เป็นจังหวะดีจะได้
 รีบเดินให้ก้าวหน้าไป ๆ ออกเดินทางเมื่อ ๑๗ นี้ครั้ง ๑ ระวังทางรู้ทางวิทยุว่าปฏิบัติ เลยต้องฟัง ๆ เขาดู จึงต้องวกกลับบ้าน
 ลงจากรถไฟที่สถานีสะพานบุรี ว่ารถแท็กซี่กลับถึงบ้านตอนดึก ดูก็ไม่มียะไร วางแล้วครับ

โดยเคารพ
 ดุลยพากย์

๒๖ อโศก ถนนสุขุมวิท พระนคร ๒๓ พ.ย. ๑๔

นมัสการเรียน ท่านโพธิ จันทลโร ที่เคารพ

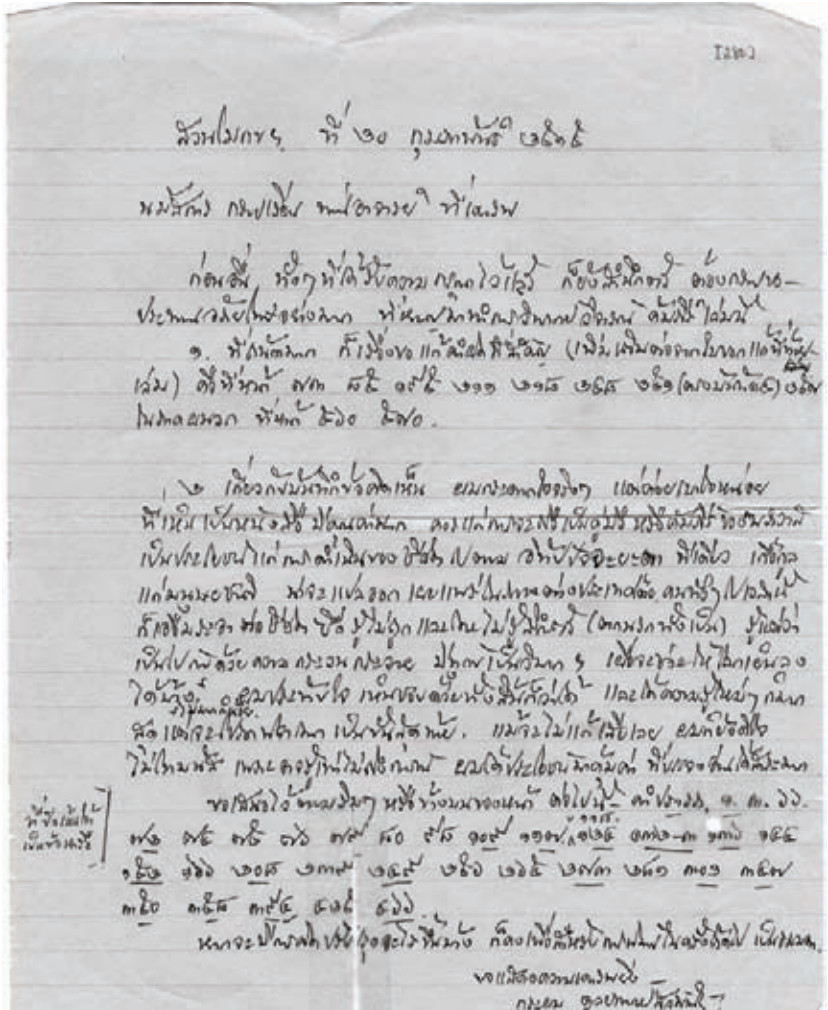
ตอนสายนี้ คุณเพรียงมาหา บอกด้วยว่า ท่านสั่งมาบอกเรื่อง อุบาสกอนาคามี ทำลายชีวิตตนเองฯ ขอขอบ
 พระคุณมาก

ผมได้พบในพระสูตร ๓ เรื่อง ภิกษุอาพาธหนักที่เป็นพระอรหันต์ ทำลายชีวิตตนเอง ไม่ทรงดีเตียน คือ ฉันทโนวาทสูตร
 (ม.นิกาย อุปริปณาสก์ สฬายตนวรรค (แปลเล่ม ๒๒ น. ๕๖๙)

อีก ๒ คือ โคริกสูตรและวัฏกสิสูตร เข้าใจว่าอยู่ใน สั หรือ อัง ไม่มีเวลาดัน จะรีบเดินทางไปสกนนครเย็นนี้
 ไปหาสำนักปฏิบัติท่านอาจารย์นั้น เพื่อจะเป็นสัปปายะอีกแห่ง เวลานี้ผมพริ้มมากแล้ว เบาลบายตีมาก เป็นจังหวะดีจะได้
 รีบเดินให้ก้าวหน้าไป ๆ ออกเดินทางเมื่อ ๑๗ นี้ครั้ง ๑ ระวังทางรู้ทางวิทยุว่าปฏิบัติ เลยต้องฟัง ๆ เขาดู จึงต้องวกกลับบ้าน
 ลงจากรถไฟที่สถานีสะพานบุรี ว่ารถแท็กซี่กลับถึงบ้านตอนดึก ดูก็ไม่มียะไร วางแล้วครับ

โดยเคารพ

ดุลยพากย์

๒๒๒

สวนโมกชฯ ที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕
นมัสการ กราบเรียน ท่านอาจารย์ ที่เคารพ
ก่อนอื่น ทั้ง ๆ ที่ได้รับความกรุณา
ไว้แล้ว ก็ยังสำนึกตัว ต้องกราบขอประทาน
อภัยโทษอย่างมาก ที่หาญมาทำการวิ-
พากยวิจารณ์คัมภีร์เล่มนี้

๑. ที่ถนัดมาก ก็เรื่องขอแก้คำผิดที่สำคัญ (เพิ่ม
เติมต่อจากใบบอกแก้ที่ท้ายเล่ม) คือที่หน้า ๗๓ ๘๕
๑๙๕ ๒๑๑ ๒๑๘ ๒๔๘ ๒๕๑ (ตรงบันทึก ๔) ๒๕๗
ในภาคผนวก ที่หน้า ๕๖๐ ๕๗๐.

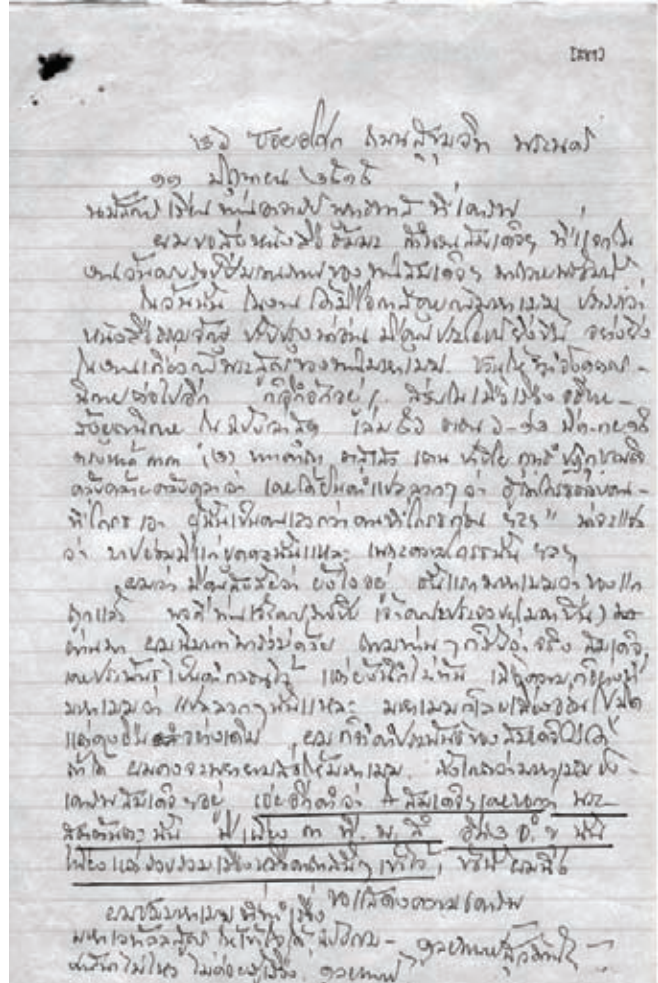
๒. เกี่ยวกับบันทึกข้อคิดเห็น ผมกระดากใจจริงๆ
แต่ค่อยเบาใจหน่อยที่เห็นเป็นหนังสือมีคุณค่ามาก ควรแก่
การจะถือเป็นคู่มือ หรือคัมภีร์ของฆราวาส เป็นประโยชน์
แก่การดำเนินของชีวิตไปตามอิทัปปัจจะยะตาทีเดียว เกื้อ
กูลแก่มนุษยชาติ น่าจะแปลออกเผยแพร่ในภาษาต่างประ-
เทศด้วย คนต่างๆ ไปเวลานี้ก็เอือมระอาต่อชีวิต ซึ่งรู้ไม่ถูก
และโดยไม่รู้สึกลตัว (ตคนรททั้งเป็น) รู้แต่ว่าเป็นไปกันด้วย
ความกระวนกระวาย มีทุกข์เป็นวิบากฯ เพื่อจะช่วยให้โลก
เย็นลงได้บ้างไม่มากก็น้อย ผมประทับใจเห็นชอบด้วยทั้ง
สิ้นกว่าได้ และได้ความรู้ใหม่ๆ ก็มากที่สุดแต่จะโปรด
พิจารณาเป็นขั้นสุดท้าย. แม้จะไม่แก้เสียเลยผมก็ยังดีใจ

ไม่โทษนั้ส เพราะอาจรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ผมได้ประโยชน์มา
คู้มค่า ที่บรรจจอ่านได้สาระมาก.

ขอเสนอไว้ตามริมๆ หรือข้างบนของหน้า ต่อไปนี้
คำปรารภ ๑ ๓ ๖๖ ๗๒ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๙ ๘๐ ๘๔
๑๐๙ ๑๑๗ ๑๑๘ ๑๒๔ ๑๓๒-๓ ๑๓๖ ๑๔๔
๑๕๒ ๑๖๖ ๒๐๘ ๒๓๙ ๒๔๙ ๒๕๖ ๒๖๕ ๒๗๓
๒๘๑ ๓๐๑ ๓๔๗ ๓๕๐ ๓๕๘ ๓๙๔ ๔๒๕ ๔๖๖
(ที่ขีดเส้นใต้เป็นข้อหารือ)

หากจะมีการคิดปรับปรุงอะไรขึ้นบ้าง ก็คงเพื่อสำ
หรับการพิมพ์ในครั้งถัดไป เป็นธรรมดา

ขอแสดงความเคารพยั้ง
กระผม ดุยพากย์สุวมันท์

๒๖ ซอยอโศก ถนนสุขุมวิท พระนคร

๑๑ มิถุนายน ๒๕๑๕

นมัสการเรียนท่านอาจารย์พุทธทาสที่เคารพ

ผมขอส่งหนังสือธรรมะ จำนวนสมเด็จฯ ที่แจกในงานวันครบรอบปีมรณภาพของท่านสมเด็จฯ มาถวายพร้อมนี้

ในวันนั้น ในงานได้มีโอกาสคุยกับมหาเมฆ ปรารถนาหนังสือธรรมจักษุ ปรับปรุงนำอ่าน มีคุณประโยชน์ยิ่งขึ้น อย่างยิ่ง ในงานเกี่ยวกับพระสูตรของท่านมหาเมฆชวนให้ทำอังกุตตรนิกายต่อไปอีก ก็อีกอักอยู่. ส่วนในเรื่องเรื่องอธิบายสังยุตตนิคายในฉบับล่าสุด เล่ม ๕๖ ตอน ๖-๑๒ มี.ค. - ก.ย. ๑๕ ตรงหน้า ๓๓ (๒) บทคาถา ตสุเสว เตน ปาปิโย กุฑฺธํ ปฏิกุชฺชติ คลับคล้ายคลับคลาว่า เคยได้ยินคำแปลลวกๆ ว่า ผู้ใดโกรธตอบคนที่โกรธเอา ผู้นั้นเป็นคนเลวกว่าคนที่โกรธก่อน ฯลฯ น่าจะแปลว่า บาปย่อมมีแก่บุคคลนั้นแหละ เพราะความโกรธนั้น ฯลฯ

ผมว่า มีคนสงสัยว่ายังงัยอยู่ ชั้นแรกมหาเมฆว่าของแกถูกแล้ว พอดีท่านเจ้าคุณราชปิยะ เจ้าคณะประจวบฯ (มหาปิ่น) ผ่านมา ผมนิมนต์มาร่วมด้วย ถามท่านๆ ทั่วว่าจริง สมเด็จฯ เคยประพันธ์เป็นคำกลอนไว้ แต่นี้ยังไม่ทัน เนื้อความก็อย่างทีมหาเมฆว่า แปลลวกๆ นั้นแหละ

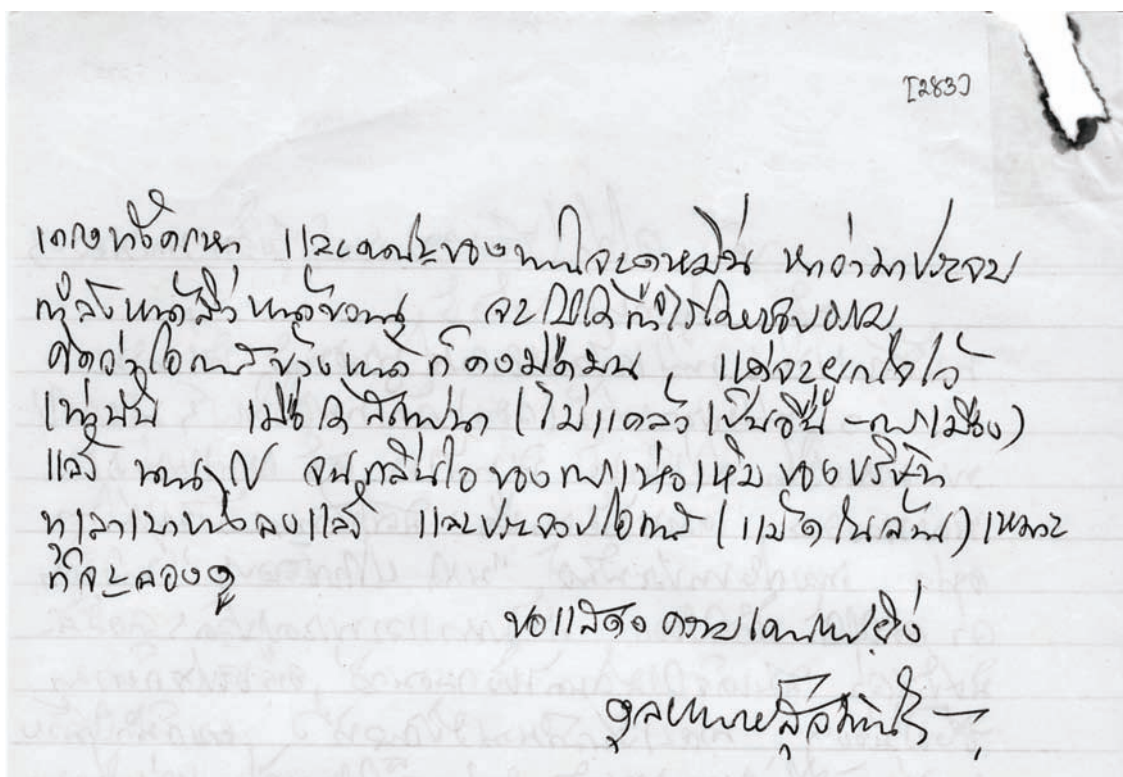
มหาเมฆก็เลยเสียงอ่อนไปนิด แต่คงยืนอย่างเดิม ผมก็จำคำประพันธ์ของสมเด็จฯ ไม่ได้ ถ้าได้ ผมคงจะพยายามส่งให้มหาเมฆ สังเกตว่ามหาเมฆยังเคารพสมเด็จฯ อยู่ เอ๊ย อีกคำว่า สมเด็จฯ เคยบอกว่า พระสูตรต้นตุนั้น มีเพียง ๓ ที. ม. ลี่ อีก ๒ อ. ขุน นั้น เพียงแต่รวบรวมเรื่องหรือคาถาลึ้นๆ เข้าไว้ ซ่อนนี่ผมนี่

ขอแสดงความเคารพ
ดุลยพากย์สุวัฒน์

ผมขอมหาเมฆที่ทำเรื่อง มหาเวทลลสูตร ให้เข้าใจได้, ฉบับกรมศาสนาไม่ไหว ไม่ค่อยรู้เรื่อง.

ดุลยพากย์

๒๖ มิถุนายน (ชอย ๒๑) ถนนสุขุมวิท นครหลวงฯ

๒๕ มิถุนายน ๒๕๑๕

นมัสการเรียนท่านเจ้าคุณอาจารย์พุทธทาสที่เคารพ

๑. ท่านพระครูปลัด (วอน) วัดเทพศิรินทราวาส นำผมไปพบมหาปริดา ศรีชลาชัย ที่บ้านเขา ๘๕ ถนนแพ่งภูธร นครหลวง ๒ เพราะห่ารายตามืด สติปัญญายังสมบูรณ์ทุกอย่าง ถามถึงบทประพันธ์ "นรดิ มิโกรธตอบฯ" ท่านมหาวาจำไม่ได้นึกไม่ออกทั้งมหาและพระครูปลัดฯ ลงสันนิษฐานว่า สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวราลงสนธิฐานว่า น่าจะเป็นสำนวนรัชกาลที่ ๖ ผมก็นึกไปล้วงเอาที่หนังสือ 'ธรรมาธรรมะสงคราม' ก็ไม่พบอีก แต่เพียงพอแก่การที่จะขอให้ท่านมหาเมฆพิจารณาทบทวน ดังสำเนาที่สอดมา ผมเรียนถามท่านเจ้าคุณธรรมไตรโลก ก็ยืนยันอย่างบทประพันธ์แต่จำคำประพันธ์ไม่ได้ เลยแนะนำให้พระครูปลัดนำผมไปหา มหาปริดาฯ กรุณาเก็บสำเนาไว้ให้ด้วย เผื่อจะผมอาจจะทำอย่าง ๑ โด ต่อไปที่สมควร แต่เจ้าคุณธรรมฯ ว่าอย่าไปต่อแยะเลย เจ้าคุณธรรมฯ ก็เคยโดนมาแล้ว การแปลวิสุทธิมรรค มหาเมฆแปล ทางกรมส่งมาให้ตรวจ แก้ไปบ้างก็เป็นพื้นไฟ เจ้าคุณธรรมฯ ว่า แก้อาเถิด เห็นถูกอย่างไรก็ทำไปได้ แต่แล้วอย่างไรไม่รู้ มหาเมฆนำไปเรียนหาหรือ

เจ้าคุณปลัดฯ ค้นแล้ว เห็นด้วยเจ้าคุณธรรมฯ จึงยอมกันได้ (ดูจะถือตัวเป็นบัณฑิต)

๒. ขอสดบทความของมหาเสถียรพงษ์ 'ภาษาเงียบ' มาถวาย จากหนังสืออ่านเล่น "ดวงดาว" เก็บโน้บบ้างนี้บ้าง ลงคราวละเล็กน้อย

๓. เรื่องการจะติดต่อกับสมเด็จพระสังฆราช วัดโพธิ์ เกี่ยวกับการปรับปรุงแก้ไขพระไตรปิฎกแปล ฉบับกรมการศาสนา ที่ทำจะเหลว ผมยังไม่กล้าเริ่มอะไรลงไปเลย แม้จะย่างกรายไปหา เกรงทั้งครหา และคณะของท่านจะดูหมิ่น หาวา มาประจบ กำลังหน้าสี่หน้าขวาน จะไม่ได้ทำอะไรโดยชอบธรรม คิดว่าโอกาสข้างหน้าก็คงมีถมม แต่จะผูกใจไว้เท่านั้น เมื่อใดสถาปนา (ไม่แคล้วเป็นอื่น-การเมือง) แล้ว นาน ๆ ไป จนกลืนโอของการเห่อเหิมของบริษัททุเลาเบาบางลงแล้ว และประจบโอกาส (แม้ ๑ ในล้าน) เหมาะก็จะลองดู

ขอแสดงความเคารพยิ่ง
ดุลยพากย์สุวัฒน์

สิงคโปร์

[2840]

26 เดือน (ธันวาคม 21) ตามปฏิทิน พ.ศ. 2515, 25 ม.ค. 2515
 วันที่ ๑๓ ม.ค. ๑๓๒๑ พุทธศักราช ๒๕๑๕

๑. ยานของสหรัฐอเมริกายานลำแรกจากนครซีแอตเติลลงจอดที่ท่าอากาศยาน
 สนามบิน ๒๖ ม.ค. 6-12, 2515 ใน ๑๓ ม.ค. ๑๓๒๑ ยานลำที่สองลงจอด
 ณ ท่าอากาศยานเดียวกัน (ในสนามบินเดียวกัน) ใน ๑๕ ม.ค. ๑๓๒๑ (วันที่ ๑๗ ม.ค. ๑๓๒๑)

๒. วันที่ ๑๓ ม.ค. ๑๓๒๑ ยานลำแรกลงจอดที่ท่าอากาศยาน
 สนามบิน "ซีแอตเติล" (ท่าอากาศยาน) ใน ๑๓ ม.ค. ๑๓๒๑ "ซีแอตเติล" เป็น
 ยานลำแรกจาก นครซีแอตเติล ลงจอดที่ท่าอากาศยานในนครซีแอตเติล
 (ท่าอากาศยาน) ใน ๑๓ ม.ค. ๑๓๒๑ (วันที่ ๑๕ ม.ค. ๑๓๒๑) ที่ท่าอากาศยาน
 สนามบิน (ท่าอากาศยาน) ใน ๑๓ ม.ค. ๑๓๒๑ (วันที่ ๑๕ ม.ค. ๑๓๒๑)

และในวันที่ ๑๓ ม.ค. ๑๓๒๑ ยานลำที่สองลงจอดที่ท่าอากาศยาน
 สนามบิน (ท่าอากาศยาน) ใน ๑๓ ม.ค. ๑๓๒๑ (วันที่ ๑๕ ม.ค. ๑๓๒๑)
 และในวันที่ ๑๓ ม.ค. ๑๓๒๑ ยานลำที่สองลงจอดที่ท่าอากาศยาน
 สนามบิน (ท่าอากาศยาน) ใน ๑๓ ม.ค. ๑๓๒๑ (วันที่ ๑๕ ม.ค. ๑๓๒๑)

วันที่ ๑๓ ม.ค. ๑๓๒๑ ยานลำแรก "ซีแอตเติล" ลงจอดที่ท่าอากาศยาน
 สนามบิน (ท่าอากาศยาน) ใน ๑๓ ม.ค. ๑๓๒๑ (วันที่ ๑๕ ม.ค. ๑๓๒๑)
 และในวันที่ ๑๓ ม.ค. ๑๓๒๑ ยานลำที่สองลงจอดที่ท่าอากาศยาน
 สนามบิน (ท่าอากาศยาน) ใน ๑๓ ม.ค. ๑๓๒๑ (วันที่ ๑๕ ม.ค. ๑๓๒๑)

และในวันที่ ๑๓ ม.ค. ๑๓๒๑ ยานลำที่สองลงจอดที่ท่าอากาศยาน
 สนามบิน (ท่าอากาศยาน) ใน ๑๓ ม.ค. ๑๓๒๑ (วันที่ ๑๕ ม.ค. ๑๓๒๑)
 และในวันที่ ๑๓ ม.ค. ๑๓๒๑ ยานลำที่สองลงจอดที่ท่าอากาศยาน
 สนามบิน (ท่าอากาศยาน) ใน ๑๓ ม.ค. ๑๓๒๑ (วันที่ ๑๕ ม.ค. ๑๓๒๑)

วันที่ ๑๓ ม.ค. ๑๓๒๑ ยานลำที่สองลงจอดที่ท่าอากาศยาน
 สนามบิน (ท่าอากาศยาน) ใน ๑๓ ม.ค. ๑๓๒๑ (วันที่ ๑๕ ม.ค. ๑๓๒๑)
 และในวันที่ ๑๓ ม.ค. ๑๓๒๑ ยานลำที่สองลงจอดที่ท่าอากาศยาน
 สนามบิน (ท่าอากาศยาน) ใน ๑๓ ม.ค. ๑๓๒๑ (วันที่ ๑๕ ม.ค. ๑๓๒๑)

วันที่ ๑๓ ม.ค. ๑๓๒๑ ยานลำที่สองลงจอดที่ท่าอากาศยาน
 สนามบิน (ท่าอากาศยาน) ใน ๑๓ ม.ค. ๑๓๒๑ (วันที่ ๑๕ ม.ค. ๑๓๒๑)
 และในวันที่ ๑๓ ม.ค. ๑๓๒๑ ยานลำที่สองลงจอดที่ท่าอากาศยาน
 สนามบิน (ท่าอากาศยาน) ใน ๑๓ ม.ค. ๑๓๒๑ (วันที่ ๑๕ ม.ค. ๑๓๒๑)

๑๓๒๑

สำเนา

26 อโศก (ชอย 21) ถนนสุขุมวิท นครหลวง, 25 มิ.ย. 2515

เรียน คุณครู ท่านมหาเมฆ ที่นับถือ

๑. ผมขออนุมัติยกเอาคำแปลบางตอนที่ท่านมหาลงไว้ในหนังสือธรรมจักขุ เล่ม 56 ตอน 6-12. 2515 ไปแก้คำแปลมหาเวทลลสูตรฉบับกรมการศาสนา (เฉพาะในเล่มของผม ให้แจ่มกระจ่าง เข้าใจขึ้น ขอขอบพระคุณ)

๒. ส่วนเรื่องที่ผมเรียนถามคำแปลบาลี เมื่อ 8 มิ.ย. 15 ในเล่มเดียวกัน "ตสฺเสว เตน ปาปิ โย กุฑฺธํ ปฏิกุฑฺมติ" ซึ่งท่านมหาเห็นด้วยอรรถกถา ความตอนต้นแปลไว้ว่า บุคคลใดโกรธตอบผู้ที่โกรธเอา บุคคลนั้นก็ (พลอย) เป็นบาปไป เพราะความโกรธของ (คนอื่น) เขาแท้ ๆ

และอธิบายประกอบว่า โกรธเป็นบาป คนอื่นเขาโกรธ เขาก็เป็นบาปของเขา (เราไม่โกรธด้วย เราก็ไม่ต้องพลอยเป็นบาป-ถูก) แต่ไปโกรธตอบเขา จึงต้องพลอยเป็นบาปไปกับเขา เพราะถือเอาความโกรธของเขาแท้ ๆ มาเป็นสาเหตุ

ส่วนตามที่เคยได้ยินแปล ๆ กันว่า "ผู้ใดโกรธตอบคนที่โกรธเอา ผู้นั้นเป็นคนที่เลวกว่าคนที่โกรธก่อน" ออกจะลวก ๆ ไป แปลอย่างนั้นไม่ได้

ผมจำเป็นต้องขอร้องยี่ ที่ได้มาตริ๊กตรองเท่าไร ๆ ก็ยังไม่วายสงสัยอย่างมาก เพราะคิดว่า ชัดต่อเหตุผล ชัดต่อสามัญสำนึก คนไม่โกรธตอบนั้นยกไว้ แต่ถ้าลงโกรธตอบแล้ว โดยมากต้องรุนแรงกว่าเป็นธรรมดา เป็นกฎธรรมดาของโลก แม้คำฝรั่งก็กล่าวกันติดปากว่า Tit for tat – You killed my rat, I'll kill your cat! หรือถ้ารุนแรงยิ่งขึ้น ก็จะเป็นว่า You killed my rat, I'll kill your two cats! One tit for two tats! หรืออะไรทำนองที่รุนแรงยิ่งกว่าทั้งนั้น

ถ้าหากคนหลังรับเอาความโกรธของคนแรกมาเป็นของตนจริงได้แล้ว ก็จะเท่ากับยอมรับเอาส่วนแบ่งมาได้อย่างปริมาณของวัตถุแล้ว ตีเสี่ยวว่ารับแบ่งมาเสียครึ่งหนึ่ง คนเดิมก็จะเหลือความโกรธอยู่อีกครึ่งเดียว โกรธกันไปโกรธกันมาอีกไม่ที่รอบ ความโกรธของทั้ง ๒ ข้างก็จะสูญสลายไปหมดด้วยกัน แต่พฤติกรรมตามที่เป็นจริงหาอย่างนั้นไม่

เพื่อเป็นการสดับความรู้ ผมจึงขอทราบทีละคน ๆ จากผู้รู้ บรรดาศิษย์สมเด็จฯ ที่ยังอยู่ในสมณเพศบ้าง ลาเพศมาแล้วบ้างหลายท่าน ทุกท่านยืนยันต้องกันว่า แปลอย่างที่เคยแปลกันไว้นั้นแหละชอบแล้ว ถูกต้องแล้ว เพราะจะเอาความโกรธของคนหนึ่งมาให้อีกคน ๑ นั้นหาได้ไม่ อย่างมากก็เป็นเพียงเหตุปัจจัย (สาเหตุ) ทำให้คนหลังเกิดความโกรธตอบ ซึ่งจะต้องรุนแรงกว่า เลวกว่า บาปกว่า น่าตำหนิยิ่งกว่า ยิ่งตอบโต้กันไปมาหลายรอบ ก็ลุลกลามเป็นไฟลามทุ่งยิ่ง ๆ ขึ้น เกิดผลร้ายคาดไม่ถึง

มีคำประพันธ์ว่า "นรใด ฝิโกรธตอบ นรผู้ พิโรธมา นรนั้นแหละเลวกว่า นรผู้พิโรธเดิม"

สมเด็จพระนเรศวรมหาราชชอบยกมาเอี้ยอั้งและยกย่องมาก แต่จะเป็นสำนวนขององค์ท่านเอง หรือผู้อื่นเช่นของรัชกาลที่ ๖ นั้นไม่แน่ เพราะคำไพเราะเป็นสุภาษิต ท่านก็มักชมเชยกมมากล่าวสอนพวกเรา เช่นของ ร.๖ “ทำดี ดีกว่า ขอพร ทำชั่ว จะวอนให้ เทวะช่วย บ่มีไหว ทำดี นิรทุกข์ สุขใจ ทำชั่ว นั้น ไซ้ไร ไม่ช้า ก็ดินดักแด” ท่านบอกด้วยว่า ได้มาจากหลวง (ผมลืมชื่อ) ช่างซ่อมผนังอุโบสถ วัดเขาบางทราย อารมณดี ทำไปพลาง พุดไปพลาง ท่านชอบใจจำเอามา

แม้คำแปลศัพท์บาลี ที่ท่านผู้อื่นแปลไว้ดี ๆ คมคาย ท่านก็ยังคงมาเอี้ยอั้ง ดังเช่น กณฑ์เทศน์ที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราช (ส) ทรงแปลว่า พิบัตินแปรผัน ของท่านเข้าที่ พิจารณาได้ทั้งรูปทั้งนาม ถ้าเป็นความเจ็บไข้ ก็จะเป็นเฉพาะส่วนรูป ทั้งในข้อที่ ๓ ก็มีโรคโศ โดยความเป็นโรคอยู่แล้ว” (หนังสือจำลองธรรมเทศนาของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค ๒ ลง ๘ มิถุนายน ๒๔๙๕ หน้า ๔๓-๔๔)

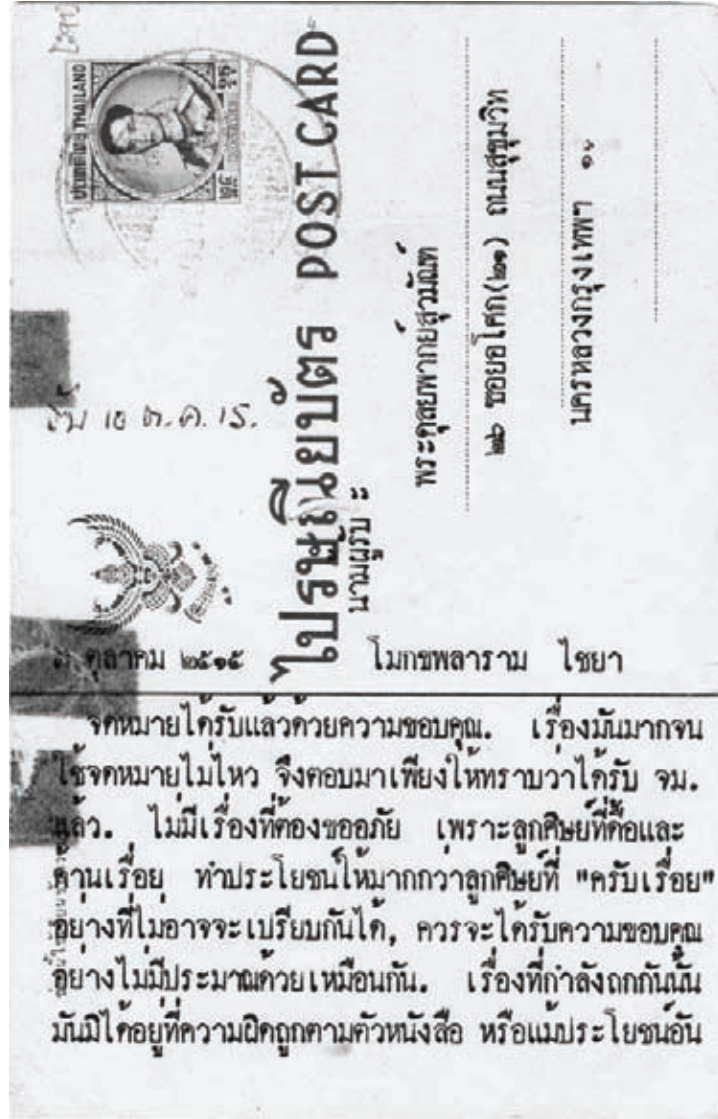
ทราบมาว่า ท่านมหาณีได้เห็นด้วยกับคำอธิบายอรรถกถาเสียตะพิดไป ส่วนใดดี ๆ จึงจะยกเอามา ซึ่งก็นับว่าเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านซึ่งไม่รู้บาลีดังเช่นผมนี้เป็นอันมาก

ดังนั้น ผมจึงขอร้อง ที่ขอถือวิสาสะขอเรียนรบกวนมาเพื่อโปรดพิจารณาทบทวนในข้อเดียว เฉพาะข้อเดียวนี้ อีกสักครั้งด้วยเถิด

ผมขอขอบพระคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความเคารพ

ดุลยพากย์สุวัฒน์

ผู้ปฏิบัติจะพึงได้รับ, แต่ที่สำคัญที่สุดนั้นอยู่ที่ว่า จะยอมพวก
 นักปรัชญา นักวิทยาศาสตร์ หรือแม้แต่พวกคอมมิวนิสต์ ว่า
 สิ่งที่ดีที่สุดของมนุษย์หรือซิมมัมไบบัม, หรือจุดหมายปลายทาง
 ทาง(ไฟนาล โกล)ของมนุษย์นั้น จะได้รับกันเมื่อไร ในรูป
 ของอะไร. ถ้าตอบว่า จะได้ออกเมื่อตายแล้วอย่างสนิท
 ชนิดที่ไม่เกิดอีก อย่างนี้มันก็น่าหัว และต้องถูกเซหัว,
 และจะตกเป็นเป้าโจมตีของพวกวัตถุนิยม ว่ามันไร้สาระใน
 การที่มนุษย์จะต้องไต่สิ่งที่ดีที่สุดของมนุษย์ตายแล้ว. พระ
 พุทธองค์ไม่ได้ทรงสอนเช่นนั้น เราตีความผิดเอง, เพราะ
 ทานครัสว่า ทานทำสิ่งที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่มนุษย์,
 และคริสเรื่องอริยสัจ สำหรับสัตว์ที่มีเวทนา, (คือยังมีความ
 รู้สึก หรือยังไม่ตาย). นิพพาน คือเป็นความดับทุกข์แก่
 ผู้ที่มีทุกข์. นิพพานชาตุ หมายถึงสภาพแห่งความไม่
 มี, พระองค์เอง ก็ดับร่างกายด้วยอนุภาติเสสนิพพานชาตุ
 (มีโซเข้าสู่อุภาติเสสนิพพานชาตุ เหมือนที่ทุกคนตีความ) ซึ่ง
 หมายความว่า ทานได้ไปถึงบริพพานชาตุแล้วก่อนการดับ
 ชันธ. แต่เรื่องนี้ มันมีอะไรเข้ามาแทรกแซงให้เข้าใจ
 เป็นอย่างอื่น เพราะตีความพุทธภาษิตนั้นผิด, มานมนานจน
 ยากแก่การที่จะกลับไปหาความเข้าใจถูกได้, จึงต้องรอเวลา.

ธรรม พร และเมตตา

Handwritten signature and circular stamp of the author.

ไม่สนใจชีวิตดอก หรือในสัตว์บางชนิด

สมมุติว่า ถ้า ความสูงที่ในของต้นไม้ของพื้นที่อากาศ ได้ในสภาพที่
สูงในชั้นของต้นไม้ ความสูงที่ความหนาแน่นที่ในชั้นที่ต่ำกว่าได้แก่ ๗ ชั้น
ของชั้น 11 และ ๑๒ พืชที่มีความสูงที่ระดับนี้ ที่ชั้นที่ ๑ คือ 11 เมตร และพืชที่ความหนาแน่น

สำหรับชั้นที่ ๑๑ ชั้นที่ ๑๒ ก็กลับกัน ต้นไม้ความสูงที่ ๗ ชั้น
จากชั้นที่ ๑๑ ชั้นที่ ๑๒ และชั้นที่ ๑๓ และชั้นที่ ๑๔ และชั้นที่ ๑๕ และชั้นที่ ๑๖ และชั้นที่ ๑๗ และชั้นที่ ๑๘

ความสูงที่ในชั้นที่ ๑๑ จะถูกใจในชั้นที่ (ของชั้นที่ ๑๑) ในชั้นที่ในชั้น above level
หรือ above ceiling อื่นๆในชั้น 11 และ ๑๒ พืชที่ในชั้นที่ ๑๑ และ ๑๒

อากาศความหนาแน่นที่ในชั้นที่ ๑๑ และ ๑๒ พืชที่ในชั้นที่ ๑๑ และ ๑๒
elimax จุดใดที่ในชั้นที่ 11 และ 12 มีอากาศ anti-elimax มีชั้น

ที่ในชั้นที่ ๑๑ และ ๑๒ พืชที่ในชั้นที่ ๑๑ และ ๑๒ พืชที่ในชั้นที่ ๑๑ และ ๑๒
ที่ในชั้นที่ ๑๑ และ ๑๒ พืชที่ในชั้นที่ ๑๑ และ ๑๒ พืชที่ในชั้นที่ ๑๑ และ ๑๒

ส่วนความหนาแน่นของอากาศในชั้นที่ ๑๑ และ ๑๒ พืชที่ในชั้นที่ ๑๑ และ ๑๒
ของพื้นที่ในชั้นที่ ๑๑ และ ๑๒ พืชที่ในชั้นที่ ๑๑ และ ๑๒ พืชที่ในชั้นที่ ๑๑ และ ๑๒

สมมุติว่า ถ้า ชั้นที่ ๑๑ และ ๑๒ พืชที่ในชั้นที่ ๑๑ และ ๑๒ พืชที่ในชั้นที่ ๑๑ และ ๑๒
ที่ในชั้นที่ ๑๑ และ ๑๒ พืชที่ในชั้นที่ ๑๑ และ ๑๒ พืชที่ในชั้นที่ ๑๑ และ ๑๒

อากาศความหนาแน่นที่ในชั้นที่ ๑๑ และ ๑๒ พืชที่ในชั้นที่ ๑๑ และ ๑๒ พืชที่ในชั้นที่ ๑๑ และ ๑๒
ที่ในชั้นที่ ๑๑ และ ๑๒ พืชที่ในชั้นที่ ๑๑ และ ๑๒ พืชที่ในชั้นที่ ๑๑ และ ๑๒

อากาศความหนาแน่นที่ในชั้นที่ ๑๑ และ ๑๒ พืชที่ในชั้นที่ ๑๑ และ ๑๒ พืชที่ในชั้นที่ ๑๑ และ ๑๒
ที่ในชั้นที่ ๑๑ และ ๑๒ พืชที่ในชั้นที่ ๑๑ และ ๑๒ พืชที่ในชั้นที่ ๑๑ และ ๑๒

ดิม 7 112 ท่อไฟแดงที่ถนนจันทบุรีของ อึ้งยุตพล ศิพอง
คือ ทัศนวิสัยมาก ทัศนวิสัย - - - ทัศนวิสัย - ทัศนวิ
สัย

ที่อึ้งยุตพล อึ้งยุตพล อึ้งยุตพล อึ้งยุตพล อึ้งยุตพล -
112 ท่อไฟแดงที่ถนนจันทบุรีของ อึ้งยุตพล ศิพอง
คือ ทัศนวิสัยมาก ทัศนวิสัย - - - ทัศนวิสัย - ทัศนวิ
สัย

ดูตามนี้สิครับ

เมื่อ 6 มี คมมรสุม อึ้งยุตพล อึ้งยุตพล อึ้งยุตพล อึ้งยุตพล
112 ท่อไฟแดงที่ถนนจันทบุรีของ อึ้งยุตพล ศิพอง
คือ ทัศนวิสัยมาก ทัศนวิสัย - - - ทัศนวิสัย - ทัศนวิ
สัย

นมัสการเรียน ท่านอาจารย์ ที่เคารพ

ผมนำบันทึกระบุชื่อ 2 สูตร ไปขอให้ท่านเจ้าคุณธรรมไตรโลกาจารย์ ช่วยแปลจากบาลี ตามที่ท่านอาจารย์สั่ง และเล่าเรื่องสุภาทิเสสนิพพาน อนุภาทิเสสนิพพาน ที่ท่านอาจารย์กล่าวแสดงไว้ ซึ่งผมยังสงสัยและข้องใจอยู่ คำแรกท่านว่า ทายไว้ถูกเลยว่าคุณพระมาด้วยเรื่องนี้ เพราะเคยได้อ่านพบบทความของท่านเจ้าคุณพุทธทาส จากเล่มเล็ก ๆ เล่มหนึ่ง เมื่อเร็ว ๆ นี้ แปลก มีที่มาจากอิติวุตตก (นิพพานสอง) ส่วนอีกสูตรที่อ้างใน*อภิสมยสังยุตต์* นั้น เป็นเพียงเค้าประกอบ หลักอยู่ในอิติวุตตก คำว่า อารมณที่พระอรหันต์เสวยแล้ว จักเป็นของเย็นเย็นหมายความว่าดับ หมดกัน คือตายตามแบบในตำราเรียน (ตามอรรถกถา) อย่างเดียวกันกับชั้น ๕ ดับ ไม่ต้องเกิดมาเสวยอีก อิติวุตตกนี้ยากจะสันนิษฐาน บางท่านว่าเป็นพุทธวจนะ และตัวแปลไทยฉบับของกรมการศาสนา มีอยู่แล้ว ไม่มีศัพท์คำลึก เวลานี้ เขาเถียงกันออกเป็น ๒ อย่าง ดังที่รู้จักกัน ถ้าจะเพิ่มอีกอย่าง ก็น่าวิตก โดยปรกติจะแปลให้ตามคุณพระขอ แต่ต้องขอตัวคราวนี้ เพราะเป็นบทความของท่านเจ้าคุณพุทธทาสที่นับถือ และเป็นผู้สร้างสรรในการเผยแพร่พระธรรมตามแนวพระพุทธรวณะ ติดต่อกันตลอดมาเป็นปีกแผ่นด้วยดี แม้ในเรื่องยาก ๆ เช่นจิตว่าง ก็เป็นแนวทางถูกต้อง และพอที่ผู้ศึกษาปฏิบัติธรรมจะติดตามทัน หรือในบางเรื่อง ดูเฝิน ๆ จะเห็นเป็นหยาบ เอาสัตว์เช่น สุนัข คางคก ฯลฯ มาเป็นอาจารย์ในทางธรรมบางข้อ ก็พอเห็นแนวเทียบได้ว่ามาจากแนวมิลินทปัญหา ดังนี้ เป็นต้น ส่วนอุปมาเหมือนเอาน้ำราดเหล็กที่ยังร้อน ขณะแรกๆ ก็ยังร้อนฉ่ำ ๆ อยู่ ลำดับต่อไปจึงค่อยเย็นลงๆ เหมือนพระอรหันต์ที่เพิ่งบรรลุใหม่ ๆ ยังครุกรุ่นอยู่แล้วต่อไป เป็นพระอรหันต์เก่าเย็นลงๆ จนเย็นสนิทท่านธรรมไตรโลกว่าพฤติกรรมหรืออุปมาเช่นนี้ไม่มีในอิติวุตตก หรือในสูตรประกอบ

ผมปรารถนาถึงความรู้สึกในอุปการคุณของท่านอาจารย์ ได้เป็นพลังช่วยส่งเสริมจูงนำไปทางความรู้ความเห็นที่ชอบ ให้การปฏิบัติธรรมได้ผลยิ่ง ๆ ขึ้นอย่างนี้แล้ว จะพึงสมควรทำอย่างไรดี ท่านก็ว่า สุดแต่คุณพระพิจารณาเหมาะสม

สนทนาอยู่สัก ๑ ชั่วโมง ก็กลับมาค้นหาดตามประสาจุปลาจาก ๒ สูตรนั้นกับหาเหตุผลจากสูตรอื่นและ

ที่มาจากแหล่งอื่นประกอบด้วย ลงท้ายความเห็นของผมคงอยู่ทางเดิม ก็ยังทำให้เกิดวิตกกังวล เกรงความไม่ราบรื่น จะถูกโจมตี (อย่างมีเหตุ) ในปัญหาที่เป็น above level หรือ above ceiling อันผู้บรรลุแล้วจะพึงรู้แจ้งเป็น*ปัจจุตต์ เวทิตพิโพ* ด้วยปัญญาอันยิ่งเอง เพราะมิใช่ข้อปฏิบัติ แต่เป็นปฏิเวธไปแล้ว อาจวนลามไปเกาะทบเกาะเทือนถึงคุณค่าของหนังสือจะพิมพ์นี้ ซึ่งมี climax จุดเด่นคืออยู่แล้วไปในทาง anti-climax ไปเสีย

ท่านธรรมฯ ว่า ถ้าทำได้อย่างนี้จะปลอดภัย คือเพิ่มความลงไปอีกนิดว่า น่าจะสันนิษฐานตามหลัก (ที่มาจาก ๒ สูตร) นั้น ว่าเป็นอย่างที่ถูกมานั้น อย่างนี้ผิดก็ผิดไป ถูกก็ถูกไป เพราะเป็นเพียงสันนิษฐาน

ส่วนผมเห็นงอกออกไปว่า ในฉบับพิมพ์ครั้งแรก ควรจะเป็นอย่างท่านเจ้าคุณธรรมฯ แนะ ซึ่งตรงกับความจริงใจของท่านอาจารย์มีหลักอ้างอิงที่มาก แต่ก็แน่นะ ในเวลาพูดนั้น จะให้สมบูรณ์อย่างเมื่อเรียงพิมพ์ไม่ได้ ส่วนในการพิมพ์ครั้งต่อ ๆ ไป (ถ้ามี) ควรตัดวรรคนี้ออกไปเสีย เป็นสวัสดิ

ผมปรารถนากับท่านด้วยว่า ถ้าแบ่งลักษณะพระอรหันต์ใหม่-เก่า น่าจะก่อยู่ยาก ลวนลามต่อ ๆ ไป ถึงโสดาใหม่-เก่า อนาคามีใหม่-เก่าฯ ซึ่งข้อนี้ ท่านเจ้าคุณอุบาลี (จันทร์) วัดบรมนิวาส เคยกล่าวว่า ยิ่งแบ่งชั้นมาก ยิ่งวิวาทกันมาก ในการดูหมิ่น แข่งดี ริสยา ฯ แม้ท่านอาจารย์ก็เคยกล่าวถึง นิพพานขิมลอง นิพพานชั่วครวฯ พวกเหล่านี้มิใคร่ได้รับผลทางสงบเย็นเสียเลยหรือ ข้อนี้ท่านเจ้าคุณธรรมฯ ว่าเพียงว่าแล้วแต่พิเคราะห์

ผมได้ทบทวน ๒ สูตรนั้น จากฉบับแปลของกรมศาสนา ด้วยความรู้น้อยผมเข้าใจอย่างท่านเจ้าคุณธรรมฯ เช่นในอิติวุตตกะ (แปลเล่ม 38 หน้า 343) ในคาถาประพันธ์สรุปยืนยันไปทางยังมีชีวิตกับตายแล้ว ส่วนในทุกขวรรค อภิสมยสังยุตต์ (แปลเล่ม 25 หน้า 129 บัพ 193) ระบุว่า เวทนาจักเป็นของเย็นตั้งแต่สิ้นชีวิต เพราะความแตกแห่งกาย

อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่เหนือระดับ เป็น above ceiling ของการบรรลุนิพพานนี้ ถ้าไม่สู้ราบรื่น ผมเห็นด้วยความเคารพว่าควรหลีกเลี่ยง ปลอดภัยกว่า อย่างบัณฑิตเก่าๆ เช่นท่านเจ้าคุณศาสนโคถน (แจ่ม) วัดมกุฏฯ

ก็หาทางเลี้ยงไปว่า วิสุทธิ ความหมดจดนั้น จัดเป็น ๒ อย่าง คือหมดจดโดยเอกเทศ ๑ หมดจดโดยสิ้นเชิง ๑ ก็เลศหมดไปเป็นอย่าง ๆ พวก ๆ แต่กิเลสอื่นยังมีอยู่ จัดเป็นหมดจดโดยเอกเทศ กิเลสทั้งหลายทั้งปวง หมดไปไม่มีส่วนเหลือ จัดเป็นหมดจดโดยสิ้นเชิง หมดจดเป็นเอกเทศ เป็นปัจจัยแห่งความหมดจดโดยสิ้นเชิงฯ ผมเข้าใจว่า นี่ก็เป็นอธิบายของสอุฯ อนุปาติเสสนิพพานนี้เอง. แม้นายอยู่ เหล่าวัด วัดปทุมวันก็กล่าวว่่า ชันธ์เป็นเองของชันธ์ เรื่องโทษทัณฑ์ มีที่ไหน ท่านอาจารย์ก็แปลว่า อุปาทิ เป็นหนองกิเลส

ผมจำคำท่านอาจารย์ว่า เรื่องศัพท์แสงอะไรนั้น ไม่น่าจะถือเคร่งครัดเฉียบขาดกับถ้อยคำที่สมมติบัญญัติกันนัก มันยืดหยุ่นได้ตามกาลเวลา แม้คำนิพพาน มีใช้ก่อนพุทธกาลแล้ว หมายถึงดับ ครั้งโน้นหมายถึงสำเร็จประเวณี ความใคร่ก็ได้ บรรลุฉาน ๑. ๒. ๓. ๔. ก็ได้ (พรหมชาลสูตร) เมื่ออย่างนี้แล้วถึงจะได้ไปสักเท่าไรก็จะมีทางจบสิ้นแล้ว ก็ไม่ได้เป็นมรรคเป็นผลอะไรขึ้นมาในทางปฏิบัติ บางทีหมายถึงภาษาคนบางทีก็ลึกลับกันนั่นเองหมายถึงภาษาธรรม

ประการหนึ่ง พระองค์ตรัสว่า ธรรมเปรียบด้วยสมุทหรือทะเล ค่อย ๆ ลาดลุ่มไปที่ละน้อย ๆ ไม่นั้นโกรกอย่างพรวดพราด และการปฏิบัติยอมเป็นไปตามลำดับบท เช่นในมัชฌิมนิกาย อนุปทสูตร และคนกะโมคคัลลานสูตร. ในอานาปานสติสูตรก็ตรัสว่าให้พยายามถึงบรรลุ ทำให้แจ้งตามลำดับ ๆ และน่าจะพิจารณาการไปตามลำดับของอริยบุคคล ๔ จำพวก คือ โสดาปัตติมรรค โสดาปัตติผล... อรหัตตมรรค - อรหัตตผล

ถ้าอย่างไร ผมว่า อนุปาติเสสนสูตร ที่สมเด็จฯ ผมเคยแสดงในกัณฑ์นิพพานสูตรในหนังสือจำลองธรรมเทศนา กัณฑ์ท้าย จะมีเหตุผล มีน้ำหนักแน่นแฟ้นยิ่งกว่า อิติวุตตกกับสูตรประกอบนั้น

ด้วยเหตุนี้ ผมจึงขอกราบขมาแล้วขมาเล่า ฉันทศิษย์ดั้งเดิมที่ภักดีและรู้รูปการะคุณของท่านอาจารย์อย่างสนิทใจ และพูนเพิ่มยิ่ง ๆ ขึ้นโดยตลอดมา ขอความกรุณาท่านอาจารย์ได้โปรดใคร่ครวญด้วยความเอ็นดูต่อพวกผมผู้เป็นศิษย์ที่คอยติดตามและภุมิใจในอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง อีกสักครั้งด้วยเถิด และด้วยเมตตาธรรมต่อพวกผมเป็นทุนเดิม

ก่อนจะจบ ผมขอโอกาสกราบเรียนถึงข้อสงสัย คือ ในคราวจะนำปฐพีไปถวายคืนท่านอาจารย์พร้อมด้วยบันทึกรของผมนั้น ผมถูกคิดขึ้นว่า การที่ผมใช้คำว่า “ไม่ยินดี ไม่คัดค้าน” ไว้ ขณะก่อนหน้าจะนำออกมาจากสุญญตฯ จึงตกลงใจจะลบบประโยคนี้ออกเสียก่อน เพราะดูจะไม่สุภาพเรียบร้อยต่อท่านอาจารย์ไป แต่บังเอิญจริง ๆ หากคำนี้ไม่พบซี พอส่งถวายแล้ว ท่านอาจารย์อ่านคำ ๆ นี้ขึ้นมา ผมก็สอ่่งใจทันที ผมจึงขอประทานกราบขมา มา ณ โอกาสนี้ด้วย และทั้งสำนึกอยู่เสมอว่า ผมไม่เคยขอร้องวิงวอนอย่างยืดยาว เช่นจดหมายฉบับนี้มาก่อนเลยในชีวิต

ขอแสดงความเคารพนับถืออย่างยิ่ง
ศุภพรพาศน์สุวัฒน์

มีลายมือท่านพุทธทาสตามขอบจดหมาย

การที่พุทธบริษัทจะได้สิ่งสูงสุด ต่อตายแล้วอย่างไม่เกิดนั้นผิดหลัก ทุกหลักโดยประการทั้งปวง

พระอรหันต์เข้าถึงความไม่ตาย ตั้งแต่มีชีวิตอยู่, ดังนั้นพระอรหันต์ มิได้ตาย, และไม่มีทางกล่าวว่าตายแล้ว เกิดหรือตายแล้วสูญ. “ว่าง” ของพระอรหันต์ก็มีได้มี.

*ตั้งแต่ ? หรือว่า จนกระทั่ง

เรื่องนี้ ความสำคัญ มิได้อยู่ที่ประโยชน์อะไรที่เราจะได้รับ หรือผู้แปล-ผู้อธิบาย จะได้รับ แต่มันอยู่เครดิตของพระพุทธองค์ หรือพระศาสนาเอง, ถ้าศาสนาอื่นจะหาว่า พุทธศาสนามีดีให้ต่อตายแล้ว (อย่างไม่เกิดอีก) อย่างนั้นหรือ ? มันมีประโยชน์อะไร, สำหรับศาสนาที่จะให้ผลต่อตายไปแล้วอย่างมีเกิดอีก ? ไม่แยะหรือ?

[248]

หม่อมราชวงศ์

ท่านเจ้าคุณ อานนท์ ปุณฺณโกศล
วัดสมรภูมิ - สิริพนาถพลาภ,
สุโขทัย - ศึกษาลัย

(พ.ศ. ๒๕๑๖ - ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๑๖ น.ท.)

๒๖ ขอยอโคก ถนนสุขุมวิท นครหลวง ๑๑, ๒๙ พ.ย. ๑๕

นมัสการเรียนท่านเจ้าคุณอาจารย์ที่เคารพ

นายกพุทธสมาคมยุวพุทธิกชลบุรี กำลังทำหนังสือ "ประมวลเกียรติคุณสมเด็จพระเจ้า" (พระพุทธิมาชาจารย์) ในโอกาสครบวันเกิด ๑๐๐ ปี ขอเรื่องจากบรรดาศิษยานุศิษย์และผู้เคารพนับถือในท่านรวมทั้งผมผมได้ทำส่งไปแล้วบัดนี้เขาปรารภมาว่าติดต่อดีเรื่องมายังท่านอาจารย์ด้วย เพราะปรากฏว่าเคยเขียนปรากฏในหนังสือพุทธศาสนา แต่ฉบับนี้ยังไม่ได้รับเรื่องและไม่ได้รับจดหมายตอบด้วย ผมก็อยากได้เรื่องของท่านอาจารย์ เพราะผมจำได้ว่า เป็นองค์หนึ่งที่เคารพนับถือสมเด็จพระเจ้ามา ก.ท.ที่ไรเป็นต้องไปหา ปรารภธรรมะสัก ๆ นาน ๆ เขาจะพยายามรวบรวมทำให้เสร็จในต้นปี ๒๕๑๖ ยังรออยู่แต่จากท่านอาจารย์และของคุนปริดา ศรีชลาลัย เท่านั้น หากจ.ม.ของยุว สมาคมนั้นมาไม่ถึง ก็ขอได้โปรดถือจ.ม.นี้เรียนมาแทนด้วย

โดยเคารพเสมอ
 ดุลยพากย์สุวัฒน์

๒๖ ขอยอโคก ถนนสุขุมวิท นครหลวง ๑๑, ๒๙ พ.ย. ๑๕

นมัสการเรียนท่านเจ้าคุณอาจารย์ที่เคารพ

นายกพุทธสมาคมยุวพุทธิกชลบุรี กำลังทำหนังสือ "ประมวลเกียรติคุณสมเด็จพระเจ้า" (พระพุทธิมาชาจารย์) ในโอกาสครบวันเกิด ๑๐๐ ปี ขอเรื่องจากบรรดาศิษยานุศิษย์และผู้เคารพนับถือในท่านรวมทั้งผมผมได้ทำส่งไปแล้วบัดนี้เขาปรารภมาว่าติดต่อดีเรื่องมายังท่านอาจารย์ด้วย เพราะปรากฏว่าเคยเขียนปรากฏในหนังสือพุทธศาสนา แต่ฉบับนี้ยังไม่ได้รับเรื่องและไม่ได้รับจดหมายตอบด้วย ผมก็อยากได้เรื่องของท่านอาจารย์ เพราะผมจำได้ว่า เป็นองค์หนึ่งที่เคารพนับถือสมเด็จพระเจ้ามา ก.ท.ที่ไรเป็นต้องไปหา ปรารภธรรมะสัก ๆ นาน ๆ เขาจะพยายามรวบรวมทำให้เสร็จในต้นปี ๒๕๑๖ ยังรออยู่แต่จากท่านอาจารย์และของคุนปริดา ศรีชลาลัย เท่านั้น หากจ.ม.ของยุว สมาคมนั้นมาไม่ถึง ก็ขอได้โปรดถือจ.ม.นี้เรียนมาแทนด้วย

โดยเคารพเสมอ
 ดุลยพากย์สุวัฒน์

ประมวลเกียรติคุณ
สมเด็จพระพุทธิไมษาจารย์
(ญาณวราเถร)

กาชาตมเด็จพระ

สร้อย ทุกขผลจอย.
เพื่อประภคย์นั้นผู้มีที่ขอบประภคย์ไว้
เป็นในอู่ให้พ้นทุกข์สุขเกษม
สดี สดุดีทุก ปตติยา.
สลิกผลดีวิโมกข์ทุก
อันผลดีทุกทุกทุกทุก.
สดีทุก ปตติยา สดี:
วิเจยป กวณ เสนิย.
คกรวิสัยกเศนเนนอัยนอัย
นอัย (แล้วจึงอ้อปหน้าเกิดประเศวิสัย).

สมเด็จพระเจ้าคุณนรรัตน์

พระภิกษุพระญาณวรัตราชานันต มีความเคารพพร้อมใจ
ในท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระเจ้าคุณนรรัตน์ เป็นพิเศษ กาชาตมสมเด็จพระ
ด้วยลายมือของท่านว่า

สมเด็จพระพุทธเจ้าคุณนรรัตน์
ณ (เทพนิรมิต) สุทวารวดี

สมเด็จพระพุทธเจ้าคุณนรรัตน์
ณ (เทพนิรมิต) สุทวารวดี

พระภิกษุพระญาณวรัตราชานันต มีความเชื่อมั่นว่า
ท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระเจ้าคุณนรรัตน์ เป็นผู้วิเศษแล้ว

สมเด็จพระเจ้าคุณนรรัตน์

พระคุณนรรัตน์

.....องค์ท่านเป็นพระเถระประพาศปฏิญัตติบริสุทธิ
ดำรง อยู่ในจำพวกบุคคลหาได้ยาก มีอินทรีย์
อสงวรเหมือนผู้เพื่อบางใหม่ ๆ เป็นผู้คุ้มครองใน
อินทรีย์ทั้งหลาย ตถุนายสารตถิ์กษัตริย์สาครินสู
รตอินทรีย์แล้ว ซึ่งมีปฏิญัตติวางไว้แล้ว ถือ
ปฏิญัตติด้วยมือขวา ขยับไปเกาะหน้าก็ได้ ถอยกลับ
ไปทางหลังก็ได้ ขอบนใหญ่ซึ่งมีหินเรียบค้ำไปได้
ตามประสงค์.....

๒๖ ขอขอโตก ฉบับสุขุมวิท กรุงเทพฯ
๓ กรกฎาคม ๒๕๑๕

เรื่อง บทความเนื่องในท่านเจ้าพระคุณสมเด็จพระ
เขียน ท่านนายท้าวพุทธทศนาคชลบุรี คุณเอชึก
สวัสดิ์มงคล

ตามหนังสือของคุณ ลง ๒๕ มิถุนายน ๒๕๑๕ ว่า
ท่านเจ้าพระคุณอดิศมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ญาณ
วโรธร) อธิกานีตเมื่อ ๕ กรกฎาคม ๒๕๑๕ จะให้
๑๐๐ ปี ในเดือนนี้ สมาคมท่านร่วมกับวัดเขาบางทราย
ชลบุรี ถือโอกาสจัดงานบำเพ็ญกุศลอุทิศถวายที่ ๔-๕
เดือนนี้ที่วัดเขาบางทราย ในกรณีเห็นสมควรจะรวบรวม
ข้อความจากบรรดาภิกษุยานุศิษย์และผู้ที่มีความ
ใกล้ชิด ถึงความรู้สึกในองค์ท่านตามที่ ได้ประสบ
มาพิมพ์ขึ้นเพื่อเป็นหลักฐานแบบอย่างที่ดี ปราบกฏนัก
อนุชนรุ่นหลัง ๆ จึงขอความร่วมมือช่วยเขียนคนละไม้
คนละมือตามสติกำลัง ทั้งมีความที่สพรแจ้งอยู่แล้วนั้น

ก่อนอื่น ผมขออนุโมทนาสาธุการในกุศลเจริยาของ
ทั้งสองสถาบัน มีความสามัคคีสมานฉันท์แสดงความ
กตัญญูกเวทิต่อองค์ท่านแรงกล้า น้อมระลึกถึงเกียรติ
คุณในท่านเจ้าพระคุณสมเด็จพระฯ อันมีอยู่เหลือหลายในแง่
มุมต่าง ๆ กัน

ผมมีความยินดีรับสนองด้วยความชอบพระคุณ
ช่วยให้ผมเกิดบิณฑิ แรมขึ้น เบิกบาน ร่มเย็น เป็นสุข
ในงานนี้ ไปด้วย

เขียนข่าวราชการทั่ว ๆ ไป ผมได้รับอนุญาตของทางราช
การทราบถวายบังคมลาอุปสมบทในพระศาสนา ๑๒๐ วัน จาก
หัวเมืองนาสู่สำนักสมเด็จพระฯ ณ วัดเทพศิรินทร์ราชวาส ในพรรษา
๒๔๗๓ เป็นลัทธิวัฑฒิกในพวกปุนกลาง ๆ จึงมีประสบการณ์
ไม่มาก ทั้งกาลเวลาล่วงมานาน ประกอบด้วยนายชั้นมาสังฆาวรา
แต่ก็จะพยายามทำให้เต็มกำลังสามารถของความจำ ในประสพ
การณ์ที่ไม่เนื่องด้วยเรื่องส่วนตัวโดยเจาะจงดังต่อไปนี้

๑. เว้นต้น สมเด็จพระฯ แจกหนังสือคู่มืออนาคตที่เขียน
เรียงไว้ มีสาระกล่าวถึงคุณประโยชน์ของการอุปสมบท
โดยพิสดารกว้างขวาง นับตั้งแต่จะให้แก่ตนเอง แก่บิดา
มารดา และหมู่คณะประเทศชาติ อย่างไรเพียงไร กิจกรรม
ที่ควรทำ ที่ควรงดเว้น ซึ่งรวมทั้งยังเตือนให้ตระหนักว่า
มิใช่เพื่อมาพักผ่อนในเวลาว่างงานกินแล้วก็นั่ง ๆ นอน ๆ
นั่นหามิได้ สำนวนสั้น ๆ กระตักตักเป็นที่นิยมยกย่อง
ในหมู่พระเถระผู้ใหญ่

ในพ.ศ. ๒๔๗๒ ท่านเจ้าคุณอดิศมเด็จพระธรรมปาโมกข์
เจ้าอาวาสวัดราชบพิธ ผู้เป็นเถระหลักมีอนาคคแก่แม่โส
องค์หนึ่งในคณะสงฆ์ (อดีตสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ
สมเด็จพระสังฆราช (จวน อุฏฐายี) ทรงเสียดายจนถึงบ่อย
และว่าสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ ก็
รับสั่งว่าหมายใจไว้ว่าจะได้ ไปเป็นเจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศ
ในอนาคค ก็มาซึ่งกายไปเสียก่อน) ท่านเจ้าคุณองค์นี้มิ
ศรัทธาชอบอุปฐากพิมพ์หนังสือนี้ยกให้แก่ท่านพระสุพระ-

ศพ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชินวราวุฒินันท์ ค้วย
 คำนำว่า เมื่อก่อนถวายพระเพลิงพระศพสมเด็จพระมหา
 สมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ๓ พระเมรุทอง
 สนามหลวง พ.ศ. ๒๔๖๔ ข้าพเจ้าได้อ่านเรื่องทำขวัญนาค
 ในหนังสือคู่มือนาคที่พิมพ์ในงานนั้น รู้สึกจับใจไม่หาย
 คิดว่าถ้าผู้ที่จะมาบวชในพระศาสนาได้อ่านให้เป็น การ ทำ
 ขวัญตัวเองก่อนแล้ว การบวชของเขาก็เป็นประโยชน์
 แก่ตัวเองและพระศาสนาไม่น้อย ได้ถูกใจไว้ตั้งแต่ครั้งนั้น
 ว่า ถ้ามี โอกาสจักช่วยให้หนังสือเรื่องนี้ ใต้พิมพ์แพร่หลาย
 มากขึ้น นับแต่เห็นมาถึงงานพระศพพระเจ้าวรวงศ์เธอ
 กรมหลวงชินวราวุฒินันท์ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า ซึ่งทาง
 ราชการกำหนดการถวายพระเพลิง ๓ พระเมรุวัดเทพ
 ศิรินทราวาสในเทียนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๑ เห็นเป็น
 โอกาสเหมาะที่จะพิมพ์ขึ้นเป็นหนังสือแจกในงานนั้น เพื่อ
 บำเพ็ญกุศลส่วนตัวถวายฉลองพระศพพระคุณให้ถึงคราว
 สุกท้ายแห่งพระศพนั้น จึงกราบเรียนขออนุญาตต่อเจ้า

พระคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ วัดเทพศิรินทราวาส
 เจ้าของผู้เรียบเรียงนี้ ท่านก็อนุญาติด้วยความเต็มใจ ข้ายัง
 กรุดาเรียงข้อความที่ว่าค้วยคุณมารคาบิดาเพิ่มเติมให้อีก
 ค้วย และช่วยแก้ไขข้อบกพร่องในบางแห่งให้เรียบร้อยยิ่งขึ้น
 ข้าพเจ้ารู้สึกปลื้มในกรุณาธิคุณของท่านเป็นอย่าง
 ยิ่ง จึงขอถวายความขอบน้อมค้วยพระคุณอย่างสูงไว้ใน
 ที่นี้ค้วย อนึ่ง เมื่อได้ตกลงจะพิมพ์เรื่องทำขวัญนาคนี้แล้ว
 เห็น คำสอน นาค ในหนังสือ นั้น ก็เป็น ประโยชน์อยู่มาก
 เหมือนกันทั้งแก่กวนนาค ทั้งแก่พระผู้จะเป็นอุปัชฌายะ
 จึงได้ขออนุญาตนำมารวมพิมพ์ไว้ในเล่มเดียวกัน ให้ชื่อ
 หนังสือนี้ว่า คู่มือนาคสังเขป ฯ

นำเสียดายที่หนังสือนี้จัดพิมพ์ขึ้นไม่ทันงานที่ได้อ่านไว้
 แต่ถึงกระนั้นก็ขออุทิศให้อยู่ในจำพวกบรรณพิภพในงานนั้น
 ข้าพเจ้าขออ้อมเกล้าฯ ถวายอุทิศถึงหลายครั้งถึงกัน อันจะพึงมี
 จากหนังสือนี้แต่เจ้าพระคุณของข้าพเจ้าพระองค์เดียว คือพระ
 เจ้าวรวงศ์เธอ กรมหลวงชินวราวุฒินันท์ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า
 พระองค์ผู้เสด็จล่วงลับดับขันธไปแล้ว

๒. เมื่อเริ่มมาสู่สำนัก นิกกวลั้ว ๆ สมเด็จฯ ผู้ทรง
 สมณศักดิ์สูง และไม่เคยรู้จักมาก่อน กรณ์ได้เข้าใกล้ก็
 เปลี่ยนไป กลับรู้สึกหนักไปโดยลำดับในทางเคารพนอบ
 น้อมอย่างอบอุ่นสนิทสนม องค์ท่านมีกิริยาจาสุภาพน้อม
 นวล แสดงความเป็นผู้ดีทุกกระเบียดนิ้ว มีเมตตากรุณา
 คุณอยู่เป็นประจำ ไม่เคยเห็นมีความดุเดือด อินทรีย์
 จึงผ่องใส

ตอนแรกหัดท่องสวดบททำวัตรและลงทำวัตรใน
 พระอุโบสถเช้าเย็น การลงทำวัตรเช้าเย็นนี้สมเด็จฯ ถือ
 เกร็งครัดมาก ท้องการให้ภิกษุทั้งวัดไม่ว่าเก่าใหม่รวมทั้ง
 องค์ท่าน ลงทำประจำเป็นกิจวัตรอันสำคัญในพระศาสนา
 พระนวกะแรก ๆ ยังท่องไม่ไหว ก็ผ่อนผันให้ทางตำราสวด
 ไปกลางก่อน มีการตรวจเรียกรับชานะชื่อเป็นรายตัว ท่าน
 แจกหนังสือรางวัลแก่ผู้ขยันหมั่นลงทำวัตร โดยมากเป็น
 หนังสือที่องค์ท่านแปลมาจากพระสูตรใน พระไตรปิฎก
 นอกจากจะให้ธรรมะค่อย ๆ ซึมซาบเข้าตัวแล้ว ยังนับ

ว่าเป็นอุบายวิธีแนะนำเรียน เคียนอ้อม ๆ ทั่ว ๆ ไปให้
 สว่าง อย่างเกียจคร้านในการลงทำวัตรอันเป็นประเพณีดี
 งาม สืบศาสนาทั้งไว้ อย่าให้เสื่อมได้ (ท่านเจ้าคุณภิกษุ
 พระยานวรัทธวราษมาณี มักชักชวนหมู่คณะว่าการลง
 โปสธทำวัตรสวดมนต์ เป็นสัมมาวาจา ทั่วท่านจึงถือ
 ปฏิบัติโดยเต็มใจ และเกร็งครัดมาก มีชื่อเสียงว่า ปลอด
 เวลาอุปสมบทมานานหลายสิบพรรษาไม่เคยขาด แม้ตอน
 หลั่งน้ำจะทนทุกข์ทรมานตัวโรคนั้นหรือร้ายก็ยกยอกตามที นอก
 เสียจากวันหนึ่งถูกงูกัด และอีกคราวหนึ่งในวันกำลังจะ
 มรณะ และท่านเจ้าคุณพุทธทาส อินทปัญโญ ก็กล่าวว่า
 การลงทำวัตรเท่ากับเป็นการได้เฝ้าพระพุทธร่องค์ทุกครึ่ง
 คราวไป)

๓. สมเด็จฯ มีความกตัญญูต่อกวีที่เป็นยอดคือ
 คุณโยม พระอุปัชฌาย์ อาจารย์ และค้อยบวรคฤหิ
 อุปการคุณทั้งหลายอยู่เนื่องนี้จ มักจะยกเอาพระคุณความ
 ดีต่าง ๆ มาเป็นอุทาหรณ์สั่งสอนศิษยานุศิษย์เพื่อเป็น
 เนติแบบอย่างประพฤติกุศลตาม

น่าสังเกต ในห้องฉันที่ภูมิกวักวัดเทพศิรินทร์ จะเห็น
กระโถนเคลือบใบหนึ่งตั้งไว้เพื่อองค์ท่านได้ ใช้เป็นประจำ กะ-
เพาะเก่ากว่าเก่าเดิมที่ บัดกรีซ้ำ ๆ อุดรอยร้าวไว้ น่าจะสลับ
เปลี่ยนได้แล้วจากของถวายใหม่ ๆ เหลือล้น ต่อมาได้ความว่า
เป็นกระโถนดั้งเดิมที่ท่านน้อย เป่าโรตีมาราคาท่านเจ้าพระยา
มุขมนตรี ผู้รับอัญเชิญมาแต่ครั้งกระโน้นถวายไว้ ได้ใช้มา
แต่ดั้งเดิม ยังไง ๆ ก็ขอใช้มันไป

๔. เนื่องจากสงครามโลกครั้งที่ ๒ เมื่อ ๘ ธันวาคม
๒๔๘๔ กองทัพอากาศญี่ปุ่นบุกโจมตีประเทศไทย ประชา-
ชนแตกตื่นอพยพหลบภัยไม่เป็นลำดับ โกลาหลมาก
เครื่องอุปโภคบริโภคก็ขาดแคลน ราคาแพงลิบและหา
ยากยิ่งขึ้นเป็นลำดับ อภิศพระเจ้าบรมวงศ์เธอ สมเด็จพระ
เจ้าฟ้ากรมพระยา (เวลานั้นกรมพระ) นริศราวุฒิกิติวงศ์
ทรงจัดส่งข้าวสารมาถวาย ๑ หรือ ๒ กระสอบไม้แน่น
และอภิศคุณหญิงเพิ่ม โชฎิกราชเศรษฐีถวายไม้จืดไฟสีก
ห่อ ถั่วเป็นของจำเป็นหายาก สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ

การแสดงความของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
ต้องสมบูร์ดเหมือนท่านเจ้าคุณธรรมไตรโลกาจารย์ ศิษย์
กันกุฎี ครั้งดำรงสมณศักดิ์เป็นที่พระนรินทร์พรญาณเมธี
กล่าวในหนังสือจำลองธรรมเทศนา พิมพ์เมื่อ ๓ มีนาคม
พ.ศ. ๒๔๙๕ ว่า เจ้าพระคุณสมเด็จฯ เป็นผู้เอาใจฝักใฝ่
ในการแสดงความอยู่โดยปกติ พยายามค้นคว้าหาข้อธรรม
พระพุทธรูปจะมาแสดง เพื่อเป็นแนวปฏิบัติอยู่เสมอไม่
เบื่อหน่าย ธรรมแต่ละข้อแต่ละหมวดก็อุทิศสาธุะขอใจ
ความดีเอาความเข้าใจพิจารณาแล้ว พิจารณาแล้ว เพื่อจะ
มิให้เป็นแค่เพียงสักว่าขอไปทีเท่านั้น มุ่งหวังจะให้ผู้ฟังได้
ประโยชน์ด้วย ลางตอนลางสูตรพากเพียรอยู่เป็นนานวัน
เข้าใจว่าองค์ท่านคงจะเห็นความไม่สู้ชั้กลางตอนลางสูตร
นั้นก็ไม่มีเทศน์เพราะความเข้าใจผ่านไปไม่ตลอดไป มีกลุ่มๆ
เครือๆ อยู่ องค์ท่านก็ไม่ยอมที่จะให้ความคลุมๆ เครือๆ
นั่นมีแก่ผู้สดับด้วย หากองค์ท่านไม่มุ่งประโยชน์แล้ว ก็
ทำได้โดยแสดงไปทั้งๆ อย่างนั้นด้วยวัชรประการใด

มีคนพูดถึงการถวายไปแพร่หลาย ท่านก็กล่าวอย่างนอบ
น้อมว่า ท่าน (ผู้ถวาย) สงสารพวกพระ ๆ

ในพรรษาหนึ่ง ๆ จะมีผู้มาสักการะถวายของมาก
มาย พอออกพรรษาแล้ว ท่านก็สั่งให้รวบรวมโดยมาก
เป็นเครื่องแก้ว แบ่งสรรบรรจุกะเข้าหลายลังเต็ม ๆ จัด
ส่งไปถวายตามอารามต่าง ๆ ที่องค์ท่านเคยไปพักหรือ
เกี่ยวข้อง ไม่เลือกวัดธรรมยุตหรือมหานิกาย จนหมด
เกลี้ยงทุกที่ เคยได้ยินองค์ท่านพูดว่า ถิ่นนี้ก็เหมือน
บุญไปปรมาณู

๕. การแสดงธรรม จะเป็นงานชิ้นเอกขององค์
ท่าน แสดงเป็นประจำ ถ้าเป็นวันอาทิตย์ก็มีเรื่องประ-
โยชน์ชาติหน้าชาติหน้า วันอุโบสถ มักจะแสดงธรรมชั้นสูง
ปรมาศธรรม ลางคราวท่านบอกว่าจะยกเอาท่านก็พูด
ด้วยอารมณ์เย็นว่า ธรรมะพื้น ๆ ได้สดับฟังกันมากมามาก
แล้ว สมควรที่จะเลื่อนระดับขึ้นไปบ้างดีกว่า และที่อื่นเขา
ก็มีแสดงอย่างนั้นเป็นพื้นอยู่ หากที่ฟังได้ไม่ยาก ถิ่นโน

ประการหนึ่งเสีย เพราะฉะนั้นการแสดงความเช่นนี้จึงไม่
ง่ายนัก

สาธุชนทั้งหลายที่เคยสดับธรรมเทศนาของเจ้า
พระคุณฯ แล้วคงจะหยั่งทราบองค์สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
องค์ท่านเป็นอย่างดี ส่วนวันวิหาร์ที่เทศน์ก็ฟังง่าย ๆ
คล้าย ๆ จะลอกออกมาจากความรู้อันที่ทราบด้วยใจ
ขององค์ท่าน มิใช่จะคิดแปลงให้เพริศพิริวงประการไร
อันธรรมของพระนั้นมิใช่เรื่องนึกๆ คิดๆ เอา อย่าง
น้อยก็ต้องการแบบต้องการแผน และธรรมของพระนั้น
ย่อมโอนอ่อนไปตามอัธยาศัยของผู้เทศน์ผู้แสดงเพราะ
เป็นของกลางๆ อัธยาศัยสูง ธรรมที่แสดงก็สูง อัธยาศัย
ประณีต ธรรมที่แสดงก็ประณีตไปตามธรรมดึกจึงบาง
อย่าง องค์ท่านคงจะได้หยั่งทราบรสมาก่อนแล้วก็อาจ
เป็นได้ผู้ปฏิบัติธรรมบางท่านจึงได้นิยมและรับรองว่า
เป็นธรรมของพระ เพราะท่านปฏิบัติเป็นธรรมดึก
ด้วยกัน ย่อมจะรู้จักกันเป็นธรรมดา ธรรมบางข้อเมื่อ

เทศน์จบแล้ว ก็บอกว่ายังไม่เคยเทศน์ แต่นำมาเทศน์ เพื่อให้ผู้สวดสวดไว้เป็นขวัญหูขวัญใจ เพราะเป็นพระพุทธรูป และเทศน์ย้ำเสมอว่า ธรรมที่พระศรีสอนนั้น เป็นของทำได้ ปฏิบัติได้ ถ้ามีเช่นนั้นแล้วพระองค์คงไม่ตรัสสอน เพราะเป็นของเหลือวิสัย และคุณพระธรรมคงจะไม่ปรากฏร่องรอยขึ้นในจิตใจให้เห็น ให้ผู้สวดอุทิศสวดปฏิบัติ จึงเป็นผู้ทรงคุณธรรมที่น่าเสียดาย อาลัยนั้กของสาธุชน

อนึ่ง ธรรมเทศนาส่วนมากของเจ้าพระคุณ ฯ มักแสดงไปทางไตรลักษณ์ ซึ่งองค์ท่านเองก็เป็นผู้หนักอยู่ในเรื่องไตรลักษณ์นี้ องค์ท่านเคยกล่าวไว้ชัดแจ้ง (คือสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส) เคยรับสั่งว่า ฉันทเองก็ได้อาศัยไตรลักษณ์นี้ และเคยปรารภว่า โบราณคงจะเห็นคุณค่าของไตรลักษณ์นี้มาแล้ว จนถึงเข็ญเรียกว่า พระอนิจจัง พระทุกขัง พระอนัตตา ที่จริงก็เป็นเช่นนั้น เพราะคำอุทานก็ยังไม่ปรากฏว่า

อนิจจัง อนิจจา หรือน่าอึ้งใจอนาจ พระบรมศาสดาก็คงแสดงธรรมเกี่ยวแก่ไตรลักษณ์นี้เป็นส่วนมาก ที่เรียกว่าเป็นพหุลาสนาสนี แลเจ้าพระคุณ ฯ มักแสดงนิพพิทาความเขื่อนาย เพราะปรารภว่านิพพิทานั้นเป็นเหมือนยาถ่าย ถ่ายโทษคือความชอบใจรักใคร่ยึดถือ เมื่อฉันทอภัยสัตย์ของท่านในการแสดงธรรมเป็นไปในทำนองนี้ ก็ น่าจะสมกับเป็นพระธรรมกถึก โดยคุณสมบัติที่ตรัสไว้ว่า ผู้ที่แสดงธรรมนิพพิทาเพื่อเขื่อนาย วิราคาย เพื่อไม่ติด นิโรธาย เพื่อดับความรักใคร่ยึดถือในรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ จึงเป็นผู้ควรเรียกว่า ธรรมกถึก ฉะนั้น

อนึ่ง สาธุชนผู้เคยสวดธรรมเทศนาของเจ้าพระคุณ ฯ คงทวนรำลึกได้ว่าเจ้าพระคุณ ฯ แสดงธรรมนั้นมีระเบียบเรียบร้อย เบื้องต้น ท่ามกลาง ที่สุด ไพเราะกลอดธรรมหมวดหนึ่งมีข้อ ความอธิบายแต่ละข้อนั้นก็พอจะไม่ มากไม่น้อย สม่าเสมอกัน ไม่สับสนปนเป ผู้สวดกำหนด

ความได้ชัดเจนแก่ใจ บางทีองค์ท่านก็พยายามแปลข้อพระบาลีเป็นความสัมผัส เพื่อหวังให้ผู้สวดจับได้ง่ายสะดวก อันการแสดงธรรมไม่มีระเบียบนั้นคงจะมีมานานแล้ว จึงปรากฏในอรรถกถากล่าวไว้โดยนัยว่า ธรรมกถึกยกสูตรหรือชาดกขึ้นเป็นนิกเขปบทแล้วชักเรื่องอื่นนอกเนื้อหามาพูด นิกเขปบทที่ยกขึ้นไว้วันนั้นก็เป็นที่ยกขึ้นไว้เฉย ๆ ผู้สวดฟังไม่เข้าใจว่า ท่านเทศนาสูตรหรือชาดกไม่เห็นเห็น ไม่เห็นปลาย เงื่อนสายหาไม่พบ อุปมาเหมือนย่านไทร ย้อยลงในที่ ๆ สาขาอื่นออกไป พอดึงคันทึงออกขึ้นเรื่อย ๆ ไป งอกไป ๆ คันทึงก็ตาย เหลือแต่เชื้อสายใหม่ที่เกิดภายหลัง ธรรมกถึกนั้นก็เป็นที่ทำนองนี้ เรียกว่าธรรมกถึกคันทึง คันทึง

๖. กิจกรรมประจำวันขององค์ท่านมีมากมายคิดต่อกันไป น่าเบื่อหน่ายแทน ลางที่ท่านอุทานว่า นี่ฉันทยังหาเวลาจะพักผ่อนก็ไม่ได้ แต่องค์ท่านเป็นนักปฏิบัติ รู้จักแบ่งเวลารว่า กลางวันเป็นของคนข้างนอกกลางคืน

ต้องเป็นของฉันทตลอด ไม่ยอมออกมารับแขกแม้โยมมาตอนหลังบอกว่า ฉันททำกรรมฐานเพิ่มได้อีก ๒ อย่าง ได้พิจารณาเวลาไปทานและบิณฑบาตด้วย (นักปฏิบัติท่านหนึ่งเรียกส้วมของท่านว่าห้องวิบัสสนาชั้นหนึ่ง)

๗. เมื่อออกพรรษา ๒๔๗๓ แล้ว นวาทที่มาจากขัวคราวต่างก็ลาเพศกลับไปสู่ฐานะเดิมหมกรบลาองค์ท่านไป ได้ไม่นาน โชคดีมาก ท่านมีลิขิตตามไป อ้างคำของหมทอนกรบลากลับว่า “ต่อไปนี่คงจะรู้สึกว้าเหว” ว่าไม่ควรว้าเหว พระคุณจะพบฉันทในเวลาให้ ๕ ครั้ง ทุกวัน ซึ่งเป็นคำเตือนอย่าขาดการไหว้ ๕ ครั้ง และเป็นคติด้วย คราวหนึ่งได้รับลิขิตขององค์ท่านเขียนเป็นภาษาอังกฤษสำนวนที่ทั้งฉบับจึงได้ทราบว่าเป็นผู้ชวนช่วยหาความรู้เพิ่มเติมกับหัวหน้าทันสมัยทันเหตุการณ์อยู่เสมอ เป็นผู้ริเริ่มในการแสดงธรรมใส่บันทึกลงในจานเสียง ยินยอมมั่นว่า เขาร้องเพลงยังได้ ทำไม่ถึงจะใส่เสียงเทศน์ ไม่ได้บางคราวก็เทศน์ทางวิทยุกระจายเสียง เป็น

ภาษาจีนตลอด โดยบอกว่า คนจีนเขาศึกษาทำบุญตาม
 วัดอยู่มีโช่น้อย ควรขอบแทนทางธรรมทานแก่เขาบ้าง
 ครั้งรับราชการ อยู่ที่จังหวัดสุพรรณบุรี เคยขอ
 อาราธนาท่านไปตามท้องที่อำเภอต่างๆในฤดูน้ำมีท่านเจ้า
 คุณปฐมนคราจารย์ (เวลานี้เป็นที่เทพเจกียาจารย์ เจ้า
 อวาสวิศเนหา นครปฐม) ไปด้วย โดยเรียนตราช
 การที่ท่านเจ้าคุณวามราชภักดี ผู้ว่าราชการจังหวัด เขื้อ
 เพื่อจัดถวาย และให้นายตำรวจชื่อ ร.ท. ปลั่ง ไปด้วย
 มีเรือกวักติดตาม ใช้เวลาอยู่ราวสัก ๕-๖ วัน แดง
 ธรรมทุกแห่ง ไทยทานเครื่องถวายภัตที่เทศน์ก็มอบแก่
 วัดนั้น ๆ ทั้งหมด ใ้ประโยชน์มาก ตอนจะกลับท่าน
 ว่าก็เป็นสุกโต ไปทีละมาที ไม่ว่าจะไปไหน ทำให้เป็น
 สุกโตไว้เสมอเด็ก ครั้นย้ายไปอยุธยา ได้มีโอกาสสนอง
 คุณท่านอีกครั้ง แก่คราวนี้ เพียงเข้าไปเป็นกลับ คุณเหมือน
 ค่อมอีกหลายปี หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ เสรีลงใหม่ ๆ
 ผมไปประจำที่เชียงใหม่ องค์ท่านตกลงรับอาราธนาว่าจะ

ไปเยี่ยม ผมก็กระเทียมและรอคอยพึ่งวันเฝ้าอยู่ ภายหลัง
 เจ็บไป เพราะองค์ท่านได้ทราบว่ สมเด็จพระวชิรญาณ
 วงศ์ วัดบวรนิเวศจะเดินทางไปเชียงใหม่เหมือนกัน ต้อง
 รอ ๆ ไว้พอสาง จะล่องหน้ไปก่อนผู้ใหญ่ไม่สมควร ลง
 ทัยสมเด็จพระวัดบวรนิเวศไม่ได้ไป เสียทั้งหมด

*องค์ท่านมีความนับถือสมเด็จพระวัดบวรนิเวศองค์นั้นมาก ดัง
 เป็นศิษย์คนโปรดในสำนักสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยา
 วชิรญาณวโรส เป็นที่รู้จักว่า สมเด็จพระมหาสมณเจ้า วโวง
 พระทัยในความสามารถในสมเด็จฯ ปรากฏตามบันทึกใน
 หนังสือตำราเรียนธรรมะเป็นอันมากกว่า สมเด็จฯได้รับสนอง
 มาให้คำเนิกรอย่างนั้นอย่างนี้ แม้ในคำนำของท่านเจ้าคุณ
 ธรรมไตรโลก ทัยกมาวิชาวังศนิกัปรากฏอยู่ พระคุณเจ้า
 เคยเล่าว่า เป็นศิษย์ได้รับพระเมตตาปรานีศึกษารอบทาง
 ปรียัติธรรมและปฏิบัติธรรมจากสมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ พระ
 ปรมาจารย์มาอย่างลึกซึ้ง ระลึกนึกถึงพระคุณของสมเด็จฯ อยู่
 เป็นนิจ ได้ไปเฝ้าที่วัดบวรนิเวศเนื่อง ๆ มีอยู่คราวหนึ่ง ต้อง*

หูลชี้แจงแถลงเรื่องให้ทรงทราบอย่างยี่ดยาว ในข้อที่สมเด็จพระ
 ถูกหว่ากระทำการผิดไม่สมควรอะไรสักอย่าง ซึ่งท่านเจ้าพระ
 คุณฯ ปฏิเสธและพูดโต้ทานเดิมที่ จนดึกคืน หมดเวลาอรราช
 (สมัยนั้น) เคน ต้องย่ำเท้าเดินจากวัดบวรนิเวศมาตามถนนที่ไร
 ด้วยก้อนหินตลอดจนถึงวัดเทพศิรินทร์ นับแต่นั้นมา ท่านเจ้าพระ
 คุณฯ ก็เก็บตัวอยู่นาน ต่อมาจึงกลับคืนสู่สภาพปกติกันได้ในภาย
 หลัง องค์ท่านคงมุ่งหมายสั่งสอนให้ ได้คิดธรรมว่า จงเป็นผู้มี
 มารยาทอ่อนโยน แต่อย่าอ่อนแอ ผิดที่รับกันโดยดี ถ้าไม่ผิด
 ก็ไม่จำเป็นอะไรจะเอาขังก็แล้วแต่

สังเกตว่าองค์ท่าน กับสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรม
 หลวงวชิรญาณวงศ์ (ครั้งดำรงสมณศักดิ์ชั้นสมเด็จพระอยู่
 ค้วยกัน) ท่านต่างมีความสนิทสนมเคารพนับถือเกรงใจ
 ต่อกันแลกันมาก ไม่เคยปรากฏมีความหมางหมางเสย
 ตลอดทราบเท่าจนสิ้นอายุขัย คราวพระคุณเจ้า ฯ อาพาธ
 หนักใกล้อสัญกรรม ท่านทางวัดบวรนิเวศก็ไปเยี่ยมเยียน
 ถึงเตียง สนทนาวิสาสะกันอย่างสนิทสนม และเจ้าพระ

คุณ ฯ ก็ถือโอกาสนั้นเอาดอกไม้ธูปเทียนกราบขอขมาลา
 ตาย หลังจากพระราชทานรคน้ำศพแล้ว ท่านสมเด็จพระ
 (ครั้งนั้น) วัดบวรนิเวศก็ไปตรวจดูกิจการศพอีก ในครั้ง
 นี้ท่านได้กล่าวฝากแก่อดีตสมเด็จพระสังฆราช ฯ วัดมกุฏ
 (ครั้งมีสมณศักดิ์เป็นสมเด็จพระมหาวิรวงศ์) ว่า ขอให้
 ดำเนินการน้ศหมาย คณะจาริกไปนมัสการองค์พระปฐม
 เจดีย์ในวันใดวันหนึ่งที่แน่นอน ปี่ละครั้งก็กรรมช้นนี้จึง
 ได้เริ่มดำเนินเป็นประเพณีต่อมา คุณเหมือนจะถือเอาวัน
 แรมอ่อน ๆ ในเดือน ๑๒ ในระหว่างที่ ๒ ท่านมีชนม์ชีพ
 อยู่ ต่างเค้นในทางความรู้ และการปฏิบัติขั้นสูง แต่คุณจะมี
 ความเห็นไม่สู้ลงรอยกันในเรื่อง "จิต" เห็นตรงกันข้าม
 กันอยู่ แต่เพื่อถนอมหน้าใจกัน หรืออย่างไร เมื่อทางวัด
 บวรนิเวศอธิบายหรือกล่าวหลักวิชาในเรื่องนี้แล้ว ท่าน
 มักกำชับด้วยอารมณ์อันผ่องใสว่าอย่าเอาไปเอ่ยอ้างกับทาง
 วัดเทพศิรินทร์นะ

ข้อนี้ ก็ได้ยกตัวอย่างหนึ่งว่า ในปัญหาธรรมชั้นสูงนั้น อาจเกิดความกึกก้องกันได้ เพราะเป็นชั้นเด็ก ประเด็นที่สงบ นอกขอบข่ายของกรที่พระศรีทศิภิกษาเอาได้ด้วยเหตุผล แต่เมื่อตงกันไม่ได้ บัณฑิตก็จะตั้งเป็นปัญหาค้างไว้เฉยๆ ไม่ได้กับหมองหมางระคายเคืองแก่กรวักกัน สมดังที่พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าคริสต์ไว้โนภินทิสฺสว มัชฌิมนิคาย อุปริบีตเตสสั โดยใจความว่า การศึกษาอยู่ในธรรมนั้น อาจจะมีภิกษุผู้กล่าวต่างกันในธรรมอันหนึ่ง เป็นสองรูป (ฝ่าย) ใต้ แต่ถึงอย่างไรก็ต้องระวังรักษาความรักใคร่สามัคคีไว้ให้จงหนัก อย่าถึงได้เพียงรุนแรงทะเลาะวิวาทผูกใจเจ็บกันเสีย ถ้าภิกษุไม่ละภาระนี้แล้ว พระสมณะจะพึงก่อกองและจะพึงทำนุพพานให้แจ้งไม่ได้เสีย อคตัสกับุรุษทั้งสองท่านนี้ปฏิบัติวางไว้เป็นแบบอย่างงดงามนำสรรเสริญสมตามพระพุทโธวาท ดังนี้

อคตฺทพระคุณเจ้า ฯ มีน้ำใจกว้างขวางไม่กับแคบเคืองแผ่ไปทั่ว ในแรกเช้าพรมาจะมีภิกษุคณะธรรมยุค

ภิกษุมหานิกายและคณะสงฆ์จีน ญวน พวกนั้นมาสักการะหูกบิมีโคชาต ดังเช่น สมเด็จพระวันรัต เจ้าอาวาสวัดพระเชตุพน เกษเกล้าให้หมทั้งั่ว ท่านเองก็ ไปถวายตอกไม้ธูปเทียนแสดงความเคารพสักการะค้อมเศียร ฯ หูกบิเคารพนับถือมาก คราวใดได้โอกาสหมองักท่าน ๆ ก็ต้องมีข้อโอวาทที่แนบยลรอบคอบให้มาเสมอ

ท่านเจ้าคุณเทพ ฯ (พุทธทาส อินทปัญโญ) แห่งสวนโมกขพลาราม ไชยา ก็อีกองค์หนึ่ง ชั้นแรกที่ติดต่อกัน เพราะได้สนิทสนมที่อันงามของสวนโมกข ฯ องค์ท่านก็อุคสาหะเดินทางไปกับศิษย์ ชื่อเจ้าคุณราชปีย์-มุนี (มหาบัณฑิต) ไปต่างถิ่น สอนถามและดูหัวแล้วพอใจถือเป็นที่มั่นปฏิบัติที่บริสุทธิ์ เป็นไปตามธรรมวินัยอันนั้นมา เมื่อท่านเจ้าคุณพุทธทาส เข้ามากรุงเทพ ฯ ที่ไรเป็นต้องไปกราบคารวะทุกครั้งที่คราว ทางอคตสมเด็จเจ้าวชิรญาณอินทริวรอง ท่านเจ้าคุณธรรมไตรโลกาจารย์ ผู้ขึ้นไปกราบเรียนชั้นบน เกษเกล้าว่า เมื่อองค์ท่านทราบ

แล้ว ก็หมอบน้ทักโหม้ที่กัน ๆ ไว้ เสรียมไว้เฉพาะองมาขึ้นอ้างพอนั่งเรียบร้อยบักทราบและทักทายทอเป็นเครื่องระลึกถึงกันแล้ว ก็เริ่มสนทนา เรื่องธรรมชั้นลึก ๆ องค์ท่านขึ้นแนะข้อที่ควรพิเคราะห์ขึ้นมามีบ้าง สอนถามบ้าง คราวหนึ่ง ๆ ใช้เวลานานกว่าแจกธรรมตา ท่านเจ้าคุณพุทธทาส ยังคงจะอีกถึงพระคุณอยู่ไม่วาย มักยกบางข้อขึ้นแสดงธรรมตามโอกาส และบอกไว้สมเด็จ ฯ ท่านกล่าวไว้เป็นหลักฐานอย่างนี้ ๆ

๘. องค์ท่าน นิยมยกย่องคำไพเราะเป็นสุภาษิตที่ท่านผู้อื่นประพันธ์ไว้ เช่นคราวหนึ่งมีช่างไทยบรรดาศักดิ์เป็นหลวง (หมดิมชื่อ) ซ้อมผ้าหนึ่งโบสถ์วัดเขาบางทรายชลบุรี มีอารมณชื่น ทำงานไปพลาง พุคพลางว่า

“กัตี ตักวี่ ซอพว
 ทำชั่ว จะยอมให้ เทวะช่วย บัมิไหว
 กัตี นวิทุกซ์ สุขใจ
 ทำชั่ว นั้นไรซ์ ไม่ชั กัดนคักแต่”

(เป็นพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๖) ท่านจำมาบอกให้พวกเราท่องไว้บ้าง

อีกบทหนึ่ง จะประพันธ์โดยองค์ท่านเอง หรือผู้อื่น เช่นในรัชกาลที่ ๖ ไม่แน่ ซึ่งท่านยกย่องฝากไว้แก่ศิษย์

“นวิโค ฝิโกรบคอบ นวิผู้ พิโรธมา
 นรนั้น แทะเสแถกว่า นวิผู้ พิโรชเคิม”

(จากบาทกาตา ศุสุเสว เคน ป่าปี โข กุฑธิ์ ปฏิกุฑณติ)

ในเจ้าตองธรรมเทศนา พิมพ์เมื่อ ๘ มิถุนายน ๒๔๘๘ ยกย่องการแปลคำว่า “อาพาธ” นี้ในอนัตถลักขณสูตร สมเด็จพระสังฆราช (สา) ทรงแปลว่า พินคิแปรผัน ของท่านเจ้าที่ พิจาธมาคิตทั้งรูปทั้งนาม ถ้าเป็นความเจ็บไข้ ก็จะเป็นเฉพาะส่วนรูป ทั้งในข้อที่ ๓ ก็มีโรคโค โดยความเป็นโรคอยู่แล้ว ทั้งนี้

๙. ตอนอาการหนัก องค์ท่านรู้ตัวว่าจะไม่รอด เกรงพวกศิษย์และผู้ศรัทธาเลื่อมใสจะพากันวิปโยค โศกเศร้าโดยไม่จำเป็น องค์ท่านจึงสั่งให้ท่านเจ้าคุณธรรมไตรโลกาจารย์บันทึกไว้สำหรับพิมพ์แจกเป็นเบ็ฉิมโอวาท ว่า

“ไม่ตายควรวน ก็ตายควรวนหน้า อย่า
เสวรีโสภเสียบที่ที่สภมาปฏิบัติมา ร้องให้
เสวรีโสภ ก็ร้องให้เสวรีโสภสังขารที่เกิด
แก่เจ้านายนั่นเอง ที่ไม่ร้องให้เสวรีโสภ
นั่นมิใช่ว่าจะเป็นคนใจไม่ไว้ระกำอะไร

ธรรมของพระก็คือ

สพเพ สงฺขารว อนิจฺจา

สพเพ สงฺขารว ทุกฺขา

สพเพ ธมฺมา อนตฺตา

ย่นลงก็

สพเพ สงฺขารว อนิจฺจา

สพเพ ธมฺมา อนตฺตา

ไม่ต้องมาเกิด มาแก่ มาเจ็บ มาตายอีก”

ในระยะปัจจุบันนี้ บรรดาศิษย์ ทั้งภิกษุ สามเณร ขวรา-
วาส ต่างมีความพร้อมเพรียง บั้นเวรอยู่คู่ปฏิบัติองค์
ท่านด้วยความภักดี พร้อมเพรียงอยู่มิได้ขาด ศิษย์ที่เป็น

แพทย์อยู่ในนครหลวง ๆ ก็เวียนมาคอยดูแลรักษาอย่าง
เต็มกำลังสามารถและมีคุณเปี่ยมคุณค่าคุณหญิงโมที กอมนทร์
หมั้นมาคอยดูแลวันละหลายครั้ง รับส่งอาหารคนไข้และ
หยูกยาเป็นประจำ กับอีกคนหนึ่ง ชื่อ คุณทเวาประสิทธิ์
พาทยโกศล อยู่พยาบาลประจำตลอดคอยเซ็นรดแปลพยา-
บาล (มีลย์) เคลื่อนไหวไปมา เมื่อท่านมีอาการไม่ปรกติ
แลบ่นว่าว้อน (ภายใน) คนนี้ทำให้ทุกอย่างไม่วังเกียจ
เลย จนถึงทำความสะอาดเนื่องจากการถ่ายหนักถ่ายเบา
ด้วย เมื่อใกล้วันรื้อแล้วเห็นองค์ท่านนอนเจ็บนิ่งเฉย
ไม่กระสับกระส่ายมา ๒-๓ วันแล้ว คุณเป่าจึงได้กราบ
เวียนตามอาการ องค์ท่านพูดมีน้ำเสียงเบาว่า นี่ฉันกำลัง
เจ็บปวดมากนะ หมายความว่า องค์ท่านกำลังใช้อำนาจจิต
ทำการข่มอาการของทุกข์เวทนาอยู่ ให้เห็นเป็นแบบอย่าง
สมกับโอวาทที่องค์ท่านเคยแสดงธรรมสอนคนเจ็บใช้
บันทึกรักษาในแผ่นเสียงเมื่อหลายปีก่อนนั้นมาแล้วมี
ความว่า ขอให้คนไข้ทำใจอกทนแรงหนัก อย่าหุคหุค

จุนเจียว อย่างนี้เถาสทะเลาะ กล่าวคำหยาบคายต่อผู้รักษา
พยาบาลให้เขาเคืองโกรธไปด้วย ในเมื่อไม่ได้อะไรคงใจ
เช่นคนตามหมอมาน้ำ คนพยาบาลส่งยาให้ช้า หรือทำด้วย
ยาตกแตกเสีย ให้หมอนั้นรู้สึกว่าเราเป็นคนทุพพลภาพทำ
อะไรเองไม่ได้ นึกถึงบุญคุณของเขาที่คงใจก็มีเมตตากรุณา
อยากให้หาย ไม่เห็นแก่เหนื่อยยาก ครวาคครว้า ออกหลบออก
นอน จงทำใจไว้เสมอว่า เมื่อเราหายจะได้ตอบแทนบุญ
คุณเขา หรือหากไม่หาย ไม่มีโอกาสจะตอบแทนได้ ก็จะไม่
ได้จากไปด้วยอาการอันสงบ ไม่มีเวรภัยติดไป นับว่า
องค์ท่านให้โอวาทไว้อย่างไร องค์ท่านปฏิบัติได้อย่างนั้น
คอนท้าย ๆ องค์ท่านข่มทุกข์เวทนาไป นอนนิ่งเฉยไป
เรื่อย อาหารคงเป็นลำดับแรก ค่อยไปกังกยา คั้นสุกท้าย
กังกหมกแม้เจ้าจับ อาหารสงบสง ๆ เหมือนทองประทีป
ที่กำลังจะหมดน้ำมันและได้ดวงไฟหรือสิ่ง ๆ จนกระทั่งแน
หนึ่งสิ้นลงไปอย่างสงบ ท่ามกลางพวกศิษย์ทั้งหลาย ที่บน

เตียงในห้องนอนแคบ ๆ ขององค์ท่านทางค้ำไม้ของกุฎี
ชั้นบนนั่นเอง
ผมขอโอกาสย้อนกล่าวถึง บัญชาว่าที่องค์ท่านกระทำ
ในใจอย่างไร จึงข่มทุกข์เวทนาหนึ่งสงบอยู่ได้จนกระทั่งถึง
ยลัญกรรมไป
ข้อนี้ ไม่มีใครกล้ากราบเรียนตามองค์ท่านไว้จึงได้แค่
ติดตามสันนิษฐาน อันเนื่องมาจากการปฏิบัติและโอวาท
ขององค์ท่านที่แสดงไว้เป็นหลักฐาน
ด้วยความเคารพอย่างสูงต่อองค์ท่าน ผมเห็นว่าองค์
ท่านมีคาบอยู่ ๓ เล่ม ใช้ฟากพื้นทุกเวทนามากโอกาสที่
องค์ท่านจะเห็นสะดวกใช้เล่มไหน คอนไหน
คาบเล่มที่ ๑ อธิวาสณะอันติ กระทำในใจให้มีความออก
กลั่นอกทนต่อทุกข์เวทนาเป็นอย่างยิ่ง แต่ถึงแม้จะยากยิ่ง
สักเท่าไร ๆ กำลังแห่งความออกกลั่นอกทนนั้นอาจมีเวลา
หมกสั้นลงเสียบดวงคันไม้

คาบเล่มที่ ๒ กระทำในใจให้เป็นกันเองกับความเจ็บ
อย่าตั้งรังเกียจมัน ใจที่ไม่ชอบความเจ็บ ๆ ก็กลับเป็น
ข้าศึกศัตรู ธรรมชาติข้าศึกศัตรูกันก็ยอมไม่อำนวยความสะดวก
ความเจริญแก่กัน ควรจะถือเสียว่าความเจ็บไข้นี้ เป็น
อาการที่มีมาพร้อมกับความเกิด อยู่ที่ไหนอยู่ด้วยกัน ไป
ที่ไหนไปด้วยกันเสมอ ตั้งแต่เกิดไปจนตาย จะหลีกเลี่ยง
หลบหนีไปไม่พ้นแน่แล้ว อย่ารังเกียจ จะเป็นการเพิ่ม
ทุกข์ความเวรอันทั้งในชาตินี้และอาจนำไปสู่คติในชาติ
หน้าต่อไปด้วย ไหน ๆ ก็เกิดมาด้วยกันแล้ว จึงควรทำใจ
ให้เป็นกันเองกับความเจ็บหมั่นกำหนดคนอันนึกให้ถือเอา
เป็นกัลยาณมิตรมากอยุ่สักเดือนให้เป็นผู้ไม่ประมาท และ
ได้ทดลองต่อสู้กับทุกขเวทนา เช่นนี้ความเจ็บปรากฏขึ้น
คราวไร ก็จะได้รับประโยชน์เพิ่มขึ้นทุกที

คาบเล่มที่ ๓ ตั้งสติกับหลักมัน เฟ่งคูลงไปที่อาการ
เจ็บอย่างประจันหน้ากันตรงๆ อย่างกล้าหาญ ธรรมชาติคน
เราพอเริ่มเจ็บ ก็ทวาดควาเสียก่อนแล้ว อย่างนี้ไม่คว

ต้องตั้งใจต่อสู้ไม่กลัวไม่หลบ ไม่ตื่นตระหนก เฟ่งคูลมัน
จริง ๆ ก็จะมีใจได้ว่า มันไม่มีอะไรมาก อาการมีมาอย่าง
พว ๆ (แบบที่ป่าให้เสือกลัว) จะไม่มีอาการเจ็บแค้น
ถึงที่ตรงไหนแต่จุกเดียวได้เลย เพราะลักษณะอาการของ
มัน มีเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ส่งใจยอมตาม ๆ ไปโดย
มีสติควบคุมใจไว้ ดังนั้นก็จะพอมองใจของตนช่วยคาบเล่มที่ ๑
ได้ตามสมควร

คาบเล่มที่ ๒ และ ๓ นี้ ผมคิดว่าองค์ท่านได้ประสบ-
การณ์จากการใช้โยนิโสมนสิการ หรือโดยสติปัญญาหาเหตุ
ผลอันหลักแหลมขององค์ท่าน และท่านได้ใช้ปฏิบัติเห็น
ผลมาแล้วถึงที่สุด

องค์ท่านเป็นพระเถระประพฤติปฏิบัติบริสุทธิ ตั้งงามอยู่ใน
จำพวกบุคคลหาได้ยาก มีอินทรีย์สังวรเหมือนผู้เพิ่งบวชใหม่ ๆ
เป็นผู้คุ้มครองในอินทรีย์ทั้งหลาย คุจนายสารดีมีกามาผู้ฉลาด
ขึ้นสู่อันเต็มแล้ว ซึ่งมีปฏิกรณ์วางไว้แล้ว ถือเชือกด้วย
มือซ้ายถือปฏิกรณ์ด้วยมือขวา ขับไปทางหน้าก็ได้ ถอยกลับไปทาง

หลังก็ได้ ในอนนใหญ่ซึ่งมีพื้นเรียบดีไปได้ตามความประสงค์
โทษเนมิคตัญญูตา เป็นผู้มีประมาณในโทษนะ ด้วยมนสิการ
อยู่ว่าไม่มีบริ โภคเพื่อเล่น เพื่อความมัวเมา เพื่อจะประดับ เพื่อ
จะตกแต่ง บริ โภคเพียงเพื่อดำรงอยู่แห่งร่างกายนี้ เพื่อยังอักษ-
ภาพให้เป็นไป เพื่อจะกำจัดความลำบาก เพื่ออนุเคราะห์
พรหมจรรย์ จะกำจัดเวทนาเก่าเสีย จักไม่ให้เวทนาใหม่เกิดขึ้น
สุขบุรุษหอยค่น้ำมรด เพียงเพื่อขนส่งของไปได้ ชาวศิวนุโยค
เป็นผู้ปรารถนาความเพียรเครื่องต้นอยู่ ชำระจิตให้บริสุทธิ์จาก
ธรรมเครื่องกั้นความดี ในทุกอิริยาบถนอกจาก มีคุณธรรม ๓
ประการนี้แล้ว องค์ท่านได้บำเพ็ญจิตภาวนาสมณะวิปัสสนาเคียง
คู่กันไปย่อมอยู่มากด้วยความสุขโสมนัส และย่อมปรารถนุบาย
เป็นนิมิตในอนันที่จะทำอาวระห์ถวายให้จับไปหมดไปดังนี้

หากองค์ท่านจะไม่ ได้กลับมาสู่โลกนี้อีก คุจคำ
พยากรณ์ ของอดีตภิกษุเจ้าคุณนรรัตนราชมานิตแล้ว
บรรดาสัททวิหวิก ศิษย์และผู้เลื่อมใสที่ยังอยู่ในภพนี้

ก็น่าจะต้องหมั่นฝึกฝนปฏิบัติตามโอวาทต่าง ๆ ของ
องค์ท่าน ปรภาควในหนังสือเทศนาแสดงธรรม และคำ
แปลพระสูตรขององค์ท่าน แทนตัวองค์ท่านตลอดไป
นั้นเทอญ.

ขอแสดงความนับถืออย่างอนัน

คุณหากษ์สุวรรณ

ผู้สัททวิหวิก ที่ ๒๕๓๔
๒๕๕๓

ความแค้นที่ศึกษาคนควา ของสมเด็จพระเจ้า ในความรู้สึกของข้าพเจ้าแล้ว รู้สึกว่าอาจจะมิใช่โรนางอย่าง ที่ควร
 ถือว่าเป็นการบิณฑของหลวงพระบาง. หรือยังไม่โคปีคอกม้าง ในส่วนที่จะหึงไว้ก่อนก็ไม่เป็นไร. ข้าพเจ้าได้ฟังคำพูดบาง
 ประโยคจากสมเด็จพระเจ้าแล้ว รู้สึกใจระริว คอยเหตุต่างๆกัน; เช่นเมื่อกำลังวิจารณ์วรรณคดีซึ่งบางอย่างจากพระบารมี *บางเรื่อง,*
 ทานกลาวแก่ข้าพเจ้าว่า "เรื่องนี้ ฉันค้นพบแล้ว ตั้งแค่นกขลุ่ยสเค็จ", หรือ "เรื่องนี้มีแต่ความเห็นแตกต่างจากสเค็จ",
 หรือบางเรื่องทานกลาวว่า "ฉันเห็นว้างไม่ควรถนอสนสเค็จ", คงนี้เป็นต้น. คำว่า "สเค็จ" ในที่นี้ ทานหมายถึงสมเด็จพระ
 กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, และเป็นเรื่องโดยเงาะในสมัยที่มีการวิวัฒนาการวิชาเรขคณิตกรรม, หรือการวินิจฉัยวิจารณ์
 ธรรมในชั้นอีก แห่งยุคใหม่ ซึ่งมุ่งท่าจากพระบารมีโดยตรง. จากข้อสังเกตในหลายคำด้วยกัน ทำให้ทราบได้ว่า
 ทานมีหน้าที่ "ช่วยเก็บมรดกที่ยั่งยืนแข็งแรง", และทั้งเป็น "สมองของขลุ่ยขลุ่ยด้วยคำปดถนา" หรือเป็นอะไรสักอย่าง มากกว่าที่
 พวกเราทั้งหลายจะหมายไปทั้งหมด. / *แขนงนี้ยังไม่ดีด้วย*

ข้าพเจ้าเชื่อว่า ความแค้นที่ศึกษาคนควาถึงเกิดชอบชวน อันเด่นแต่เห็นแต่เสียดยคอนของท่าเล่น คงจะได้เป็นที่
 ใจพระทัยของสมเด็จพระเจ้ากรมพระยาพระองค์นั้น เป็นอย่างยิ่ง. พวกเราไม่มีบุญ ไม่ได้เห็นเหตุการณ์อันช่วยตาเอง. หาก
 ได้เห็น ก็จะเป็นมรดกหรือโชคดีเหลือประมาณ เพราะเป็นตัวอย่างที่ดีเลิศ ในการศึกษารวมรวมคนควาสำหรับพวกเรา *ในเวลานี้*
 โดยไม่ต้องสงสัยเลย.

๒๕๒

จะโคเป็นที่สมพระทัย ของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชพระองค์นั้น เป็นอย่างยิ่ง. พวกเราทั้งนี้ ไม่มีบุญ ไม่มีโอกาส
ได้เห็นเหตุการณ์นั้นๆด้วยตาเอง. หากได้เห็น ก็จะเป็นมฤตยูหรือโชคดีเหลือประมาณ เพราะโคเป็นตัวอย่าง
ที่ดีเลิศ ในวิธีการศึกษารวมรค้นคว้าสำหรับพวกเราในเวลา นี้ โดยไม่ต้องสงสัยเลย. เท่าที่เราได้ฟังมา
จากท่าหมายอย่างนั้น มันคงเป็นส่วนน้อยเหลือประมาณ, ของงานอันมหาศาสตร์ที่ท่านโคกระทำกัน.

ความอิสระในการใช้ความสังเกตวิญญ์ของสมเด็จพระเจ้าเอกทัศ. วันหนึ่งท่านโคแนะให้ข้าพเจ้าสังเกตว่า "ข้อ
ความในสุทธินิพนธ์มหาสมยสูตร, มหาสติปัฏฐานสูตร เป็นต้น ในที่สมาคมนั้น เป็นของเพิ่มเติมเข้าทีหลัง, หรือขยาย
ของเดิมให้เชื่อง ออกไป. ใครจะเชื่อบ้างว่ารายละเอียดของข้อความในมหาสมยสูตรนั้น เป็นของพุทธ, ฤๅไม่
เชื่อ. ข้อความในมหาสติปัฏฐานสูตรยาวถึงขนาดนั้น เธอเชื่อหรือว่าพระองค์จะตรัสไหว ในคราวเดียวจบสูตร.
คณเมียรูปสาครูป มันเหมือนกับกรแจกสูตรคุณ "ลา" ข้าพเจ้ารับเอาข้อแนะนำนี้มาใคร่ครวญแล้ว เกิดความ
คิดและความเชื่ออันอิสระอย่างท่าน แต่อาจจะเคยท่านไปอีกก็ได้ คือเห็นวาทะสาสุตทังหลาย ไม่ว่าของ
ที่สมาคมนั้นหรือที่สมาคมนั้น, โดยเงาะอย่างยิ่งในที่สมาคมนั้น, ที่มีชื่อสูตรนำด้วยคำว่า "มหา..." แล้ว ทุกสูตรได้
แสดงลักษณะแห่งการเพิ่มเติมใหม่ หรือปรับปรุงใหม่ ขยายความออกไปใหม่, อย่างที่อาจจะสังเกตเห็นโคตนัก.
ถ้าจะเอาข้อความแห่งสติปัฏฐานสูตร ในสมัยคณิกาย มหาวารวัก มาเทียบกันกับมหาสติปัฏฐานสูตร ที่สมาคมนั้น
จะเข้าใจเรื่องนี้ได้, และยังคงเห็นข้อสันนิษฐานซึ่งชื่อที่ว่า คำอธิบายของคำว่า "สมุชานโน" ในสติปัฏฐานสูตร ถูก
นำไปใช้เป็นคำอธิบายของคำว่า "กาเย กายานุปัสสี" ในมหาสติปัฏฐานสูตร ^{ที่สังเกตได้} ไม่เสียเลย, ดังนี้ เป็นต้น. สำ-
หรับสูตรพิเศษเช่นมหาปรินิพพานสูตรนั้น กับออกลักษณะพิเศษของตัวเอง อย่างเห็นโคชัดเป็นพิเศษอยู่แล้ว ทั้งอย่าง
เถรวาท และอย่างมหายาน, ว่าโคไปเอาคัมภีร์พุทธประวัติ ที่ได้แต่งไว้แล้วที่โคที่หนึ่ง มาทำเป็นสูตรหนึ่ง,
จึงมีความยาวถึงขนาดเอามาเป็นที่ของมหาสติปัฏฐานสูตร ในที่สมาคมนั้นด้วยกัน โคตี,

ข้าพเจ้าโคสังเกตเห็นว่า สมเด็จพระเจ้าเอกทัศทรงมีใจเกี่ยวมหาสติปัฏฐานสูตรเลย, แต่การที่จะให้เชื่อว่าพระพุท-
ธองค์โคตรัสไว้โดยคราวเดียว ในลักษณะอย่างนี้ ด้วยคำพูดที่มีปริมาณเท่านี้ ในลักษณะแจกสูตรคุณ โดยเงาะคณเมียรูป
คณเมียรูปสาครูป ซึ่งจะเป็นฝีมือของพระสังคิกิจาจารย์หลังจากพุทธปรินิพพาน นั้นท่านทำไม่ได้. ท่านโคแนะ
ให้ข้าพเจ้ารู้จักสังเกตอย่างอิสระเช่นนี้ อีกหลายเรื่องด้วยกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีลักษณะอะไรบางอย่าง ที่
ซ่อนอยู่ในส่วนลึกแห่งจิตใจ โดยที่ท่านไม่ได้เปิดเผยแก่คนส่วนมาก หรือทั่วไปนั่นเอง, เพราะคนเหล่านั้นจะไม่
ยอมเชื่อท่าน หนักเหตุที่เขาไม่กล้า หรือไม่อาจจะมีความรักหรือรักความเป็นอิสระอย่างท่าน. ข้อนี้ เป็นเหตุให้ข้า-
พเจ้ากล้ายืนยันว่า ยังมีส่วนที่เราไม่ทราบของท่านเหลืออยู่อีกเป็นแน่, ซึ่งถ้าเปิดเผยออกมา คงจะงกกันหนัก
หนักอีกนั่นเอง.

เรื่องอาจจะเป็นไปก็ถึงกับว่า ท่านไม่ประสงค์จะให้บางคน ถลาศึกษากฎวินัยอย่างอิสระท่านองนั้น
เพราะมันไม่เหมาะสำหรับเขา หรือมันอาจจะเป็นอันตรายแก่เขา. แต่สำหรับข้าพเจ้านั้น สังเกตที่ท่านไม่คิด

ประวัติ

ความมีสัมมาสารูปเหมือนพระบรมโอรสาธิราชฯ ในสายตาของข้าพเจ้า หรือความรูสึกของข้าพเจ้า, รู้สึกว่าท่าน
 เครงครีกระมีพระวังละมละไม เหมือนพระบรมโอรสาธิราชฯ ที่กำลังดำรงอย่างเต็มที่. ^{หากต้องไปเขมร ก็แว่นแว่นขาว}
 กระทั่งวันที่ข้าพเจ้าได้เห็น และกระทั่งวันสุดท้าย แม้ข้าพเจ้าจะไม่ได้เห็น, เป็นแน่นอน. ข้าพเจ้าออกปากเชยกับ
 คนหลายคนโดยที่ไม่คิดว่าจะรู้ว่าไปถึงไหน, ไปที่จุดหมายที่ทราบเรื่องนี้ และบอกว่า "โหดมากเกินไป". จนข้าพเจ้า
 ทราบอีกเหมือนกัน และทราบจากคนที่เชื่อถือได้เสียอีกด้วย. ข้าพเจ้าคงตกเป็นคนที่อกหักทีเดียว ^{เพราะความรู้สึก}
 เขมร มีมายังอยู่จนกระทั่งบัดนี้. มันเป็นเรื่องที่ข้าพเจ้าไม่อาจจะลืมได้ เพราะข้าพเจ้าคงคิดถึงตัวเองอยู่เสมอ ใน
 เรื่องที่คุยอย่างไม่ค่อยจะเคร่ง หรือไม่ค่อยจะมีพระวังอย่างสมบูรณ์รอบคอบ, คิดเห็นตัวเองที่ไร ก็มักถึงพานทุกที จนเป็น
 อุตสาคืออย่างหนึ่งไปทีเดียว. ดังนั้น สำหรับข้าพเจ้าแล้ว: "ไม่โหดโหดมากเกินไป, และดูจะยังไม่สนใจไปเสียอีก".
 ข้าพเจ้าอยู่ในงานที่ค้าขาย แล้วจะไป "โหด"อะไรกันได้อีก, มันเป็นเรื่องที่รูสึกไม่ใจ จนผู้สอนออกมาทางปากของคราว
 เท่านั้น. ท่านเสียอีก ที่ "โหด"อะไรข้าพเจ้ามากเกินไป โดยเขาอาจยัง ให้ความรู้สึกที่ใจดีกับข้าพเจ้าเพิ่มขึ้นจนถึงกับ
 ข้าพเจ้าคงดีอยู่บ่อยๆ, เมื่อมีมาทบทึงศึกษาเหล่านี้. ^{CP}

อีกอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นความสำคัญเหลือถึงไหน คือข้อที่ข้าพเจ้าเกิดความแน่ใจถึงที่สุดแล้วว่า การที่ข้าพเจ้า
 พึ่ง จะมีความเคร่งครัดอย่างเสมอต้นเสมอปลายจน ^{โดยมาก / 23/1/1947} เป็นสิ่งทำได้อย่างแน่นอน, ทั้งนี้ ขออย่าให้ใครเกิดความ
 พลาดอยู่ในเรื่องนี้. เราทุกคน อย่าเคร่งโหดน้อยกว่ากำลังเป็นอยู่ จนแก่เขาเขาใจไปทีเดียว, ขอให้มีแต่เคร่งเพิ่มขึ้น
 อีกตามสมควร เพราะแก่เขา ภาระที่หนักมันอยู่เขา โอกาสที่จะเคร่งเพิ่มขึ้น - ก็คงจะมีบ้างเป็นแน่แท้. แต่การที่
 จะให้เคร่งครัดละมละไมเสมอต้นเสมอปลายอย่างท่าน ในสภาพเขมรเช่นนี้. การที่ท่านกล่าวเขมร มีเป็นเพราะนิสัย
 แห่งการด้อมตัวของท่าน. เราไม่คง ^{คือ} ความคำพูดของท่านว่า "โหดมากเกินไป" เสียทีเดียว, ข้าพเจ้าขอยืนยันใน
 ซ้ำกัน ว่าเป็นโชคของพวกเรา ที่เห็นเห็นพระภิกษุผู้มีสัมมาสารูปเช่นนี้ ซึ่งในอนาคตจะได้เห็นอีกหรือไม่ ^{ดีมีพระภิกษุ/๒๖๖๖๖๖}
 เห็นที/จะหวังยากเต็มที เพราะมนุษย์โค่เปลี่ยนแปลงไปราวจะวัง. ^{หนึ่งจะมีอีกทุกปี}

สุวิไลกุลวิเทศคุณ

ทพ อชา สุวิไลกุลวิเทศคุณ

๒๗

สมเด็จพระสังฆราช ขอเชิญในขณะที่ยังดำรงตำแหน่งสูงสุดแห่งคณะสงฆ์ ซึ่งดำรงไมตรี ก็กำลังทำ
หน้าที่ราชการสงฆ์แห่งคณะสงฆ์ระสังฆราชเจ้า โดยไปเยี่ยมส่วนไมตรีสงฆราช ซึ่งเป็นเพียงสถานที่ยื่นจิตใจเพื่อการ
ศรัทธาและส่งเสริมกิจการที่เรียกว่าวิปัสสนาธุระ ที่ตั้งแห่งจิตสมาธิ 7-8 ปี ในป่ากว้างแห่งหนึ่ง, หามกลางความ
งงเงืงของพวกเรา โดยไม่ใคร่คาดฝันว่า จะได้รับความเมตตาปรานีหรือเห็นใจ จากบุคคลสูงสุดในวงการสงฆ์เพิ่มพูนขึ้น
หากกล้าเอาเกียรติยศของสงฆ์มาเป็นเดิมพัน เสียไปเยี่ยมพวกเรา ซึ่งสิ่งนี้จะมีกำลังถูกคนส่วนใหญ่หาว่าเหวี่ยงแห
หรือหาว่าอุกฤษฏ์วิสัย, หรือถึงกับหาว่าไม่เป็นที่เห็นพ้องว่าเป็นมา ก็ยังมี.

ท่านไปเยี่ยมส่วนไมตรีสงฆราชอย่างไร? ข้าพเจ้าขอขอยกไว้เหนือการวิจารณ์ เพราะเราสู้กันแต่เพียง
ว่าท่านไปช่วยอำนาจความเมตตาธรรมในกุศลใจแก่ผู้ใด โดยแท้จริงนั้น, กำลังห่างไกลอย่างหนึ่งซึ่งยากที่จะ
สรุปขึ้นมา, และมีมุมมองในแง่ร้ายอยู่รอบคอบ เนื่องจากมีอะไรที่ใครๆ เห็นว่าเหวี่ยงแหไปเสียเกือบทั้งหมดตนเอง.
ผู้ที่เคยได้ยินถึงคุณูปการของพระศาสดาของพระพุทธศาสนาของคณะธรรมทานมาตลอดจนมา ขอมทราบคดี. การที่ท่านมองเราออกตรง
ความที่เป็นจริงนั้น ขอถือเอาว่าเป็นสมบัติของสงฆ์ ที่เป็นชนิดพิเศษ หรือดีจรรยาว่ากล่าวกัน, และเป็นเหตุที่
อันดีที่ทำให้เราสรวนระริงเป็นดี, ก็ว่าให้ความเมตตาของสงฆ์แก่กันนั้น, หรือขอยกไว้เหนือการวิจารณ์ตามที่
ในการดำเนินการของส่วนไมตรีในเวลาต่อมา, เพื่อ
เกียรติของสงฆ์เองเป็นเดิมพัน ในบางส่วนไมตรีเป็นสิ่งไร้ความหมายไป.

นอกจากรถไฟฟ้านี้ไม่มีการจัดอะไรให้โดยปกติ, ขอเชิญไปค่ายแถว ไม่ยอมขึ้นรถไฟ ซึ่งในสมัยนั้น มีคน
รอดตายล้นคณับ, ตลอดระยะทาง 70 กม. จากสถานีรถไฟถึงส่วนไมตรี. หากมอง ~~เปลว~~ กับชาติเจ้าไม่ได้อะไร
ว่า ท่านเข้าใจว่าพระวิมลไมตรีระสังฆราชไม่หนักหน้าไม่เจ็บใจ นั่งรถที่ออกไปช่วยสิ่งมีชีวิตไม่ว่าจะเป็นคนหรือสัตว์. หากมี
การข้างหนึ่ง เดินไม่หนัก ท่านก็ยังไม่คิดว่าควรได้รับการยกเว้น ในฐานะคนเจ็บใจ. ท่านตั้งหลายสองที่อาจ
ผู้นำใจท่านช่วยตนเองได้. ท่านฟังมองเห็นชาติเจ้าของสงฆ์สงฆ์ความดั่งว่าท่านควรจะเป็นที่ตลอดทางหรือไม่
ท่านกลับเจ้าให้ฟังเสียเถยว่านักโคโยตีเดินเดินไปดั่งคั้งเป็นสามแถว อย่างไรโดยเสีย. ท่านเขว่นเครื่องมีขึ้นอย่างก้าวไว้ที่วัดพระ
มีรูปร่างเหมือนนาฬิกาพก ซึ่งเข็มจะเดินไปซีกหนึ่งเมื่อหัวโคลงขณะก้าวขาไปก้าวหนึ่ง, คั้งนั้น พอไปถึงส่วนไมตรีท่าน
ก็ออกระยะทางที่เข้ามาเท่าไร, โคจรตามความจริง, ค้วยศเสขหลายช่วงที่มีอยู่หน้าวัด. แล้วทศพรเองเดิมเป็น
ค้อย

ตลอดทางที่ ~~เดินไป~~ มีเพิ่มเติมกับการเปิด ร.ร. พิเศษขึ้น - ท่านเรียกไปไปเคียดเคียด เพื่อผู้คนสะดวก, ท่าน
ปรารถนาเรื่องต่างๆตลอดทาง จนเจ้าไม่ไหววกี่เรื่อง, รวมเรื่องอรชรอันเป็นอันของวันบางข้อ, แม้แต่เรื่อง
ชาติเจ้าก็ยอมไม่เป็น, โขยทำให้เรื่องบางส่วนของขอมือ ถูกกับนายท่านใน, ไม่ดีไหนมารวมคนยุคนายจิวรพัฒน์
เสียให้หมด เพื่อหนีออกแล้ว จะได้เปิดแต่จิวร ไม่เป็นถึงยามถึงซักยาก. * ท่านตั้งหลายสองที่คิดว่า ท่าน
เป็นบุคคลชนิดไร? ท่านไม่ยอมให้เวลาเสียไป แม้แต่ชาติเจ้า, ในการทำประโยชน์, ท่านเข้มแข็งจนคนมอง
ในวิญวณและการเสียสละของสงฆ์, ท่านก็ทำ ชาติเจ้าจากกลายเป็นลูกศิษย์ของสงฆ์เต็มร้อยเปอร์เซ็นต์ในเวลา
ชั่วโมงเศษเสียแล้ว ในขณะที่กำลังเคียดเคียดเอง. ชาติเจ้าไม่รู้สึกสอใจอะไรเลย ในการที่จะกล่าวยืนยันว่า ชาติ
เจ้าก็เป็นลูกศิษย์สมเด็จพระสังฆราชเช่นหนึ่งด้วยเหมือนกัน แม้ว่าจะไม่เป็นโดยแท้ก็เสียขอมือ ไม่เห็นอันกับผู้ที่เป็นคนอื่น
ความหมายที่พูดกันอยู่ทั่วไป. ขอให้พวกเราทุกคน ใช้เวลา มีความเข้มแข็งและเมตตา ความอย่างสมเด็จพระสังฆราช
คณะสงฆ์ของเรา จะรุ่งเรืองยิ่งขึ้นอีกมากทีเดียว. สำหรับชาติเจ้าเอง, ไม่อะไรจะประจักษ์ท่าน ในการที่จะพูดกับตัวเอง
ว่า ค้างหรือสะเพราะสักเท่าไร แม้แต่ขอมือก็ไม่เป็น จนท่านต้องแนะให้.

ถึงส่วนไมตรีแล้ว. ท่านได้รับการต้อนรับตามพิธีการ อย่างการต้อนรับของค่ายพักแรมในป่า ไม่ว่าจะเป็นที่
สงฆ์หรือที่ถ้ำ ฯลฯ ความที่ส่วนไมตรีจะทำได้อย่างไร. ค้าง ท่านเจ้าวิมลทั้งข้างป่า ในกะทอนแถบส่วนไมตรี ที่
ชวนสำหรับคนมาเที่ยว, พระอุปการของสงฆ์ ซึ่งได้รับการจัดให้ที่กะทอนเล็ก ๆ อยู่หลังหนึ่ง ตั้งอยู่ที่วัด
ใต้หนึ่ง ในกะทอนเดียวกัน ค้วยศเสขหลายจะสะดวกในการรับใช้ท่าน, แต่ท่านอาจจะเป็นเพราะชี้ขาดก็ได้. สอง

สงฆ์

* ข้อสังเกต: ผู้ที่ไปเยี่ยมส่วนไมตรี
นั้นต้องมีจิตที่สะอาด
หรืออย่างน้อยก็ใจ
ที่บริสุทธิ์
หรือใจที่
ไม่ติด
หรือใจที่
ไม่ติด
หรือใจที่
ไม่ติด

คำนวณดูเองเถิดว่า การไปเยี่ยมสวนโมกข์ของท่าน คืองประสพความยากลำบากเท่าไร แต่ท่านยิ้มละไมอยู่ในโบ
ตนาตลอดเวลา โดยเงาะเมื่อท่านสังเกตเห็นว่า ข้าพเจ้าเป็นทุกข์ใจในการศรัทธาที่ท่านสวนโมกข์เชียงใหม่.

การทำให้อุทิศสหายใจเท่าที่เราจะทำได้, เป็นสิ่งที่ท่านถือเป็นเรื่องสำคัญ, และเป็นสิ่งหนึ่งซึ่งประทับอยู่ในจิตใจ
ของข้าพเจ้า เพราะเหตุช่วยในการกระทำเช่นนี้เหลือประมาณ. ซ่อนศิษย์รุ่นพี่มีชาวบ้านพาอาหารมาเลี้ยงพระ ทุกคนที่
ต้องการจะได้ออกภาคประเคนทานด้วยก็ทั้งนั้น. ท่านก็รับด้วยความถูกต้อง การ จึงยอมให้เข้ามาประเคนทานโดยตรง
ทุกคน ก็ยิ้มแย้มเบิกบานด้วยก็ทั้งนั้น แต่ท่านคงรับประเคน รับประทานด้วย ซึ่งข้าพเจ้าและสหายอื่นใด. ข้าพเจ้าขอรอง
บางคนในใจว่า แต่ท่านเรียกให้เข้าไปรับได้. เมื่อเห็นว่าท่านยอมเห็นชอบ "เพื่อให้เขาสบายใจ" ซึ่งท่านได้บอกก็ยิ้มกับ
ข้าพเจ้าในตอนที่สองว่า เป็นของทศวรรษ ^{เพราะเห็นจากมคธ} และข้าพเจ้าก็รับเอามาตลอดทุกปี และชักชวนเพื่อนฝูงให้ทำ เท่าที่จะทำได้เพียง
ไรมาจนกระทั่งบัดนี้. ท่านอธิบายแก่ชาวบ้านเหล่านั้นอีกอย่างหนึ่งว่า ถ้ามีประเคนแล้ว ก็เท่ากับกินเหมือนกัน อย่าไป
คิดใจมากเรื่อง, และสำหรับเหล่านั้น ก็ส่งยานไปยังพระที่นั่งหลาย รวม ๕๐ รูป ที่ไปรวมศรัทธาของท่านตลอดถึงสามเษ. นั่งกัน
เรียงแถวกันกลางทราย ใต้ต้นไม้, เลยเรียกดูถึงถึง ว่า"คนมายงมเค็จ"ก็ขึ้นมาเพื่อเป็นอุทิศสหายของท่าน. ข้าพเจ้า
คิดว่า ถ้าเรายังถือหลัก "เพื่อให้เขาสบายใจ" ^{ที่ท่าน} และ "รับประเคนแล้วก็เท่ากับกินแล้ว" กันไว้ได้สืบไปแล้ว ยังเป็นยศ
แก่การดำรงอยู่ของศาสนาไปอีกนาน. เรามักจะเห็นแถวๆ ทั่วโครโคมีประเคนแล้ว ก็ส่งมอฉัน ทั้งที่ทางแถวยังไม่ได
รับประเคนเลย จนสร้างนิสัยขึ้นใหม่ขึ้นมา ออกจากที่อุทิศสหายจากรายเคยปฏิบัติกัน อย่างใกล้ชิด คือนิสัยไม่ออกหน้า ชี
นุกหนัก, ^{แต่ที่ชั่วที่สุดก็คือ} ไม่ค่อยจะมอปลงลงในหัวใจของหายกหายิก้า กันเอง, มันก็เป็นคนขี้ถือเกินไปไม่ได้,
ไม่ค่อยบังคนความหัว, หรือความเพนแสบคอก,

สมเด็จพระเจ้าเจ้าเจียงเจียง... เกี่ยวกับข้อนี้ ยังเขียนไปเท่าไร... *ผู้เขียน*

ความเมตตาของท่าน... คือการที่ท่านได้ถามทุกสิ่งทุกอย่าง... *ผู้เขียน*

ความเป็นกันเองของท่าน... ท่านอยู่ในฐานะสูงส่ง... *ผู้เขียน*

ลักษณะเฉพาะของสมเด็จพระเจ้าเจ้า... ความที่ข้าพเจ้ารู้สึก... *ผู้เขียน*

ความเมตตาของท่าน... คือการที่ท่านได้ถามทุกสิ่งทุกอย่าง... *ผู้เขียน*

ลักษณะเฉพาะของสมเด็จพระเจ้าเจ้า... ความที่ข้าพเจ้ารู้สึก... *ผู้เขียน*

ความเมตตาของท่าน... คือการที่ท่านได้ถามทุกสิ่งทุกอย่าง... *ผู้เขียน*

* ของสมเด็จพระเจ้าเจ้าเจียงเจียง... *ผู้เขียน*

๐๖๒

อย่างไรก็ดี ข้าพเจ้าเชื่อว่า มันเป็นนิสัยแห่งการสวดส้องเพื่อให้ความเป็นธรรม ในกรณีนี้ควรจะได้รับความเป็นธรรม
 มากกว่าอย่างอื่น. และเชื่อว่า คงมีบุคคลอื่น ในสถานที่ยืน ที่ได้รับคุณธรรมชอนของท่าน ซึ่งข้าพเจ้าไม่ทราบ. ขอ
 ภาวนาให้ผู้นำทั้งหลาย จะเป็นผู้นำหมู่คณะ หรือนำโลกก็ดี จงได้มีคุณธรรมที่ผู้ชอนนี้ ให้เพียงพร้อมเกิด, และถ้าเป็นไปได้
 ก็ขอให้ท่านนั้นแหละมาเกิดเป็นผู้นำในขณะทีโลกกำลังเต็มไปด้วยวิหิตกาลอย่างเช่นทุกวันนี้เถอ ๙
 Inmoderata -

๑๗๑๑ แล้ว สิ้นวันหรือ ขอท่านเจ้าพระคุณพระเถา : พี่เขม พี่พี่เทก็เออ
 ตามท่านไม่ไหวแล้ว.

หม่อมราชวงศ์...

๓-๕ ชม. 101° F
 การต้มหรือต้มในน้ำเดือด แต่ต้องเปลี่ยนน้ำต้มใหม่บ่อยๆ
 1 ชั่วโมง 1 ครั้ง (น้ำ ๕ ก.พ. ๑) ห้ามใส่เกลือหรือน้ำตาล
 1 ช้อนชา หรือ ๑ ช้อน (น้ำ ๕ ก.พ. ๑) ห้ามใส่เกลือหรือน้ำตาล
 1 ช้อนชา หรือ ๑ ช้อน (น้ำ ๕ ก.พ. ๑) ห้ามใส่เกลือหรือน้ำตาล
 1 ช้อนชา หรือ ๑ ช้อน (น้ำ ๕ ก.พ. ๑) ห้ามใส่เกลือหรือน้ำตาล

ต้มในน้ำเดือด ๑ ชั่วโมง (น้ำ ๕ ก.พ. ๑) ห้ามใส่เกลือหรือน้ำตาล
 1 ช้อนชา หรือ ๑ ช้อน (น้ำ ๕ ก.พ. ๑) ห้ามใส่เกลือหรือน้ำตาล

ต้มในน้ำเดือด ๑ ชั่วโมง (น้ำ ๕ ก.พ. ๑) ห้ามใส่เกลือหรือน้ำตาล
 1 ช้อนชา หรือ ๑ ช้อน (น้ำ ๕ ก.พ. ๑) ห้ามใส่เกลือหรือน้ำตาล

ต้มในน้ำเดือด ๑ ชั่วโมง (น้ำ ๕ ก.พ. ๑) ห้ามใส่เกลือหรือน้ำตาล
 1 ช้อนชา หรือ ๑ ช้อน (น้ำ ๕ ก.พ. ๑) ห้ามใส่เกลือหรือน้ำตาล

ต้มในน้ำเดือด ๑ ชั่วโมง (น้ำ ๕ ก.พ. ๑) ห้ามใส่เกลือหรือน้ำตาล
 1 ช้อนชา หรือ ๑ ช้อน (น้ำ ๕ ก.พ. ๑) ห้ามใส่เกลือหรือน้ำตาล

๒๐๓

๑๔ มกราคม ๒๕๖๖

นมัสการเรียนท่านอาจารย์ที่เคารพ

ผมได้ปฏิบัติเรื่องอาหารอย่างฤๅษี เริ่มตั้งแต่วันที่ ๕ ม.ค. ๖๖ นี้ มาได้ ๔ วัน ใน ๗ วันแรก (คือถึงที่ ๑๑) ดำเนินมาเรียบร้อยดีตลอดทาง ใจคอเข้มขึ้นอย่างเต็ม กำลังรู้สึกว่ามีน้อยลงหน่อย นัยตาแจ่มใสมากกว่าเดิม อัจฉริยะไม่มีกลิ่น (เดิมมีนิดหน่อยหรือบางวันไม่มี) ถ้าคล่องสะดวกอย่างเดิม ตกมาถึงวันที่ ๔ (๑๒ ม.ค. ๖๖) ก็ยังดีอยู่ แต่พอตกถึงตอนเย็น รู้สึกว่ามีความต้านทานต่ออากาศน้อยลงๆ ใช้น้ำประปา 31 °C ซักเริ่มสั้นน้อยๆ ผมก็ไม่เอาใจใส่ คงทำอะไรๆ ไปตามเดิม เช่นการอ่านหนังสืออัมมะ ออกเดินบริหารกาย อาบน้ำเย็น ค่ำลงก็เข้านั่งทำสมาธิตามที่เคยมา อาการสั้นยิ่งมากขึ้น ๆ ตลอดเวลา ต้องสวมเสื้อกันหนาวเพิ่ม รวมเป็น ๓ ชั้น ทานกล้วย ๒-๓ ผล เข้านอน สวมถุงเท้า ห่มผ้าผวยและนวมทับซ้อนกัน ๓ ชั้น พอดีอยู่ทุกเลาหนาวลงนิด ๆ แต่รู้สึกเป็นไข้ทั้งคืน รุ่งเช้าที่พรรณไพรศัพทติดต่อหมอ ๆ พังอาการแล้ว บอกว่าควรเปลี่ยนวิธีการกลับไปอย่างเดิม คือทานอาหารอ่อน ๆ ไปก่อน แล้วค่อยๆ เพิ่มเป็นแข็งขึ้น ๆ โดยเลี่ยงไปทางผักผลไม้มาก ๆ ระวังนี้หัวใจให้กิน ปล่อยให้เย็นหัวใจอาจหยุดได้ ขาดอาหารและธาตุน้ำตาล อย่างผมซึ่งจะมาเปลี่ยนแปลงไปบ้างเอาตอนแก่ แล้วอย่างนี้ เปลี่ยนได้ยาก ผมเลยไม่ขัดขืนที่ที่พรรณไพรศัพทติดต่อจะทำตามคำของหมอ ในวันที่เก้า (๑๓ ม.ค.) อาหารเก่าที่เคยถ่ายออกสะดวกตอนเช้าก็ติดเลย บัสสภาวะก็ถ่ายฝืด ไม่มาก ไม่ปรกติ อาหารเก่ามาถ่ายออกเอาตอนเย็นอย่างลำบากยากเย็น ตอนบ่ายไปหาหมอๆ ตรวจ ความดันโลหิตยังปรกติ หัวใจปรกติ ฉีดยาเข้ากล้ามเนื้อ ๑ เข็ม เข้าเส้นเลือดอีก ๑ เข็ม แล้วให้ยามารับประทานอีก ๓-๔ ขนาน ทั้งแก้ทั้งบำรุง เวลานั้นหมอมวัดปรกติได้ 101 °F กลางคืนนอนค่อยปรกติขึ้น แต่ยังมีไข้ ๆ บ้าง ครั้นมาถึงเช้าวันนี้ ปรกติปรกติ อาการทุกอย่างรู้สึกปรกติ ถ่ายคล่อง เป็นแต่ยังไม่แข็งแรงนัก ขึ้นเรือใช้ขอประทานอภัยโทษที่รบกวนเวลาอ่านยิตยาร ทั้งนี้เพื่อขอประทานอนุมัติผ่อนคลายคำของผมที่ถวายเป็นไว้ว่า จะทดลองดูสัก ๑ เดือน (ถึง ๕ ก.พ. ๖๖) นั้นเสีย ขอปฏิบัติไปตามเดิมโดยตั้งใจจะให้อินทรีย์ไปทางผลไม้ผักให้มาก ๆ เสมอ เป็นทางผดุงสังขารมันไว้ เพียงเพื่ออนุเคราะห์พระมหามจรย์ต่อไป

คำขอถึงพระสังฆราช ผมได้มอบให้ลูกชายคุณสัญญา ไปตั้งแต่เย็นวันแรกถึงก.ท. (๗ ม.ค. ๖๖) คุณสัญญาบอกว่า จะติดต่อนัดหมายไปทางวัดโพธิ์ เพื่อไปถวายเฝ้าพร้อมกันทั้ง ๓ กรรมการที่ปรึกษา นี้ผมก็รอนัดอยู่

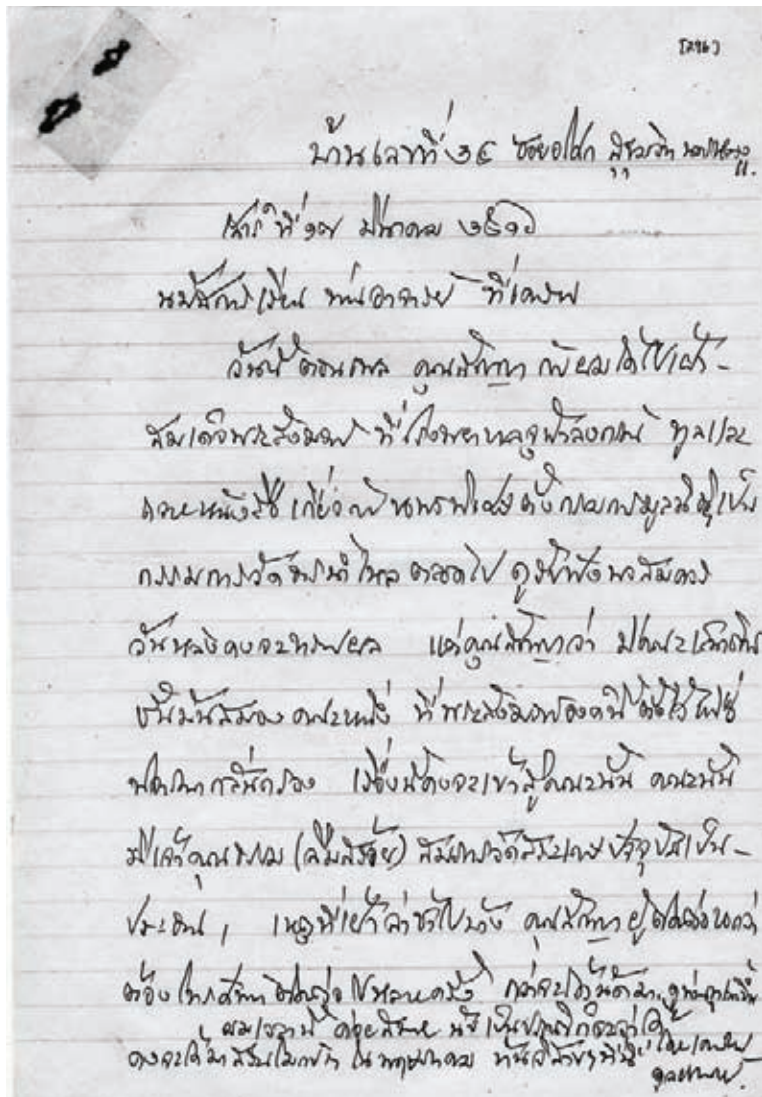
หม่อมสแตนตัน ผมเพิ่งทราบจากคนสนิทกับหม่อมบัวว่า เธอไปเข้าตึกเล็ก ๆ หลังหนึ่งในวังเทเวศ ในบริเวณของ หม่อมบัวอยู่เดือนละ ๔๐๐๐ บาท เพราะปลอดภัยดี และก็คงสนิทสนมกันพอไว้ใจกันได้ เมื่อหม่อมบัวมีงานมีการอะไร เธอก็ไปช่วย ปรุงขึ้น ล้างบานปลายหน่อย ๆ และหันมานับถือพุทธศาสนา ที่เธอบอกไว้ว่าอยู่ในวังเทเวศก็จริง แต่เราทำอะไร ยิ่งละเอียดไปอีกบ้างก็ยิ่งดี

ทราบจากเธอล่าว่า คุณพินิจ รักทองหล่อ ยังอยู่ที่ถ้าขาม (บนเขาสกลนคร) กับคุณประยูร และท่านอาจารย์ผืน ก็ยังอยู่นั้น นัยว่าอยู่มา ๑ เดือนแล้ว อาจารย์จะอยู่ถึง ๖ เดือน คุณพินิจไปนั้นแต่ ๑๙ ม.ค. ๖๖ คงจะค่อยสบายขึ้นบ้าง แต่ยังไม่อยู่

ผมขอจบเพียงนี้ กำลังจะไปหาหมอมตามสั่งอีก (๑๐.๐๕ น.)

ขอแสดงความเคารพ

คุณพินิจสุวัฒน์

บ้านเลขที่ ๒๔ ซอยอโศก สุขุมวิท นครหลวง ๑๑

เสาร์ ที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๑๖

นมัสการเรียน ท่านอาจารย์ ที่เคารพ

วันนี้ตอนเพล คุณสัญญากับผมได้ไปเฝ้าสมเด็จพระสังฆราชที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ทูลและถวายหนังสือเกี่ยวกับขอพรพิเศษตั้งกรรมการมูลนิธิ เป็นกรรมการวัดธารน้ำไหลตลอดไป ด้รับฟังพอสมควร วันหลังคงจะทราบผล แต่คุณสัญญาว่า มีคณะเสนาธิการชั้นมัธยมคนหนึ่ง ที่พระสังฆราชของคณตั้งไว้เพื่อพิจารณากลับกรอง เรื่องนี้คงจะเข้าสู่คณะนั้น คณะนั้นมีเจ้าคุณธรรม (ลิ้มสร้อย) สมภารวัดสระเกษปัจจุบันเป็นประธาน. เหตุที่เฝ้าล่าเข้าไปบ้าง คุณสัญญาผู้ติดตามบอกว่าต้องโทรศัพท์ติดต่อไปหลายครั้ง กว่าจะได้นัดมา ดูท่านทุเลาขึ้น

ผมเวลานี้ ค่อยสบาย นับเป็นปรกติก็จะว่าได้ คงจะได้มาสนมโหมกข์ ในพฤหัสบดี ทันทีวิชาฯ ที่นี้

โดยเคารพ
ดุลยพากย์

ข้อคิด
แนวธรรม

ควัน-ไฟ

พุทธศาสนิกชน

กลางคืนอีกวัน หมายความว่ามีการ
งานมาก มีธุระผูกพันที่จะต้องรับผิดชอบก็
มาก หรือสมัครใจที่จะไปกังวลเองด้วยนิสัย
เคยชินนั้นก็ตาม ฉะนั้นกลางคืนจึงอีกวัน
คืออีกครุ่นไปหมด ถ้าอายุมากหน่อยก็ดังกับ
นอนหลับยาก หรือนอนหลับไม่ได้เลยก็มี นี่
กลางคืนอีกวัน หมายความว่าอย่างนี้ มันลุกไป
ทำอะไรที่ไหนไม่ได้ ก็ต้องทนนอนก่ายหน้า
ผาก วิตกกังวลครุ่นคิดเกินกว่าเหตุไปตามภา-
ษาของคนที่ยึดมั่นถือมั่น พอถึงกลางวันเป็น
ไฟ ก็หมายความว่าออกจากบ้านเป็นพื้นเป็น
ไฟไปทีเดียว ทำการทำงานอย่างนั้นอย่างนี้
ที่นั่น ที่นี้ เป็นไฟไปกว่าจะค่ำอีก ลักษณะ
ที่กลางคืนอีกวันกลางวันเป็นไฟนั้นมันมีแก่
เราทุกคน จริงหรือไม่ขอให้ลองสนใจ มันมี
แววตาแห่งนรก หรือมีนรกซ่อนอยู่ในแววตา
ใช่หรือไม่ ก็ลองพิจารณาลักษณะที่ว่ากลาง
คืนอีกวันกลางวันเป็นไฟ.

วัดก็ได้

เงพระ

จำนวน

ในอื่น-

กล่าว

ดูเป็น

ทุก

ก็ได้

วาง

โสภ

ัก

ได้ใน

ว่ามี

จะ

แล้ว

พ

เป็น

น

ธ

ย

ร

ร

ร

สามमुख

สาม मुख เป็นวารสารของยุวพุทธิก
สมาคมชลบุรี พิมพ์ขึ้นเพื่อเผยแพร่ข่าวกิจ
การของสมาคม ตลอดจนข้อคิดความเห็นอัน
เกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนา
เป็นหนังสือที่พิมพ์แจกเพื่อการกุศลโดยไม่มี
เงินเป็นค่าบอกรับเป็นรายปีรายเดือนแต่ประ-
การใด และไม่มีรายได้จากการโฆษณาสินค้า
หรือเงินงบประมาณจากทางราชการ อยู่ได้
ด้วยแรงศรัทธาของชาวพุทธทั่วประเทศสนับ-
สนุน

สาม मुख เป็นหนังสือที่แจกแก่ทุกท่าน
ที่มีความประสงค์จะบอกรับ ขณะนี้ ได้จัดพิมพ์
แล้วถึงเล่มที่ ๗๑ และกำลังดำเนินการจัด
พิมพ์อยู่อีกตลอดไป ครั้งหนึ่ง ๆ พิมพ์จำนวน
๒๐๐๐ เล่ม ฉะนั้นหากท่านปรารถนาที่จะบอกรับ
หนังสือ "สาม मुख" ไว้อ่านหรือบำรุง
ห้องสมุดที่ท่านเห็นควรบำรุงแล้ว ขอท่านได้
แจ้งความจำนงไปยัง นายอธิก สวัสดิ์มงคล
ยุวพุทธิกสมาคมชลบุรี ที่ ปณ. ๑๒ ชลบุรี
ส่วนเงินค่าบำรุง หรือแสตมป์สำหรับจัดส่งนั้น
สุดแต่ศรัทธาของท่าน หรือจะยังไม่บริจาค
เลยก็ได้ เพียงแต่แจ้งความประสงค์หรือที่อยู่
ของท่านให้ทราบ เพื่อจะได้จัดส่งหนังสือ
"สาม मुख" ให้แก่ท่านทุกครั้งที่จัดพิมพ์เสร็จ
เรียบร้อยแล้ว.

จันทร์ ๑๖ เมษายน ๒๕๑๖

นมัสการเรียน ท่านอาจารย์ที่เคารพ

ผมเพิ่งกลับจากหัวหินเมื่อวาน ก็พอดีมีจดหมายของนายคุณยิวพุทธิกสมาคมชลบุรี มารออยู่แล้ว ความว่า ตามที่ผมบอกเขาไปว่า อย่าเพิ่งรวมพิมพ์เรื่องของสมเด็จพระเจ้า ขอให้อบรมบทความของท่านอาจารย์ ๆ ได้ยกวางไว้แล้ว กำลังคิดเกล้าสำนวนอยู่ เขาก็ปัดอย่างใจจริง ที่จะได้มา ท่านเองเป็น Leading article จนบัดนี้ เขาก็ยังรออยู่ แต่เกิดมีความร้อนใจอยู่บ้าง เพราะได้เกริ่นข่าวเกี่ยวกับ article ของท่านอาจารย์ในหนังสือสามมุขประจำเดือนของเขา ซึ่งชักชวนให้สนใจกันยิ่ง ๆ ขึ้น บัดนี้ “อุณหจิตต์ นพวัค จ.สุโขทัย” ถามว่า หนังสือประมวลเกียรติคุณสมเด็จพระเจ้า ที่บอกว่าจะเสร็จต้นปี ๒๕๑๖ นั้น บัดนี้ปรากฏว่าถึงเดือนมีนาคมแล้ว หนังสือดังกล่าวไม่เสร็จตามที่ให้คำรับรองไว้ ไม่ทราบว่าเป็นเพราะเหตุใดจึงออกล่าช้ามาก หรือล้มเลิกความคิดนั้นเสียแล้ว เขาจึงลงพิมพ์ประวิงไว้กลาง ๆ ว่า เรื่องต่าง ๆ นั้น ได้ตรวจแก้และสั่งตีพิมพ์เสร็จหมดแล้ว ยังรอเรื่องของท่านผู้ใหญ่อยู่อีกเพียง ๒ ท่านเท่านั้น

ผมค่อนข้างแน่ใจว่า “อุณหจิตต์” ผู้ถามนั้น ก็เป็นศิษย์สหวิทยาริทธิกรคนหนึ่งของสมเด็จพระเจ้า ที่สนใจในคำสั่งสอนของสมเด็จพระเจ้ามาก เคยถวายพระพุทธรูปเก่าสมัยสุโขทัยองค์หนึ่ง หน้าตักกว้างสัก ๑ คืบเศษแต่สมเด็จพระเจ้า เก็บไว้บูชาประจำ แล้วถ่ายพระพุทธรูปองค์เก่า พระโอษฐ์เคลือบทอง มาให้ผมได้บูชามาจนทุกวันนี้ บัดนี้องค์สุโขทัยนั้นตกเป็นสมบัติของตระกูลสุขุขทของท่านที่จ.ชลบุรี เป็นมรดกชิ้นเดียว

และคงจะมีอีกเยอะที่รอหนังสือประมวลฯ เล่มนี้อยู่ ด้วยความสนใจด้วยกันทั้งนั้น

เขาจึงขอให้ผมกราบวิงวอนมา หากเป็นไปได้ เขาอยากจะให้หนังสือเล่มนี้แล้วเสร็จในวันที่ ๘ มิถุนายน ศกนี้ (เป็นวันครบรอบปีมรณะภาพ) ลงท้ายเขาวว่า เขาก็รู้สึกเกรงใจผมเหลือเกินที่เรียนรบกวนมา แต่ก็จนด้วยเกล้า ไม่ทราบว่า จะไปรบกวนใคร จึงจะยังกิจนี้ให้สำเร็จได้

ผมเองก็มีความกระตือรือร้นอย่างยิ่ง ที่จะได้ article ของท่านอาจารย์มาลง ไม่แพ้เขาเหมือนกัน จะช่วยคำจุนให้หนังสือนี้มีคุณค่าในทางธรรมปริยัติ ธรรมปฏิบัติ เผยแพร่ออกไป สัพพทาน์ ธมมทาน์ ชินาติ ดังที่ท่านอาจารย์อบรมไว้

เมื่อเรามุ่งในทางเผยแพร่ธรรมของพระบรมศาสดาแล้ว ไม่น่าห่วงใย ในอันที่จะมีคนท้วงติง เอาความถูกความตรงเป็นประมาณ เป็นประโยชน์เกื้อกูลแต่ผู้ใดธรรมเป็นประมาณ คนที่หันหลังให้ นั้น ก็ช่วยไม่ได้ แม้ในครั้งพุทธกาลเอง ดังปรากฏในพระสูตรหลายเรื่อง หรือจะโปรดตติบางส่วนที่ไม่เหมาะสมเสียก็ได้

ผมรู้สึกอยู่เหมือนกันว่า จะรบกวนท่านอาจารย์มากไปหน่อย เกี่ยวกับเรื่องนี้ หากเป็นเรื่องส่วนตัวของผมเองแล้ว ผมก็จะนิ่งเสียเลย แต่ที่นี่เกี่ยวกับสมเด็จพระเจ้า และเป็นการเผยแพร่ธรรม เพื่อประโยชน์ผู้สนใจในธรรม กับทั้งผมเองยืนตัวบอกเขาไปจนเขาง้างขึ้นรู้กันแพร่หลายแล้วด้วย ฉะนั้นถึงยังง ๆ ก็ขอกราบรบกวนมา เหมือนต้นข้าวที่รอฝนอยู่ในนา และหากจะใช้ผมอย่างไรในเรื่องนี้ เช่นว่าให้ผมรีบเดินทางไปคัดลอกหรือเขียนตามคำบอกอย่างไรเมื่อไร ผมพร้อมทุกเมื่อ

ผมขอเรียนซ้ำในจดหมายฉบับก่อนด้วยว่า ผมกับคุณสัญญาไปเฝ้าสมเด็จพระสังฆราช เกี่ยวกับเรื่องขอพรพิเศษ แก้วตารน้ำไหลฯ เมื่อ ๑๗ เดือนที่แล้ว มีที่ท่าทางดีอยู่และรออยู่

ขอแสดงความเคารพเสมอ

ดุลยพากย์สุวัฒน์

ไมกษถาวรณ โขธา

๑๓ มิถุนายน ๒๕๑๖

ธรรม ทว และเนตศา นกคฤหระ

พรหมคุณมงคลมี โศภณสมณ การช่วยกันเขียนบทความว่าถึงถึงท่านเจ้าพระคุณสมเด็จ
มาแล้ว. ของของมี ที่ราเป็นพระมาฆ เพราะเหตุตามพระการ, ที่สำคัญที่สุดจะเขาเขา
จริง ก็คือไมกษถออก, ที่ไมกษถ ก็ล้วนแต่เขียนไมโก ก็จะกลายเป็นเรื่องที่ทำให้เห็นเป็นการ
ซักเรื่องเขาตาพระโยชนโหนกตัว มากเกินไป, ไม่มีใครเชื่อ.

เนื่องจากเป็นเรื่องสมเด็จ, เขเขียนเอง ออกเอง พิมพ์เอง, และพยายามให้เวียนร้อย
ที่ลูกเขาจะทำโค, ไมเวียนร้อยก็พิมพ์ใหม่ให้เวียนร้อย เพื่อชราสมเด็จอีกส่วนหนึ่งด้วย, จึงทำ
โพธิ์จึงขึ้นไมกษ.

อย่างไรก็ตาม ถ้าเราเห็นไมกษถการพิมพ์ ก็โพธิ์พระเหี้ยไว้อ่านเองคนเดียวแล้วกัน,
แต่ถ้าหากจะลงพิมพ์กัน แม้ตายแต่ก็โคแล้ว, ขอโพธิ์พระกรุณาตรวจสอบเสียก่อน เห็นควร
แก้ไขที่คชชนส่วนโคออกเขียนบ้าง เพราะเรื่องยาวเกินไปก็, เพราะมีความไม่เหมาะสมส่วนโค
คชนโคก็, ขอสมณมาให้คำเห็นก็, เพื่ออย่าให้มีความไม่เหมาะสมอย่างใดเพื่ออยู่ด้วยเลย,
จะโคสมณก็เราทำเพื่อสมเด็จ ก็จริงจก. อาตมาเขียนมาเป็นตอนๆ สักหกที่จะคชชนโคถึง
ออกไมโกก็มี.

การที่จะเอาความรู้สึกของอาตมาเป็นพระมาฆ นี้จะไม่โคเขียนแล้ว, เพราะมันก็มี รู้สึก
ว่าจะโรมักโคทั้งนั้น, มีสัจจะคชชนไปเขียนทั้งหมด, แต่คนสัจจะชชนโรมักโค, โห่ที่
เป็นพระมาฆิการจิตินต์ วิญญาณเขาเองว่าควรไมควรอย่างไรด้วย, เพราะเขาเป็นผู้รับผิดชอบ
อยู่ไมตัว.

ความจริง เรื่องเกี่ยวกับสมเด็จ มีอะไรอีกมาก แต่มันไมสัจจะชวนถึงก็โค สำหรับคนทั่วไป
ทั่วไป ถ้าเขียนออกมา, เขมันมีนสัจจะบรรพิกเอาไว โดยคชชนโค คชชนวิจารไป, ที่คงจะ
เป็นพระโยชนนคชชนคชชนถึงจะเอาอย่าง, เว้นเสียแต่เขาจะทากันเห็นว่า "อย่าง" ของท่าน
มัน หนึ่งเขียนแล้ว เพราะสมณนี้เขาเองเองกับตัวก็ดู เทาขึ้น.

ธรรม ทว และเนตศา

๐๓๒

๒๔ ขอยอโศก (๒๑) ถนนสุขุมวิท กรุงเทพฯ (๑๑) มหานคร
๑๗ มิถุนายน ๒๕๑๖ (วันอาทิตย์)

ขอนมัสการเรียน ท่านเจ้าคุณอาจารย์ ที่เคารพ

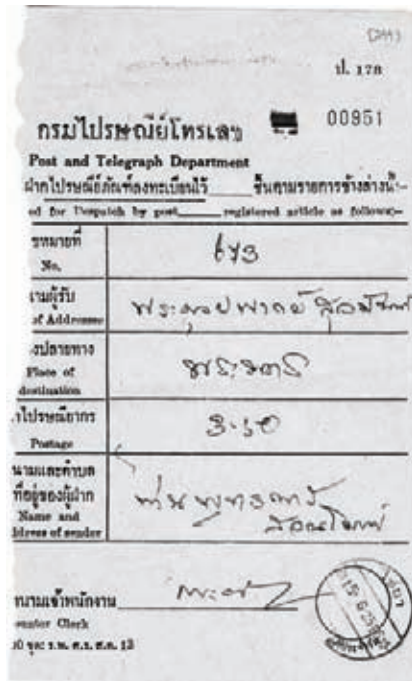
เช้าวันนี้ ผมได้รับลิขิตลง ๑๓ เดือนนี้ พร้อมด้วยบทความแล้วก็จับอ่านทันที หนแรกได้แต่ปีติ น้ำตาไหลซึมทราบตามบันทึกหนังสือที่เดินไป จบพักไว้ที่ ตอนกลางวันอ่านพิเคราะห์ทบทวนอีก ๒ ครั้ง เพื่อตั้งใจทำหน้าที่พิจารณาตามคำสั่งที่มอบหมายให้ผม ซึ่งรู้สึกว่ ให้ผมมากเกินไปเกินกว่าสติปัญญาสามารถของผมไป

ขอกราบประทานอภัยที่รบกวนมาหนัก ลงมือทำเองตลอดตั้งแต่คิดค้นเรียบเรียง พิมพ์ แล้วพิมพ์แก้จนเรียบร้อย ไม่มีเรื่องที่จะต้องระงับถึงการขออภัยในการนี้ในเรื่องนี้ ต่อลูกศิษย์เลยครับ. ลูกศิษย์บังคับ คิษย์นั้นก็รู้สึกประทับใจในความเมตตาของอาจารย์ยิ่งขึ้นตลอดไป นับเป็นพระคุณอย่างสูงล้น เกินจะบรรยายเป็นถ้อยคำออกมาได้

ผมรู้สึกสำหรับตัวเองว่า ต่อให้เคี้ยวเข็นผมอีกเท่าไรๆ ก็จะไม่ผลิตบทความอย่างนี้ได้สำเร็จ ไม่มีทางจริง ๆ ถูกแล้วแม้ผมจะเป็นศิษย์สมเด็จฯ อย่างสุดชีวิตจิตใจ ได้ปฏิบัติใกล้ชิด ถูกใจท่านมากก็ตาม บทความของอาจารย์บรรยายได้ลึกซึ้ง ในคุณธรรมสมเด็จฯ ในคติธรรม ยังประโยชน์ให้สำเร็จแก่ผู้ปฏิบัติตามเกิดความรู้อีกมากมายผมทำหน้าที่ผมเต็มที่แล้ว สารภาพว่ารู้สึกว่อาจารย์ทำด้วยความเสียสละ บุษาคุณสมเด็จฯ จะเพิ่มคุณค่าของหนังสือเล่มนี้ขึ้นอย่างมหาศาล และนับว่าทำประโยชน์แก่ทางการพระศาสนาของพระองค์อย่างกว้างใหญ่ไพศาล ซึ่งกิจกรรมป่านนี้อาจารย์คง

จะมีได้ทำบ่อยนักเป็นแน่นอน จึงต้องขอกราบมาแล้วมาอีก เพราะเป็นไปทำนองขอให้คณะสงฆ์มุ่งปฏิบัติดีชอบ ลัทธิในกายสามัคคีปรองดองกัน ผมมองลึกไปถึงพระพุทธา-นุภาพ บันดาลให้มีบัณฑิตเป็นสาวกอย่างอาจารย์ ดำเนินตามรอยพระองค์ต่อไปเป็นคุณอัครจารย์

ผมได้กราบลงที่ลิขิตอาจารย์แล้วขอรับเอาไว้ทั้งหมดแต่โปรดอภัยที่ขอเติมเลขหัวข้อลำดับ ตามหัวข้อที่ขีดเส้นใต้เช่น “ความอ่อนไหวสุขุมรอบคอบของสมเด็จฯ” ขอเติมเลข ๑ ไว้ข้างหน้า เพิ่มเลขไปตามลำดับจนถึง “การทำให้ผู้อื่นสบายใจเป็นนิสัยของสมเด็จฯ” เป็นข้อ ๑๓ (หน้า ๑๐) “สมเด็จฯกับข้าพเจ้าผู้เขียน” เป็นข้อ ๑๔ ตอนั้นไปอีก ๒ เป็น ๑๔.๑ และ ๑๔.๒ แล้วลงท้ายสุด “สรุปลักษณะของสมเด็จฯที่ข้าพเจ้ารู้สึก” เป็นข้อ ๑๕ (หน้า ๑๒) กับขอแก้ ที่หน้า ๑๒ บันทึก ๓ คำ “จะไม่ถูกหา” เป็น “จะถูกหา” เพื่อให้รับกับประโยค

ถัดไปในบันทึกเดียวกัน

นอกนั้น ก็ขอแก้คำผิดบ้างตามเคย ซึ่งเป็นธรรมดาของการเรียงเอง พิมพ์เอง แล้วจะถูกหมดเป็นไปไม่ได้ นี่ผมว่าอย่างน้อย ดังปรากฏในใบแทรกข้างหลังนี้ ส่วนวรรณยุกต์บางแห่งเลื่อน ๆ ก็แต่ใหม่

พรุ่งนี้ (จันทร์ ๑๘ มิ.ย.) คุณวิบูลย์ สามิติพรรณ จะไปชลบุรี รับมอบบทความนี้ไปให้คุณอึ้ง สาราณียร ด้วยตนเอง เขารออยู่ คิดว่ายังไม่ทำเล่ม ดีใจ ๑๐๐% เต็มแน่นอน ขอให้เขาคัดสำเนาบทความ มาให้ผมตรวจสอบก่อนเข้าเล่ม ขอให้ทำบล็อคอชื่อที่เซ็นของอาจารย์ลงไป และแน่นอนว่าเสร็จแล้ว ต้องขอให้ส่งต้นฉบับบทความคืนมาเป็นสมบัติส่วนตัวพิเศษของผมตลอดไป

จดหมายผมลงวันวาน (ป.ณ.ธรรมดา) สวนกับลิขิตของอาจารย์ เรียนมาว่า ผมและทิพรรณจะมาสวมโมกข์ถึงสวมโมกข์ตอนเช้าหรือสายหน่อย ในวันศุกร์ที่ ๒๒ นี้เพื่อขอทราบแนวทางที่ท่านอาจารย์จะสั่งให้ปฏิบัติเกี่ยวกับบทความ, ถ้าเรียบร้อยกันแล้ว ผมก็อาจยังไม่ต้องมาก่อนก็คงไม่อะไร นะครับ เพราะที่จริงอนามัยของผมนั้นยังไม่ perfect ที่เดี๋ยวนี้ แต่ต้องการให้เรื่องนี้มันเสร็จไปเป็นที่ตั้ง ดังที่เปรย ๆ ไว้ว่า ถ้าให้เรื่องบทความนี้เสร็จไปเป็นการบูชาคุณอุปัชฌาย์แล้ว จึงค่อยตายก็จะดี หหมดห่วงไป

เป็นอัศจรรย์ เมื่อเข้ามิดนี้เอง ผมฝันว่า มีอุบาสิก ๓ คนมาเรียกถามถึงชื่อผม ขณะที่ผมกำลังอยู่ที่กระโหลกฐานทำนองเป็นพระราชนัดดา ๆ และกำลังอยู่ในเขตวัดในนั้น ผมก็ออกไปพบ คน ๑ มอบของห่อหนึ่งให้ว่าท่านอาจารย์

ฝากมา แก้วก็เป็นรูปเทียน และมีภิกษุอาจารย์แก่ ๑ หนุ่ม ๑ มาด้วย แล้วก็พอดีตื่น พอตอนสายหน่อยออกจากที่ไหว้พระแล้ว ก็พอดีพลีขิตของอาจารย์รออยู่บนโต๊ะ บุรุษ ป.ณ. เพิ่งนำมาส่ง

การเข้าที่ของผม ค่อย ๆ คืบเข้ารูปเดิมยิ่ง ๆ ขึ้นแล้วอย่างไร ๆ ก็ไม่ทอดย่นแน่นอน ได้คติธรรม แนวธรรมเพิ่มขึ้นบ้างเรื่อย ๆ

ขอแสดงความเคารพอย่างยิ่ง
ดุษฎีพาทย์สุวัฒน์

ป.บ. ฉบับลง ๓๐ พ.ค. ๑๖ ผมก็รับแล้ว พวกกัน ยินดีรออยู่ทุกเวลา จนคิดว่าจะต้องไปสวมโมกข์เพื่อทราบแนวทางของท่านอาจารย์

ดุษฎีพาทย์

โปรดพลิก

ขอแก้คำผิด

หน้า	บรรทัด	คำว่า	แก้เป็น
๕	๑๓	กัณฑ์รักษา	กัณฑ์รักษา
๖	๑๐	ก็จะเพ็ง	ก็จะเพียง
๖	๑๔	โดด	โดย
๖	๑๕	โกก	โก้ (เข้าแนวคำเดิมข้างต้นๆ)
๘	๙ จากล่าง	เกียรติ	เกียรติ
๑๐	๑๐	เห็น	เห็น
๑๒	๖ จากล่าง	เป็น	เป็น

ขอแก้คำผิด

หน้า	บรรทัด	คำว่า	แก้เป็น
๕	๑๓	กัณฑ์รักษา	กัณฑ์รักษา
๖	๑๐	ก็จะเพ็ง	ก็จะเพียง
๖	๑๔	โดด	โดย
๖	๑๕	โกก	โก้ (เข้าแนวคำเดิมข้างต้นๆ)
๘	๙ จากล่าง	เกียรติ	เกียรติ
๑๐	๑๐	เห็น	เห็น
๑๒	๖ จากล่าง	เป็น	เป็น

E3040

๓๑ กรมพลศึกษา ๒๕๑๗ พระนคร
 ๗ มิถุนายน ๒๕๑๗
 ขอนมัสการเรียน ท่านอาจารย์ที่เคารพ
 พร้อมด้วย ขอมส่งหนังสือเก่ามาถวาย ๔ เล่ม
 ได้ความชัดเจนแล้วว่า เหตุใดคุณจิตติ ติงศภัทย์ จึงหัวเราะก๊ากๆ ที่บ้านนุชกร (ดังที่เคยเรียนไว้) เพราะเขารู้
 ตัวล่วงหน้าอยู่แล้ว จะถูกชักชวนให้เป็นรัฐมนตรียุติธรรมคนใหม่ ในชุดใหม่ ในเมื่อนายกลาออกแล้ว นี่แสดงว่ามีการกะ
 วางแผนกันเสร็จก่อนแล้ว เขาจึงได้หนีมาสวนโมกข์ ซึ่งเวลานั้นยังไม่ได้ประกาศลาออก และเขาก็รู้แล้วว่า นายคนใหม่ก็คือ
 คนเดิมนั่นเอง
 โดยเคารพ
 ดุสิต พากย์สุวัฒน์

๒๔ ถนนอโศก ซอย ๒๑ พระนคร

๗ มิถุนายน ๒๕๑๗

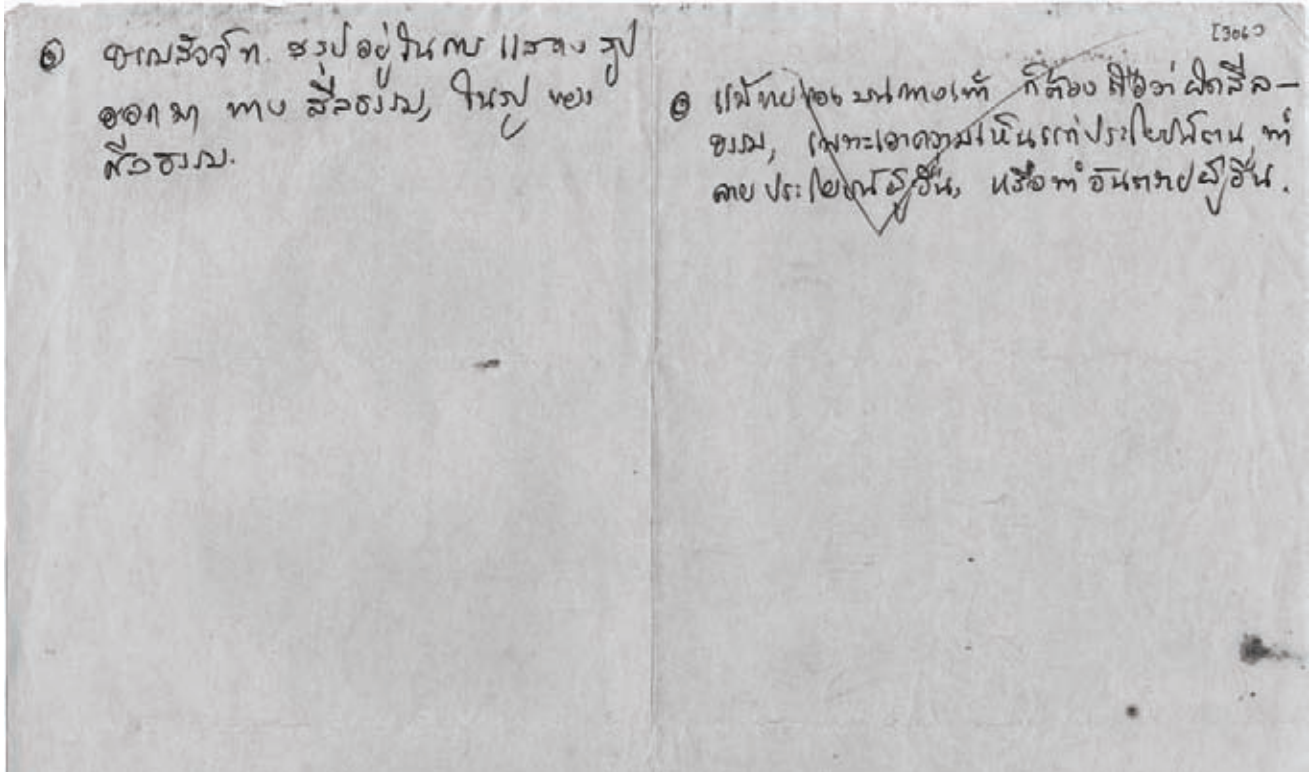
ขอนมัสการเรียน ท่านอาจารย์ที่เคารพ

พร้อมนี้ ขอมส่งหนังสือเก่ามาถวาย ๔ เล่ม

ได้ความชัดเจนแล้วว่า เหตุใดคุณจิตติ ติงศภัทย์ จึงหัวเราะก๊ากๆ ที่บ้านนุชกร (ดังที่เคยเรียนไว้) เพราะเขารู้
 ตัวล่วงหน้าอยู่แล้ว จะถูกชักชวนให้เป็นรัฐมนตรียุติธรรมคนใหม่ ในชุดใหม่ ในเมื่อนายกลาออกแล้ว นี่แสดงว่ามีการกะ
 วางแผนกันเสร็จก่อนแล้ว เขาจึงได้หนีมาสวนโมกข์ ซึ่งเวลานั้นยังไม่ได้ประกาศลาออก และเขาก็รู้แล้วว่า นายคนใหม่ก็คือ
 คนเดิมนั่นเอง

โดยเคารพ
 ดุสิต พากย์สุวัฒน์

๒๕๑๗

๒๔ ถนนอโศก (ซอย ๒๑) ก.ท.

๑๕ มิถุนายน ๒๕๑๘

นมัสการเรียน ท่านโพธิ์ จันทโร หรือท่านอาจารย์พุทธทาส ที่เคารพ

พวกผม พอเสร็จกิจกรรมทาง ก.ท.แล้ว ก็จะกลับมาขอพึ่งบารมีทางสวนโมกข์ เพื่อประโยชน์เกี่ยวเนื่องในทางสัมมาปฏิบัติให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป มากัน ๓ คน ตามเดิม ผม ทิววรรณ กับหญิงแดงคนใช้ แต่ขอกรุณาแยกกันอยู่ ผมคนเดียวขอพักที่สุญญตา ซึ่งถูกใจมาก ส่วนทิววรรณกับหญิงแดงนั้น ขอกรุณาจัดให้พักในหมู่บ้านอุบาสิกา เขาว่าถ้าเป็นไปได้ ขอหลังนายอำเภอ เพื่อใกล้อุบาสิกาที่ชอบพอกันหลายคน อาจทำบุญทำทานองหุนส่วน เราเป็นทุน เขาเป็นแรง ดั่งนี้เป็นต้นและไม่เปลี่ยวด้วย หรือสุดแล้วแต่จะได้ กะว่าจะออกจาก ก.ท. ศุกร ๒๗ มิ.ย. นี้ โดยขบวนรถเร็ว ธ.บ.-โกลก ถึงไชยารุ่งขึ้นพอสว่าง ๆ ขอรบกวนบอกรถนายเกษม (ตุ๊ก) มามอง ๆ ด้วย

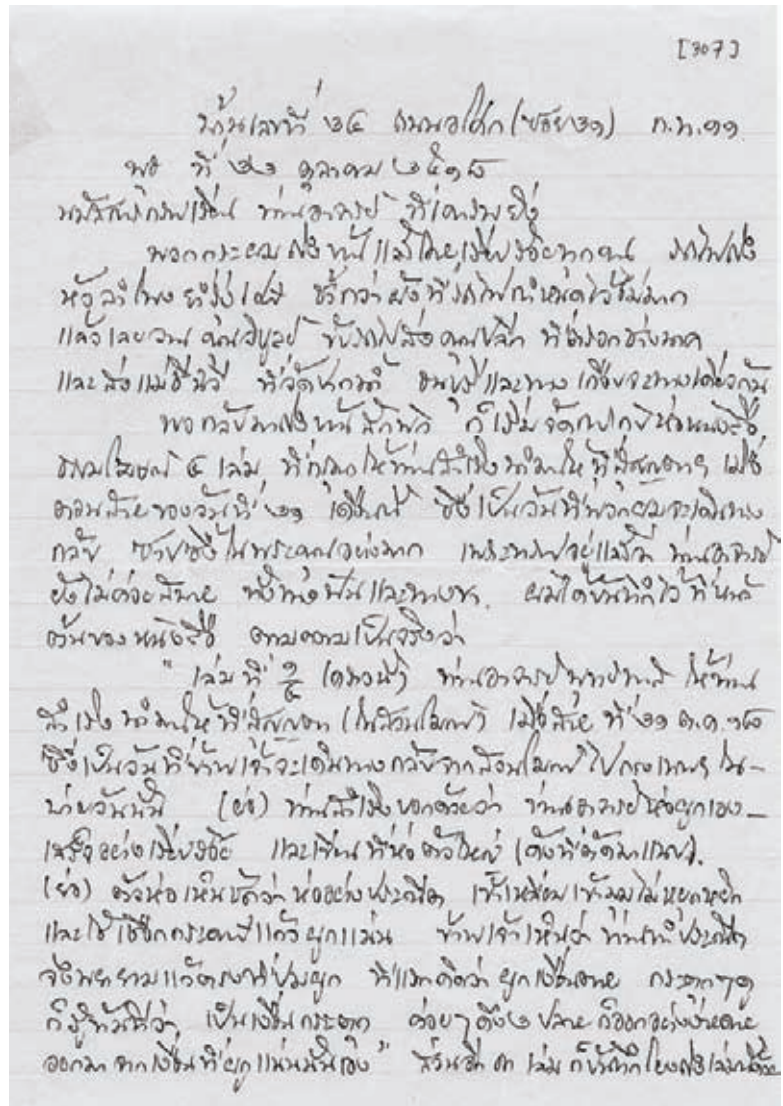
คุณเงิน คุณพินิจ ๒ คนนี้คงดีใจ ที่อยากให้กลับมาเร็ว ๆ ในเมื่อกรุณาให้ได้ทราบข่าวนี้ และขออย่าต้องให้คุณพินิจมารับ

ที่กะกันไว้ ตั้งใจจะขออยู่นาน ๆ เพราะได้ผลดีทั้งกายใจ ผมคงหลายเดือน ส่วนทิววรรณกะว่าในระยะช่วง ๒ เดือน อยู่สวนโมกข์ ๔๕ วัน แล้วกลับ ก.ท. ๑๕ วัน เป็นรอบ ๆ ไป เขาว่าอยากจะอยู่ ก.ท. เพียงสัก ๗-๘ วัน แต่สังเกตแล้วรู้สึกว่าการชั่งขีดไปหน่อย จะยังไม่ทันหายเพลียในการเดินทาง

ปานนี้ การถอนพันของท่านอาจารย์คงเรียบร้อยแล้ว

ขอแสดงความเคารพเสมอ

ดุลยพากย์สุวัฒน์

บ้านเลขที่ ๒๔ ถนนอโศก (ซอย ๒๑) ก.ท. ๑๑

พุธ ที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๑๘

นมัสการกราบเรียน ท่านอาจารย์ ที่เคารพยิ่ง

พวกกระผมถึงบ้านแล้วโดยเรียบร้อยทุกคน รถไฟถึงหัวลำโพงย่านรุ่งเศษข้ากว่าฝั่งที่รถไฟกำหนดไว้ไม่มาก แล้วเลยวานคุณวิบูลย์ ขับรถไปส่งคุณปลีก ที่ตรอกช่างนา และส่งแม่ซิดวี ที่วัดปากน้ำ อนุบุรี และทางเกือบจะทางเดียวกัน

พอกลับมาถึงบ้านสักพัก ก็เริ่มจัดการกับห่อหนังสือ ธรรมโฆษณ๔ เล่ม ที่กรุณาให้ท่านสำเร็จนำมาให้ที่สุญญาตา เมื่อตอนสายของวันที่ ๒๑ เดือนนี้ ซึ่งเป็นวันที่พวกผมจะเดินทางกลับ ซาบซึ้งในพระคุณอย่างมาก เพราะทราบอยู่แล้วว่า ท่านอาจารย์ยังไม่ค่อยสบาย ทั้งทางพันและทางขา ผมได้บันทึกไว้ที่หน้าต้นของหนังสือ ตามความเป็นจริงว่า

“เล่มที่ ๑/๔ (คราวนี้) ท่านอาจารย์พุทธทาสให้ท่านสำเร็จนำมาให้ที่สุญญาตา (ในสวนโมกข์) เมื่อสายที่ ๒๑

ต.ค. ๑๔ ซึ่งเป็นวันที่ข้าพเจ้าจะเดินทางกลับจากสวนโมกข์ไปกรุงเทพฯ ในบ่ายวันนั้น (ย่อ) ท่านสำเร็จบอกด้วยว่า ท่านอาจารย์ห่อผูกเองเสร็จอย่างเรียบร้อย และเขียนที่ห่อตัวใหญ่ (ดังที่ตัดมาแนบ). (ย่อ) ตัวห่อเห็นชัดว่าห่ออย่างประณีต เข้าเหลี่ยมเข้ามุมไม่หยุกหยิก และใช้เชือกกระดาดขี้เถ้าผูกแน่น ข้าพเจ้าเห็นว่า ท่านทำประณีต จึงพยายามแก้ตรงที่ปมผูก ที่แรกคิดว่าผูกเงื่อนตาย กระตุก ๆ ดูก็รู้ทันทีว่า เป็นเงื่อนกระตุก ค่อย ๆ ดึง ๒ ปลาย ก็ออกอย่างง่ายตาย ออกมาจากเงื่อนที่ผูกแน่นนั่นเอง” ส่วนอีก ๓ เล่ม ก็บันทึกโยงถึงเล่มนี้ด้วย

ไม้ปรากฏวันที่

๒๔ ถนนอโศก สุขุมวิท ก.ท.

๒๔ ถนนอโศก สุขุมวิท ก.ท.
 นมัสการเรียน ท่าน ที่เคารพ
 มาขอพึ่งอีกแล้ว ผม ทิพวรรณ กับเด็กใช้หญิง รวม ๓ คน จะมาสวนโมกข์ฯ โดยรถเร็วพิเศษ โปรแกรมว่าถึงราว
 ๒ พุ่ม (๒๐.๐๐น.) ในวันเสาร์ที่ ๑๑ เดือนนี้ โปรดกรุณาบอกนายเจริญหรือใครที่สมควรจะโปรดกรุณาได้ รอรับที่สถานีด้วย
 ถ้าสัญญาตาฯ ไม่ว่าง ก็สุดแต่กรุณา ผมคงจะอยู่ได้นานสัก ๒-๓ เดือน อย่างปีกลาย
 ถึงกลางคืนอย่างนี้ เพื่อรบกวนน้อยลง โปรดบอกคุณพินิจ รักทองหล่อ รักษาบุญแจไว้ด้วย โปรดอย่าต้องมาเอง
 แล้วรุ่งขึ้นสายๆ จะไปกราบท่านอาจารย์
 โดยเคารพ
 ดุสยพากย์สุวัฒน์

๒๔ ถนนอโศก สุขุมวิท ก.ท.

นมัสการเรียน ท่าน ที่เคารพ

มาขอพึ่งอีกแล้ว ผม ทิพวรรณ กับเด็กใช้หญิง รวม ๓ คน จะมาสวนโมกข์ฯ โดยรถเร็วพิเศษ โปรแกรมว่าถึงราว ๒ พุ่ม (๒๐.๐๐น.) ในวันเสาร์ที่ ๑๑ เดือนนี้ โปรดกรุณาบอกนายเจริญหรือใครที่สมควรจะโปรดกรุณาได้ รอรับที่สถานีด้วย ถ้าสัญญาตาฯ ไม่ว่าง ก็สุดแต่กรุณา ผมคงจะอยู่ได้นานสัก ๒-๓ เดือน อย่างปีกลาย

ถึงกลางคืนอย่างนี้ เพื่อรบกวนน้อยลง โปรดบอกคุณพินิจ รักทองหล่อ รักษาบุญแจไว้ด้วย โปรดอย่าต้องมาเอง แล้วรุ่งขึ้นสายๆ จะไปกราบท่านอาจารย์

โดยเคารพ
 ดุสยพากย์สุวัฒน์

หมอสีทอง ท่านโพธิ์ จันทสิทธิ์ ที่วัด
 ขอส่งแผ่นโพธิ์พิมพ์ออกที่วัดอีก ๓ แผ่น
 ของพิมพ์ออกเวลาที่ส่งออกแล้ว ให้มาส่งให้
 พระคณบดีท่านสุเมธ
 ดงเหนือ ที่วัดสีทองต่อไป ของพิมพ์ออกที่
 วัดสีทอง ดงเหนือ เพื่อส่งพิมพ์ออก
 เจ้าคุณโพธิ์พิมพ์ ส่งให้ในใจฉัน ดงเหนือ
 ๑๐ ก.พ.๖๕

ส่วนนี้มา
 ๒๑ ธันวาคม ๒๕๐๘
 เดวิด พงษ์พานิช
 อากาศเสนาะ สามเสนา
 ได้เดินทางถึงวัดโดยเร็วแล้ว
 ขณะนี้ทางไซยาเนตพิมพ์ใหม่
 แล้ว มีแต่ลมหนาวพัดทำให้อากาศ
 เย็น แต่ไม่หนาวเหมือนฤดูหนาว
 ทำให้อากาศเย็นสบาย
 ดอยตุง กิ่งฟ้า กิ่งดิน กิ่งน้ำ
 สบาย สำหรับมือหนึ่ง หินสวย
 กิ่งฟ้า กิ่งดิน

ขอเดวิด พงษ์พานิช
 หมอสีทอง

[8103]

8.30
9.00
9.30
10.00
10.30
11.00
11.30
12.00
12.30
1.00
1.30
2.00
2.30
3.00
3.30
4.00
4.30
5.00

ใจถวายแม่ที่อาหารพระภิกษุ
สักง้อมสะพาน
สักง้อมสะพาน
900.00 บาท
โรงเรียน ชลบุรี
สง. ๒.๕. 1100
ค่า ๕๐ A.M. กว.๗

บริการทุกระดับประทับใจ

ธันวาคม							มกราคม							จันทร์ MONDAY	
อา	จ	อ	พ	พฤ	ศ	ส	อา	จ	อ	พ	พฤ	ศ	ส	๒๒	ธันวาคม DECEMBER
1	2	3	4	5	6					1	2	3			
7	8	9	10	11	12	13	4	5	6	7	8	9	10		
14	15	16	17	18	19	20	11	12	13	14	15	16	17		
21	22	23	24	25	26	27	18	19	20	21	22	23	24		
28	29	30	31				25	26	27	28	29	30	31		

2518
1975

เชิญใช้บริการรับซื้อตั๋วคืนค่าพาออก

[๑๑๖] ๑๑๖

เรียน คุณธรรมทาส ที่นับถือ

คุณวิระยา ขวกุล มีครัทธาบริจาคเงิน ๙๐๐ บาท ถวายตามรายการนั้นๆ ขอส่งผ่านมาทางคุณ เพื่อโปรดอกใบรับ แล้วส่งผ่านมาทางบ้านผม (24 ซอยอโศก สุขุมวิท ก.ท.) ผมจะมอบใบรับให้แก่เขาต่อไป (โปรดกรอกรายการบริจาคตามที่ระบุไว้ด้วย)

โดยเคารพ
คุณพาศย์สุวัฒน์
๑๓ ม.ค. ๑๙

ประวัติ

เรียน คุณธรรมทาส ที่นับถือ

คุณวิระยา ขวกุล มีครัทธาบริจาคเงิน ๙๐๐ บาท ถวายตามรายการนั้นๆ ขอส่งผ่านมาทางคุณ เพื่อโปรดอกใบรับ แล้วส่งผ่านมาทางบ้านผม (24 ซอยอโศก สุขุมวิท ก.ท.) ผมจะมอบใบรับให้แก่เขาต่อไป (โปรดกรอกรายการบริจาคตามที่ระบุไว้ด้วย)

โดยเคารพ
คุณพาศย์สุวัฒน์
๑๓ ม.ค. ๑๙

๗๗๓

[916]

๒๖ ตุลาคม ค.ศ., สหภาพ 15 ม.ค. 2521.

หนังสือพิมพ์ฉบับนี้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุการณ์ในต่างประเทศ
 เกี่ยวกับเรื่องของการเมืองและการปกครอง
 ในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับ
 การเมืองและการปกครองในสมัยของ
 พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ และพลเอก
 เปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งมีความสำคัญ
 ต่อการพัฒนาประเทศไทยในขณะนั้น
 หนังสือฉบับนี้ มีเนื้อหาที่น่าสนใจ
 เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใน
 ประเทศไทยในช่วงเวลาที่ผ่านมา
 โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับ
 การเมืองและการปกครอง
 ในประเทศไทย ซึ่งมีความสำคัญ
 ต่อการพัฒนาประเทศไทย
 ในปัจจุบันนี้

3-4

นมัสการกราบเรียน ท่านอาจารย์ ผู้ทรงคุณและมีพระคุณ

ผมมีเรื่องพอเป็นเค้ามูลกราบเรียนมา

เมื่อ ๓-๔ ปีมาแล้ว ท่านอาจารย์บอกผมว่า มีพระวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ มาเจียบ ๆ ที่สวนโมกข์ ดูแบบสถานที่ เพื่อประกอบการจะสร้างสำนักปฏิบัติ ที่คลองรังสิต บัดนี้เป็นรูปร่างขึ้นแล้ว

เข้านี้เอง ผมโดยสารรถเพื่อน พวกกันไปที่วัดวรมณีธรรมกายาราม ที่รังสิต คลอง ๓ เลยอดนเมืองไปสัก ๑๖ ก.ม. หรือจาก ก.ท. ราว ๔๑ ก.ม. เดิมเป็นนาล้วน ๆ ของคุณหญิงแพทยพงศา กับบุตรชื้อวรมณี ถวาย ปฏิรูปขึ้นเป็นวัด เมื่อ พ.ศ. 2513 โดยมีมือของสมภาร (อายุ ๓๐ เศษ เคยเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยเกษตร) กับคณะ ดูท่าทางเอาจริง ชูดควงไปมาเป็นเกาะแก่งบ้าง เอาดินถมที่วัดรอบ ๆ เกาะ ถนนคอนกรีตมันคงยาวสัก 1 ก.ม. ในเนื้อที่ 190 ไร่เศษ ปลูกไม้ยืนต้น และไม้รวกเป็นหย่อม ๆ อายุ 3-4 ปี อาคารก่อสร้าง แม้ภูมิก็เป็นตึกเล็ก ๆ ชั้นเดียวมีห้องน้ำเสร็จ ไปรงสอาดสอาด เป็นระยะ มีรถยนต์ ๓-๔ คัน (เก๋ง) กับอุปกรณ์ก่อสร้างตามควร มีหอพักน้ำคอนกรีตสูงแบบตามนิคมจัดสรร 1 หอ ค่าก่อสร้างคงเป็นล้าน ๆ แล้ว เขาว่าทางการบ้าง ชาวบ้านบ้างช่วย โบนัสกำลังเริ่ม ช่างมาทำก็ดูจะไม่ถือสินจ้างนัก ทำไปตามกำลังเงินเป็นคราว ๆ อากาศไปรงร่มรื่น รอบ ๆ วัดเป็นนา

9.00 น. เศษ ท่านรองสมภาร (ว่าเคยได้ปริญญาโทสัตวบาล จากออสเตรเลีย อายุ ๓๐ เศษ แก่กว่าองค์อื่น ซึ่งมีพระ ๙ รูป รวมทั้งสมภาร) เข้านั่งเป็นประธาน ที่ศาลาใหญ่แข็งแรง สมาคมสถาปนิกสร้างถาวร จุดนหลายร้อย แต่คราวนี้อุบาสกอุบาสิกาชาวบ้านที่มาชุมนุมร้อยเศษ ท่านอ่านหนังสือแบบวัดปากน้ำ นำสวดทำวัตร แล้วนำนั่งสมาธิจนถึงเวลาตีระฆัง เพน อธิบายทำนอง แบบสมาธิบัว อย่างทั่ว ๆ ไป ใช้ลมหายใจเข้า พอสบาย อย่าเครียด ให้รู้สึกที่สัมผัสของลม จุดแรกที่กล้ำมจุมูก (ระหว่างปลายปากบนกับปลายจุมูก) เลื่อนขึ้นจุดสอง ตรงกลางกระหม่อม (ในวิธีวัด กะว่าลากเส้นจากปลายจุมูกไปท้ายทอย อีกเส้นลากขวางระหว่างกกหู ตัดกันเป็นกากะบาด เลื่อนนิมิตรากะบาด ขึ้นสู่กลางกระหม่อม) แล้วเลื่อนไปจุดสาม ตรงเพดาน จุด ๔ ตรงสะดือ แล้วไปจุด ๕ โดยเลื่อนขึ้นสู่เหนือสะดือ สักชั่วโมง ๒ นิ้วมือคนนั้น บริกรรมเรื่อยทุกกระยะว่า สัมมา อรหิ ท่านแปลว่าไกลกิเลส โดยชอบ ทำนิมิตตามวัตถุ ๒ ชั้น อย่างใดหนึ่งตามถนัดที่ท่านชูขึ้น พระพุทธรูปขนาดหน้าตัก ๘ - ๑๐ นิ้ว เป็นแก้วใสปางนั่งสมาธิบัว พระหัตถ์ขวาทับซ้าย ให้เพ่งแต่พระรูป ไม่เพ่งถึงฐานประทับกับลูกแก้วกลม ๆ ขนาดย่อมกว่าลูกเท็นนิสหน่อย เพ่งแล้ว ๆ เล่า ๆ จนกว่าจะติดตา นั่งบริกรรม สัมมา อรหิงไปเรื่อย

ที่ร้อย-พัน-หมื่น-แสน ครึ่งก็ตามที (คงแบบยายซิ้ม ที่บางแสนครั้งโน้น) ให้นิมิตรใสแจ๋วดูจแก้ว แล้วพยายามหัดนิมิตรเท่าปลายนิ้วก้อย ขยายออกตามควร (คงอุคคหนิมิตร ปฏิภาคนิมิตร แต่ท่านไม่เอ่ย ๒ ศัพท์นี้) ให้แจ่มจ้า ฝ่องใสอยู่อย่างนั้น เหมือนกวนน้ำในโอ่งด้วยสารส้ม ให้เบื่อบนใสแล้วดูกันเห็นตะกอนเป็นเปือกตมบ้าง เพ็ชรมณีบ้าง เลือกเอาแต่ที่ด้อยอย่างเดียว ชุ่มชื่นอยู่อย่างนี้เรื่อยไป แล้วก็รู้ได้เองว่า ไปบรรลุดุจไหน กว่าที่จะถึงนิพพาน

ผมเห็นว่า แบบของท่านนี้ เพล็นชอบติดใจอยู่ในรูปฉานนานเท่านาน พอแก่ใจแค่นี้ ระวังอบรม ท่านก็แถมสอนให้มีทาน ศิล สมาธิไปด้วย ทำบุญทำทานไปด้วย ก็ยังดี คงมิใช่เป็นฝ่ายล่อลวงชาวบ้านหรือทำลายพระศาสนาแต่เป็นฝ่ายบำรุงพระศาสนาตอนต้น ๆ อย่างไม่ค่อย ๆ ไป คนที่จะมาขอบวช ก็ต้องมาอยู่วัด ช่วยการงานวัด และแสดงศรัทธาให้เห็นก่อน มักเป็นคนเล่าเรียนทางโลกมาแล้วโดยมาก นิสิตหญิงชายจากเกษตรบ้าง งามคำแห่งบ้าง ก็มาช่วย น่าจะเป็นวัดที่กลมกลืนกับวัดทั่วไปในทางดี ส่วนความเห็นของท่านว่าเป็นสุดยอดแล้ว ก็เป็นเรื่องของท่าน แม้กับลัทธิอื่นพระองค์และสาวก ก็ยังเคยไปร่วมสนทนาธรรมด้วยได้ ถ้าท่านจะศึกษาแบบในพระสูตร เช่น อัญญนาครสูตร ใน ม.ม.นิกายให้ทราบซึ่งคงไปไกลถึงขั้นบรรลุดุจได้ โดยมีวิปัสณาเคียงคู่ไปด้วย แม้นในเพียงคัมภีร์ปฐมฉานฯ ผมขอเรียนมาด้วยความเคารพพระลี้กในพระ-คุณยิ่งเสมอ

มีห้องส้วม 20 ห้อง สร้างไม่นาน คงจำลองจากสวนโมกข์ฯ

ดุลยพากย์สุวัฒน์

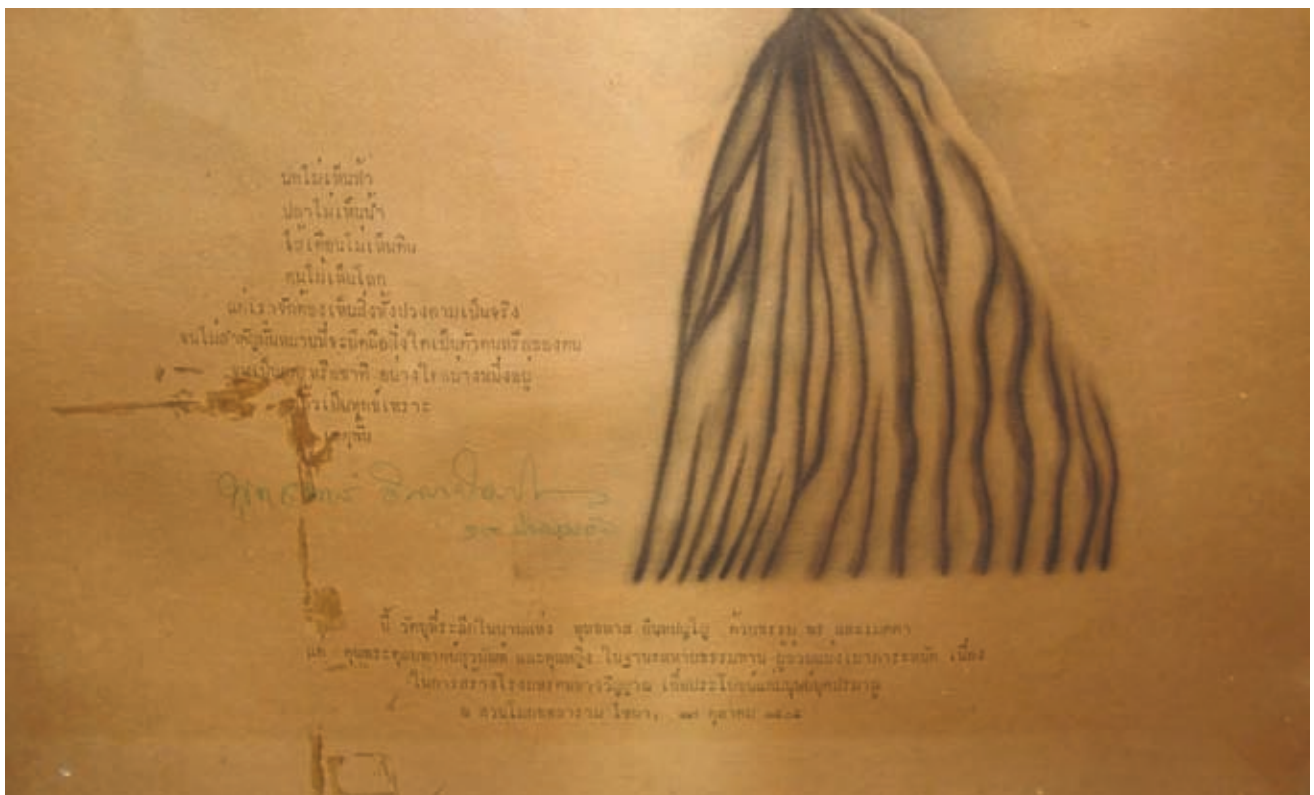
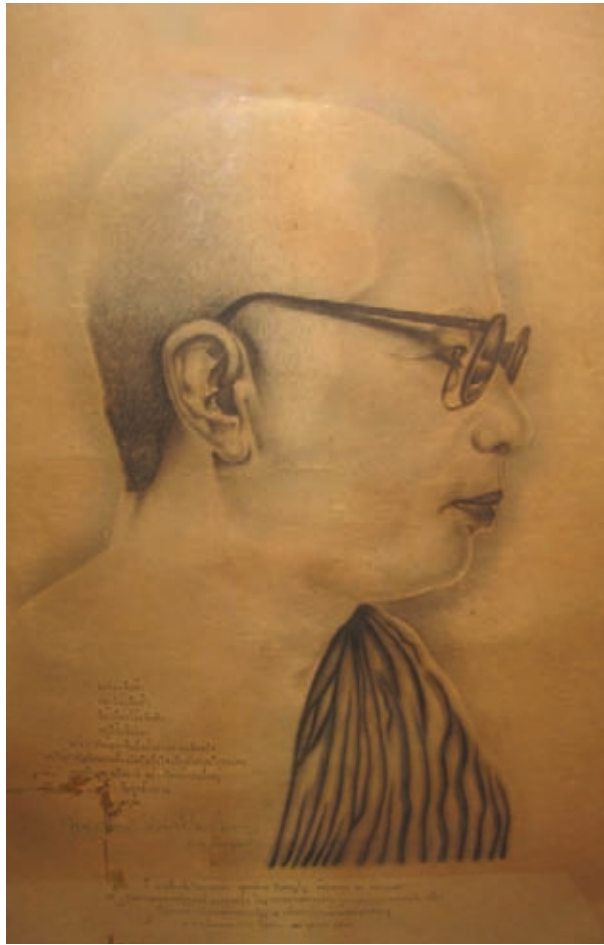

บุชาอาจารย์

๑๐๐ ปี สมเด็จพระ ...

สืบสานญาตธรรม

ก่อตั้งมูลนิธิ

๑๑ เมษายน ๒๕๒๑

ขอนมัสการกราบเรียน ท่านเจ้าคุณอาจารย์ที่เคารพ

เมื่อเย็นวาน ผมไปเยี่ยมคุณเพรียง โรจนรัส ที่บ้านเขา เลขที่ ๕๒ ซอยแสงจันทร์ ถนนสุขุมวิท อาการยังอ่อนเพลียว่าหมอให้หัดเดินบ้างโดยใช้ไม้เท้ายัน บอกว่าเดินได้นิดหน่อย แล้วก็ล้มและ หัวเข่าอ่อน ปัสสาวะก็ยังเป็นฟอง ๆ ชุ่น ๆ มดขึ้น เพราะเชื้อโรคเบาหวาน เวลานี้หมอให้ยาประสาท ใหล่วง วันละ ๒ ครั้ง รู้สึกว่ามีอาการที่คอยอยู่เพื่อแสดงอาการ อย่างนี้ไปอย่างโน้นมา อันธพาล บ่นถึงท่านอาจารย์ ถามผมว่าจะไปสวนโมกข์อีกเมื่อไร ก็บอกไปตามจริงว่า ชั้นแรกผมกะจะมานี้ ราวที่ ๑๙ พ.ค. กลับราว ๒๙ พ.ค. ๒๑ เพื่อได้โอกาสกราบเท้าและฟังธรรมอันลึกซึ้งทั้ง ๒ โอกาส แต่เหตุการณ์ดูจะยังไม่อำนวย ชั้นแรกคิดว่า บ้านที่ทิพวรรณไปทำใหม่ในนวนานี จะเสร็จทันได้ย้ายไปในเมษานี้ บัดนี้ตลาดเคลื่อน อาจย้ายไปได้ก็ในราว ๑๐-๑๕ พ.ค. ย้ายแล้วก็ยังไปปรับปรุงโน่นนี่ในการอยู่ใหม่ คงจะยังไม่สะดวกที่จะมาได้ คงต้องราว ๆ ในมิ.ย. ๒๑ จึงจะมากับทิพวรรณ

อนึ่ง ผมขอกราบเรียนต่อไปอีกว่า คงพอใจทำในเนื้อที่เดิมราวไร่กับ ๑๒ ไร่ ๖๐๐ ตารางวา ไม่ซื้อข้างหลังเพิ่ม สามารถทำเรือนรับรองไว้ได้ด้วย อยู่บนถ้ำน้ำฝนจุได้ ๙๕ คิวบิกเมตร ทิพวรรณว่าท่านอาจารย์ว่า อย่างมีเครื่องประดับเรือนมาก โชคดีได้สถาปนิกและผู้รับเหมาดี ดู ๆ ภายนอกเหมือนจะแพงมาก แต่ใช้วิธีสถาปนิกพาเที่ยวสืบราคา จับแพะชนแกะ จึงได้ราคาพอไปในเวลานี้ ถ้าเริ่มสร้างใหม่ตั้งต้นใหม่เวลานี้ จะแพงขึ้นสูงขึ้นอีกราว ๓๐ %

ที่นี้ระลึกถึงพระคุณพระรัตนไตร สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก และท่านอาจารย์อย่างซาบซึ้งเนืองนิจ ยิ่งเห็นวัตรปฏิบัติของบรรพชิตใน ก.ท. ไม่ว่าธรรมยุต ไม่ธรรมยุต ไปทางวัตถุนิยมยิ่งขึ้นอย่างน่าใจหาย ก็ยิ่งนึกถึงสวนโมกข์มากขึ้นทุกที ช่วยส่งเสริมการปฏิบัติของผมขึ้นมาไม่น้อยเลย พอมีเวลา ผมก็ทำเรื่อง "เก็บธรรมะจากกลางวินัย" ตามคำแนะนำเนื่องมาจากท่านโพธิ์ ถ้าเสร็จทัน ผมขอรุณานำมาช่วยแนะนำแก้ไขเพิ่มเติมขัดเกลา กับผมทำบันทึกเกี่ยวกับมหาปริณิพพานสูตร และมหาสติปัฏฐานสูตร ซึ่งถ้าเกี่ยวกับอานาปานสติแล้ว ควรต้องศึกษาโยงมาจากอานาปานสติใน ม.อุปริ มาก่อน ที่มหาสติฯ มีแต่หัวข้อ สงสัยว่า นักปราชญ์ท่านรวบรวมธรรมะเข้าไว้กระจุกเดียวกัน แล้วถวายฝากเข้าพระโอษฐ์ ดังที่ท่านอาจารย์เคยปรารภความเห็นของสมเด็จพระสังฆราช ผมยิ่งตรงไปก็ยิ่งเห็นชัด แต่ผมเป็นชั้น ก.ข.ก.กา จึงต้องวิงวอนขอรุณาฟังฟัง ถ้าไม่เป็นการรบกวนเกินไป

อนามย์ของผมยังพอเป็นไป อ่อนเพลียเร็วเป็นไปตามธรรมดาของสังขารชรา แต่อาการหนัก ๆ อะไรก็ยังไม่สู้ปรากฏนัก

ผมรู้สึกดีใจจะเพื่อนฝูงทางโน้น ที่ได้มีโอกาสฟังท่านอาจารย์แสดงธรรมอยู่ทุกวันเสาร์ต่อไป.

ขอแสดงความเคารพมาเป็นนิจ
กระผม ดุลยพากย์สุวัฒน์

พฤษภาคม ๒๕ มกราคม ๒๕๒๒

ขอนมัสการกราบเรียน ท่านอาจารย์ ที่เคารพ

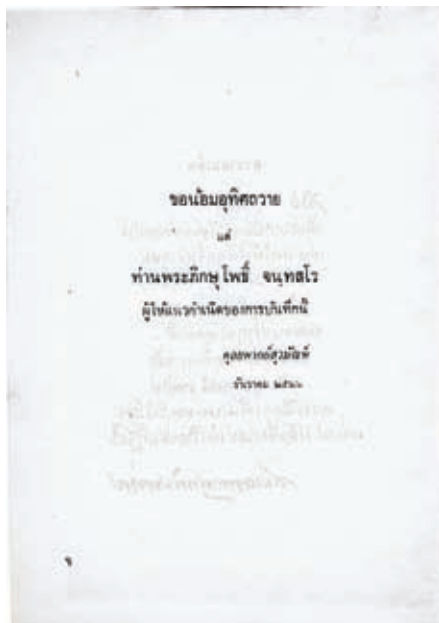
ผมกำลังปรับปรุงร่างเรื่อง 'ธรรมในวินัยบางข้อ' ขึ้นใหม่ ตามที่โปรดแนะนำ ผสมปรับใหม่เข้ากับของเดิม และเนื่องจากกรุณาแนะนำ ทำให้ได้ความคิดใหม่ ๆ ในอันจะเพิ่มบางอย่างเข้าไปอีกด้วยบ้าง

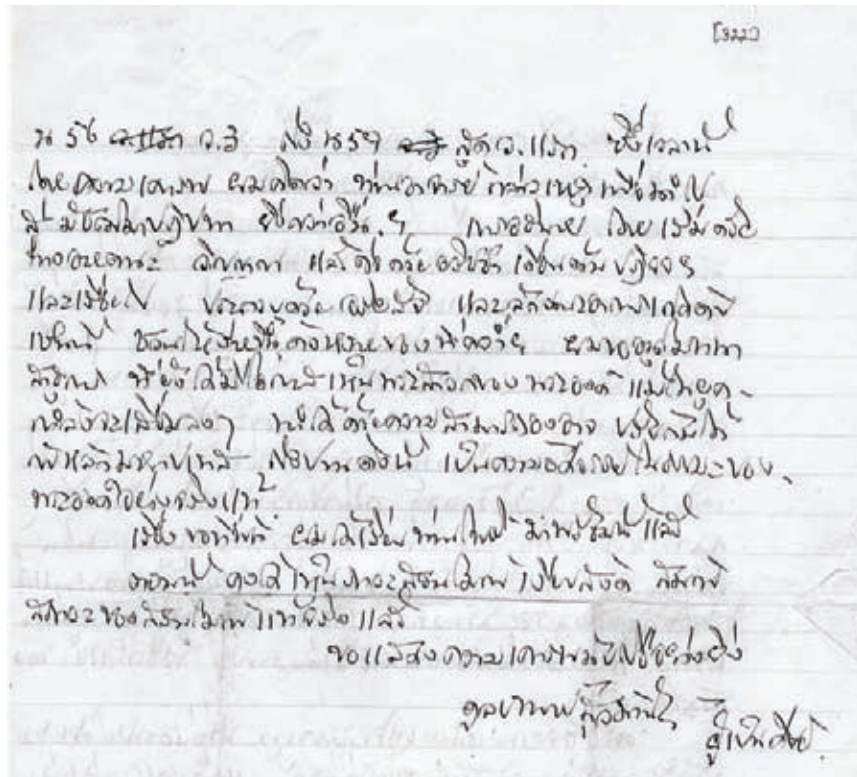
"พระราชอาณัติ" ของท่านอาจารย์ ผมเห็นกล่าวด้วย เพื่อสะกิดพระคุณนาง เมฆในลาภยศฯ อยู่ในเวลานี้ไว้บ้าง ผมจึงขอความกรุณาทราบในรายการพอสมควรอย่างเป็นทางการ เป็นหลักฐาน คือที่มา มีอยู่ในหนังสืออะไร หรือมีใครกล่าวบอกเล่าไว้ อย่างไร ที่ไหนหรือหากจะยืดยาว ขอกรณารบกวนเพียงระบุข้อความพอสมควร (พร้อมกับที่มา) มาให้ผมก็เป็นพระคุณยิ่ง

ปฏิจสมุปบาท ก็สำคัญมาก พอแรกตรัสรู้ใหม่ ๆ ก็ตรัสถึงก่อนเพื่อน ทั้งสายสมุทยวาร นิโรธวาร ผมขอระบุเติมไว้ ด้วยตามสมควร. กะว่าคงอีกนานเป็นเดือน ๆ กว่าจะแล้ว

เมื่อเร็ว ๆ นี้ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐลงข่าวว่า ท่านอาจารย์ได้ยาคี ปีนี้สบายขึ้นแล้ว ไม่เหมือนปีกลาย

ขอแสดงความเคารพอย่างยิ่ง
ดลฤพากย์สุวัฒน์

37 นวธานี เขตบางกะปิ กทม, อังคาร 2 ตุลาคม 22

กราบเรียนนมัสการท่านอาจารย์ที่เคารพนับถือ

ผมขอความกรุณาเรียนว่า ผมและทิพวรรณกะกำหนดจะมาสวนโมกข์ โดยรถยนต์คันที่เคย ในวันพุธ 10 เดือนนี้ คงถึงนี่ตอนบ่าย ๆ ขอกรุณาขอพักนานหน่อย 15 ถึง 30 วัน เพื่อมีโอกาสแสดงความเคารพระลึกถึงพระคุณของท่านอาจารย์ และศึกษาปฏิบัติทำความสงบเพิ่มเติมขึ้น กับเยี่ยมคารวะท่านผู้คุ้นเคยทางนี้ คราวนี้มีมา 3 คน ทั้งคนขับชื่อนายจรูญ

อาศัยคำแนะนำของท่านอาจารย์ ก่อพลังให้บันทึกเพิ่มเติมใน ธรรมะในวินัยบางข้อ เพิ่มขึ้นจากร่างเดิมเกือบครึ่ง ผมขอให้คุณวิจิตร แจ่มสว่าง ช่วยตรวจและควบคุมการพิมพ์ให้เรียบร้อย คุณวิจิตรก็เต็มใจทำให้ เพราะแม่ลาสิกขามาแล้ว จิตใจก็ยังคงมุ่งอยู่ในทางธรรม เผยแพร่ธรรมมีปัญหาอยู่บางประการ ที่คงต้องมารบกวนหรือท่านอาจารย์ หรือคนที่มาทางสวนโมกข์

คำชี้แจงการศึกษาปฏิบัติจสมุปปบาท ที่ท่านอาจารย์รวบรวมบันทึกลงใน 'พุทธศาสนา' ฉบับล่าสุดนี้ แม้จะเคยลงในเล่มอื่นบ้างแล้ว แต่การกำหนดรวบรวมชี้แจงตามลำดับอย่างนี้ นับว่าเป็นประโยชน์แก่การศึกษาธรรมชั้นยากและลึกซึ้งได้ดีที่สุด ที่ไม่เคยมีท่านผู้รู้เคยทำได้มาก่อน ยิ่งใน

ยุคนี้ ชัดเจนปราศจากสงสัย ในการพลิกประวัติศาสตร์อย่างการศึกษาอย่างคร่อม ๓ ภาพ ๓ ชาติ คงจะเป็นตำราเล่มที่เด่นที่สุดในเมืองไทย สำหรับผู้มุ่งศึกษาปฏิบัติธรรมโดยสุจริต ปราศจากทิฏฐิมานะ ผมติดตาม พยายามอ่านทบทวนมาไม่น้อยกว่า ๒ ตระหลบแล้ว คิดว่าจะทบทวนใหม่อีก เพื่อให้แจ่มแจ้งยิ่งขึ้นอีกบางข้อ เช่นใน "เหตุที่ทำให้อธิบายผิด" ตั้งแต่ น. 56 ว.3 ถึง น.59 สุต. แรก ซึ่งเวลานี้โดยความเคารพ ผมคิดว่าท่านอาจารย์กล่าวเหตุเพื่อนำไปสู่มีขณิมาปฏิปทา ยิ่งกว่าอื่น ๆ การอธิบายโดยเริ่มด้วยทางอายตนะ วิญญาณ แล้วต่อด้วยอวิชชาเจือต้นปฏิจจา และเรื่อยไป ประกอบด้วยอริยสัจ และลักษณะอาการเกิดดับเช่นนี้ ขวนให้ง่ายขึ้นดังหมายของที่คว่าฯ ผมขออนุโมทนาสาธุการ ที่ยังได้มีโอกาสเห็นพระสวากของพระองค์แม้ในยุคกำลังจะเสื่อมลงๆทำได้ด้วยความสามารถองอาจ ปรับกันได้กับหลักมหาปเทศ ถึงปานดังนี้ เป็นความอัศจรรย์ในธรรมะของพระองค์อย่างจริงแท้

เรื่องขอที่พัก ผมได้เรียนท่านโพธิ์ มาพร้อมนี้แล้ว
ตอนนี้ คงได้เห็นภาวะสวนโมกข์เงียบสงบ สดกับสภาวะของสวนโมกข์แท้จริงแล้ว

ขอแสดงความเคารพนับถืออย่างสูง
คุณพิกุล สุวณฺฑี
ผู้เป็นศิษย์

พุทธศาสนา

เล่ม ๓-๔ สิงหาคม - พฤศจิกายน ๒๕๒๒

มีเรื่อง

หน้า

ปฏิจจนุปบาทเป็นเรื่องจำเป็น เป็นหัวใจของพุทธศาสนา	๐
กระแสปฏิจจนุปบาทเกิด ตัวอย่างที่ ๑-๒-๓	๒๕
การอธิบายที่ผิดหลัก คร่อมสามชาติ ไม่เป็นพุทธศาสนา	๔๕
เกิด ตั๋ว เกิดตั่ว หมายถึง เกิดตั่วของ "ตั่วกู" เท่านั้น	๕๕
สมเด็จพระสังฆราชทรงว่า อธิบายผิดมาตั้งแต่ต้น	๖๑
เด็กในครรภ์ ยังไม่มีความรู้ชัดเจนถึงกับมีอวิชชา	๗๖
เด็กเริ่มรู้เรื่องอารมณ์ ทางกายคุณ ปฏิจจนุปบาท จึงตั้งต้น	๗๕
ปฏิจจนุปบาท เกิดแนวเดียว เหมือนฟ้าแลบ มีครบ ๑๑ ระยะ	๘๐
เคยอาหารอร่อยมีกัมมชาติเกิดได้หลายรอบวง	๘๒
มีสติ เมื่อมีอารมณ์มากกระทบ อย่าให้เกิดอวิชชาปรุง	๘๐
แสดงอารมณ์ ของคณะธรรมทาน	๘๓

ท่านหากเพียรอ่าน คำชี้แจงเรื่องน้เข้าใจดีแล้ว จะเข้าใจ
หลักการปฏิบัติดีทุกข้อโดยวิธี ตัดกระแสจรมไม่ให้ความทุกข์เกิดขึ้นมาได้

คำชี้แจงเกี่ยวกับการศึกษา เรื่องปฏิจจตมูปบาท

ในชั้นแรก ข้าพเจ้าตั้งใจจะเขียนคำชี้แจงเกี่ยวกับวิธีการศึกษาหนังสือ
ปฏิจจตมูปบาทจากพระโอษฐ์ เล่มนี้ ขึ้นโดยเฉพาะอย่างสมบูรณ์ แล้วในที่สุด
สุขภาพและเหตุการณ์อย่างอื่นๆ ไม่อำนวยให้ทำเช่นนั้นได้. แต่เพื่อ
โชคดี ที่มีข้อความทำนองที่ประสงค์นั้น ที่ได้บรรยายไว้แล้วในตอนที่อาจใช้
แทนกันได้ โดยแท้จริงและสมบูรณ์ที่สุด. นั่นคือข้อความในหนังสือขอ
โอสารัตัพพธรรม แห่งชุดธรรมโฆษณ เลขที่ ๑๓. ก (ตั้งแต่หน้า ๓๔๔ ถึง
หน้า ๔๓๑) ดังที่ได้นำมาจัดเรียงลำดับใหม่ ให้สะดวกแก่การอ่าน, ดังที่ปรากฏ
อยู่น.

อนึ่ง อยากจะขอแนะนำว่า ข้อความในหนังสือข้อ อที่บับัจจยตา
(ชุดธรรมโฆษณ เลขที่ ๑๒) ตลอดทั้งเล่ม จะมีประโยชน์อย่างยิ่ง สำหรับ
การศึกษาเรื่องปฏิจจตมูปบาท เพราะว่าโดยที่แท้แล้ว ก็เป็นเรื่องเดียวกัน หาก
แต่ว่ามีขอบเขตกว้างแคบกว่ากันเท่านั้น. แต่ถึงอย่างไรก็ดี ผู้ศึกษาจะต้อง
ใช้คำชี้แจงในเล่มนี้ในฐานะเป็นหลักมูลฐานของการศึกษา ด้วยเหตุผลที่กล่าว
แล้วข้างต้น ดังต่อไปนี้ :-

การศึกษาเรื่องปฏิจจตมูปบาท เป็น เรื่องสำคัญหรือจำเป็นสำหรับ
พุทธบริษัท คัมภาดิในดังคติตุฏฐท ที่มณิกาย (๑๓/๒๒๖/๒๒๗) คอนดังกิตยทุกัง
ซึ่งมีอยู่ว่า " ธรรมสองอย่าง อันพระผู้มพระภาคเจ้า ผู้รู้ ผู้ตน ผู้อรหันต-

คู่อนอนนท่ ! อย่ากล่าวอย่างนั้น. ปฏิจจสมุปบาทเป็นเรื่องดีก, ลักษณะหน้าตาดีเป็นเรื่องดีก. หมุ่สัตัวไม่รู้, ไม่รู้ตามเราสอน, ไม่แทงตลอดข้งปฏิจจสมุปบาท จิตจ้งย่งเหมือนกลุ่มด้ายย่ง เหมือนกลุ่มเศษด้ายที่เป็นปม, พัวพันกันย่งเหมือนเชิงหล้ามูญชะและหล้าบัพพะชะ ไม่ล้งพ้นสังสาระ คือบายทุกตัวนิบาต "ไปได้" ก้งนี้. - (สูตรท ๓๐ ทุกชวักค้ อภิดมยตั้งยัคค้, ๓๖/๑๓๓/๒๒๕). ข้อนเป็นดังที่แสดงว่า เราจะทำเด่นๆ กับเรื่องนี้ไม่ได้, แต่จะก้งขระคมกุ่มเทก้าดังคิบัญญัติทั้งหมด ศึกษาเรื่องนี้ด้วยควมไม่ประมาท.

สำหรับชาวบ้านธรรมคาสามัญ ที่รู้จักแต่สี่สัสคทฎฐิติ คือมีความรู้ดีกว่ามีตัวตนอยู่ตลอดเวลานั้น เรื่องปฏิจจสมุปบาท ก็เป็นเรื่องดีกเกินกว่าที่จะเข้าใจได้ง่ายๆ แล้วก็จะกลายเป็นเรื่องปรัชญาอันดีกข้งย่งเหยง เหมือนกลุ่มด้ายค้งที่กล้วถัด, แล้วก็จะต้องกุ่มเตยงกัน เหมือนคนตาบอดคถ้ำข้าง ที่คถ้ำถูกอัยยะของสว่างในที่ต่างกั้น, แต่สำหรับพระอรหันต์ นั้น เรื่องนี้จะกลายเป็นเรื่องวิชาธรรมชาติ หรือเป็นวิทยาศาสตร์อันเบ็ดเผย เหมือนดังของที่เขามาได้ผ่านมือเด่น ทั้งที่ไม่รู้จักชื่อของมันก็ได, ถ่าถ่าคือ ท่านรู้จักดังต่างๆ ก็จนไม่ยักมันในสิ่งใด ไม่เกิดคณหาอุปาทาน ไม่ว่าอารมณ์ชนิดไหนจะมากกระทบเพราะควมมีสัดคัมบูรณ์ดังที่ดัก, ท่านดับทุกขได้สิ้นเชิงตามวิถีการณของปฏิจจสมุปบาทฝ้ายนิโรชวาร, แต่ท่านไม่จำเป็นจะต้องรู้จักชื่อท้ง ๓๓ ชื่อของอาการแห่งปฏิจจสมุปบาทท้งหมดนั้นก็ได้, ท่านพันทุกขไปแล้วตามวิถีทางของปฏิจจสมุปบาทฝ้ายนิโรชวารแล้ว, แต่ท่านอาจจะสอนเรื่องปฏิจจสมุปบาทโดยละเอียดแก่ใครไม่ได้, หรือถึงกับพูดไม่เป็นเอาเตยเดย; ก้งนี้ก็ได้. นั้นแหละคือ ความดีกข้งของเรื่องปฏิจจสมุปบาท ที่สัข้งถึงขนาดที่ต้องใช้สติบัญญัติ ในชั้นพระดำมดั้มพุทธเจ้า ในการค้นหา และนำมาอธิบายดังสอนแก่คนท้วไป, แต่ก็ย้งยากถ่าบอกที่ดักค้งหลายจะเข้าใจ จนถึงกับพระองค์ทรงดำริหม่อมพระทัยไปในทางที่จะไม่ดังสอนใครเตยเดย ในคราวครตัวรู้ใหม่ๆ โดย

ปฏิจจสมุปบาท
คือ ใจไม่ยึด
ละสลัดใจออก
จาก กาม อกา
วิภังคิโมกษ
วิภังคิโมกษ
กัณ ๒๖ ๖๑/๑๐
กัณ ๖๖ ๖๗
๖๘ ๖๙ ๗๐
๗๑ ๗๒ ๗๓
๗๔ ๗๕ ๗๖
๗๗ ๗๘ ๗๙
๘๐ ๘๑ ๘๒
๘๓ ๘๔ ๘๕
๘๖ ๘๗ ๘๘
๘๙ ๙๐ ๙๑
๙๒ ๙๓ ๙๔
๙๕ ๙๖ ๙๗
๙๘ ๙๙ ๑๐๐
๑๐๑ ๑๐๒ ๑๐๓
๑๐๔ ๑๐๕ ๑๐๖
๑๐๗ ๑๐๘ ๑๐๙
๑๑๐ ๑๑๑ ๑๑๒
๑๑๓ ๑๑๔ ๑๑๕
๑๑๖ ๑๑๗ ๑๑๘
๑๑๙ ๑๒๐ ๑๒๑
๑๒๒ ๑๒๓ ๑๒๔
๑๒๕ ๑๒๖ ๑๒๗
๑๒๘ ๑๒๙ ๑๓๐
๑๓๑ ๑๓๒ ๑๓๓
๑๓๔ ๑๓๕ ๑๓๖
๑๓๗ ๑๓๘ ๑๓๙
๑๔๐ ๑๔๑ ๑๔๒
๑๔๓ ๑๔๔ ๑๔๕
๑๔๖ ๑๔๗ ๑๔๘
๑๔๙ ๑๕๐ ๑๕๑
๑๕๒ ๑๕๓ ๑๕๔
๑๕๕ ๑๕๖ ๑๕๗
๑๕๘ ๑๕๙ ๑๖๐
๑๖๑ ๑๖๒ ๑๖๓
๑๖๔ ๑๖๕ ๑๖๖
๑๖๗ ๑๖๘ ๑๖๙
๑๗๐ ๑๗๑ ๑๗๒
๑๗๓ ๑๗๔ ๑๗๕
๑๗๖ ๑๗๗ ๑๗๘
๑๗๙ ๑๘๐ ๑๘๑
๑๘๒ ๑๘๓ ๑๘๔
๑๘๕ ๑๘๖ ๑๘๗
๑๘๘ ๑๘๙ ๑๙๐
๑๙๑ ๑๙๒ ๑๙๓
๑๙๔ ๑๙๕ ๑๙๖
๑๙๗ ๑๙๘ ๑๙๙
๒๐๐ ๒๐๑ ๒๐๒
๒๐๓ ๒๐๔ ๒๐๕
๒๐๖ ๒๐๗ ๒๐๘
๒๐๙ ๒๑๐ ๒๑๑
๒๑๒ ๒๑๓ ๒๑๔
๒๑๕ ๒๑๖ ๒๑๗
๒๑๘ ๒๑๙ ๒๒๐
๒๒๑ ๒๒๒ ๒๒๓
๒๒๔ ๒๒๕ ๒๒๖
๒๒๗ ๒๒๘ ๒๒๙
๒๓๐ ๒๓๑ ๒๓๒
๒๓๓ ๒๓๔ ๒๓๕
๒๓๖ ๒๓๗ ๒๓๘
๒๓๙ ๒๔๐ ๒๔๑
๒๔๒ ๒๔๓ ๒๔๔
๒๔๕ ๒๔๖ ๒๔๗
๒๔๘ ๒๔๙ ๒๕๐
๒๕๑ ๒๕๒ ๒๕๓
๒๕๔ ๒๕๕ ๒๕๖
๒๕๗ ๒๕๘ ๒๕๙
๒๖๐ ๒๖๑ ๒๖๒
๒๖๓ ๒๖๔ ๒๖๕
๒๖๖ ๒๖๗ ๒๖๘
๒๖๙ ๒๗๐ ๒๗๑
๒๗๒ ๒๗๓ ๒๗๔
๒๗๕ ๒๗๖ ๒๗๗
๒๗๘ ๒๗๙ ๒๘๐
๒๘๑ ๒๘๒ ๒๘๓
๒๘๔ ๒๘๕ ๒๘๖
๒๘๗ ๒๘๘ ๒๘๙
๒๙๐ ๒๙๑ ๒๙๒
๒๙๓ ๒๙๔ ๒๙๕
๒๙๖ ๒๙๗ ๒๙๘
๒๙๙ ๓๐๐ ๓๐๑
๓๐๒ ๓๐๓ ๓๐๔
๓๐๕ ๓๐๖ ๓๐๗
๓๐๘ ๓๐๙ ๓๑๐
๓๑๑ ๓๑๒ ๓๑๓
๓๑๔ ๓๑๕ ๓๑๖
๓๑๗ ๓๑๘ ๓๑๙
๓๒๐ ๓๒๑ ๓๒๒
๓๒๓ ๓๒๔ ๓๒๕
๓๒๖ ๓๒๗ ๓๒๘
๓๒๙ ๓๓๐ ๓๓๑
๓๓๒ ๓๓๓ ๓๓๔
๓๓๕ ๓๓๖ ๓๓๗
๓๓๘ ๓๓๙ ๓๔๐
๓๔๑ ๓๔๒ ๓๔๓
๓๔๔ ๓๔๕ ๓๔๖
๓๔๗ ๓๔๘ ๓๔๙
๓๕๐ ๓๕๑ ๓๕๒
๓๕๓ ๓๕๔ ๓๕๕
๓๕๖ ๓๕๗ ๓๕๘
๓๕๙ ๓๖๐ ๓๖๑
๓๖๒ ๓๖๓ ๓๖๔
๓๖๕ ๓๖๖ ๓๖๗
๓๖๘ ๓๖๙ ๓๗๐
๓๗๑ ๓๗๒ ๓๗๓
๓๗๔ ๓๗๕ ๓๗๖
๓๗๗ ๓๗๘ ๓๗๙
๓๘๐ ๓๘๑ ๓๘๒
๓๘๓ ๓๘๔ ๓๘๕
๓๘๖ ๓๘๗ ๓๘๘
๓๘๙ ๓๙๐ ๓๙๑
๓๙๒ ๓๙๓ ๓๙๔
๓๙๕ ๓๙๖ ๓๙๗
๓๙๘ ๓๙๙ ๔๐๐
๔๐๑ ๔๐๒ ๔๐๓
๔๐๔ ๔๐๕ ๔๐๖
๔๐๗ ๔๐๘ ๔๐๙
๔๑๐ ๔๑๑ ๔๑๒
๔๑๓ ๔๑๔ ๔๑๕
๔๑๖ ๔๑๗ ๔๑๘
๔๑๙ ๔๒๐ ๔๒๑
๔๒๒ ๔๒๓ ๔๒๔
๔๒๕ ๔๒๖ ๔๒๗
๔๒๘ ๔๒๙ ๔๓๐
๔๓๑ ๔๓๒ ๔๓๓
๔๓๔ ๔๓๕ ๔๓๖
๔๓๗ ๔๓๘ ๔๓๙
๔๔๐ ๔๔๑ ๔๔๒
๔๔๓ ๔๔๔ ๔๔๕
๔๔๖ ๔๔๗ ๔๔๘
๔๔๙ ๔๕๐ ๔๕๑
๔๕๒ ๔๕๓ ๔๕๔
๔๕๕ ๔๕๖ ๔๕๗
๔๕๘ ๔๕๙ ๔๖๐
๔๖๑ ๔๖๒ ๔๖๓
๔๖๔ ๔๖๕ ๔๖๖
๔๖๗ ๔๖๘ ๔๖๙
๔๗๐ ๔๗๑ ๔๗๒
๔๗๓ ๔๗๔ ๔๗๕
๔๗๖ ๔๗๗ ๔๗๘
๔๗๙ ๔๘๐ ๔๘๑
๔๘๒ ๔๘๓ ๔๘๔
๔๘๕ ๔๘๖ ๔๘๗
๔๘๘ ๔๘๙ ๔๙๐
๔๙๑ ๔๙๒ ๔๙๓
๔๙๔ ๔๙๕ ๔๙๖
๔๙๗ ๔๙๘ ๔๙๙
๕๐๐ ๕๐๑ ๕๐๒
๕๐๓ ๕๐๔ ๕๐๕
๕๐๖ ๕๐๗ ๕๐๘
๕๐๙ ๕๑๐ ๕๑๑
๕๑๒ ๕๑๓ ๕๑๔
๕๑๕ ๕๑๖ ๕๑๗
๕๑๘ ๕๑๙ ๕๒๐
๕๒๑ ๕๒๒ ๕๒๓
๕๒๔ ๕๒๕ ๕๒๖
๕๒๗ ๕๒๘ ๕๒๙
๕๓๐ ๕๓๑ ๕๓๒
๕๓๓ ๕๓๔ ๕๓๕
๕๓๖ ๕๓๗ ๕๓๘
๕๓๙ ๕๔๐ ๕๔๑
๕๔๒ ๕๔๓ ๕๔๔
๕๔๕ ๕๔๖ ๕๔๗
๕๔๘ ๕๔๙ ๕๕๐
๕๕๑ ๕๕๒ ๕๕๓
๕๕๔ ๕๕๕ ๕๕๖
๕๕๗ ๕๕๘ ๕๕๙
๕๖๐ ๕๖๑ ๕๖๒
๕๖๓ ๕๖๔ ๕๖๕
๕๖๖ ๕๖๗ ๕๖๘
๕๖๙ ๕๗๐ ๕๗๑
๕๗๒ ๕๗๓ ๕๗๔
๕๗๕ ๕๗๖ ๕๗๗
๕๗๘ ๕๗๙ ๕๘๐
๕๘๑ ๕๘๒ ๕๘๓
๕๘๔ ๕๘๕ ๕๘๖
๕๘๗ ๕๘๘ ๕๘๙
๕๙๐ ๕๙๑ ๕๙๒
๕๙๓ ๕๙๔ ๕๙๕
๕๙๖ ๕๙๗ ๕๙๘
๕๙๙ ๖๐๐ ๖๐๑
๖๐๒ ๖๐๓ ๖๐๔
๖๐๕ ๖๐๖ ๖๐๗
๖๐๘ ๖๐๙ ๖๑๐
๖๑๑ ๖๑๒ ๖๑๓
๖๑๔ ๖๑๕ ๖๑๖
๖๑๗ ๖๑๘ ๖๑๙
๖๒๐ ๖๒๑ ๖๒๒
๖๒๓ ๖๒๔ ๖๒๕
๖๒๖ ๖๒๗ ๖๒๘
๖๒๙ ๖๓๐ ๖๓๑
๖๓๒ ๖๓๓ ๖๓๔
๖๓๕ ๖๓๖ ๖๓๗
๖๓๘ ๖๓๙ ๖๔๐
๖๔๑ ๖๔๒ ๖๔๓
๖๔๔ ๖๔๕ ๖๔๖
๖๔๗ ๖๔๘ ๖๔๙
๖๕๐ ๖๕๑ ๖๕๒
๖๕๓ ๖๕๔ ๖๕๕
๖๕๖ ๖๕๗ ๖๕๘
๖๕๙ ๖๖๐ ๖๖๑
๖๖๒ ๖๖๓ ๖๖๔
๖๖๕ ๖๖๖ ๖๖๗
๖๖๘ ๖๖๙ ๖๗๐
๖๗๑ ๖๗๒ ๖๗๓
๖๗๔ ๖๗๕ ๖๗๖
๖๗๗ ๖๗๘ ๖๗๙
๖๘๐ ๖๘๑ ๖๘๒
๖๘๓ ๖๘๔ ๖๘๕
๖๘๖ ๖๘๗ ๖๘๘
๖๘๙ ๖๙๐ ๖๙๑
๖๙๒ ๖๙๓ ๖๙๔
๖๙๕ ๖๙๖ ๖๙๗
๖๙๘ ๖๙๙ ๗๐๐
๗๐๑ ๗๐๒ ๗๐๓
๗๐๔ ๗๐๕ ๗๐๖
๗๐๗ ๗๐๘ ๗๐๙
๗๑๐ ๗๑๑ ๗๑๒
๗๑๓ ๗๑๔ ๗๑๕
๗๑๖ ๗๑๗ ๗๑๘
๗๑๙ ๗๒๐ ๗๒๑
๗๒๒ ๗๒๓ ๗๒๔
๗๒๕ ๗๒๖ ๗๒๗
๗๒๘ ๗๒๙ ๗๓๐
๗๓๑ ๗๓๒ ๗๓๓
๗๓๔ ๗๓๕ ๗๓๖
๗๓๗ ๗๓๘ ๗๓๙
๗๔๐ ๗๔๑ ๗๔๒
๗๔๓ ๗๔๔ ๗๔๕
๗๔๖ ๗๔๗ ๗๔๘
๗๔๙ ๗๕๐ ๗๕๑
๗๕๒ ๗๕๓ ๗๕๔
๗๕๕ ๗๕๖ ๗๕๗
๗๕๘ ๗๕๙ ๗๖๐
๗๖๑ ๗๖๒ ๗๖๓
๗๖๔ ๗๖๕ ๗๖๖
๗๖๗ ๗๖๘ ๗๖๙
๗๗๐ ๗๗๑ ๗๗๒
๗๗๓ ๗๗๔ ๗๗๕
๗๗๖ ๗๗๗ ๗๗๘
๗๗๙ ๗๘๐ ๗๘๑
๗๘๒ ๗๘๓ ๗๘๔
๗๘๕ ๗๘๖ ๗๘๗
๗๘๘ ๗๘๙ ๗๙๐
๗๙๑ ๗๙๒ ๗๙๓
๗๙๔ ๗๙๕ ๗๙๖
๗๙๗ ๗๙๘ ๗๙๙
๘๐๐ ๘๐๑ ๘๐๒
๘๐๓ ๘๐๔ ๘๐๕
๘๐๖ ๘๐๗ ๘๐๘
๘๐๙ ๘๑๐ ๘๑๑
๘๑๒ ๘๑๓ ๘๑๔
๘๑๕ ๘๑๖ ๘๑๗
๘๑๘ ๘๑๙ ๘๒๐
๘๒๑ ๘๒๒ ๘๒๓
๘๒๔ ๘๒๕ ๘๒๖
๘๒๗ ๘๒๘ ๘๒๙
๘๓๐ ๘๓๑ ๘๓๒
๘๓๓ ๘๓๔ ๘๓๕
๘๓๖ ๘๓๗ ๘๓๘
๘๓๙ ๘๔๐ ๘๔๑
๘๔๒ ๘๔๓ ๘๔๔
๘๔๕ ๘๔๖ ๘๔๗
๘๔๘ ๘๔๙ ๘๕๐
๘๕๑ ๘๕๒ ๘๕๓
๘๕๔ ๘๕๕ ๘๕๖
๘๕๗ ๘๕๘ ๘๕๙
๘๖๐ ๘๖๑ ๘๖๒
๘๖๓ ๘๖๔ ๘๖๕
๘๖๖ ๘๖๗ ๘๖๘
๘๖๙ ๘๗๐ ๘๗๑
๘๗๒ ๘๗๓ ๘๗๔
๘๗๕ ๘๗๖ ๘๗๗
๘๗๘ ๘๗๙ ๘๘๐
๘๘๑ ๘๘๒ ๘๘๓
๘๘๔ ๘๘๕ ๘๘๖
๘๘๗ ๘๘๘ ๘๘๙
๘๙๐ ๘๙๑ ๘๙๒
๘๙๓ ๘๙๔ ๘๙๕
๘๙๖ ๘๙๗ ๘๙๘
๘๙๙ ๙๐๐ ๙๐๑
๙๐๒ ๙๐๓ ๙๐๔
๙๐๕ ๙๐๖ ๙๐๗
๙๐๘ ๙๐๙ ๙๑๐
๙๑๑ ๙๑๒ ๙๑๓
๙๑๔ ๙๑๕ ๙๑๖
๙๑๗ ๙๑๘ ๙๑๙
๙๒๐ ๙๒๑ ๙๒๒
๙๒๓ ๙๒๔ ๙๒๕
๙๒๖ ๙๒๗ ๙๒๘
๙๒๙ ๙๓๐ ๙๓๑
๙๓๒ ๙๓๓ ๙๓๔
๙๓๕ ๙๓๖ ๙๓๗
๙๓๘ ๙๓๙ ๙๔๐
๙๔๑ ๙๔๒ ๙๔๓
๙๔๔ ๙๔๕ ๙๔๖
๙๔๗ ๙๔๘ ๙๔๙
๙๕๐ ๙๕๑ ๙๕๒
๙๕๓ ๙๕๔ ๙๕๕
๙๕๖ ๙๕๗ ๙๕๘
๙๕๙ ๙๖๐ ๙๖๑
๙๖๒ ๙๖๓ ๙๖๔
๙๖๕ ๙๖๖ ๙๖๗
๙๖๘ ๙๖๙ ๙๗๐
๙๗๑ ๙๗๒ ๙๗๓
๙๗๔ ๙๗๕ ๙๗๖
๙๗๗ ๙๗๘ ๙๗๙
๙๘๐ ๙๘๑ ๙๘๒
๙๘๓ ๙๘๔ ๙๘๕
๙๘๖ ๙๘๗ ๙๘๘
๙๘๙ ๙๙๐ ๙๙๑
๙๙๒ ๙๙๓ ๙๙๔
๙๙๕ ๙๙๖ ๙๙๗
๙๙๘ ๙๙๙ ๑๐๐๐

๕๐๕

๒๒๓๖

แบบ ก. ๑

TELEGRAM

การสื่อสารแห่งประเทศไทย

โทรเลขจ่าย

รับจากที่ทำการ
วันที่ 9 ๒๕๒๒ ๑๐. ๑๐ น.
โดยส่งที่ 8
พนักงานรับ

๐๑๖๖๖ พทททล ลวเนกร.
โชนา ลเวใต้ ๐๑๖๖

จ่ายวันที่..... เวลา..... น.
ทาง.....
เลขจ่าย.....
พนักงานจ่าย.....

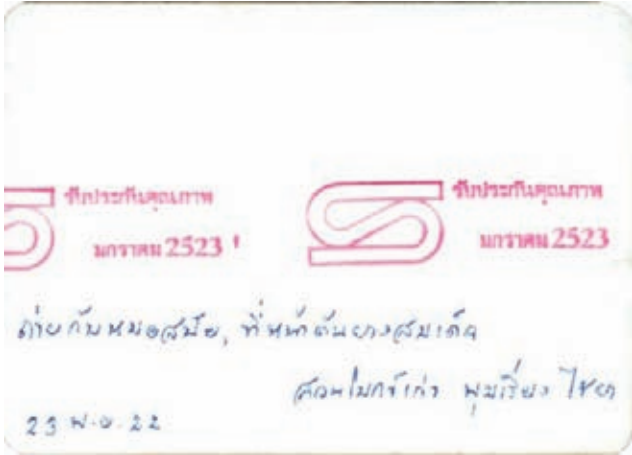
ที่ทำการส่ง คลองจั่น	๙๗๙	๑๒	๙	๗.๕๐	หลายเหตุ

วิบูลย์ ๒๖๖ ร๐๖๓

ดลระพากษ์

ถ้าจะหัดทำเรื่องใดๆ "โปรดแนบ" ต้นฉบับโทรเลขนี้ไปด้วย

๒๐๓

อาทิตย์ 25 พฤศจิกายน 2522

นมัสการเรียนท่านโพธิ์ จันทสโร ที่เคารพ

เมื่อวานนี้ พวกผมกลับถึงบ้านโดยสวัสดิ์ทุกคน เดินทางตามสบาย ไม่รีบเร่ง ทุกถ้วนหน้าในขบวนต่างปลาบปลื้มปีติ ที่งานสำเร็จด้วยดีไปขั้นหนึ่ง ทำให้ท่านอาจารย์สบายขึ้น พวกกันซาบซึ้งปฏิบัติของท่านอาจารย์ท่านโพธิ์และทุกคนที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสถานที่ร่มเย็นในเงาพระพุทธศาสนา ยากจะหาดูได้ง่ายๆ

ระหว่างทาง แวะเติมน้ำมัน 2 ครั้ง และแวะที่ตลาดหลังสวน ทานอาหารกลางวัน ซื้อทุเรียนกวน มังคุดกวน ที่ร้านขายเครื่องทำโรงสีชื่อหลีเชียงซัง ภรรยาเขารู้จักท่านอาจารย์ เพราะเขาเป็นคนไชยา เวลานั้นน้องสาวก็ยังอยู่ที่ตลาดไชยา พอตีจัญญ์พบตอง (ลูกสาวจัญญ์ได้กับลูกเขา) อยู่ใกล้ร้านนี้ เลยเป็นกันเองดี เขาลดเองจากราคากิโลละ 60 บาท คิดเพียง 55 บาท ออกจากหลังสวน 13.40 น. บึ่งเต็มที่ แวะบ้านพักที่หัวหิน ทิพวรรณพุดธนะและให้เงินคนเฝ้าซื้อหอมเขาแล้ว ก็พอดีเกือบพลบ ส่งหอมสมัยที่บ้านตำบลราษฎร์บูรณะ ธนบุรี แวะวิสาสะกับภริยาหอมชั่วคราว เมื่อ 20.00 น. เศษ ถึงที่นวธานี 21.40 น. รู้สึกเป็นอัศจรรย์น้อย ๆ ที่ว่าเรื่องทุกคน ไม่อ่อนเพลีย พร่ำสรรเสริญถึงทางสวนโมกข์ดังระบุข้างบน ตลอดทาง ผมเองเมื่อเข้าในกรุงเทพฯ ลัก 3-4 ชม. ก็บ๊อแบ่ กลับบ้านต้องพักนิ่ง ๆ ก่อนทุกที คราวนี้ก็มิเป็นไร หอมสมัยอุทานว่า คราวนี้ได้มาทำกุศลมหาศาล อยากรจริง ๆ ที่จะนัดท่านอาจารย์กะว่าอีกสัก 10 ครั้งก็เชื่อว่าประกติ

ถ้ายังงี้ ๆ ก็ต้องขอพืงท่านโพธิ์แหละครับ เพราะท่านอาจารย์ยิ้ม ๆ แต่ไม่ตอบ นิ่ง ๆ เมื่อผมก็ตี หอมสมัยก็ดี อ้อนวอนท่าน ผมคิดว่า ท่านละเอียด คงรอดดูอาการระยะนี้อีกทีก่อน ทางพวกผมภาวนาไว้อย่างเดียวว่า ขอท่านอย่าอุทานว่าพอแล้ว ก็หายแล้วนี้ หรืออะไรทำนอง ๆ นี้

สำหรับผม ก็เห็นราง ๆ อย่างท่านอาจารย์สอนเสมอ ๆ ว่า ความตาย ความมีอายุสั้นยาวนาน มันเป็นเรื่องธรรมดา แต่ที่มุ่งมันอยากให้คุณอาจารย์มีอายุยืนขึ้น ๆ นี้ ก็โดยอยากให้ผู้มีพระคุณอยู่ในสุขวิหารธรรม และสติสัมปชัญญะมั่นคงจนกว่าจะแตกดับ เพื่อแจกและส่องธรรมของพระบรมศาสดาให้เป็นประโยชน์แก่อุฎลแก่สัตว์โลกได้มากขึ้นอีกด้วย เป็นการอนุเคราะห์พรหมจรรย์ด้วย เป็นตัวอย่างที่ดี

แผนการณ์ขั้นแรกของผมและท่านโพธิ์สำเร็จด้วยดีไปแล้ว ในขั้นต่อไปก็ต้องขอพืงท่านโพธิ์อีกทางนี้ไม่ยากแล้ว หอมสมัยว่า จะมีเวลาตอน 16.00 น. ไปแล้ว ให้ทางผมจัดรับหอมมาที่นวธานีก็ได้ทุกวันด้วยความเต็มใจ ส่วนทางผม ขออย่าต้องเกรงใจอะไรหมดครับ! เมื่อท่านมาแล้ว ก็สุดแต่ท่านจะโปรดบัญชาให้ทำอย่างไร ๆ สนองพระคุณทุกอย่าง รวมทั้งควรบอกเล่าใคร ๆ ที่เป็นศิษย์ที่สนใจ ไม่มุ่งบิบบ

ผมขอเล่าเรื่องแปลกแต่จริง กลางวัน ๆ นี้ บัทมกับลูก ๆ มาทานกลางวันที่นี่ เล่าว่า ชาวอังกฤษคนหนึ่งจากลอนดอน มาพักที่ไฮเติ้ลชั้นดีใน ก.ท. โทรศัพท์มาที่บ้านใหม่ของบัทมที่บ้านจัดสรรศรีนคร ว่าชื่อ Nory ลูกของ Late Mr. Bryce Smith เพื่อนร่วมเสรีไทย กระโดดร่มอยู่ในป่าจังหวัดตากด้วยกัน คราวนี้ป่วนบุกในสงคราม บัทมก็ไปพบ ทราบว่า Nory ซึ่งไม่เคยเห็นหน้ามาก่อน พยายามติดตามเต็มที่โดยค้นชื่อบัทมทางสมุดโทรศัพท์ ได้ชื่อแล้วโทรพุดถามบัทมถึงเลขที่ ถนนที่บัทมเคยอยู่เก่าครั้งโน้น รับถูกต้องแล้ว บัทมไปพบบอกว่า จด address จากคำบอกเล่าของพ่อไว้ เวลานี้เขาทำงานบริษัทประกันในลอนดอน (คงตำแหน่งใหญ่) มาตรวจงานที่ฮ่องกง แล้วแฉลบมาแวะเยี่ยม ห่างกันมา 10 กว่าปีแล้ว เวลานี้เขากลับไปแล้ว ดีใจที่คนดีฝรั่งก็ยังมียู่ ถ้ามีโอกาสโปรดเลือกกราบเรียนท่านอาจารย์ได้ทุกย่างตาม จ.ม. นี้

โดยเคารพ

ดุลยพากย์

๗๙-๖.๑/๒ ๓๖/๓

(๑๙๙๖)

อันอัสสาร: มุขานปี 2525 นี้ เป็นปีที่ระลึก 50 ปี สวณโมกข์

ดิฉันจำได้ว่า คุณพ่อ ได้เคยปรารภกับ สนิ่นเสมอๆ ว่า ท่านอาจารย์

พุทธทาส สองดนี้ การประพฤต ปฏิบัติ ของท่าน ทั้ง ทาง กาย วาจา

และการแสดงธรรม มิได้ผิดไปจาก พระพุทธรวณะเลย ทำให้

ดิฉัน เกิด ความเลื่อมใส อยกการนโธ่ องค์ท่าน ล้อดความเคารพ

บูชา จึงได้ไปสวนโมกข์เพื่องๆ

ทิพวรรณ รัตมีทัต

18 เมษายน 2525

จดหมายของคุณทิพวรรณ

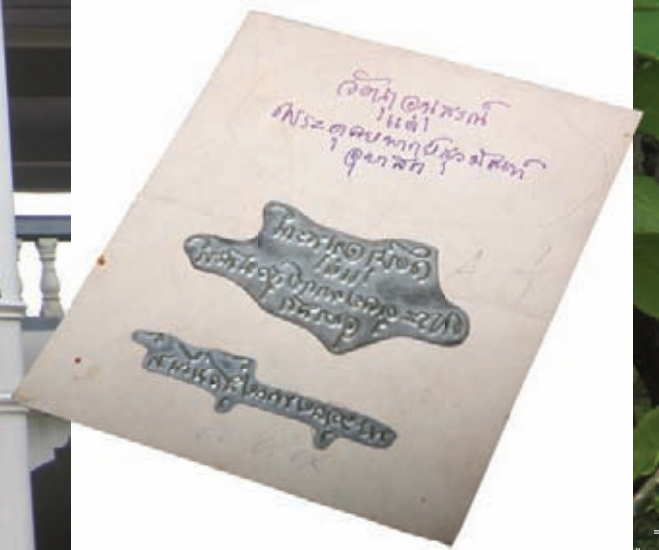
วันวิสาขบูชาปี 2525 นี้ เป็นปีที่ระลึก 50 ปี สวณโมกข์ ดิฉันจำได้ว่า คุณพ่อ ได้เคยปรารภกับ ดิฉันเสมอ ๆ ว่า ท่านอาจารย์พุทธทาสสองดนี้ การประพฤต ปฏิบัติ ของท่าน ทั้ง ทาง กาย วาจา และการแสดงธรรม มิได้ผิดไปจากพระพุทธรวณะเลย ทำให้ดิฉัน เกิด ความเลื่อมใส อยกการนโธ่ องค์ท่าน ด้วยความเคารพบูชา จึงได้ไปสวนโมกข์เพื่องๆ

ทิพวรรณ รัตมีทัต

18 เมษายน 2525

ใจดี ๑๗ พ.ค. ๒๕๖๐ (สง.ข.)
 คนใจดีมีคุณให้ ก็พอคนใจดี
 อดทนได้จะดี - จะได้อะไรบ้าง
 ปรานีเขา - ได้มาจิตดีพอ
 ได้ใจเอาดีไว้กับคนยาก ซึ่ง
 ได้ใจไว้ใจ มีคนดีนะ มีใจดี
 เป็นคนใจดีไว้ใจกันดี
 หัวใจดี ๆ นั้น เป็นจิตดี ๆ
 จิตดีจะเป็นคนดีได้
 พอคนใจดีพอคนใจดี ๆ ในดวง
 ใจดีแล้ว ก็จะได้ มีใจดีพอใจดี
 จิตดี ๆ ใจดีได้ ๆ ในใจคนดี ๆ
 ใจดีคนดี ๆ ใจดีได้ ๆ ก็จะได้
 ใจดี ๆ ไว้ใจ
 ขอความดีดี ๆ ของใจดี ๆ คนดี
 แก่ ๆ พอใจดี ๆ ใจดี ๆ ใจดี ๆ
 90-90-90

เช่นนั้นเอง เพื่อพระศุภยพากย์.

หลังคาหลัง, เสียงของใคร, เสียงท่านพุทธทาสวี. ยี่สิบเจ็ด :
 มาเชื่อม ค่ายร้างไม้ไผ่ จึงมาค่ายวาทา และจิตใจ ปรีดิ์.

มาคุยค่ายวาทา มาเอาใจช่วยค่ายจิตใจ มาชักชวนธรรมมังงข้อ

พุทธวจนะหังปวง รูป : ธรรมหังปวง เป็นเช่นนั้นเอง ทดตา
 ความเพศุภยจันท์ ก็เช่นนั้นเอง (อิทธิปัจจัยตา)
 ไม่มีเพศุภยจันท์ ก็เช่นนั้นเอง.

พวกมีเพศุภยจันท์ : เกิด ก็เช่นนั้นเอง, แถ - เจ็บ - คาย,
 สมาย - เจ็บใจ - หาย - ไม่นาย - คาย - ไม่นาย
 อาศัยพระองค์เป็นกัณเฑาะพินทรธนู ก็พันเกิด-แก่-เจ็บ-คายน
 คือ : เห็นว่ามันเช่นนั้นของมันเอง, ไม่มีควมหมายใด
 เห็นไม่มีตัวตน ก็ไม่มีใคร เกิด แก่ คายน
 ทดตา-เช่นนั้นเอง ก็เช่นเดียวกับ ไม่ใช่ตัวตน

พวกที่ไม่มีเพศุภยจันท์ : ไม่มีการปรุงแต่ง
 วางจากการปรุงแต่ง, วางจากตัวตน
 ในโลกนี้ ไม่มีอะไรเกิดตัวตน ที่นำเอามาเป็น **จิต**
 น้อมไปเพศุภยจันท์ **ไม่เหลือ** **ไม่มีเสียงกิริยา ของจิตชำระตัวตน**
 เมื่อถึงคราวที่มันจะดับ ก็สมมติกับไม่เหลือ, ไม่น้อยหน้าคน
ตัดที่ไร้โค ลัง (ของมันเอง) -อนันต
 จะสวดนาถิมางบทโพธิ์ :-

- ๑ สหุเพ สงฺขารว อนิจฺจา ๐๔.๖
- สหุเพ สงฺขารว สุกฺขา ๐๐.๖
- สหุเพ ฆมฺมา อนนฺตคา ทิ พทา ปญฺยาบ ปสุตฺติ ๐๐.๖
- อต นิสฺสํหติ สุกฺเข เอส มกุโถ วิสุทฺธิยา ฯ ๐๐.๐๘
- ๑ สงฺขารว ปรมมา สุกฺขา **แต่สี อยู่ปละโม คุ้ง;** ๐๐.๑๑
- นิทฺพานํ ปรมํ สุขํ ๐๐.๑๒
- นิทฺพานํ ปรมํ สุขญฺ ๐๐.๑๓
- นิทฺพานํ ปรมํ วทฺนติ สุกฺขา ๐๐.๑๔
- ๑ อิติปิโส วาธา ๐๐.๑๕
- สุวาทฺถวาโก วาธา ๐๐.๑๖
- สุปฺปิปนฺโน วาธา ๐๐.๑๗
- อิจฺจติ ปฏฺฐิติ ทุมฺหํ อิมฺเมว สนิชฺชอนฺตุ วาธา ๐๐.๑๘

๐๘ ธันวาคม ๒๕๖๓

๐๘ DECEMBER ๒๕๖๓

๐๘

คุณพระไม่ตาย

คุณพระดุลยพากย์สุวัฒน์ที่ได้รับการยอมรับในวงกิจการของสวนโมกข์ให้เป็น อุบาสกหมายเลข ๒ รองจากเจ้าคุณลัดพลีธรรมประคัลภ์ในฐานะเป็นผู้พอใจและศึกษาเป็นอย่างดี ในงานธรรมโฆษณของสวนโมกข์ พร้อมทั้งอุปถัมภ์กิจการและช่วยการเผยแผ่ธรรมะตั้งแต่แรกเริ่มสวนโมกข์ จนกระทั่งวาระสุดท้ายแห่งชีวิต

ทิพวรรณ ปัทมสถาน บุตรสาวผู้รับรู้รับทราบความเป็นผู้รักธรรมะยิ่งกว่าชีวิตของบิดาเป็นอย่างดี และคอยติดตามบิดาไปอยู่ศึกษาและปฏิบัติธรรมที่สวนโมกข์อยู่เนืองๆ ดำรงตนเป็นพุทธศาสนิกชนผู้ตั้งใจประพฤติปฏิบัติตรงตามคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเช่นเดียวกับบิดา และยังบำเพ็ญทานอันยิ่งใหญ่ด้วยการจัดตั้งมูลนิธิเพื่อเป็นประทีปส่องทางสว่างแก่เพื่อนร่วมทุกข์ ด้วยการพิมพ์หนังสือเป็นธรรมทาน

นอกจากบุตรแล้ว หลานชายที่คุณพระพาไปสวนโมกข์ด้วยตั้งแต่เยาว์วัย มณเฑียรวัฒน์เสถียรก็ได้ได้รับความเมตตาจากท่านพุทธทาสให้คอยอุปัฏฐาก รับใช้ใกล้ชิด จนกระทั่งเติบโตใหญ่ได้สานต่อปณิธานทางธรรม อยู่รับใช้พระศาสนาด้วยการบวช โดยท่านพุทธทาสเป็นอุปัชฌาย์ เมื่อปี ๒๕๓๑ ดำรงสมณเพศจนกระทั่งปัจจุบัน รู้จักกันดีในนาม “ท่านจ้อย” ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดธารน้ำไหล ทำหน้าที่แม่บ้านวัด และได้รับแต่งตั้งให้เป็นพระครูใบฎีกามณเฑียร มัณฑิโร ฐานานุกรมของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญาันทะภิกขุ)

มูลนิธิพระดุลยพากย์สุวัฒน์-ฉลุย-ทิพวรรณ ปัทมสถาน ตั้งขึ้นเมื่อปี ๒๕๓๓ โดยดำริของทิพวรรณ เพื่อพิมพ์หนังสือธรรมะของท่านพุทธทาส เผยแพร่เป็นธรรมบรรณาการแก่ญาติมิตร และสาธุชนผู้ใฝ่ธรรมเป็นประจำ โดยให้ชื่อหนังสือชุดนี้ว่า “พุทธทาสบรรณาลัย ดุลยพากย์อนุสรณ์”

พุทธทาสบรรณาลัยเป็นชื่อของห้องสมุดซึ่งทิพวรรณได้จัดสร้างขึ้นในบริเวณบ้านพักที่นวนานีมีเจตจำนงเพื่อรวบรวมผลงานของท่านพุทธทาสเพื่อเป็นการบูชาพระคุณของท่านผู้เป็นที่เคารพอย่างสูงของบิดามารดาเป็นเวลายาวนานอีกทั้งเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ผู้สนใจใคร่ศึกษาธรรมจากผลงานของท่านพุทธทาสให้ละเอียดกว้างขวางลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ดุลยพากย์อนุสรณ์ นั้นเพื่อเป็นที่ระลึกถึงบิดา ผู้มีความสนใจใฝ่ธรรมอย่างลึกซึ้ง, จริงจังในการศึกษาปฏิบัติ ทั้งเพื่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งคุณทิพวรรณก็ได้ทำหน้าที่สืบทอดความตั้งใจนี้ ด้วยความกตัญญูกตเวที

หนังสือชุด “พุทธทาสบรรณาลัย ดุลยพากย์อนุสรณ์” เดิมมีกำหนดแจกเป็นธรรมทานในเดือนกรกฎาคม กุมภาพันธ์ และมิถุนายนของทุกปี ทั้งนี้โดยปรารภวันละสังขารของท่านพุทธทาส (๘ กรกฎาคม ๒๕๓๖) วันคุณพระถึงแก่อนิจกรรม (๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕) และวันเกิดของนางดุลยพากย์สุวัฒน์ (๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒) ส่วนในเดือนมิถุนายนนั้น ในโอกาสวันเกิดของคุณพระ (๖ มิถุนายน ๒๕๓๗) และวันถึงแก่กรรมของนางดุลยพากย์ฯ (๒ มิถุนายน ๒๕๐๙) เพื่ออุทิศบุญกุศลส่วนธรรมทานนี้แด่บุพการีผู้ยิ่งด้วยพระคุณอันสุดจะพรรณาน

นับแต่เริ่มพิมพ์ครั้งแรก จนถึงวันนี้ที่ผู้ก่อตั้งมูลนิธิได้จากไปแล้ว แต่หนังสือชุดนี้ก็ยังคงจัดพิมพ์เรื่อยมา กว่า ๕๙ ปก มีรายชื่อดังที่ปรากฏ และหากมีผู้ต้องการได้หนังสือนี้โปรดติดต่อที่ มูลนิธิพระดุลยพากย์สุวัฒน์-ฉลุย-ทิพวรรณ ปัทมสถาน เลขที่ ๕๖ ซอย ๑ นวนานี ถ.เสรีไทย แขวง/เขตคันนายาว กรุงเทพฯ ๑๐๒๓๐ โทร.๐-๒๓๗๖-๑๓๓๖ , ๐-๒๓๗๖-๑๗๑๕

รายชื่อหนังสือชุด
พุทธทาสบรรณาลัย ดุลยพากย์อนุสรณ์

๑. ชีวิตเป็นสิ่งที่พัฒนาได้
๒. วิถีแห่งการบรรเทาทุกข์
๓. พระอรหันต์อย่าลืม
๔. นิพพาน จุดหมายปลายทางของชีวิต
๕. พระคุณที่อื่นไม่มีต่อไทย
๖. ปฏิจสุมุปบาท กับ อานาปานสติ
๗. หลักพุทธธรรมโดยใจความ
๘. ทำไมวิปัสสนาจึงล้มเหลว
๙. การส่งเสริมปฏิบัติธรรมและหลักแห่งพระพุทธ ศาสนา
๑๐. การเก็บความ โกรธใส่ยุ่งฉาง
๑๑. ชีวิต ใหม่และมรรคาสู่ชีวิตใหม่ / ๑๑.๑ ฉบับพิเศษ - ถัมมจักกัปปวัตตนสูตร อนัตตลักขณสูตร อาทิตตปริยายสูตร และ ภาารสูตตคาถา ตีลักษณะทาคาถา
๑๒. หน้าที่กับคุณธรรม
๑๓. ความไม่เห็นแก่ตัว และความสุขสามระดับ
๑๔. ธรรมะ ๒๔ เหลี่ยม
๑๕. ดวงตาที่เห็นธรรม
๑๖. ธรรมสำหรับคนเกลียดวัด (บทที่ ๑-๔)
๑๗. ธรรมสำหรับคนเกลียดวัด (บทที่ ๕-๖)
๑๘. ธรรมสำหรับคนเกลียดวัด (บทที่ ๗-๘)
๑๙. สิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงนำมาสอน
๒๐. กรรม การเกิดใหม่ สังสารวัฏ
๒๑. การบวชอยู่ที่บ้าน
๒๒. พุทธทาสคือใคร ท่านทำอะไร
๒๓. ความเจ็บไข้มาเตือนให้ฉลาด / การสติสัมปชัญญะต่อสู้ความเจ็บไข้/ ฉบับพิเศษ - มาตานุสรณ์
๒๔. ตายเสร็จสิ้นแล้วในตัวแต่หัวใจ
๒๕. พุทธวิธี ชุบชีวิตในยามตกอับ!
๒๖. คาถาเย้ยตันทา
๒๗. พระพุทธเจ้าตรัสรู้เรื่อง อิทัปปัจจยตา
๒๘. การรับใช้พระศาสนาที่ท่านยังไม่รู้จัก
๒๙. วันวิสาขบูชาในทัศนะของปัญญาชน
๓๐. ท่านอาจารย์พุทธทาส : คนไข้ที่ผมได้รู้จัก
๓๑. สติและการฝึกสติ
๓๒. เกียรติคุณของพระพุทธเจ้า และมหาภิเนษกรมณ

๓๓. เรื่องเกี่ยวกับการบวชและพระพุทธคุณที่จารึกอยู่ในประวัติศาสตร์
๓๔. เรื่องเกี่ยวกับความดับทุกข์ และตามรอยพระอรหันต์
๓๕. คู่มืออนาคต - สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ญาณวรเถร
๓๖. สันโดษเป็นทรัพย์ยิ่ง และทำงานให้สนุกได้อย่างไร
๓๗. ความมีสุขภาพอนามัยทางจิต
๓๘. ความมีนิสัยอ่อนเอียงไปสู่ความสงบ
๓๙. ความมีจิตมุ่งต่อที่สุดทุกข์อยู่ตลอดเวลา
๔๐. จิตที่คิดจะให้นั้น สบายกว่าจิตที่คิดจะเอา
๔๑. การช่วยผู้อื่นให้มีธรรมะ โดยหลักพื้นฐาน
๔๒. สดุดีท่านเคลื่อน ท่านเซียง พานิช ท่านธรรมทาส พานิช
๔๓. เกิดมาทำไม ?
๔๔. ความถูกต้องของสามัญญลักษณะ
๔๕. การจำพรรษา
๔๖. การหมดความเห็นแก่ตัวคือหมดทุกข์
๔๗. ความเจ็บไข้มาเตือนให้ฉลาด, ท่านอาจารย์พุทธทาส : คนไข้ที่ผมได้รู้จัก
๔๘. อาหาร ของอวิชา, ป่าช้าเก่าและไตรลักษณ์
๔๙. มิตรสหายที่ทุกคนควรรู้จักคบ
๕๐. ผัสสะ สิ่งที่ต้องรู้จักและควบคุม
๕๑. ออกพรรษา ออกมาเสียจากความทุกข์
๕๒. พระไตรลักษณ์
๕๓. พัฒนาชีวิตด้วยพระไตรลักษณ์
๕๔. พัฒนาชีวิตด้วยพระไตรลักษณ์ (ต่อ)
๕๕. ภัยของพุทธศาสนา
๕๖. คู่มือมนุษย์
๕๗. อริยสัจ
๕๘. คู่มือมนุษย์ อริยสัจ ความทุกข์ ฉบับพิเศษ
๕๙. แก่นพุทธศาสตร์ ฉบับพิเศษ

เลขอนุญาต ที่ ค. ๒๒/๒๕๓๓

เลขคำขอ ที่ ๒๒/๒๕๓๓

ใบอนุญาตจัดตั้งสมาคมหรือองค์การ

ตามที่ นางทิพวรรณ ปัทมสถาน
ได้ขออนุญาตจัดตั้ง มูลนิธิพระศุลยทายาสวามิเถ์ ฉลวย - ทิพวรรณ ปัทมสถาน
โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑. พิมพ์หนังสือธรรมของพระอาจารย์พุทธทาสภิกขุ เพื่อแจกจ่ายให้ประชาชน
ได้ศึกษาหาความรู้ในพระพุทธศาสนา
๒. ให้ทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร และนักเรียนที่ขาดแคลนให้ได้รับการศึกษา
ตามสมควรแก่สภาพ
๓. ดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์ หรือร่วมมือกับองค์การการกุศลอื่น ๆ
เพื่อสาธารณประโยชน์
ทั้งนี้ ไม่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับการเมืองแต่ประการใด

และมีที่ตั้งสำนักงานแห่งใหญ่ ณ บ้านเลขที่ ๕๖ ซอย ๑ หมู่บ้านนวนานี ถนนสุขุมวิท แขวงคลองกุ่ม
เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร นั้น

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ดำเนินการจัดตั้งได้
และเมื่อได้จัดตั้งแล้วให้ปฏิบัติตามคำสั่งของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ และข้อบังคับ
ของสภาวัฒนธรรมแห่งชาติโดยเคร่งครัด

อนุญาต ณ วันที่ ๑๖ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๓๓

เลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

ภาคผนวก

สวนโมกขพลาราม และ คณะธรรมทาน
ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๕ ในตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

โดยพุทธทาสภิกขุ และนายธรรมทาส พานิช เพื่อมีส่วนช่วยเหลือให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองยิ่งในยุคกึ่งพุทธกาล โดยการเผยแผ่ความจริงในพระธรรมวินัยอย่างไม่ปิดบังซ่อนเร้นเพื่อให้พุทธบริษัทได้มีความรู้ยั่งยืนและกันให้ชำระล้างความชั่วอันเป็นเลืยนหนามและเพาะปลูกการประพฤติชอบแท้จริง อันเป็นความสุขได้ ดำเนินกิจการดังต่อไปนี้

๑. ธรรมทานมูลนิธิ เป็นนิติบุคคล เป็นเจ้าของทุนและทรัพย์สินไว้ใช้ในการเผยแผ่ธรรมะ มีคณะธรรมทานรักษาทุนและทรัพย์สินของมูลนิธิให้ดำเนินไปตามวัตถุประสงค์
๒. สวนโมกขพลาราม แปลว่า ป่าไม้ที่นำอินทผดัมเป็นกำลังให้ถึงธรรม เครื่องหลุดพ้นจากทุกข์ เพื่อรับรองผู้ปฏิบัติจริง ๆ อันจะมาจากทิศทั้งสี่ ไม่จำกัดพวกจำกัดชั้น เพื่อเป็นโอกาสแก่ผู้ปรารถนาทุกท่านจะได้มีชีวิตอยู่ตามต้องการในวงแห่งปฏิบัติธรรมเพื่อโลกุตตรสุข
๓. ธรรมมาศรมนานาชาติหรือสวนโมกขนานาชาติ พุทธทาสภิกขุตั้งขึ้นมาเพื่อสนองปณิธานทั้งสามให้เป็นสถานที่ให้ทุกคนเข้าถึงหัวใจของศาสนาของตน, เป็นสถานที่ทำความเข้าใจและร่วมมือระหว่างศาสนา, เป็นสถานที่ทำให้โลกหลุดพ้นจากอำนาจวัตถุ ใช้อบรมชาวต่างชาติโดยเฉพาะทุกต้นเดือนระหว่างวันที่ ๑-๑๐ และอบรมชาวไทยทุกวันที่ ๑๙-๒๗ ของทุกเดือน และอบรมพิเศษแก่หมู่คณะที่ประสงค์ให้อบรมระหว่างวันที่ ๑๒ - ๑๔ หรือวันอื่นๆ ที่ว่างพอ
๔. ธรรมมาศรมธรรมทูต (เขตดอนเคี่ยม) เป็นสถานที่ที่พุทธทาสภิกขุจัดขึ้นเพื่อใช้อบรมพระธรรมทูตชาวต่างประเทศโดยเฉพาะเพื่อพระธรรมทูตช่วยเผยแผ่ธรรมะทั่วโลก ชาวตะวันตกมีอิทธิพลต่อโลกมาก ถ้าได้เข้าใจพุทธศาสนา ปฏิบัติจริงเผยแก่นแท้พุทธธรรม โลกก็จะมีสันติภาพเร็วขึ้น ง่ายขึ้น
๕. ค่ายธรรมบุตร เป็นสถานที่เดิมของสวนโมกข์ เนื้อที่ ๓๐ ไร่ ใช้เป็นสถานที่อบรมสมาธิภาวนาแก่พระภิกษุ ทุกวันที่ ๑๐ - ๑๕ ของเดือนในช่วงออกพรรษา
๖. ธรรมมาศรมธรรมมาตา อาศรมสำหรับหญิงผู้ละโลกอุทิศชีวิตแด่พระธรรม เกิดขึ้นตามความดำริของพุทธทาสภิกขุ เพื่อเป็นการกตัญญูทดแทนพระแม่ให้สมแก่ความเหนื่อยยากลำบาก และเพื่อเสริมแทนภิกษุณี บริษัทที่ยังขาดอยู่ฝึกอบรมเพศหญิงให้เป็นธรรมทูตสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้สูงสุด
๗. หนังสือพิมพ์พุทธศาสนา เป็นวารสารเผยแผ่พระธรรมและแถลงกิจการของคณะธรรมทาน ให้ธรรมะเป็นธรรม ทานช่วยเพื่อนมนุษย์ดับทุกข์ พบความสุขที่แท้จริง สงบเย็น เป็นประโยชน์
๘. กองตำราคณะธรรมทาน รวบรวมและจัดทำหนังสือ สื่อ เพื่อเผยแผ่พระธรรม
๙. มูลนิธิพุทธทาส รวบรวมผลงาน คำสอนพุทธทาสภิกขุ แปลเป็นภาษาต่างประเทศและจัดพิมพ์เผยแผ่เป็นธรรมทาน

สำนักงาน อาคารธรรมทาน หน้าสวนโมกขพลาราม

เลขที่ ๖๘/๑ หมู่ที่ ๖ ตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ๘๔๑๑๐

โทรศัพท์ ๐-๗๗๔๓-๑๕๙๖-๗, ๐-๗๗๔๓-๑๖๖๑-๒, ๐-๗๗๔๓-๑๕๕๒ โทรสาร ๐-๗๗๔๓-๑๕๙๗

email:dhammadana@hotmail.com

หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ : Spiritual Fitness & Edutainment Center... สวนโมกข์ที่กรุงเทพฯ

อะไร ? หอจดหมายเหตุ ?

ให้เป็นยิ่งกว่าหอสมุดคลังเอกสารพิพิธภัณฑ์อนุรักษ์บริหารอนุสรณ์สถานแม้จะเป็นที่รวบรวมเอกสารการศึกษาค้นคว้าตลอดจนสื่อการเผยแพร่ของท่านพุทธทาส ที่มีมากกว่า ๒๐,๐๐๐ รายการ ทั้งที่เป็นหนังสือ บันทึกลายมือต้นฉบับ จดหมาย กว่า ๖๐๐,๐๐๐ หน้า ภาพกว่า ๕๐,๐๐๐ ภาพ เสียงกว่า ๑,๙๐๐ กิกะไบต์ตลอดจนวัสดุจดหมายเหตุอื่นๆอีกมากมายที่สวนโมกข์พลาราม ไซยาและคณะธรรมทาน ได้มอบหมายให้มูลนิธิหอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ รับผิดชอบในการรักษาและก่อให้เกิดคุณประโยชน์แก่สาธารณะ.

จากการศึกษาแบบอย่างของสวนโมกข์และคุณค่าของสิ่งของข้างต้น ตลอดจนสภาพของสังคมและผู้คนโดยทั่วไปที่ปัญหา “ความรู้ความคิดจิตและปัญญา” กำลังเป็นเรื่องสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเห็นไม่ถูก ทำไม่ถูก ดำรงชีวิตไม่ถูก จนกระทั่งเกิดสภาพของจิตและปัญญาที่ตกต่ำ ประกอบกับเมื่อปี ๒๕๐๙ ท่านอาจารย์พุทธทาสได้สร้างโรงหนังหรือโรงมหรสพทางวิญญาณขึ้นที่สวนโมกข์ให้เป็น Spiritual Theatre สำหรับเป็น Spiritual Entertainment Building ของผู้คนที่ไปศึกษาปฏิบัติที่สวนโมกข์ ประกอบกับขณะนี้มีความนิยมเสริมสร้างสมรรถนะทางกายกันโดยทั่วไปในรูปแบบลักษณะของ Fitness Center.

จึงเห็นว่าสวนโมกข์ที่กรุงเทพฯที่ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้สร้างเพื่อถวายแด่พระราชกุศลเนื่องในมหามงคลสมัยครองราชย์ครบ ๖๐ ปี และเฉลิมพระชนมายุ ๘๐ พรรษา ณ สวนวชิรเบญจทัศ(สวนรถไฟ จตุจักร) อันเป็นศูนย์เรียนรู้และพักผ่อนออกกำลังกายของผู้คนอยู่แล้ว ควรได้เป็นศูนย์เรียนรู้และสถานบริการด้านศาสนธรรม ให้ถึงขั้น Spiritual Fitness & Edutainment Center.

กล่าวคือ ให้เป็นที่รวบรวม ดูแล รักษาและจัดระบบบริการการศึกษาค้นคว้าเอกสารต้นฉบับ และสื่อการศึกษาและเผยแพร่ต่างๆ ของท่านพุทธทาสตลอดจนการให้บริการร่วมมือสนับสนุนการศึกษาค้นคว้าวิจัยพัฒนาเผยแพร่และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านศาสนธรรม และการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสติปัญญาและจิตใจให้เจริญเติบโตจนกล้าแข็งในความถูกต้องตั้งงามอย่างรื่นรมย์จนสามารถเป็นผู้ที่อยู่นิ่งและเป็นประโยชน์อื่นๆ ขึ้น.

เป้าหมาย

วางไว้ว่า “เพื่อสืบสานงานพระพุทธศาสนาผ่านงานปณิธานและอุดมการณ์ของพุทธทาสภิกขุในการนำพาความถูกต้องและสันติสุขทั้งทางกาย จิตใจและปัญญา ให้กลับคืนสู่สังคมมนุษยชาติ” ด้วยการเข้าถึงหัวใจของศาสนาของตน การทำความเข้าใจกันระหว่างศาสนา และการออกมาเสียจากอำนาจวัตถุนิยม จนทุกที่ก็เป็นสวนโมกข์ ทุกคนก็เป็นพุทธทาสได้ ตั้งข้อความในมรดกธรรมที่ขอฝากไว้ว่า “ทุกคนสามารถเป็นพุทธทาสได้...คือรับใช้ในการเผยแพร่พุทธศาสนาด้วยการทำตัวอย่างในการปฏิบัติให้ดู มีความสุขให้ดูจนผู้อื่นพากันทำตาม” และ “สวนโมกข์ คือสถานที่ให้ความสะดวกในการเป็นเกลอกับธรรมชาติทั้งฝ่ายจิตและฝ่ายวัตถุ ควรจัดให้มีกันทุกแห่งหนเพื่อการศึกษาธรรมชาติโดยตรง เพื่อการรู้จักกฎของธรรมชาติ และเพื่อการชิมรสของธรรมชาติจนรู้จักธรรมชาติ”.

อย่างไรบ้าง ?

๑. ก่อสร้างอาคารหอจดหมายเหตุที่เอื้อต่อการบรรลุเป้าหมาย เพื่อเป็นศูนย์เรียนรู้และสถานบริการด้านศาสนธรรม จนถึงขั้น Spiritual Fitness & Edutainment Center ณ บริเวณสระน้ำใหญ่ด้านทิศเหนือของสวนวชิรเบญจทัศ(สวนรถไฟ จตุจักร) ริมถนนเชื่อมต่อระหว่างถนนวิภาวดีรังสิตและถนนกำแพงเพชร คล้ายหอไตรใหญ่กลางกรุง(โดยไม่รบกวนพื้นที่สีเขียวเดิมของสวน) ประกอบด้วย คลังเอกสารและสื่อ, ห้องบริการหนังสือและสื่อธรรม, ห้องค้นคว้าศึกษาวิจัยและพัฒนา, ลานหินโค้งและโถงใหญ่, โรงมหรสพทางวิญญาณเพื่อนิพพานชิมลอง, ห้องประชุมสัมมนาสถานกิจกรรมและฝึกฝนปฏิบัติสมถวิปัสสนา รวมทั้งสระมะพร้าวนาฬิกาเกอร์ห้องปฏิบัติการจดหมายเหตุและห้องบริหารจัดการ ประสานภาคีภัณฑารักษ์ท่ามกลางบริเวณรายรอบของสวน วชิรเบญจทัศที่ร่มรื่น.
๒. การรวบรวม อนุรักษ์ จัดทำทะเบียนบัญชีรายการพร้อมข้อมูลรายละเอียดเพื่อการสืบค้นเอกสารและสื่อธรรมแล้วจัดทำสำเนาดิจิทัลพร้อมระบบฐานข้อมูลเพื่อบริการสืบค้นและคัดสำเนาที่สวนโมกข์พลาราม, หอจดหมายเหตุและ website.
๓. การบริการการค้นคว้าผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ตด้วยรูปแบบสื่อดิจิทัลที่หลากหลายพร้อม website ที่เอื้อต่อการเข้าใช้บริการและซึมซับแนวคิดของพุทธศาสนา.
๔. การจัดโรงมหรสพทางวิญญาณเพื่อนิพพานชิมลองแก่บุคคลทั่วไปที่มาเที่ยวชมตลอดจนการบริการนิทรรศการการเรียนรู้หมุนเวียนและสัญจร.
๕. การจัดกิจกรรมการศึกษา อบรม เสวนา อภิปราย บรรยาย แลกเปลี่ยน ตลอดจนการฝึกอบรมสมถวิปัสสนา ร่วมกับสวนโมกข์พลาราม และภาคีภัณฑารักษ์มิตรต่างๆ
๖. การรวบรวมหนังสือและสื่อธรรมต่างๆ เพื่อให้บริการศึกษา ค้นคว้าและสมทบแลกเปลี่ยน ไปประกอบการศึกษาค้นคว้าและปฏิบัติเพิ่มเติมด้วยตนเอง
๗. การศึกษาวิจัยและพัฒนาตลอดจนการพัฒนาต้นฉบับหนังสือสื่อธรรมใหม่ๆเพื่อเผยแพร่รวมทั้งการสนับสนุนส่งเสริมสำนักพิมพ์และสื่อต่างๆ

ในการนำศาสนธรรมไปเผยแผ่ให้กว้างขวาง รวมถึงการจัดแปลเป็นภาษาต่างประเทศ

๘. การมีส่วนร่วม สนับสนุนและสนองงานแก่ภาคีกลยุติกมิตรในกิจกรรมที่สอดคล้องกันผ่านระบบงานอาสาสมัคร และภาคีเครือข่ายต่างๆ
๙. การบริหารจัดการที่ดี มีประสิทธิภาพและโปร่งใส สุระบบและการเป็นสถาบันสาธารณะที่มั่นคงและยั่งยืน

เมื่อไร ? โดยใคร ?

- ประสานดำเนินการตั้งแต่ปี ๒๕๔๘ โดยการดำเนินการทุกอย่างคู่ขนานเป็นลำดับมา
- ๙ มิถุนายน ๒๕๕๑ เริ่มกระบวนการก่อสร้าง มีกำหนดการแล้วเสร็จเดือนสิงหาคม ๒๕๕๓
- โดยคณะกรรมการมูลนิธิหอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ ภายใต้การชี้แนะและมอบหมายจาก สวนโมกขพลาราม และ คณะธรรมทาน ประกอบด้วย

๑.	ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ประเวศ วะสี	ประธานกรรมการมูลนิธิ
๒.	นายเสนาะ อุณาอุล	รองประธานกรรมการมูลนิธิ
๓.	ศาสตราจารย์เกียรติคุณ วิจารย์ พานิช	กรรมการ
๔.	ศาสตราจารย์เกียรติคุณ เกษม วัฒนชัย	กรรมการ
๕.	นางกรรณิการ์ ตันประเสริฐ	กรรมการ
๖.	นายปีติพงศ์ พึ่งบุญ ณ อยุธยา	กรรมการ
๗.	นายนิคม เจตนเจริญรักษ์	กรรมการ
๘.	นางสาวอรศรี งามวิทยาพงศ์	กรรมการ
๙.	นายจักรมณฑ์ ผาสุกวนิช	กรรมการ
๑๐.	นายธีรพล นิยม	กรรมการและเหรัญญิก
๑๑.	นายบัญชา พงษ์พานิช	กรรมการและเลขานุการ

- และคณะกรรมการดำเนินการในขณะนี้ ๓ ชุด กับคณะทำงานต่างๆ อีกหลายคณะ คือ
 - คณะกรรมการจัดตั้งหอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ ประกอบด้วย ที่ปรึกษา พระภิกษุโพธิคุณ (โพธิ จันทโร) เจ้าอาวาสวัดธารน้ำไหล นายเมตตา พานิช ประธานกรรมการธรรมทานมูลนิธิ ศ.เกษม วัฒนชัย เป็นประธานกรรมการ นางกรรณิการ์ ตันประเสริฐ, นายบรรยง พงษ์พานิช, นายโพธิพันธุ์ พานิช, นางสาวสนิษฐ์ วิเศษสินธุ์, นางสัจใจ พูลทรัพย์, นายวิระพงษ์ เกรียงสินยศ, นายสันติ โอภาสปรกรณ์กิจ เป็นกรรมการ นายบัญชา พงษ์พานิช กรรมการและเลขานุการ นายกิตติศักดิ์ รุ่งเรืองวัฒนชัย นายประโมทย์ เกตุบุญเลี้ยง กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
 - คณะกรรมการดำเนินการบริหารจัดการและควบคุมดูแลการก่อสร้าง มีนายธีรพล นิยม เป็นประธาน
 - คณะกรรมการสนับสนุนทุนจัดตั้งหอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ มีคุณหญิงชฎา วัฒนศิริธรรม เป็นประธาน, นายประมนต์ สุธีวงศ์, นายอภิศักดิ์ ตันติวรวงศ์, นายสันติ วิลาสต์กานนท์, นางภัทริยา เบญจพลชัย, นางกอบกาญจน์ วัฒนวงวณูร, นายบรรยง พงษ์พานิช, คุณหญิงจำนงศรี หาญเจนลักษณ์ เป็นกรรมการ นางองค์อร อากาศ ณ อยุธยา กรรมการและเลขานุการ และ นายบัญชา พงษ์พานิช, นายธাত্রี ลิขนะพิชิตกุล กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
- โดยเปิดการมีส่วนร่วมแก่สาธารณชนอย่างหลากหลาย ทั้งที่มีแล้วและอื่นๆ ประกอบด้วย
 - การสนับสนุนสถานที่ก่อสร้างหอจดหมายเหตุ : กรุงเทพมหานคร, การรถไฟแห่งประเทศไทย, กระทรวงคมนาคม
 - การสนับสนุนทุนประเดิมในการก่อสร้าง : กระทรวงวัฒนธรรม, บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน), บริษัทหลักทรัพย์ ภัทร จำกัด (มหาชน), ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน), ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน), บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน), บริษัท ไทยออยล์ จำกัด (มหาชน), บริษัท แอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด (มหาชน), ธนาคารออมสิน, ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, นพ.ชัยยุทธ-ม.ร.ว.พรรณจิตร กรรณสูต, คุณเจริญ-คุณหญิงวรรณ สิริวัฒนภักดี, ขุนบวรรัตนารักษ์-นางช้อย-นางสาวยุพา บวรรัตนารักษ์, สุธีรัตนมูลนิธิ นครศรีธรรมราช
 - การสนับสนุนในการสำรวจออกแบบ และบริหารจัดการการก่อสร้าง: บริษัท สำนักงานสถาปนิกอาศรมศิลป์ จำกัด, บริษัท แปลน อาดิเต็ค จำกัด, บริษัท แปลน แอสโซซิเอตส์ จำกัด, บริษัท แปลน สตูดิโอ จำกัด, บริษัท เอส เอส เค เอ็นจิเนียริ่ง คอนซัลแตนท์ จำกัด, บริษัท อรุณ ชัยเสรี คอนซัลตติ้ง เอ็นจิเนียริ่ง จำกัด, H. Engineer Co., Ltd., A-3D Co., Ltd., บริษัท ออกัสต์ ดีไซน์ คอนซัลแตนท์ จำกัด, บริษัท แปลน โมทีฟ จำกัด, บริษัท แปลน คอนซัลแตนท์ จำกัด, บริษัท เอกซ์ไซท์ ดีไซน์ สตูดิโอ จำกัด
 - การสนับสนุนระบบการบริหารจัดการ การสื่อสารประชาสัมพันธ์ : บริษัท สำนักงาน เอ็นส์ท แอนด์ ยัง จำกัด, สำนักงานตรวจบัญชี พี เอ็น, สำนักงานสอบบัญชีสุนันท์ธนวัฒน์, บริษัท เคพีเอ็มจี ภูมิไชย สอบบัญชี จำกัด, บริษัท เบเคอร์ แอนด์ แม็คเคนซี จำกัด, บริษัทหลักทรัพย์ภัทร จำกัด (มหาชน), เครือซิเมนต์ไทย, ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) และ เครือมิติน

การรับดำเนินการก่อสร้าง : บริษัท อิตาเลียนไทย ดีเวลอปเม้นท์ จำกัด (มหาชน), บริษัท เจนเนอรัล เอนจิเนียริ่ง จำกัด (มหาชน), บริษัท อวิชัยเฟอร์ไลน์ จำกัด

การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการก่อสร้าง: เครือซิเมนต์ไทย, บริษัท เบสท์ไดเรคชั่น ซิสเต็ม จำกัด, บริษัท บารูมดีไซน์ จำกัด, บริษัท กัปตัน เพนท์ (ประเทศไทย) จำกัด, บริษัท วิชัยเทรดดิ้ง (๑๙๘๓) จำกัด

การสนับสนุนในการพัฒนาระบบฐานข้อมูล : ศูนย์เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และอิเล็กทรอนิกส์แห่งชาติ (NECTEC), มหาวิทยาลัยมหิดล, มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

การมอบสำเนาเสียงสัมภาษณ์จัดทำต้นฉบับแล้วไว้เมื่อวันสนทนา และ สำเนาภาพงานเอกสารพหุทอทาส อินทปัญญา : มูลนิธิโกมล คีมทอง และ กลุ่มศึกษาที่สวนโมกข์

มีส่วนร่วมได้อย่างไร ?

- ร่วมกิจกรรมและใช้บริการโดยการเข้าร่วมกิจกรรมและใช้บริการต่างๆ ทั้งที่มีแล้วและจะมีในอนาคตรวมทั้งการติดคั้นกิจกรรมมาจัดจนหोजดหมายเหตุหรือให้หोजดหมายมีเหตุส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ
- ร่วมดำเนินการกิจกรรมด้วยการสมทบการเข้าร่วมทำกิจกรรมของหोजดหมายเหตุหรือการมีส่วนร่วมในการดำเนินการในรูปแบบและระดับต่างๆกันตามที่เห็นพ้องกัน
- ร่วมเป็นอาสาสมัครสนับสนุนกิจกรรม ด้วยการอาสาสมัครรับหรือช่วยดำเนินการในกิจกรรมต่างๆ ดังเช่นที่มีขึ้นแล้วข้างต้น และจะมีขึ้นในอนาคตอีกมากมาย
- ร่วมสมทบทุน ทั้งทุนประเดิมการก่อตั้ง ทุนสมทบการก่อตั้ง ตลอดจนทุนสนับสนุนกิจกรรมและการดำเนินการต่าง ๆ ของหोजดหมายเหตุ

ที่ไหน ?

ที่ตั้ง ในบริเวณสวนวชิรเบญจทัศ (สวนรถไฟ) ถนนนิคมการรถไฟ ๒ แขวงจตุจักร เขตจตุจักร
กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐
โทรศัพท์ ๐-๒๙๓๖-๒๘๐๐ โทรสาร ๐-๒๙๓๖-๒๙๐๐
www.bia.or.th, www.dhamma4u.com email: buddhadasa_archives@yahoo.com, info@bia.or.th

งานหนังสือของหอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ

ภารกิจหลักอย่างหนึ่งที่สำคัญของหอจดหมายเหตุพุทธทาสอินทปัญโญ คือการศึกษาวิจัยและพัฒนาตลอดจนการพัฒนาต้นฉบับหนังสือธรรมใหม่ ๆ เพื่อเผยแพร่ รวมทั้งการสนับสนุนส่งเสริมสำนักพิมพ์และสื่อต่าง ๆ ในการนำศาสนาธรรมไปเผยแพร่ให้กว้างขวาง รวมทั้งการจัดแปลเป็นภาษาต่างประเทศ

ที่ผ่านมาหน่วยที่รับผิดชอบหลักในการผลิตและเผยแพร่หนังสือธรรมะของท่านอาจารย์พุทธทาสคือธรรมทานมูลนิธิร่วมกับภาคีภคยานมิตรหลากหลายฝ่ายร่วมจัดพิมพ์เผยแพร่ออกมาเป็นจำนวนมากพร้อมทั้งกลุ่มศึกษาที่สวนโมกข์ที่เป็นกลุ่มอาสาสมัครทั้งในนามบุคคลองค์กรและเครือข่ายเพื่อการศึกษาปฏิบัติธรรมตลอดจนทำงานอาสาสมัครต่างๆ ในสวนโมกข์รวมทั้งจัดกิจกรรมสวนโมกข์เสวนาพร้อมทั้งประสานจัดตั้งหอจดหมายเหตุพุทธทาสภายใต้การสนับสนุนของมูลนิธิและมีการผลิตหนังสือชุดอนุรักษ์ต้นฉบับและศึกษาเรียนรู้กระบวนการทำงานของท่านอาจารย์พุทธทาสศึกษาออกมาอย่างต่อเนื่องทั้งหมด ๒๓ เรื่อง ก่อนที่จะส่งมอบให้เป็นหน้าที่ของหอจดหมายเหตุพุทธทาสในการผลิตและเผยแพร่ต่อไป

และเพื่อให้ตอบสนองกับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายและสอดคล้องกับภารกิจของหอจดหมายเหตุพุทธทาสฯ ในเบื้องต้นจึงได้กำหนดแนวหนังสือของหอจดหมายเหตุพุทธทาสฯ ให้ชัดเจนในเรื่องหมวดหมู่และง่ายต่อการสืบค้น โดยได้แบ่งออกเป็นหมวดต่าง ๆ ตามผลงานของท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุ ดังนี้

หมวดธรรมโฆษณ เป็นหนังสือเผยแพร่ธรรมะหลักของท่านอาจารย์พุทธทาสที่ท่านให้ความสำคัญอย่างยิ่งทั้งเนื้อหา และรูปแบบการนำเสนอ จัดพิมพ์เป็นหนังสือปกแข็งคุณภาพดีไว้สำหรับค้นคว้าและอ้างอิงที่ผ่านมาสวนโมกข์พลาารามและธรรมทานมูลนิธิเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการตรวจสอบรับรองความถูกต้อง พร้อมจัดพิมพ์เผยแพร่ออกมาแล้ว ๗๔ เล่ม (๒๕๕๓) ในอนาคตหมวดนี้หอจดหมายเหตุพุทธทาสฯ จะเข้าไปร่วมผลิตและเผยแพร่ต่อไป

หมวดหนังสือพิมพ์พุทธศาสนา เป็นหนังสือพิมพ์รายไตรมาสเล่มแรกของประเทศไทยที่ยังคงดำเนินการต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ที่ท่านอาจารย์พุทธทาสและท่านธรรมทาสพานิช ได้ดำเนินการไว้เพื่อเผยแพร่ธรรมะ ให้ธรรมะเป็นธรรมทาน พร้อมเป็นสื่อกลางช่วยเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เพื่อความสงบและเป็นประโยชน์แก่สังคม และแสดงกิจการของคณะธรรมทานให้ตรวจสอบ และเมื่อหอจดหมายเหตุพุทธทาสเกิดขึ้นอีกหน่วยหนึ่งซึ่งเสมือนลูกที่เกิดขึ้นจากกิจการของสวนโมกข์พลาารามและธรรมทานมูลนิธิจึงมีความจำเป็นต้องดำเนินการตามแนวที่ท่านอาจารย์พุทธทาสทำไว้ มีรายงานแสดงกิจการของหอจดหมายเหตุพุทธทาสฯ อย่างเป็นทางการและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ด้วยความร่วมมือร่วมใจกับธรรมทานมูลนิธิในการจัดทำหนังสือพิมพ์พุทธศาสนาฉบับพิเศษประจำเดือน สิงหาคม - ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ ในวาระเปิดหอจดหมายเหตุพุทธทาส

หมวดอนุรักษ์ต้นฉบับ เป็นผลงานลายมือเขียน ผลการศึกษาค้นคว้า รูปภาพ ธรรมบรรยายของท่านอาจารย์พุทธทาส ประกอบด้วย

- พุทธทาสลิขิตคำกลอน (พฤศจิกายน ๒๕๔๖)
- พุทธทาสลิขิตข้อธรรม บันทึกนี้ก็ได้เอง ๒๕๔๕-๑๙๕๒ (พฤษภาคม ๒๕๔๗)
- พินัยกรรมของพุทธทาส ระบบธรรมเท่าที่นึกได้ - ๒ เล่มชุด (ธันวาคม ๒๕๔๘)
- ความคิดนึกชั่วขณะ ที่ต้องรีบบันทึกไว้ก่อนแต่จะลืมเสีย (พฤษภาคม ๒๕๔๙ - เครือเมดิซิน)
- ช่วยเขาหน่อย...อย่าเพ้อคิดตาย...หัวใจนิพพาน - ๓ เล่มชุดพร้อมซีดีเสียง (พฤษภาคม ๒๕๔๙ เครือเมดิซินไทยและเครือเมดิซิน)
- บทพระธรรมประจำภาพ : คำนำ และ สิลธรรม (ธันวาคม ๒๕๔๙ - มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และ อบจ.สุราษฎร์ธานี)
- บทพระธรรมประจำภาพ : ปรมัตถธรรม (ธันวาคม ๒๕๔๙ - มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และ อบจ.สุราษฎร์ธานี)
- บทพระธรรมประจำภาพ : ภาพสี อื่น ๆ ซ้ำ ๆ เกินชุด และบทวิเคราะห์ (ธันวาคม ๒๕๔๙ - มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และ อบจ.สุราษฎร์ธานี)
- บันทึกไปอินเดีย ของพุทธทาส (ธันวาคม ๒๕๔๙ - มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และ อบจ. สุราษฎร์ธานี)
- ต่อไปนี้ เราจะทำจริง แน่วแน่จริงทุก ๆ อย่าง แม้ที่สุดแต่การเขียนบันทึกประจำวัน (มกราคม ๒๕๕๐ - เครือเมดิซิน)
- ๑๐๐ ปี ร้อยจดหมาย พุทธทาส - สัญญา (มีนาคม ๒๕๕๐ - เครือเมดิซินไทย)
- สมุดภาพปริศนาธรรม "หมวดเต่า เขากระต่าย นอกบ" (มีนาคม ๒๕๕๑)
- หลักธรรมของพระพุทธองค์: จากสมุดคู่ค้นพระไตรปิฎกของพุทธทาสภิกขุ (๒๕๕๓) สมุดบันทึกข้อธรรมสำหรับการศึกษาค้นคว้าและอ้างอิงของพุทธทาส ที่ "มีค่าสูงสุด"
- เทศนาชุดสุดท้ายของพุทธทาส: หัวใจนิพพาน (๒๕๕๓) เป็นการประมวลธรรมกถาและบันทึกการทบทวนค้นคว้าที่ถือเป็นงานชุดสุดท้ายแห่งชีวิตของท่านอาจารย์พุทธทาส พร้อมประมวลเรื่องนิพพานจากสมุดคู่ค้นพระไตรปิฎกของพุทธทาสภิกขุ และลักษณะของนิพพาน ปฏิจจุสมุปบาทจากพระโอษฐ์ ธรรมโฆษณของพุทธทาส.

หมวดก่อนเป็นธรรมโฆษณเป็นหนังสือที่ยังรอการพัฒนาปรับปรุงเป็นธรรมโฆษณซึ่งต้องตรวจสอบถ่วงและจัดทำวรรคตอนตามมาตรฐานของธรรมโฆษณ โดยต้องใช้ระยะเวลา ด้วยข้อจำกัดนี้เพื่อให้เกิดการเผยแพร่และช่วยการตรวจสอบแก้ไข หอจดหมายเหตุพุทธทาสจึงได้จัดพิมพ์เผยแพร่ในชุดหนังสือก่อนเป็นธรรมโฆษณ รวมทั้งหนังสือธรรมโฆษณบางเล่มที่นำมาจัดพิมพ์เป็นปกอ่อนหรือเล่มเล็กลงเพื่อความสะดวกในการอ่านของคนหมู่มาก ประกอบด้วย

- หนังสือชุดธรรมะรักษาโลก ๓ เล่ม (กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ - สำนักพิมพ์อมรินทร์)

“เปลี่ยนคนเป็นมนุษย์”, “พระเจ้าของชาวพุทธ”, “รู้ทันเล่ห์เหลี่ยม”

- ธรรมะในฐานะวัฒนธรรมและการประยุกต์ให้เต็มตามความหมาย (๒๕๕๑ - กระทรวงวัฒนธรรม)
- ธรรมศาสตร์ ๑ (๒๕๕๒ - มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)
- ธรรมศาสตร์ ๒ (๒๕๕๓ - มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)
- สิ่งที่ท่านยังไม่รู้จัก (๒๕๕๓)
- โลกมีสันติได้ ด้วยทุกคนใช้ชีวิตนี้ให้เป็นประโยชน์ (มิถุนายน ๒๕๕๓) : ล้อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงชนิดที่โลกมันจะดีขึ้นได้ ธรรมกถาล้ออายุ ๗๑ ปี พุทธทาสภิกขุ เมื่อวันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๒๐

หมวดธรรมะนำสมัย เป็นหนังสือที่ปรุงประกอบ พัฒนารูปแบบ และใช้ภาษาให้เหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบัน ตรงกับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ เช่น กลุ่มคอธรรม คือคนที่สนใจศึกษาธรรมะอย่างจริงจังแต่มีเวลาจำกัด สองกลุ่มอิงธรรม คือกลุ่มคนที่สนใจธรรมะบ้าง และสามารถอินเทอร์เน็ต คือกลุ่มที่ต้องพยายามใช้สื่ออื่นช่วยในการสื่อธรรมะให้เข้าถึงมากขึ้น เช่น กลุ่มเด็กเยาวชน วัยรุ่น และคนรุ่นใหม่ ประกอบด้วย

- เทียวสวนโมกข์ให้ถึงธรรม เทียวถึงธรรมที่สวนโมกข์ (พฤษภาคม ๒๕๕๙ - จังหวัดสุราษฎร์ธานี)
- สวนโมกข์อยู่ที่ไหน (พฤษภาคม ๒๕๕๐)
- ธรรมะเล่มน้อยหนังสือธรรมะขนาดพกพาทยอยเดือน ๑๒ เล่ม ๑๒ เดือนเพื่อเจริญสติและปัญญาสำหรับคนมีเวลาจำกัดเมื่ออ่านแล้วเห็นเป็นประโยชน์ ส่งมอบให้คนอื่นต่อไป เปรียบดั่งให้ทาน และสามารถมีส่วนร่วมสนับสนุนจัดพิมพ์ตามกำลังหรือเลือกไปเผยแพร่ในวาระต่างๆ
- *รายชื่อหนังสือธรรมะเล่มน้อยประจำปีพ.ศ. ๒๕๕๒* ประกอบด้วยปีใหม่ต้องดีกว่าปีเก่า, น้ำพริกถ้วยเดียวแก้ปัญหาคอธรรมทั่วโลก, กรรมในพระพุทธศาสนา, นิพพานสำหรับทุกคน, มาเป็นพุทธทาสกันเถิด, กาลามสูตร ช่วยด้วย!, ศึกษาวิจารณ์, โลกอาจรอดได้แม้เพราะกตัญญูกตเวที, ดับไม่เหลือ, เสียงแห่งความไม่มีทุกข์, เสียงแห่งความสงบ, อาหารใจ
- *รายชื่อหนังสือธรรมะเล่มน้อยประจำปีพ.ศ. ๒๕๕๓* ประกอบด้วยความสุขปีใหม่...กลิ้งให้ดีกว่าปีเก่า, เป้าหมายชีวิตและสังคม, อุบัติของโพธิสัตว์, ยอดแห่งความสุข, การเป็นพุทธบริษัทที่ถูกต้อง, วิปัสสนาระบบลัดสั้นสำหรับประชาชนทั่วไป, ทำบุญ ๓ แบบ, แม่คือผู้สร้างโลก, บุตรที่ประเสริฐที่สุด, ดำรงจิตไว้อย่างถูกต้อง, ทุกอย่างเป็นเช่นนั้นเอง, ดอกสร้อยแสดงธรรม ๒๔ ฉากของชีวิต
- ธรรมะเล่มกลาง หนังสือธรรมะขนาดพอเหมาะสำหรับผู้สนใจใช้ในการศึกษาปฏิบัติเพื่อเจริญสติและปัญญา ออกเป็นราย ๒ เดือนเล่ม ๖ เล่ม ต่อปี
- สมถิกาวนาแบบอานาปานสติอย่างง่ายและง่าย ๆ เพื่อการท่องเที่ยวให้ถึงธรรม (กันยายน ๒๕๕๒ - หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ, การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย) อานาปานสติสำหรับคนทั่วไปอย่างง่ายขั้นต้นๆ เพื่อรู้จักไว้ก่อนเป็นคู่มือปฏิบัติอานาปานสติทั้ง ๔ หมวด ๑๖ ชั้น โดยย่อ และ กรรมฐานคืออะไร
- สมุดบันทึกนิกขัณณะ ๔ เล่มชุด (พฤศจิกายน ๒๕๕๒) เป็นสมุดบันทึกขนาดพกพาพร้อมข้อธรรมเพื่อเจริญสติปัญญา
- การ์ตูนแนวแก้วกับน้อยไชยา (กรกฎาคม ๒๕๕๓ - สำนักพิมพ์นานมีบุ๊ค)
- หนังสือสวดมนต์แปลฉบับพิเศษเพิ่มบทสวดมนต์สำคัญและคำอธิบายประกอบเพื่อเจริญภาวนาและปัญญาพร้อมทั้งขั้นตอนลำดับพิธีการสำคัญทางพุทธศาสนา (พฤษภาคม ๒๕๕๓)

หมวดธรรมประยุกต์ (กับเรื่องอื่น ๆ) เป็นหนังสือว่าด้วยการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้งานอื่น ๆ ประกอบด้วย

- โลกวิปริต : หัวข้อล้ออายุ ๒๕๑๙ - พร้อมซีดีเสียง (กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙)
- การเมืองคืออะไร? (มีนาคม ๒๕๕๙)
- โชคดีมีโอกาสได้ตามรอยยุคลบาท โดยทศพิธราชธรรม - พร้อมซีดีMP3เสียง (พฤษภาคม ๒๕๕๙ - สำนักพิมพ์อมรินทร์)
- พระราชา กำลังเพื่อความชนะอย่างสูงสุดทุกชนิด (ธันวาคม ๒๕๕๙)
- การศึกษาสมบูรณ์แบบ : คือวงกลมที่คุ้มครองโลกถึงที่สุด พิมพ์ครั้งที่ ๓ - ๖
- สื่อมวลชนบนวิถีวัฒนธรรม : ตามทัศนะของพุทธทาส (พฤศจิกายน ๒๕๕๒ - หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ, มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์) รวม ๓ บทธรรมบรรยายของพุทธทาสภิกขุที่แสดงธรรมให้กับสื่อมวลชนที่ต่างกลุ่มต่างกรรมต่างวาระตั้งแต่พ.ศ. ๒๕๑๒, ๒๕๒๗ และ ๒๕๓๔ ประกอบด้วย บทธรรมกับสื่อมวลชน ธรรมะสำหรับนักหนังสือพิมพ์

หมวดธรรมของท่านอื่น ๆ เป็นหนังสือเกี่ยวกับหลักธรรมที่หลากหลายของท่านอื่น ๆ ที่ได้เขียน เทศนาธรรมหรือบรรยาย ตลอดจนผลงานการศึกษาค้นคว้าที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาปฏิบัติและเผยแพร่ธรรมโดยไม่จำกัดศาสนา เพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างศาสนา ประกอบด้วย

- พุทธทาสปลั่งสนา : ถ้าไม่ยึดอะไรในสิ่งรู้ ก็จะไม่อยู่ สงบ พบเยือกเย็น (พฤษภาคม ๒๕๕๙)
- ร้อยใจพื้นไทยให้คืนธรรม (พฤศจิกายน ๒๕๕๐)
- คู่มือสเปโด (๒๕๕๓)

หมวดภาษาต่างประเทศ ประกอบด้วย

- ĀNĀPĀNASATI Your simple 101, GUIDE to Dhamma tourism in Thailand (September 2009 –Buddhadāsa Indapanno Archives, Tourism Authority of Thailand)

Getting to know each other : you and ānāpānasati

Guideline to practicing ānāpānasati (abridged)

- What is Kammaṭṭhana ?

- Visit Suan Mokkh with Dhamma

- Where is Suan Mokkh ?

ที่ปรึกษา พระภาวนาโพธิคุณ, ประเวศ วะสี, เกษม วัฒนชัย, เมตตา พานิช, รัตนา พงษ์พานิช, ยูพา บวรรัตนารักษ์, บรรยง พงษ์พานิช

คณะทำงาน กรุณพล พานิช, กิตติศักดิ์ รุ่งเรืองวัฒนชัย, จุฑามณี สุขรุ่งเรือง, อีรเดช วงษ์จินดา, บัญชา พงษ์พานิช, ประโมทย์ เกตุบุญเลี้ยง
ปราณี ธรรมโสภณกุล, ไพโรจน์ สิงบ้น, วิลาวัลย์ สุนันทวดี, ศรีอำพร ชัยนาม, สันติ โอภาสปกรณ์กิจ, สุมาลี อุตมาภินันท์

เอกสารอ้างอิง

หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ. หมวดจดหมายเหตุส่วนบุคคล. (BIA 7.1/7 (1/2) กลุ่ม 2.)

หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ. หมวดจดหมายเหตุส่วนบุคคล. (BIA 7.1/9 กลุ่ม 3

หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ. หมวดจดหมายเหตุส่วนบุคคล. (BIA 7.1/15 (4/5) กลุ่ม 6

หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ. ๑๐๐ ปี ร้อยจดหมายเหตุ พุทธทาส - สัญญา. ๒๕๕๐.

มูลนิธิโกมลคีมทอง. อัตชีวประวัติของท่านพุทธทาส “เล่าไว้เมื่อวัยสนธยา”. ๒๕๓๕

ธรรมสภา. อนุทินปฏิบัติธรรม “ศึกษาชีวิตอย่างง่ายเป็นวิทยาศาสตร์ของท่านพุทธทาส บันทึกประจำวันขณะฝึกฝน
ตนอย่างเข้มข้นในวัยหนุ่ม”. ๒๕๔๔